

Q V Æ S T I O I.

An sit aliqua forma huius Sacramenti?

1 **E**RROR primus est Manichæorum, qui docuere, non necessariam aliquam formam verborum in hoc Sacramento, eò quod putarint Christum præsentem esse in omnî pane & vino sine vlla verborum consecratione: nec solùm in pane & vino, sed etiam in spicis & vitibus, vt patet ex S. August. lib. 20. contra Faust. Manich. cap. 13. vbi inter cætera sic ait: *Noster autem panis & calix certa consecratione mysticus sit nobis, non nascitur. Proinde quod non ita sit (per consecrationem) quamuis sit panis & calix, alimentum est refectiõnis, non Sacramentum religionis.*

Secundus error est Martini Bucerî in caput 26. Matthæi, vt apertè scribit non esse necessarium, vt recitentur verba consecrationis, quia scriptura nusquam requirit. Quamuis enim Christus iubeat panem frangi & manducari, non tamen iubet super eum dici: *Hoc est Corpus meum.*

2 **Prima Conclusio.** Certum est requiri aliquam formam verborum, quibus fiat consecratio panis & vini in hoc Sacramento. Probat, primo generatim, quia omnia Sacramenta nouæ legis constant rebus, & verbis secundùm sanctum Augustinum tract. 80. in Ioannem: *Accedit verbum ad elementum, & fit Sacramentum.* Secundo, probatur speciatim ex antiqua praxi Ecclesiæ, quæ in hoc Sacramento semper adhibuit verba consecrationis. Vnde antiqui Patres passim docent hoc Sacramentum confici mystica benedictione, seu consecratione. Vt Augustinus lib. 20. contra Faustum, cap. 13. Ambrosius lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. & 5. Irenæus l. 4. contra hæreses, cap. 34. Iustinus apolog. 2. pro Christianis. Cyrillus Alexandrinus in ep. ad Callo Syrium. Cyrill. Hierosol. Catech. 4. & 5. mystagog. Cyprian. in serm. de cœna Dom. & plures alij, de quibus infra. Tertio, probari solet ex illo 1. Cor. 10. v. 16. *Calix benedictionis, cui benedicimus, nõnne communicatio sanguinis Christi est?* hoc loco benedicere videtur idem esse, quod consecrare, secundùm alios, de qua re in quest. 3. agemus.

3 **Secunda Conclusio.** Forma huius Sacramenti differt

à forma aliorum Sacramentorum. Ita D. Thom. *art. 1.* quem iam explicabo. Ponit autem duplicem differentiam. *Prima* est, quod forma Eucharistiæ significet consecrationem materiæ: forma aliorum significet usum materiæ. *Secunda*, quod in aliis Sacramentis proferatur forma ex persona ministri, in Eucharistia verò ex persona Christi. Unde infert ministrum in hoc Sacramento nihil agere, nisi verba Christi proferre.

Dices: Hæc postrema differentia videtur esse falsa. *Primo*, quia in aliis etiam Sacramentis minister proferat formam in persona Christi, secundum sanctum August. dicentem: *cum Petrus baptizat, Christus est qui baptizat. Secundo*, quia in aliis Sacramentis minister proferat verba à Christo instituta & prolata, & per illa efficit effectum Sacramentalem; sic etiam facit in Eucharistia. Ergo nulla est differentia. Respondeo, dupliciter potest aliquis loqui in persona alterius. *Primo*, ut minister eius, accepta ab eo potestate operandi; ita ut ratione huius potestatis verba quæ proferuntur à ministro, possint personæ ministri accommodari. Hoc modo loquitur minister aliorum Sacramentorum, ut cum dicit: *Ego te baptizo, ego te absolvo*; nempe potestate à Christo mihi data. *Secundo*, loquitur aliquis in persona alterius præcisè, ut repræsentans illum, ita ut tota veritas verborum non ad personam ministri, sed alterius referenda sit. Hoc modo loquitur minister huius Sacramenti, cum dicit: *Hoc est Corpus meum*. Et Angelus in veteri testamento inquit: *Ego sum Deus Abraham, Isaac, & Iacob*.

Respondeo *secundo*. In modo instrumentaliter operandi non est differentia inter ministrum huius Sacramenti & aliorum, ut bene probat obiectio; quia minister ubique concurrat instrumentaliter ad effectum Sacramenti. Est tamen differentia in modo principaliter operandi, ut significat D. Thom. Nam minister in hoc Sacramento, ita proferat verba Christi, ut illud tantum significet, quod Christus significavit: in aliis autem Sacramentis proferat verba tanquam propria, significans actionem propriam, quam ipse exercet.

Hoc inde oritur, quia actio ministri circa materiam huius
Sacra

Sacramenti est ab illo, seu instrumento, & à Deo tanquam principali agente. In aliis autem Sacramentis, si qua est actio ministri circa materiam, est ab illo tanquam principali agente, quia solum est actio quædam externa, quæ non excedit naturales ministri vires, vt ablutio in Baptismo, consignatio in confirmatione, & sic deinceps.

Q V Æ S T I O II.

Quenam sit forma huius Sacramenti?

I **P**rima opinio est, non satis constare, quænam illa sit. Ita Scotus in 4. distinct. 8. questione 2. & Erasmus in annotationibus super caput 11. prioris ad Corinthios. Et quidem Scotus, tametsi fateatur verba illa: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis meus*, pertinere ad formam: tamen putat incertum esse, an solis his verbis, an etiam aliis antecedentibus in Canone Missæ contineatur perfecta forma. Vnde suadet, vt Sacerdos omnia illa verba dicat, quæ à Christo instituta sunt tanquam forma. Addit non valere consecrationem, nisi Sacerdos recitet illa verba: *Deditque Discipulis suis, dicens: Accipite & comedite*, ac proinde non esse adorandam Eucharistiam sine illis verbis consecratam, nisi fortè sub conditione, si scilicet ritè consecratio facta sit. Ratio eius est, quia illa verba iam vltimò citata, siue pertineant ad formam, siue non, sunt tamen conditio quædam requisita ad hoc, vt reliqua verba formæ, nempe: *Hoc est Corpus meum*, dicantur à Sacerdote non in persona propria, sed in Christi.

Erasmus verò non solum de aliqua parte, sed de tota forma videtur dubitare. Sic enim scribit loco citato: *Vtinam traderet nobis Paulus verba, quibus consecratus est panis ille à Christo.* Item: *Quid nobis constat hoc pactum nobiscum initum esse, vt referente, aliena verba consecremus & ipsi; cum verba etiam Christi videantur esse potius porrigentis consecratum quam consecrantis?*

Opinio secunda est, formam huius Sacramenti non contineri illis verbis: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis meus;* sed oratione Dominica & salutatione Angelica septies recitata. Ita Vvaldenses opinatos esse refert Guido Carme-

lita in *summa de hæresibus*, cap. 9. Aliqui tamen dubitant; an ita senserint, præsertim Alphonsus à Castro in *l. de hæresibus*, verb. *Eucharistia*, hæres. 3. Ratio cur dubitet, eius est, quia Æneas Sylvius in *l. de origine Bohemorum*, cap. 35. diligenter enumerat errores Vualdensium, & tamen huius opinionis non meminit. Potest tamen hæc opinio cuiuscunque sit, confirmari ex Patribus. *Primo*, ex D. Gregor. *lib. 7. Registri*, epist. 63. ubi dicit, Apostolos ad solam orationem Dominicam solitos fuisse consecrare. *Secundo*, ex aliis Patribus, qui, eum de consecratione Eucharistiæ loquuntur, dicere solent eam fieri inuocatione diuini nominis, vel oratione, aut prece. Quo pacto loquitur S. Augustin. *lib. 3. de Trinitate*, cap. 4. Iustinus & Cyrill. Hierosol. *locis supra citatis*. Et D. Hier. in *ep. ad Euagrium*. Hi tamen Patres commodè explicandi sunt. Nam Greg. solum dicit Apostolos aliquando (fortè ob imminens aliquod periculum) absque aliis ceremoniis & precibus consecrâsse; non tamen sine verbis consecrationis, ut possit dicetur. Reliqui Patres non excludunt illa verba: *Hoc est Corpus meum*, ut bene notat Alanus *l. 1. de Eucharistia*, cap. 17. Sed generatim dicunt consecrationem fieri precibus, tum quia variæ preces adhibentur in Missa; tum verò quia ipsa consecratio est quædam quasi oratio, seu inuocatio diuini nominis, quatenus per verba consecrationis inuocatur diuina virtus ad effectum Sacramenti.

Opinio *tertia* est quorundam Græcorum, præsertim Nicolai Cabasilæ, & Marci Ephesini putantium formam Eucharistiæ consistere tum in illis Christi verbis: *Hoc est Corpus meum*; tum maximè in quadam oratione, quam illi post Christi prolata verba ita adhibent: *Rogamus te, sancte Pater, ut mittas Spiritum tuum super nos, & super hæc apposita munera; & fac panem istum pretiosum Corpus Filij tui, & quod est in calice isto, pretiosum sanguinem Christi tui.*

Ratio illorum est, quia hæc oratio habetur in Liturgiis Iacobi, Basilij & Chrysostomi. At frustra ibi haberetur, si per illam non fieret consecratio.

Opinio *quarta* est Lutheranorum & Calvinistarum putantium recitandam esse historiam institutionis Eucharistiæ, siue ex Euangelistis, siue ex S. Paulo *1. Corintb. 11.* Et hoc

passim seruant in praxi. Est tamen differentia inter illos. Nam Calvinistæ recitant omnia per modum concionis, aut instructionis, non consecrationis, vt ex 4. *Institut.* Caluini c. 17. §. 39. constat. Et in formula administrandi Sacramenta; vbi præscribitur lectio ex cap. 11. *prioris ad Corinth.* Lutherani contra, verba recitant Christi non tantum ad instructionem, sed etiam ad consecrationem, vt patet ex Kemn. in *Exam. sess.* 13. cap. 1.

2 Prima Conclusio. Forma consecrationis continetur solis Christi verbis, & non alia oratione superaddita, vt putant quidam Græci. Probatur *primo*, quia in quibusdam Liturgiis non habetur illa Græcorum oratio, vt in Liturgia Ambrosij & Iustini. *Secundo*, quia forma Eucharistiæ debet esse instituta à Christo. Sed oratio Græcorum non est instituta à Christo, &c. *Tertio*, quia illa Christi verba: *Hoc est Corpus meum*, debent esse vera simul atque prolata sunt. Ergo facta prolatione illorum, iam adest Corpus Christi. Ergo oratio Græcorum, quæ postea sequitur, supponit Christum esse præsentem. Ergo vi illius orationis non fit præsens. Ergo illa oratio non pertinet ad formam consecrationis.

Confirmatur ex duplici Græcorum praxi & consuetudine. *Prima* est, quod statim post illa Christi verba: *Hoc est*, &c. respondeat populus clara voce: *Amen*, id est, verum est, vt explicat Ambr. *lib. de iis, qui mysteriis inicianur*, cap. 9. *Secunda* est, quod statim post prolata Christi verba proponatur populo Eucharistia adoranda, sicut etiam apud nos fit.

3 Secunda Conclusio. Forma Eucharistiæ non continetur omnibus illis verbis quæ habentur in institutione huius Sacramenti, vt putant multi Calvinistæ & Lutherani. Probatur *Primo*, quia Christus, quando instituit hoc Sacramentum, non iussit legi Epistolam ad Corinthios, aut aliquid ex Euangelio. Ergo illa lectio non est necessaria. *Secundo*, nec Apostoli, antequam scriberentur Euangelia & Epistolæ, quicquam recitarunt in conficiendo hoc Sacramento, nisi fortè Psalmos, vel orationem Dominicam, vt scribit S. Greg. *l. 7. ep. 63.* *Tertio*, nullum extat præceptum de hac lectione neque in Scripturis, neque in Conciliis, aut antiquis Patribus.

4 Tertia Conclusio. Forma Eucharistiæ continetur his solis verbis: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis meus.* Præcedentia autem & sequentia alia non sunt de formæ essentia, licet omitti non debeant. Est communis sententia Catholicorum, quam ex Ecclesiæ usu, & ex Patribus & Conciliis prolixè probat Suarez *disp. 59. & 60.* Et ratio est, quia Christus consecrauit illis verbis, ut paulò post ostendam. Ergo & nos debemus iisdem consecrare.

5 Prima Obiectio. In Liturgiis Iacobi, Basilij & Chrysostomi post suprâ dicta verba adhuc sequitur oratio, qua petitur à Deo, ut panis fiat Corpus Christi. Ergo non fit per sola suprâdicta verba. Bellarminus *lib. 4. de Eucharistia, cap. 14.* adfert tres solutiones, quarum tertia est: per illam orationem non peti à Deo absolute & simpliciter, ut panis fiat Corpus Christi, sed cum hac determinatione, ut *nobis* fiat Corpus Christi, id est, ut ex eo percipiamus nutritionem spiritualem.

6 Secunda Obiectio. Quando Sacerdos profert illa verba; *Hoc est Corpus meum*, vel profert ea recitatiuè, vel significatiuè. Neutrum dici potest. Non *primum*, quia si tantum recitat illa verba per modum narrationis, iam per illa non consecrat; sicut homines priuati, quando legunt illa verba in Euangelio, non censentur consecrare. Nec *secundum*, quia si profert illa verba significatiuè, iam significat hoc esse suum corpus, & non Christi Corpus, quod tamen est falsum.

Respondeo, utroque modo ea profert, & recitatiuè & significatiuè. Recitatiuè, in persona propria; significatiuè, in persona Christi.

QVÆSTIO III.

An Christus sit usus hac forma in consecratione?

1 **P**rima opinio est, Christum non consecrâsse verbis, sed sola voluntate & aliquo signo externo adhibito, quia non erat alligatus ad determinatam verborum formam, sicut nos sumus, sed utebatur potestate excellentiæ. Ita Innocentius & Archidiaconus *in capitulo, qui sceleratè, de consecrat. dist. 2.* & Guil. Durandus *in rationali, lib. 4.*

lib. 4. cap. 44. num. 15. Ratio est, quia quando Christus protulit illa verba : *Hoc est, &c.* iam antea consecrauerat, vt patet ex illis verbis: *Accipit panem, benedixit, fregit, deditque discipulis suis, dicens: Accipite, & manducate, hoc est Corpus meum.* Ergo prius benedixit, quam protulerit illa verba : *Hoc est Corpus meum.* Sed illa benedictio secundum communem sententiam fuit consecratio. Ergo, &c.

Confirmatur primo, quia illa verba : *Hoc est Corpus meum,* non possunt esse vera, nisi supponant consecrationem factam. Secundo, quia S. Marcus refert, Apostolos prius sumpsisse calicem, & postea dixisse Christum : *Hic est sanguis meus.* Ergo hæc verba supponebant vinum esse mutatum in sanguinem.

Opinio secunda est, Christum non quidem consecrâsse illis verbis : *Hoc est, &c.* consecrâsse tamen aliis verbis, & non sola voluntate, aut alio externo signo. Ita refert D. Thom. *art. 1. ad 1.* Ratio est, quia Christus consecrauit benedicendo. Sed benedictio debet fieri aliquibus verbis. Ergo, consecrauit per aliqua verba. Confirmatur ex Iustino in *apolog. 2.* vbi dicit : *Consecratio fit per verbum precationis & gratiarum actionis.* Postea subdit, Christum actis gratiis dixisse : *Hoc est Corpus meum.*

Opinio tertia est, Christum consecrâsse illis verbis : *Hoc est Corpus meum,* ita tamen, vt bis ea protulerit, semel in secreto, antequam daret discipulis Eucharistiam, & semel publicè postquam dedisset. Ratio est, quia quando publicè dixit : *Hoc est, &c.* iam erat facta consecratio. Ergo debuit esse facta aliquibus verbis. At non sunt aptiora verba, quam illa eadem. *Hoc est, &c.* Ergo per illa prius fuit facta consecratio.

Hæc quæstio connexa est cum hac : an distinguantur illa tria verba inter se : Benedictio, gratiarum actio & consecratio. Ideo hæc paucis explicanda. Nam aliqui putant distingui, vt Suarez *disput. 58. sect. 2.* aliqui sumunt omnia pro eodem, vt D. Thom. *art. 1. ad 1.* Alij distinguunt consecrationem & gratiarum actionem, non tamen consecrationem & benedictionem, vt Innocentius, Archidiaconus, Durandus *locus citatis,* & Alanus *lib. 1. de Eucharistia, cap. 23.* Alij denique distinguunt consecrationem à reliquis

394 CAP. XXI. DE SACRAMENTIS
duobus, non tamen reliqua duo inter se, vt Bonauentura
in 4. *distinct.* 8. *art.* 2. *quæst.* 3. Caietanus & Tittelmanus in
cap. 26. *Matth.* & Iansenius in *concordia*, *cap.* 131.

2 Prima Conclusio. Benedictio & Gratiarum actio pro
eodem sumuntur apud Euangelistas. Ita præter D. Tho-
mam Durandus in 4. *distinct.* 8. *quæst.* 2. Marfilus *quæst.* 6.
art. 1. Gabriel *lect.* 36. in *Canon.* Maldonatus in *cap.* 14. *Mat-*
thæi, *vers.* 19. & in *cap.* 26. *vers.* 26. Ratio est, quia Euangelistæ
indifferenter vtuntur, nunc verbo benedicendi, nunc gra-
tias agendi, etiam in eadem re explicanda. Nam Matthæus
& Marcus in consecratione corporis vtuntur verbo *εὐλογῶ*,
id est, benedico. In consecratione calicis vtuntur verbo
εὐχαριστῶ, id est, gratias ago.

Similiter Matthæus *cap.* 25. dicit, Christum gratias egisse
super septem panes & duos pisces: Et tamen Marcus
cap. 8. circa panes vtitur verbo *εὐχαριστῶ*; circa pisces au-
tem verbo *εὐλογῶ*. Vide plura apud Maldonatum.

At quæstio est, cum illa duo *Benedicere* & *Gratias agere*,
sumantur pro eodem, vtrum vnum pro altero sumatur. Cal-
uinistæ hic errant tripliciter. *Primo*, quia volunt benedi-
cere sumi pro gratias agere. *Secundo*, quia dicunt hanc
Christi benedictionem non esse referendam ad panem;
quasi illi Christus benedixerit; sed ad Deum, quasi illi
gratias egerit. *Tertio*, quia putant hanc benedictionem, seu,
vt ipsi vocant, gratiarum actionem non esse singularem, &
propriam huius Sacramenti, sed communem & inter Iu-
dæos vsitatam. Hic error refellitur in *seq. concl.*

3 Secunda Conclusio. Benedictio sumitur pro consecra-
tione in hac materia de qua agimus. Ita auctores citati.
Et patet ex 1. *Cor.* 11. *vers.* 16. *Calix, cui benedicimus*, id est,
quem benedicendo consecramus. Hinc Cyrillus *epist.* 10.
ad Nestor. vocat consecrationem, mysticam benedictionem.
Et Ambrosius *lib. de initiatis*, *cap.* 9. sic habet: *Hic est panis,*
quem benedictio consecrauit: Maior est vis benedictionis, quam
naturæ; quia benedictione etiam natura ipsa mutatur.

Hinc contra Calvinistas sequitur *primo*, benedictionem
referri ad calicem, non autem ad Deum. Quod etiam aper-
te patet ex Mattheo 26. *vers.* 26. *Accipit panem, & bene-*
dixit ac fregit. *Secundo*, benedictionem non sumi pro gra-
tiarum

tiarum actione ; sed è contrario gratiarum actionem sumi pro benedictione. Nam benedictio refertur ad panem & calicem. Ergo non potest sumi pro gratiarum actione, quæ refertur ad Deum. *Tertio*, sequitur hæc tria, benedictionem, gratiarum actionem, & consecrationem sumi pro eodem in hoc mysterio, de quo agimus.

4 *Tertia Conclusio.* Christus consecrauit illis verbis publicè prolatis : *Hoc est Corpus meum.* Diuus Thom. *art. 1. ad 1.* & alij passim. Probatur *primo* ex antiquis Patribus, qui apertè id docent, præsertim Tertull. *lib. 4. contra Marcion. cap. 4.* Cyprian. *in serm. de Cæna Domini.* Greg. Nysseno *in oratione catechetica.* Ambros. *lib. 4. de Sacramentis, cap. 4. & 5.* Chryl. *in serm. de prodicione Iudæ ; & alij.*

Secundo, probatur ex Concil. Florentino, vbi definitum est formam huius Sacramenti esse verba, quibus Christus consecrauit. *Tertio*, probatur ratione : quia Christus iussit Apostolos idem facere, quod ipse fecerat. Ergo voluit ipsos eadem secum forma consecrationis vti. Sed Apostoli & horum successores non leguntur consecrâsse aliis verbis, quam illis : *Hoc est Corpus meum.* Ergo Christus iisdem consecrauit.

Quarto probatur, quia ex toto Euangelio non potest colligi alia forma. *Obiicies* : Euangelistæ dicunt Christum prius benedixisse panem, & postea illa verba protulisse : *Hoc est Corpus meum.* Ergo vel benedictio non est idem quod consecratio, vel consecratio non est facta per illa verba : *Hoc est Corpus meum.*

Respondeo, Euangelistæ sæpè non seruant ordinem, quos res gestæ sunt, vt notat Augustin. *lib. 2. de consensu Euangelistarum, cap. 30. 31. & 44.* Quod si ordinem rei gestæ spectemus, verba Euangelistarum sic ordinanda erunt : *Accipit panem, & benedixit, dicens : Hoc est Corpus meum.* Hoc commodius dicitur contra hæreticos.

QVÆSTIO IV.

De vi & efficacia huius forma.

1 **M**ulta quaeri possunt de vi & efficacia horum verborum : *Hoc est Corpus meum.* *Primo*, an illis verbis insit

infit aliqua vis actiua, seu qualitas physica superaddita, vt videtur sentire D. Thom. *art. 4.* & nonnulli alij auctores. *Secundo*, an verba physice concurrant ad conuersionem substantiæ panis in Corpus Christi. Affirmat Suarez *disputat. 61. sect. 1.* & alij ab eodem citati. *Tertio*, an etiam physice concurrant ad producendam gratiam in vsu Sacramenti; quod videtur asserere Valentia *quæst. 6. punct. 3.* post medium. *Quarto*, an producant effectum suum eo tempore, quo actu proferuntur; an verò in vltimo instanti prolationis. Hæc breuiter explicabuntur secundum dicta *in cap. 6.*

2 Prima Conclusio. In illis verbis: *Hoc est Corpus meum*, non inest aliqua vis, seu qualitas actiua superaddita. Ratio, quia vel esset permanens vel successiua. Si permanens, non posset recipi in subiecto successiuo, sicut est prolatio horum verborum: *Hoc est Corpus meum*. Si successiua, iam nec tota simul existeret, nec tota esset actiua, nec haberet partes eiusdem rationis. Ergo frustra poneretur secundum se tota.

3 Secunda Conclusio. Illa verba: *Hoc est Corpus meum*, non concurrunt physice ad conuersionem substantiæ panis in Corpus Christi, sed tantum moraliter. Probatur primo ex Patribus tribuentibus hanc conuersionem soli Deo. Damascenus *lib. 4. cap. 14.* confert illam cum INCARNATIONE. Nam sicut *Incaruatio* facta est à solo Spiritu sancto ad præsentiam verborum, quibus Beata Virgo suum consensum expressit: ita hic prolatis à Sacerdote verbis Spiritus sanctus operatur conuersionem panis in Corpus Christi. Ergo sicut Beatæ Virginis verba non physice, sed tantum moraliter concurrebant ad Incarnationem; ita & hic dicendum.

Similia habent Ambrosius *lib. 4. de Sacramentis, cap. 4.* Chrysof. *homil. 83. in Matth.*

Secundo, probatur conclusio ratione, quia in hac conuersione sunt due actiones spectandæ. *Vna*, qua expellitur substantia panis: *altera*, qua adducitur & fit præsens Christi Corpus. *Prior* actio est illa, qua accidentia panis per se constituuntur extra subiectum. Nam ex vi illius actionis sequitur desinitio substantiæ panis, vt supra dictum.

Posterior

Posterior actio vel est adductiua tantum; vel etiam substantialiter conseruatiua secundum Suarez & alios. Atqui verò hæ duæ non possunt physicè produci ab illis verbis: *Hoc est Corpus meum*. Ergo illa verba non concurrunt physicè ad conuersionem substantiæ panis in Corpus Christi.

Minor probatur. *Primo*, quia actio conseruatiua non potest physicè pendere, nisi a causa permanente. At prolatio verborum non est causa permanens. Ergo ab illa physicè non pendet conseruatio Corporis Christi. *Secundo*, quia actio adductiua recipitur in Corpore Christi tanquam in subiecto. At prolatio verborum non potest physicè agere in Corpus Christi, nisi sit præsens. Ergo non potest illud facere præsens per actionem adductiuam.

Confirmatur, quia prolatio verborum, vel supponit Corpus Christi esse præsens aut absens. Si supponit præsens, iam non fecit illud præsens per actionem adductiuam. Si supponit absens, iam non potest in illud physicè agere.

Dices: Sufficit Deum esse præsentem. Respondi alibi.

Tertio. Probatur minor, quia illa prolatio vel secundum se totam, vel secundum aliquam partem diuisibilem, vel secundum aliquam partem indiuisibilem est causa physica respectu huius conuersionis, quæ fit in instanti. Non *primum*, quia nullum datur instans in quo existat illa prolatio secundum se totam. Nec *secundum*, propter eandem causam, quia non datur instans, in quo existat pars diuisibilis secundum successionem. Nec *tertium*, quia non potest explicari, quænam sit pars indiuisibilis in ente successiuo; vt paulò post ostendam in 4. conclus.

4 Tertia Conclusio. Illa verba: *Hoc est Corpus meum*, non concurrunt physicè & immediatè ad productionem gratiæ, quæ percipitur ex Eucharistia, sed tantum moraliter & remotè. Prius patet, quia nulla causa potest physicè & immediatè operari, quando non existit. Sed prolatio eorum verborum: *Hoc est Corpus meum*, non existit quando producit gratia Sacramentalis, Ergo non potest physicè & immediatè hanc gratiam producere.

Posterior probatur, quia illa prolatio conficit Sacramentum Eucharistiæ, quod postea moraliter confert gratiam.

Ergo

Ergo saltem ad eandem gratiam concurrunt prolatio verborum ; idque remotè.

5 Quarta Conclusio. Illa verba ; *Hoc est Corpus meum*, tunc censentur moraliter concurrere ad transubstantiationem , quando integrè prolata sunt. Hic multa quæri solent. *Primo*, an hoc fiat in proximo instanti, quod sequitur prolationem, an verò in tempore immediatè sequenti. *Secundo*, si fit in instanti, quod probabilius est, an illud instans , quo perficitur prolatio verborum , sit intrinsecum ipsi prolationi, an extrinsecum. *Tertio*, an supradicta verba efficiant transubstantiationem quatenus vera sunt. Hæc tertia quæstio *in seq. quæst.* explicabitur : nunc secunda examinetur.

Aliqui docent in omni motu successiuo, quando peruenitur ad terminum eius, dari aliquam mutationem instantaneã, qua perficitur & consummatur terminus illius motus ; quia per illam mutationem acquiritur in eo instanti aliquid reale indiuisibile , quod in toto anteriore tempore non erat acquisitum. Eodem modo dicunt fieri in proposito nostro ; nempe dari instans , in quo intrinsecè perficitur prolatio verborum per aliquid reale positium & indiuisibile , quod in eo instanti producitur ; & ratione cuius verè dici potest : nunc Sacramentum est. Putant enim illud reale positium & indiuisibile, quod in illo instanti producitur , nihil aliud esse , quam terminum , quo Sacramentum perficitur & completur ; ita vt in illo instanti liceat dicere : nunc Sacramentum est , & antea non erat.

Hæc sententia non placet. *Primo*, quia entia successiua fiunt in tempore , & proximum instans , in quo desinunt, est illis extrinsecum , non autem intrinsecum. Nam hoc sensu dicunt Philosophi : entia successiua desinunt per primum sui non esse. *Secundo*, quia si prolatio verborum in illo instanti intrinsecè existit , cùm antea non esset ; Ergo tunc incipit esse. Ergo incipit per primum sui esse. Ergo non est ens successiuum ; quia repugnat entia successiua fieri per primum sui esse. Nam quod ita fit, totum simul fit.

Respondent aliqui, in eo instanti non existere prolationem

tionem verborum secundum se totam, sed secundum terminum suum realem & indiuisibilem, quo perficitur ipsa prolatio, ita vt tunc liceat dicere: nunc perficitur prolatio, cum antea esset imperfecta. Addunt hunc ipsum terminum indiuisibilem, in illo ipso instanti quo producitur, physicè concurrere ad transubstantiationem; & similiter in alijs Sacramentis dari similem terminum, qui effectiue producat gratiam Sacramentalem. Hæc omnia satis sunt probabilia.

Sed contra, quia terminus ille realis & indiuisibilis vel sensu percipitur, vel non. Si sensu percipitur, non potest esse indiuisibilis, quia omnes species sensuum externorum sunt diuisibiles; ac proinde diuisibiliter repræsentant suum obiectum. Si non percipitur sensu, iam neque Sacramentum dici potest, neque aliquid Sacramenti; neque tribui potest illi actio Sacramentalis. Ratio est, quia Sacramentum est signum sensibile practicum, & per illud ipsum, quo sensibiliter significat effectum Sacramentalem, etiam eundem efficit effectum. At non significat sensibiliter per aliquid indiuisibile. Ergo nec efficit per aliquid indiuisibile.

QVÆSTIO V.

De veritate huius forma.

I DE veritate horum verborum: *Hoc est Corpus meum,* tria dicta sunt supra. *Primo*, pronomen, *Hoc*, sumi adiectiue, sicut sumitur in simili exemplo: *Hic est sanguis meus.* *Secundo*, verba illa esse practica, quia vi illorum incipit ibi esse Corpus Christi. *Tertio*, tunc esse vera quando integrè prolata sunt. Nam veritas & significatio propositionis non est perfecta, nisi quando duo extrema per copulam vnita sunt. Non sunt autem vnita in vocali propositione, nisi quando voce prolata sunt. Nunc superest vna difficultas: an supra dicta verba ratione suæ veritatis efficiant conuersionem panis in Corpus Christi; Vel, quod idem est, an quatenus verà sunt, faciant Corpus Christi præsens.

Ratio dubitandi est, quia causa effectiua est prior suo effectui,

400 CAP. XXI. DE SACRAMENTIS
effectu. Ergo illa verba : *Hoc est Corpus meum*, priùs natura efficiunt , quam sequatur effectus. Ergo priùs natura efficiunt,quam Corpus Christi sit præsens. Ergo priùs natura efficiunt, quam sint vera ; quia non sunt vera , nisi Corpus Christi sit præsens. Nam veritas consistit in conformitate propositionis cum re significata.

In contrarium verò est ; quia si illa verba non efficiunt transubstantiationem, seu conuersionem , seu præsentiam Corporis Christi, quatenus vera sunt. Ergo efficiunt quatenus falsa sunt ; quod est absurdum. Sequela patet, quia efficiunt quatenus significant. Ergo quatenus verè, vel quatenus falsò significant. Ergo si priùs non conceditur, dandum est posterius.

Opinio prima est veritatem illorum verborum : *Hoc est*, &c. & conuersionem panis in Corpus Christi, in diuerso genere causæ posse inter se conferri. Et quidem in genere causæ efficientis veritatem verborum esse priorem conuersione : at in genere causæ materialis conuersionem esse priorem veritate istorum verborum. Hoc explicant in exemplo domestico, quia ingressus aëris est prior apertione fenestæ in genere causæ efficientis, & posterior in genere causæ materialis. Item : infusio gratiæ iustificantis est prior expulsionem peccati mortalis in vno genere, & in altero posterior.

Hæc doctrina multis non placet. *Primo*, quia, quod est priùs aliquo in genere causæ efficientis, hoc non potest illo esse posterius in genere causæ materialis aut dispositiuæ, secundùm Philosophos. Ratio, quia dispositio non potest supponere formam ad quam disponit ; & tamen necessario supponit causam efficientem. *Secundo*, quia exemplum allatum non est ad rem. Quamuis enim impulsus aëris sit prior in genere causæ efficientis, quam apertio fenestæ : tamen ingressus aëris non est prior in illo genere. *Tertio*, quicquid sit de aliis exemplis ; tamen in proposito nostro non habet locum ista distinctio. Nam veritas propositionis consistit in conformitate cum re significata. Hæc autem conformitas est quædam relatio, cuius terminus est res significata. At relatio non potest esse causa efficiens sui termini, cum nullo modo sit prior suo termino.

Ergo

Ergo veritas verborum non potest esse causa efficiens præsentia Corporis Christi Domini.

Opinio *secunda* est Cajetani, qui tria dicit. *Primo*, illa verba: *Hoc est Corpus meum*, habere duplicem veritatem speculatiuam & practicam. *Secundo*, quatenus practicè vera sunt, sic esse causam præsentia Christi; non autem quatenus speculatiuè vera sunt. *Tertio*, practicam veritatem ordine naturæ priorem esse conuersione panis in Corpus Christi, speculatiuam verò posteriorem.

Hæc doctrina quibusdam non placet. *Primo*, quia putant non posse commodè explicari, quid sit veritas practica in dictis verbis. *Secundo*, quia putant non satisfieri difficultati propositæ initio; an hoc sit, post videbitur.

Opinio *tertia* est Scoti, qui duo dicit. *Primo*, supra dicta verba non efficere præsentiam Corporis Christi, quatenus vera sunt. Ratio, quia veritas eorum resultat ex efficientia, ac proinde est posterior. *Secundo*, totam significationem eorundem verborum duratione, aut tempore priorem esse quam sit eorum veritas, eo modo, quo instans est duratione posterius tempore immediatè antecedente. Ratio eius est, quia putat significationem cuiusque propositionis perfici in tempore; veritatem autem incipere in proximo instanti, siue in primo non esse propositionis.

Priorem partem huius opinionis admittit Suarez, posteriorem dupliciter opponat. *Primo*, quia putat illud instans, in quo propositio incipit esse vera, non esse extrinsecum, sed intrinsecum, quia in illo intrinsecè durat propositio & perficitur. *Secundo*, quia si dicamus cum Scoto totam propositionem & significationem eius consummatam esse in tempore antecedente; consequenter dicendum erit eodem tempore fuisse veram vel falsam, quia veritas vel falsitas necessariò connexa est cum significatione.

3 Prima Conclusio: In hac propositione: *Hoc est Corpus meum*, multa spectari possunt. *Primo*, materialis verborum sonus. *Secundo*, significatio. *Tertio*, veritas. *Quarto*, efficientia. *Quinto*, effectus seu præsentia Corporis Christi. Ex his duobus explicanda sunt, nempe significatio & veritas; reliqua non indigent explicatione.

4 Secunda Conclusio : Duplex est veritas propositionis, speculatiua & practica. Speculatiua consistit in conformitate propositionis significantis cum re significata. Practica consistit in conformitate cum intentione & potestate loquentis. Si hæ duæ veritates conferantur inter se, respectu eiusdem propositionis, practica potest esse prior, quam speculatiua. Nam si quis cum intentione & potestate faciendi dicat : Hoc cras à me fiet ; is practicè verum dicit ; & tamen fieri potest , vt non sequatur veritas speculatiua, quia potest omittere quòd dixerat se facturum.

5 Tertia Conclusio : Significatio propositionis est prior, quàm veritas speculatiua. Ratio est, quia significatio conuenit propositioni ex vi solius impositionis, siue res significata sit vera , siue non sit vera. At speculatiua veritas non conuenit propositioni ex vi solius impositionis, sed vltèrius requirit conformitatem cum re significata. Hinc sequitur

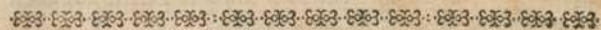
Primo , significationem propositionis significantis existentiam rei non pendere ab existentia rei significatæ, cum tamen veritas eius ab ea dependeat. *Secundo* sequitur, posse propositionem quatenus significat, intelligi priùs natura, quàm existat res significata, quia tam impositio, quàm significatio eius est ab illa re independens. *Tertio* sequitur, posse propositionem priùs significare, quam vera vel falsa esse intelligatur, tum quia est magis independens in significando : tum etiam, quia comparatur ad veritatem, tanquam subiectum ad proprietatem : tum denique, quia significatio præcisè spectata terminatur ad rem secundùm se, abstrahendo à conformitate, vel difformitate rei significatæ.

6 Quarta Conclusio : In hac propositione : *Hoc est Corpus meum* ; seruandus est hîc ordo naturæ. *Primo*, est materialis verborum sonus. *Secundo*, significatio, qua significatur, quod Christus sit præsens. *Tertio*, veritas practica, quæ est conformitas cum intentione & potestate Christi loquentis. *Quarto*, efficientia, per quam fit cõuersio. *Quinto*, præsentia Corporis Christi, qui est effectus conuersionis. *Sexto*, veritas speculatiua, quæ confurgit posito illo effectu, qui est terminus conformitatis, seu veritatis speculatiuæ.

Hinc

Hinc patet *primo*, illam propositionem : *Hoc est Corpus meum*, efficere præsentiam Corporis Christi, non quia vera est speculatiuè, sed vt vera sit speculatiuè; & consequenter, licet priùs natura significet, quàm efficiat; non tamen priùs natura esse veram speculatiuè quàm efficiat, quia efficit rem quam significat; & ex illo effectu resultat conformitas significantis ad rem significatam, in qua consistit veritas speculatiua.

Secundo patet sententiam Cajetani non esse improbandam, quia iam explicauimus, quid intelligatur per veritatem practicam.

C A P V T X X I I.

De effectu Sacramenti Eucharistiæ.

HIC *primo* quæri potest, an Eucharistia conferat primam gratiam iustificantem, & quæ dispositio sit necessaria ad hunc effectum. *Secundo*, an conferat augmentum gratiæ iustificantis. *Tertio*, an conferat gratiam actualem, qua homo vincat tentationes, & præseruetur à peccatis futuris. *Quarto*, an remittat peccata venialia, & pœnas temporales. *Quinto*, an proficit etiam corpori, siue in hac, siue in futura vita. *Sexto*, quo tempore, vel instanti conferat suum effectum, an scilicet in ipsa actuali sumptione, an post factam sumptionem; an etiam postea recedente fictione, si quis fortè indignus accessisset. *Septimo*, an plus conferat sub vtraque specie, quàm sub altera tantùm.

Q V Æ S T I O I.

An Eucharistia conferat primam gratiam iustificantem?

HÆC quæstio est eadem cum illa quam tractat D. Thomas *art.* 3. an Eucharistia remittat peccatum mortale. Nam prima gratia iustificans nemini post Baptismum confertur, nisi existenti in peccato mortali. Duo autem quæri possunt. *Primo*, an Eucharistia conferat primam gratiam iustificantem, & consequenter tollat pec-

404 CAP. XXII. DE SACRAMENTIS
catum mortale. *Secundo*, quæ dispositio necessaria sit in
suscipiente, ut hunc effectum consequatur.

2 Prima Conclusio : Certum est Eucharistiam per se non
esse institutam ad conferendam primam gratiam iustifi-
cantem, ac proinde nec ad peccatum mortale remitten-
dum. Ita D. Thomas *art. 3.* ubi dicit, hoc Sacramentum non
prodesse illi qui habet conscientiam peccati mortalis. Pro-
batur *primo* generatim, quia duo tantum sunt Sacramenta
mortuorum, Baptismus & Pœnitentia; reliqua sunt vi-
ventium; ac proinde supponunt primam gratiam iustifi-
cantem. *Secundo*, speciatim, quia Eucharistia est instituta
ad nutritionem spiritualem. Hæc autem nutritio supponit
vitam spiritualem. Vide *cap. 3. quæst. 6.*

Solum hic quæri potest quid sit secundum D. Th. habe-
re conscientiam peccati mortalis. Aliqui putant idem esse,
quod habere affectum ad peccatum mortale. Hoc probant
ex textu D. Thom. *art. 3.* ubi sic argumentatur : *Per Sacra-
mentum Eucharistiae unitur homo cum Christo. Sed non potest
uniri Christo, dum est in affectu peccandi mortaliter. Ergo tunc
non potest hoc Sacramentum dignè suscipere.*

Respondeo. Aliud est accedere ad Eucharistiam cum
conscientia peccati mortalis, aliud cum affectu peccati
mortalis, ut rectè docet Cajetan. *art. 3.* & colligitur ex D.
Thom. *art. 3. ad 2.* ubi dicit posse aliquem accedere ad Ba-
ptismum cum conscientia peccati mortalis, non tamen ad
Eucharistiam. At certum est, neminem posse accedere ad
Baptismum cum affectu peccati mortalis. Ergo non est
idem accedere cum affectu, & accedere cum conscientia
peccati mortalis.

Differunt autem in eo, quod is dicatur accedere cum af-
fectu, qui non detestatur peccatum suum, sed potius ad il-
lud afficitur. Is autem cum conscientia, qui cognoscit se
esse in statu peccati mortalis, nec habere sufficientem con-
tritionem, etiamsi habeat attritionem.

Addo tamen, cum, qui cum conscientia peccati morta-
lis accedit ad Eucharistiam, accedere etiam cum affectu
peccandi, non quod accedat cum affectu illius peccati ha-
bitualis cuius conscientiam habet; sed quia accedit cum
affectu novi peccati actualis, quatenus sciens ac volens
accedit

accedit indignè ad hoc Sacramentum. Et hoc sensu intelligendus est D. Thomas, quando contra nos citatur.

3 Obiectio: Eucharistia videtur per se instituta ad tollendum peccatum mortale, & conferendam primam gratiam. Probatur primo, ex forma huius Sacramenti, quæ sic habet: *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effundetur in remissionem peccatorum.* Secundo, ex Concil. Florent. vbi dicitur hoc Sacramentum incorporare nos Christo. Et ex Trident. sess. 13. can. 5. vbi sic ait: *Si quis dixerit, vel præcipuum fructum Eucharistiæ esse remissionem peccatorum, vel ex ea non alios effectus prouenire, anathema sit.* Supponit ergo Eucharistiam habere effectum, quamuis nec solum, nec præcipuum. Probatur tertio ex Patribus tribuentibus Eucharistiæ remissionem omnium peccatorum. Chryl. homil. 83. in Matth. Ambros. lib. de benedictionib. Patriarcharum, cap. 9. Cyprianus serm. de Cæna Domini. Damasc. lib. 4. cap. 14. Cyrill. lib. 4. in Ioan. cap. 16. & alij.

Quarto probatur ratione, quia in hoc Sacramento sumitur Christus, qui peccata remittit. Ergo sicut hoc Sacramentum ex vi suæ institutionis continet in se Christum: sic ex vi eiusdem institutionis continet virtutem remittendi peccata. Confirmatur ex D. Thom. art. 1. vbi sic argumentatur: Effectus huius Sacramenti debet principaliter considerari ex parte Christi, qui continetur in hoc Sacramento. Sicut enim Christus visibiliter veniens in mundum contulit mundo vitam gratiæ: sic idem Christus Sacramentaliter veniens in hominem confert illi vitam gratiæ, iuxta illud Ioan. 6. vers. 57. *Qui manducat me, & ipse viuet propter me.* Quinto probatur; quia non repugnat eandem rem esse cibum & pharmacum. Ergo Eucharistia ex vi suæ institutionis potest simul esse cibus & pharmacum. Ergo ex vi suæ institutionis potest prædesse iustis & peccatoribus.

Dices: Contrarium inde sequitur, quia peccatores censentur esse mortui per peccatum mortale. Non profunt autem mortuis, sed viuentibus cibus & pharmacum. Sed contra, quia peccatum mortale, quamuis vno sensu dicatur mors animæ, quatenus tollit gratiam iustificantem; tamen alio sensu dicitur morbus & infirmitas animæ, quatenus non tollit omnem motum vitæ spiritualis, nec adfert ultimam

406 CAP. XXII. DE SACRAMENTIS
& desperatam mortem. Infirmis autem potest tolli per
pharmacum, ac proinde Eucharistia per modum pharmaci
potest prodesse peccatoribus, tanquam spiritualiter in-
firmis, & nondum desperatis.

Huc spectat oratio Ecclesiæ in Missa qua petitur, hoc Sa-
cramentum, ut sit fortitudo fragilium & ablutio scelerum.
Vnde etiam S. Ignatius *epistola 14. ad Ephesios in fine*, ait:
Frangentes panem, quod pharmacum immortalitatis est, mortis
antidotoñ, vitamque in Deo concilians per Christum, & medi-
camentum purgans vitia. Et Chrysofost. *homilia 4. in Matthæum:*
Omnis morbus hoc remedio extinguitur. Cyprianus *sermone de*
Cœna Domini: *Hic panis est medicamentum ad sanandas infir-*
mitates, & purgandas iniquitates. August. *sermone 28. de verbis*
Domini: *Qui vulnus habet, medicinam requirit. Vulnus est,*
quia sub peccato sumus. Medicina est celeste, & venerabile Sa-
cramentum.

Respondeo ad *primum* argumentum: Ex forma huius Sa-
cramenti duo colligi posse. *Primo*, sanguinem Christi in
cruce effusum esse in remissionem peccatorum. *Secundo*,
eundem sanguinem per modum Sacrificij posse offerri in
remissionem peccatorum. Hoc infra explicabitur in tracta-
tu de Missa.

Ad *secundum* respondeo. Concilium Florentinum loqui
de augmento gratiæ, ut in ipso textu explicatur. Tridenti-
num, verò generatim loquitur de remissione peccatorum
abstrahendo à mortalibus & venialibus.

Ad *tertium* respondeo. Patres variis modis intelligi. *Pri-*
mo, Eucharistiam valere ad tollenda mortalia, quatenus Sa-
cramentum est. *Secundo*, remittere etiã venialia quatenus Sa-
cramentum est. *Tertio*, præservare hominem à mortalibus.

Ad *quartum* respondeo. Sacramentum continere in se
Christum, qui potest peccata remittere. Vnde, si præcisè
consideretur Christus, qui in hoc Sacramento continetur,
non dubium est, quin habeat vim conferendi gratiam &
remittendi peccata. Si autem consideretur Christus, qua-
tenus vult mediante hoc Sacramento ex opere operato
conferre fructum, sic non confert ordinariè primam gra-
tiam iustificantem, & remissionem peccati mortalis; sed
augmentum gratiæ & nutritionem spiritualem. Nec aliter
exponi

exponi potest D. Thom. *art. 1.* nisi velimus illum *art. 3.* sibi ipsi repugnare.

Ad *quintum* respond. Eucharistiam posse dici pharmacum, seu medicinam in triplici sensu. *Primo*, quatenus curat peccata venialia. *Secundo*, quatenus præseruat à mortalibus. *Tertio*, quatenus expellit infirmitatem relictam ex mortalibus.

4 *Secunda Conclusio*: Licet Eucharistia non sit per se instituta ad conferendam primam gratiam iustificantem, & tollendum peccatum mortale: tamen in aliquo casu id præstare potest; quamquam multi contrarium sentiant, præsertim Gabriel in *4. d. 9. q. 2. art. 2.* Ioannes Maior *ibid. quest. 1.* Bonauentura *art. 2. q. 3.* Ratio horum est, tum quia Sacramenta viuientium non prosunt mortuis: tum etiam, quia cibus nunquam potest resuscitare mortuum, neque per se ordinariè, neque per accidens in aliquo casu. Ergo similiter Eucharistia nunquam potest prodesse existentibus in aliquo peccato mortali.

Nihilominus nostram conclusionem tenet D. Th. *art. 3.* ubi dicit, Eucharistiam tunc remittere peccatum mortale, quando quis accedit cum peccato mortali, cuius conscientiam & affectum non habet. Vel, ut alij explicant, quando prudenter & bona fide existimat se esse in gratia apud Deum, cum tamen adhuc sit in statu peccati habitualis: Ut, si quis deuotè & reuerenter accedat cum sola attritione, & tamen putet se esse contritum. Vel, si cum attritione confiteatur alicui non habenti potestatem absoluedi à peccatis, & deinde ad Eucharistiam accedat.

Ratio est, quia omnia Sacramenta dant gratiam non ponentibus obicem. Sed qui sic accedit, non ponit obicem. Ergo acquirit gratiam. Minor probatur, quia, qui bona fide accedit, non peccat accedendo. Ergo ex illa parte non ponit obicem. Deinde, quamuis sit in statu peccati habitualis: tamen illud peccatum coniunctum cum attritione, & bona fide non est obex aut impedimentum gratiæ, ut patet in Baptismo & Pœnitentia. Est tamen differentia inter Eucharistiam & Baptismum, ac Pœnitentiam. Nam hæc duo Sacramenta per se ordinata sunt ad remissionem peccati mortalis; ac proinde, ut quis dicatur bona fide acce-

dere, fatis est si habeat attritionem. At Eucharistia per se non est ordinata ad talem effectum, ac proinde ut quis dicatur bona fide accedere, non sufficit habere attritionem, sed necessaria est contritio vel in re, vel in prudente existimatione. Unde in priore casu quis potest habere conscientiam peccati mortalis, non autem in posteriore. In neutro tamen potest habere affectum peccati mortalis.

5 Tertia Conclusio. Tripliciter contingere potest aliquem accedere ad hoc Sacramentum in peccato mortali. *Primo*, cum conscientia, & affectu peccati mortalis; & sic indignè accedit. *Secundo*, cum conscientia peccati mortalis, non tamen affectu illius; & sic etiam indignè accedit. *Tertio*, sine conscientia & affectu illius; & sic distinguendum est. Nam si habet veram attritionem, & bona fide putat se esse contritum, dignè accedit, & consequitur remissionem peccati. Si autem nec veram attritionem, nec contritionem habet, & bona fide putat se illam habere; tunc neque peccat accedendo, neque gratiam consequitur; sed manet in eo statu in quo antè erat.

Quæres: An in tali casu accedat dignè an indignè? Si dignè, consequitur gratiam. Si indignè, peccat mortaliter. Item: an ponat obicem, necne. Si ponit, peccat. Si non ponit, consequitur gratiam. Respondeo, in re accedit indignè, & ideo non consequitur gratiam. At in opinione sua accedit dignè, ideoque non peccat. Eodem modo dicendum de obice. Et ex dictis sequitur duo requiri, ut quis consequatur primam gratiam per hoc Sacramentum. *Primo*, ut sit verè attritus. *Secundo*, ut bona fide putet se esse contritum.

6 Prima Obiectio. Ignorantia non facit hominem magis dispositum ad effectum gratiæ. Sed quando quis putat se esse contritum, cum sit attritus, hoc oritur ex ignorantia. Ergo non est magis dispositus, quam is, qui est tantum attritus, & cognoscit se esse attritum. Sed hic non est sufficienter dispositus ad effectum Eucharistiæ. Ergo nec ille. Resp. ignorantia non facit hominem magis dispositum positiviè; facit tamen ut minus sit indispositus; quia excusat illum à peccato actuali, ne indignè accedat ad hoc Sacramentum.

7 Secunda Obiectio. Cibus non potest resuscitare mortuum. Ergo Eucharistia non potest peccatorem reuocare ad gratiam iustificantem. Respondeo, antecedens verum est de cibo corporali, non de spiritali. Ratio differentiarum est, quia cibus corporalis non habet in se vim efficiendi vitam, sed illam supponit in suscipiente. Non enim viuificat, nisi conuertatur in substantiam aliti. Nec potest in illam conuerti, nisi per actionem vitalem in ipso suscipiente preexistente. At cibus spiritalis, præsertim Eucharistia habet in se vim producendi vitam. Et ideo potest homini mortuo vitam conferre.

Q U Æ S T I O II.

An Eucharistia conferat augmentum gratiæ iustificantis?

1 **O**Mnes affirmant. Difficultas est quæ dispositio requiratur ad hunc effectum. Potest autem fingi duplex dispositio. *Vna* priuatiua, nempe carentia peccati venialis. *Secunda* positiua, nempe actualis deuotio. Multi ergo putant necessariam esse actualem deuotionem in ipsa Eucharistiæ sumptione; non tamen carentiam peccati venialis, nisi quatenus tale peccatum impediret actualem deuotionem. Ita D. Thom. in 4. d. 12. quæst. 2. art. 1. quæst. 2. Bonauen. *ibid.* a. 2. quæst. 1. Durand. quæst. 4. Paludan. quæst. 1. art. 2. Et Caietan. *hic* art. 8. vbi dupliciter id probat. *Primo*, quia multi Sacerdotes in statu gratiæ quotidie celebrant, qui sine dubio magnum cumulum gratiæ & charitatis compararent, si actualis deuotio non esset necessaria. Nunc autem docet experientia eos non ita crescere in gratia & charitate, vt apparet ex eorum vita & operibus. Ergo signum est hoc fieri ob defectum actualis deuotionis. *Secundo*, quia Eucharistia operatur per modum cibi ac nutrimenti. Sed cibus non nutrit, nisi interueniente actione ipsius viuientis. Ergo nec Eucharistia nutrit, nisi accedente actuali ipsius communicantis deuotione.

Alij contra sentiunt non requiri actualem deuotionem, sed carentiam actualis peccati venialis. Ita Marsil. in 4. q. 6. art. 4. Ratio, quia si quis venialiter peccaret in vsu Eucharistiæ, & tamen perciperet gratiam; iam idem homo simul

peccaret & cresceret in gratia; quod est absurdum. Imò per ipsum actum peccati venialis acciperet gratiam, quia ipse actus sumendi Eucharistiam potest esse peccatum veniale ex defectu alicuius debite circumstantiæ.

2. Prima Conclusio. Peccatum veniale non impedit augmentum gratiæ & charitatis. Ita D. Thom. *art.* 8. ubi dicit: peccatum veniale dupliciter spectari potest. *Primo*, prout antea commissum est. *Secundo*, prout actu committitur in usu Eucharistiæ. Si priore modo spectetur, non impedit effectum Eucharistiæ, sed potius per illum tollitur, ut infra dicitur, *q. 4.* Si priore modo spectetur, non quidem tollitur, sed tamen etiam non impedit augmentum gratiæ habitualis, licet impedire possit effectum actualis deuotionis.

Ratio est, quia peccatum veniale non pugnat cum gratia habituali, alioqui homines iusti nunquam peccarent venialiter, nisi amittendo gratiam habitualementem, quod est falsum. Ergo non pugnat etiam cum augmento gratiæ habitualis.

Dices: quamuis non pugnet cum gratia in facto esse; tamen pugnat cum illa in fieri. Respond. hoc sine fundamento dicitur. Gratia enim habitualis, siue iam antea producta sit, siue nunc actu producat, semper est eiusdem nature & essentiæ. Ergo si in vno casu non repugnat peccato veniali, nec in altero casu repugnabit.

Dices *Secundo*, quamuis non sit repugnantia ex natura & parte rei; tamen est repugnantia ex parte huius Sacramenti, quia Christus non vult, ut hoc Sacramentum conferat suum effectum, quando adest peccatum veniale. Respond. hoc etiam dicitur sine fundamento. Imò, si ita esset, sequeretur hominem accedentem ad Eucharistiam cum peccato veniali comitante, indignè accedere, & mortaliter peccare, quod est falsum. Sequela patet, quia is censetur indignè accedere, qui ponit obicem. Sed accedens cum veniali ponit obicem, ut dicitis. Ergo indignè accedit. Rursum qui indignè accedit ad Sacramentum, & ponit obicem principali effectui Sacramenti, is grauem irreuerentiam committit circa Sacramentum. Ergo graue & mortaliter peccat.

Quod autem hoc falsum sit, probatur, quia si mortaliter peccat,

peccat, in quo consistit illud peccatum mortale? Vel enim consistit in eo, quod ponatur obex effectui Sacramenti; vel in eo, quod fiat iniuria, seu irreuerentia circa usum Sacramenti. Neutrum dici potest. Non *primum*, quia obex ille qui ponitur, vel est ipsum peccatum veniale concomitans, quod iam refutauimus; cum peccatum veniale possit consistere cum augmento gratiæ: vel est peccatum mortale distinctum à veniali, quod est contra suppositionem. Nec *secundum*, quia irreuerentia quæ fit per peccatum veniale concomitans, non est nisi venialis, aut esse potest.

Dices: Imò potest esse mortalis. Nam si quis in Confessione Sacramentali mentiatur, peccat mortaliter, cum tamen mendacium (vt tale) sit peccatum veniale. Similiter, si quis violet votum paupertatis per furtum veniale; aut si mendacium veniale confirmet iuramento, peccat etiam mortaliter. Ergo per peccatum veniale potest committi tanta irreuerentia circa Deum aut res sacras; vt sit mortale.

Respondeo *Primo*, mendacium de peccato veniali, si sit tota materia confessionis, est peccatum mortale, quia reddit irritum Sacramentum; non autem si sit pars materiæ. Respondeo *Secundo*, si quis violet votum in re parua, non peccat nisi venialiter, secundum Nau. in Man. cap. 12. num. 40. Dom. Sotum, l. 8. de iust. quæst. 1. art. 7. & plures alios. Respon. *Tertio*, qui iuramento confirmat mendacium, is facit Deum testem falsitatis, quæ est grauis iniuria.

3 Ex dictis hisce colligi potest hæc regula: quando peccatum veniale tantum concomitanter se habet, tunc non facit nisi venialem irreuerentiam: quando autem est materia circa quam, tunc potest facere mortalem irreuerentiam.

4 *Secunda Conclusio*. Nulla actualis dispositio est necessaria, vt hoc Sacramentum conferat gratiæ iustificantis augmentum. Ita Dom. Scotus in 4. d. 12. quæst. 2. art. 8. & plures. Probatur *primo*, quia potest aliquis ex triplici causa carere actuali deuotione; loquendo de homine iusto. *Primo*, propter impotentiam naturalem, vt contingit in amentibus & phreneticis. *Secundo*, propter naturalem obliuionem, quæ fit ex distractione omninò inuoluntaria, vt aliquando contingit bonis viris habentibus serias occupationes: v.g. cum

cum quis celebrat primitias, dum totus est sollicitus circa ceremonias. *Tertio*, propter distractionem voluntariam, sed tamen venialem, quæ fiat sine ullo contemptu. Hoc posito certum est augmentum gratiæ & Eucharistiam posse percipi à phreneticis sine actuali deuotione, alioqui non liceret illis dare Eucharistiam. Hinc infero etiam eos, qui inuoluntariè distracti sunt, percipere effectum huius Sacramenti, quia carentia actualis deuotionis non est illis magis voluntaria, quàm amentibus. Ergo non potest illis magis obesse. Sed amentibus nihil obest. Ergo nec aliis. *Uterius* infero eos quoque, qui cum culpa veniali distracti sunt, percipere augmentum gratiæ, quia carentia actualis deuotionis non potest esse obex illius gratiæ. Vel enim esset obex præcisè, quatenus carentia est, vel quatenus est voluntaria & culpabilis. Non *primum*, vt patet in amentibus. Nec *secundum*, quia illa culpa est tantùm venialis, vt suppono. At culpa venialis non est obex, vt antea ostensum est.

Secundo probatur Conclusio, quia actualis dispositio, nec requiritur ex natura rei, vt patet in amentibus: nec ex Christi institutione, quia nihil habemus à Christo, nisi illud; *qui manducat me, uiuet propter me*. Paulus autem interpretatur hoc dictum esse de eo qui dignè manducat. Addit eum dignè manducare, qui priùs probat seipsum, & sic de pane illo edit. Ergo ad dignam manducationem sufficit accedere sine conscientia peccati mortalis. Ergo non requiritur actualis deuotio.

Tertio probatur, quia peccator attritus, si putet se contritum esse; consequitur effectum huius Sacramenti, vt supra dixi. Ergo multo magis homo iustus, qui est in tali statu gratiæ. Hic enim meliùs dispositus est quàm ille. Vnde sequitur hominem iustum, quando communicat, aut amittere iustitiam, si cum actuali peccato mortali accedat; aut crescere in iustitia, si sine tali peccato accedat; nec dari medium inter hæc duo extrema.

Ad *primam* argumentum Caietani. Respondeo eos, qui in statu gratiæ sæpè communicant, accipere magnum cumulum gratiæ habitualis. Quod autem obiicitur de experientia, nihil valet, quia augmentum gratiæ habitualis non potest

potest cognosci per experientiam. Non enim per se ac formaliter habet aliquem effectum, qui sub experientiam cadat; quia per se non tollit prauos habitus vitiorum, nec impedit per se peccata venialia; nec per se frænât passiones animi: sed solum facit hominem Deo magis gratum. Licet, si aliqua experientia quærenda esset, sufficeret talem hominem tanto tempore perseverare in statu gratiæ, & non labi in peccatum mortale.

Ad *secundum* Resp. non esse simile de cibo corporali. Is enim non potest nutrire, nisi prius conuertatur in substantiam aliti: nec potest in eam conuerti, nisi per vitalem actionem hominis, qui nutritur. At Eucharistia non conuertitur in substantiam communicantis; ac proinde non requirit per se ullam actionem in communicante, nisi solam sumptionem, quæ sine peccato mortali fiat.

Ad argumentum pro Marsilio allatum. Resp. non esse absurdum, si homo eodem tempore crescat in gratia, & simul peccet venialiter. Hoc enim nihil aliud est, quam in vna re crescere, & in alia deficere.

Q V Æ S T I O III.

An Eucharistia conferat gratiam actualem?

- 1 **R**atio dubij est, quia sæpè non experimus talem gratiam inter communicandum. Ergo non datur infallibiliter vi Sacramenti. *Secundo*, quia nulla extat promissio de hac re.
- 2 **Prima Conclusio.** Duplex potest spectari gratia actualis in hoc Sacramento. Vna consistit in actuali deuotione & charitatis feruore, cum speciali quadam spiritus suauitate ac dulcedine. Altera in actuali auxilio excitante ad cauenda peccata, & tentationes superandas.
- 3 **Secunda Conclusio.** Eucharistia sæpè confert homini actualem deuotionem & dulcedinem in ipso vsu communicandi. Ita D. Thom. *artic. 1. ad 2.* Et patet experientia. Fundamentum sumitur ex illo Ioan. 6. *vers. 55. Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus.* Hinc colligit Concilium Florentinum hunc cibum spiritualiter conferre eos effectus, quos corporalis cibus confert

materia

474 CAP. XXII. DE SACRAMENTIS
materialiter. Sed corporalis cibus oblectat viuentem, & vires confortat. Ergo idem facit cibus spiritualis. Vide Ambrosium, *Sermon. 15. in Psal. 118.* Et Cyprianum *Serm. de cæna Domini.*

4 Tertia Conclusio: Eucharistia confert homini ex opere operato actuale Dei auxilium ad vitanda peccata & superandas tentationes. Ita D. Thom. *art. 3. ad 1.* Et Trident. *sess. 13. cap. 2.* vbi dicit: hoc Sacramentum esse institutum vt antidotum quo à peccatis mortalibus præseruemur. Et colligitur ex illo Ioan. 6. v. 53. *Nisi manducaueritis carnem Filij Hominis, non habebitis vitam in vobis,* id est, non conferuabitis gratiam habitualement vsque ad mortem.

Vnde sequitur hoc Sacramentum necessarium esse, vt homo iustus præseruetur à peccatis mortalibus; quod non potest fieri, sine gratia actuali & præueniente. Vide quæ dixi *cap. 15. quæst. 7.*

5 Quarta Conclusio: Hunc vtrumque effectum non eodem modo confert Eucharistia. *Primo,* quia actualem deuotionem & dulcedinem solet conferre in ipso vsu Sacramenti, vel paulò post. Sed actuale auxilium ad cauenda peccata confert postea, quando est occasio peccandi. *Secundo,* quia priorem effectum non confert semper & infallibiliter, præsertim si homo cum aliqua veniali distractione accedat: posteriorem verò semper & infallibiliter confert, quando opportunum aut necessarium est.

Ratio sumitur à duobus principiis. Vnum, quod homo non possit cauere peccata mortalia, & superare tentationes sine actuali gratia, vt suppono ex 1. 2. *quæst. 109.* *Secundum* est, quod Deus non deserat hominem iustum in necessitate, quia esset hoc contra amicitiam, vt suppono ex materia de charitate.

QVÆSTIO IV.

An Eucharistia remittat peccata venialia & pœnas temporales?

I COMMUNIS sententia est, Eucharistiam ex opere operato remittere peccata venialia, non tamen pœnas temporales. At quæstio est quomodo fiat illa remissio? Postest

est enim tripliciter concipi. *Primo*, vt Eucharistia ex opere operato immediatè conferat gratiam habitualement, & per illam tollat peccata venialia. *Secundo*, vt ex opere operato immediatè conferat gratiam actualement ad eliciendum charitatis, aut contritionis actum, per quem deinde tollantur venialia. *Tertio*, vt ex opere operato immediatè conferat ipsam remissionem venialium, non autem mediante gratia habituali, aut actuali. *Primum*, ergo modum sequitur D. Thom. *infra quæst. 87. a. 3.* vbi dicit Eucharistiam & alia Sacramenta nouæ legis remittere venialia per infusionem gratiæ iustificantis. *Secundum*, sequitur idem D. Thom. *hic art. 4. ad 1.* vbi dicit venialia peccata tolli ratione actualis feruoris qui excitatur per hoc Sacramentum. *Tertium*, videtur sequi Francisc. Suarez, partim *in commentario circa articulum quartum*, partim *disp. 63. sect. 10.* Addit, ad hanc remissionem venialium non requiri vllam actualement dispositionem, sed sufficere, si homo iustus sit, & non habeat actualement affectum ad peccata venialia.

2 Prima Conclusio: Eucharistia non potest remittere peccata venialia per solam infusionem gratiæ habitualis. Ratio est, quia gratia habitualis non habet formalem, aut effectiuam repugnantiam cum peccatis venialibus. Ergo vi sua non potest ea expellere. Confirmatur, quia venialia possunt consistere cum gratia habituali ante susceptionem Eucharistiæ. Ergo etiam postea, nisi quid aliud interueniat. Nam gratia habitualis, quæ data fuit ante hoc Sacramentum, est eiusdem naturæ & essentiæ cum gratia habituali quæ datur in hoc Sacramento. Ergo si vna non repugnat ex natura rei peccatis venialibus, nec altera repugnabit.

3 Secunda Conclusio: Eucharistia potest remittere venialia per actualement dilectionem, vel contritionem, quam confert homini mediante gratia excitante. Ratio est, quia actualis dilectio vel contritio habet sufficientem repugnantiam cum peccatis venialibus. Ergo vi sua potest ea tollere. Vbi notes duplicem esse contritionem: Vna præcedit Sacramentum tanquam dispositio: altera excitatur vi Sacramenti tanquam effectus. De hac posteriore loquor. Prior non est necessaria, aut, si adsit, Sacramentum non est necessarium ad tollenda venialia,

4 Tertia Conclusio: Eucharistia non potest immediatè causare remissionem venialium, præscindendo ab infusione gratiæ habitualis & omni actuali dilectione, vel contritione. Ratio est, quia vel hoc fieret per aliquam realem mutationem in homine factam; vel sine omni reali mutatione. Non *primum*, quia nulla apparet realis mutatio præscindendo à gratia habituali & actuali. Quis enim est terminus illius mutationis? an remissio venialium? at hæc remissio non est aliquid reale positivum in homine: an aliquid aliud? at nihil assignari potest. Nec *secundum*, quia fieri non potest, ut homo qui prius existebat in statu peccati, seu mortalis, seu venialis, desinat existere in tali statu nulla facta mutatione in ipso homine, ut ostensum est in materia de iustificatione, ubi refutavi duo principia eorum qui contra nos sentiunt. Vnum est, maculam peccati tam mortalis, quam venialis tolli posse per solam liberalem Dei condonationem & favorem (extrinsecum) nulla facta mutatione in homine. Alterum est gratiam habitualem consistere posse cum macula peccati mortalis; ac proinde per solam infusionem gratiæ habitualis non sufficienter tolli maculam, nisi accedat liberalis Dei condonatio. De his plura *loco citato*, & *infra* in materia de Penitentia.

Q V Æ S T I O V.

An Eucharistia profit etiam corpori communicantis?

1 **M**ulta hic quæri possunt. *Primo*, an Eucharistia conferat corpori aliquas qualitates supernaturales, quibus in hac vita ad immortalitatem aliquo modo disponatur, sicut confert animæ gratiam habitualem, tanquam dispositionem ad gloriam. *Secundo*, an habeat aliquam vim moderandi fomitem peccati, & excitandi bonos affectus in appetitu sensitivo. *Tertio*, an resurrectio & gloria corporis possit Eucharistiæ attribui. *Quarto*, an faciat aliquam realem unionem inter Corpus Christi & corpus suscipientis & communicantis.

2 Prima Conclusio: Eucharistia non efficit in corpore qualitates aliquas supernaturales, quibus ad gloriam & immortalitatem disponatur. Ratio, quia nullum habemus probabile

probabile fundamentum quo defendamus huiusmodi qualitates.

3 Secunda Conclusio: Eucharistia habet aliquam efficaciam moderandi fomitem peccati & excitandi bonos affectus in appetitu sensitivo, ut homo promptius & minori difficultate possit opera virtutis exercere. Hæc conclusio fundatur in autoritate Patrum & Scholasticorum, qui passim dicunt hoc Sacramentum ardorem concupiscentiæ extinguere, fomitem minuere, deuotionem augere. Suarez *disp.* 64. *sect.* 1. ubi multos autores colligit & fusius citat.

Quæstio est de modo quo Eucharistia hoc præstare possit. Aliqui dicunt eam indirectè hoc præstare, quia cum directè augeat gratiam & charitatem, consequenter etiam minuit concupiscentiam. Alij putant directè fieri per aliquam actionem circa ipsum corpus; quod iterum diuersis modis explicari potest. *Primo*, per redundantiam ex affectibus voluntatis, quasi Eucharistia ex sua institutione habeat vim excitandi in voluntate tales affectus, ut ex iis redundet in appetitum moderatio concupiscentiæ. *Secundo*, per actionem circa imaginationem, vel appetitum, qua excitentur phantasmata & humores; vel spiritus animales ita commoueantur, prout est necessarium ad moderandas passiones sensitivas & carnales. *Tertio*, per alterationem corporis, seu temperamenti corporis, ut videlicet excedens calor remittatur, & sic paulatim ardor libidinis debilitetur. Hæc omnia probabilia sunt, præsertim in eorum sententia, qui admittunt physicam in Sacramentis efficientiam. Mihi videtur probabilius aliter fieri hanc moderationem vi Eucharistiæ.

Primo, per specialia Dei auxilia, quibus homo excitatur ad resistendum passionibus. *Secundo*, per bonas inspirationes & affectiones circa res honestas, quibus animus occupatur. *Tertio*, per extrinsecam Dei prouidentiam & gubernationem, qua efficit ut tollantur occasiones extrinsecæ, quæ concupiscentiam excitare solent, ut offerantur aliæ occasiones bene agendi, ut impediuntur demones, ne nocere possint. Vide Chrysostr. *hom.* 45. *in Ioannem*.

4 Tertia Conclusio: Resurrectio & gloria corporis non aliter videtur esse effectus Eucharistiæ, nisi quatenus

418 CAP. XXII. DE SACRAMENTIS
sequitur ex effectibus gratiæ, quos in hac vita confert Eucharistia. Ratio, quia gloria corporis respondet gloriæ animæ. Sed Eucharistia non habet aliam efficaciam circa gloriam animæ, præter illam quam habet circa gratiam & charitatem in hac vita. Ergo etiam non habet aliam circa gloriam corporis.

Hinc sequitur non aliter Eucharistiam conferre immortalem vitam corporis, quam nutriendo & conseruando gratiam, ex cuius conseruatione sequitur vita æterna.

Dices: Ergo non plus prodest Eucharistia ad hunc effectum quam alia Sacramenta, quæ etiam conferunt gratiam & consequenter gloriam. Hoc autem est contra speciale promissionem factam Eucharistiæ præ cæteris Sacramentis. Ioan. 6. v. 54. *Qui manducat meam carnem habet vitam æternam, & ego resuscitabo eum in nouissimo die.* Hinc Patres dicunt Eucharistiam esse pharmacum immortalitatis. Respondeo. Eucharistia plus prodest ad hunc effectum de quo agimus, quam alia Sacramenta, quia non solum confert gratiam & charitatem, quod est illi commune cum aliis Sacramentis, sed etiam confert perseuerantiam, quod est illi particulare, vt dictum *cap. 15. q. 7.*

¶ Quarta Conclusio: In susceptione Eucharistiæ non fit aliqua realis unio inter Corpus Christi & corpus suscipientis, quæ distincta sit ab ipsa susceptione vel reali præsentia. Ratio, quia hæc unio, vel esset formalis, vel effectiua. Non *primum*, quia, quando duæ substantiæ formaliter uniuntur, faciunt vnum compositum substantiale, vel per modum naturæ, vel per modum suppositi. Sed Corpus Christi, & corpus suscipientis neutro modo faciunt compositum substantiale. Ergo non uniuntur inter se formaliter. Nec *secundum*, quia neque Corpus Christi ad se trahit effectiue corpus suscipientis, neque vice versa. Ergo nulla datur unio effectiua.

Dices: Multi Patres & Theologi agnoscunt aliquam unionem realem, quam etiam vocant naturalem, realem, substantialem & corporalem. Vt Cyril. *lib. 11. in Ioan. cap. 27.* Damascen. *lib. 4. cap. 14.* Hilar. *lib. 8. de Trinitate.* Bellarminus *lib. 2. de Eucharistia, cap. 12.* Franciscus Turrianus noster *lib. 1. de Eucharistia, cap. 8.* & 9. Toletus in *cap. 6. Ioan. annotatione*

29. & alij plures. Respondeo. Aliqui istorum per realem vnionem non intelligunt aliud quam realem sumptionem Corporis Christi. Nam ex hac reali sumptione fit, vt Corpus Christi realiter & substantialiter recipiatur in corpore suscipientis; & sic dicatur realiter & corporaliter illi coniungi, seu vniri.

Q V Æ S T I O VI.

Quando Eucharistia conferat suum effectum?

1 **Q**uæritur *Primo*, an conferat gratiam habitualem in ipsa sumptione. *Secundo*, an post sumptionem durante adhuc præsentia Christi. *Tertio*, an post sumptionem cessante præsentia Christi.

2 **Prima Conclusio**: Eucharistia in ipsa sumptione confert gratiam habitualem, si homo non ponat obicem. Ratio est, quia Deus promisit gratiam homini manducanti. Ergo dat illi gratiam in manducatione, cum non sit vlla causa dilationis.

Quæres: An illa gratia detur in principio manducationis, an in fine? Respondeo. Nihil certi definiri potest. Aliqui putant dari cum Hostia ex ore ad stomachum transmissa est, & non citius. Probabilius est dari cum Hostia sumpta est, etiamsi non sit transmissa, alioqui ægroti, qui Hostiam præ infirmitate non possunt transmittere, non acciperent gratiam; quod videtur absurdum.

3 **Secunda Conclusio**: Præter illam gratiam habitualem quæ confertur in manducatione, non confertur alia ex opere operato post manducationem, durante Christi præsentia. Ratio, quia idem Sacramentum non operatur bis effectum suum. Ergo si Eucharistia semel contulit gratiam in ipsa manducatione, non confert iterum post manducationem, nisi fortè ex opere operantis, si tunc aliquis per feruentem amorem raperetur in Deum ipsum.

4 **Tertia Conclusio**: Si quis fictè accedat ad Eucharistiam, non accipit postea gratiam recedente fictione, si species consumptæ sint. Ita D. Thomas in 4. distinct. 4. quæst. 3. art. 3. Ratio est, quia nec ex Scripturis, neque ex Patribus, neque aliunde id probari potest.

QVÆSTIO VII.

*An Eucharistia plus conferat gratiæ sub vtraque specie,
quàm sub vna tantum?*

1 **A**liquot ponam conclusiones priusquam directè respondeam.

Prima Conclusio : Vna species, etiam si per se sola sumatur, est sufficiens ad conferendam aliquam gratiam habitualem. Probatur *Primo*, de specie panis, tum ex illo Ioan. 6. v. 58. *Qui manducat hunc panem, vivet in æternum*: tum etiam ex praxi Ecclesiæ, quæ dat Laicis Eucharistiam sub specie panis. *Secundo*, probatur de specie vini, quia est eadem ratio. Si enim sola species panis potest conferre gratiam, cur non similiter sola species vini? Confirmatur *Primo*, quia aliquando vsitatum fuit in Ecclesia, ut aliqui communicarent sub sola specie vini, ut infra dicemus. *Secundo*, quia species vini est verum Sacramentum. Ergo habet vim conferendi gratiam sacramentalem. Huc spectat illud Ioan. 6. v. 55. *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*. Vnde sic argumentor: potus per se habet vim nutriendi. Sed sanguis Christi, qui datur sub specie vini, est verè potus. Ergo per se habet vim nutriendi.

3 *Secunda Conclusio*: Vna species per se confert tantum gratiæ, quantum altera, cæteris paribus (id est, si homo sit æquè dispositus.) Probatur, quia nulla est ratio, cur vna plus conferre possit quàm altera; præsertim cum sit eadem promissio, eadem significatio, eadem vtriusque dignitas. Nam idem Christus æquè continetur sub vna ac sub altera specie. Nec obstat, quod vna detur per modum cibi, altera per modum potus; quia in spiritualibus non differunt cibus & potus, fames & sitis, ut docet S. August. *tract. 25. in Ioannem*.

Dices: Quando partes vnius Sacramenti sunt heterogeneæ, tunc conferunt diuersum effectum, ut patet in Sacramento Ordinis, vbi alius effectus confertur per Sacerdotium, alius per Diaconatum, &c. Sed species panis & species vini sunt partes heterogeneæ huius Sacramenti. Ergo conferunt diuersum (id est, diuersæ rationis) effectum. Resp.

Species

Species panis & vini possunt dupliciter spectari. *Primo*, quatenus sunt res quædam materiales; & sic sunt diuersarum rationum. *Secundo*, quatenus sunt signa à Christo instituta; & sic sunt eiusdem rationis, quia eandem rem significant, id est, eundem Christum, & eandem refectionem spiritualem. Nec est simile de Sacerdotio & Diaconatu, quia sunt ordines formaliter distincti, & ad diuersos fines referuntur.

4 Tertia Conclusio: Probabile est maiorem gratiam dari per sumptionem duarum specierum, quàm vnus tantum. Ita Alexand. Alenf. 4. p. quæst. 53. memb. 1. Gaspar Cassal. 1. de *te* *cæna & calice*, cap. 25. Et multi Patres in *Concil. Trident.* dicuntur idem sensisse. Probatur *primo*, ex dictis, quia vnaquæque species per se confert suum effectum, & vna non dependet ab altera. Ergo, si ambæ simul sumantur, vnaquæque conferet suum peculiarem effectum. Ergo duæ plus conferent quàm vna sola. *Secundo*, quia probabile est Sacramenta physicè operari. Ergo necesse est vnâ speciem non minus physicè concurrere quàm alteram. Ergo si vna physicè confert vnum gradum gratiæ, altera confert alterum gradum: & sic plus conferent duæ species quàm vna. *Tertio*, quia licet totus Christus sit sub vna specie non minus quam sub altera: tamen vi verborum sola caro est sub specie panis, & solus sanguis sub specie vini. Ergo vi verborum plus continent duæ species quàm vna. Ergo etiam vi verborum plus operantur duæ quàm vna. Confirmatur, quia si in triduo mortis Christi fuisset facta consecratio, tunc sub specie panis nihil fuisset, nisi caro Christi, & sub specie vini nihil, nisi sanguis: ac proinde plus effecissent duæ species simul sumptæ quàm vna. Ergo etiam nunc plus efficiunt duæ quàm vna: quia Sacramentum hoc semper seruat eundem valorem & dignitatem. *Quarto*, quia ambæ species simul sumptæ significant perfectiorem effectum gratiæ. Ergo etiam efficiunt perfectiorem, cum efficientia respondeat significationi. Antec. patet quia significant integrum conuiuium & perfectam refectionem, quam vna species sola non significat. *Quinto*, quia si per vtramque speciem daretur vna tantum gratia, vel illa tota daretur in sumptione panis, vel tota in sumptione vini, vel partum in

sumptione panis, & partim in sumptione vini. Non *primum* vel *secundum*, quia si tota daretur in sumptione vnius speciei, iam altera species nihil efficeret. Nec *tertium*, quia tunc Laici fraudarentur vna parte effectus Sacramentalis.

5 Quarta Conclusio: Probabilius est, cæteris paribus, non dari plus gratiæ per sumptionem vtriusque speciei, quàm alterius tantùm. Ita D. Thom. *infra quæst. 80. art. 12. ad 3.* vbi dicit, Laicos communicantes sub vna tantùm specie, non pati aliquod detrimentum, quia totus Christus sub quacunque specie continetur. Idem sentiunt multi alij Scholastici apud Suarez *disp. 63. sect. 6.*

Ratio est, quam attigit D. Thomas, quia totus Christus, qui est fons omnium gratiarum, non minus continetur sub vna specie, quàm sub vtraque: ergo non minus operatur sub vna quàm sub vtraque.

Dices: Sub vna specie continetur semel totus: at sub vtraque continetur bis totus. Ergo plus confert sub vtraque quàm sub vna. Respondeo, non sequitur: quia etiam sub vna parte Hostiæ continetur semel totus; & sub duabus partibus continetur bis totus: & tamen perinde est, siue quis sumat vnam totam Hostiam, siue duas partes. Semper enim est idem effectus.

6 Ad *primum* argumentum contrarium respondeo cum distinctione: Quando vna species sola sumitur per modum vnius refectionis, tunc confert totum illum effectum quem conferunt ambæ species simul sumptæ per modum vnius refectionis: quando autem vna species sumitur cum alia, tunc partialiter confert eundem effectum.

Ad *secundum* respondeo, Sacramenta non physicè, sed moraliter operari, vt dictum *cap. 15. q. 3.*

Ad *tertium* respondeo, nihil referre ad effectum Eucharistiæ, an Christus sit ibi vi verborum, an per concomitantiam. Hoc satis est, quod totus Christus non minus sit sub vna specie quam sub vtraque. Effectus enim Eucharistiæ non pendet immediatè à vi verborum, sed à Christo præsentem in Sacramento. Ad confirmationem respondeo, dubitare Theologos, qui futurum fuisset in triduo mortis, si aliquis tunc consecrasset. Probabilius videtur non minorem gratiam fuisse dandam sub vna specie quam sub vtraque.

que. Ratio est, quia tota dignitas & efficacia huius Sacramenti pendet ex supposito Diuino. At in triduo mortis caro Christi manebat coniuncta cum supposito Diuino. Ergo retinebat eandem efficaciam.

Ad *quartum* respondeo. Significationem Sacramentalem dupliciter spectari posse. *Primo*, ex parte rei significatæ. *Secundo*, ex parte modi significandi, verbi gratia, exterior ablutio in Baptismo potest spectari. *Primo*, quatenus significat internam abluitionem à peccatis. *Secundo*, quatenus eam significat, vel per vnã, vel per trinã immersionem. Similiter Sacramentum Eucharistiæ spectari potest. *Primo*, quatenus significat refectionem internam. *Secundo*, quatenus eam significat vel sumptione vnus, vel sumptione vtriusque speciei. Si priori modo spectetur, significatio illius semper est æquè perfecta, quia semper est eadem res significata, nempe resectio animæ. Si posteriore, tunc perfectior significatio est sub vtraque quàm sub altera tantùm specie, quia modus significandi est perfectior. Efficientia tamen Sacramenti non respondet significationi ex parte modi significandi, sed ex parte rei significatæ. Vnde dici solet Sacramenta nouæ legis id efficere quod significant, non quo modo significant.

Ad *quintum* Respondeo, totam gratiam habitualem, quæ datur ex opere operato, conferri in sumptione Hostiæ, si homo sit dispositus; quia nulla est causa differendi: ita tamen vt non conferatur vi solius Hostiæ, sed vtriusque speciei simul.

Dices: Species calicis non potest operari antequam sumatur. Respondeo, potest moraliter operari, non tamen physicè. Vnde, qui ponunt physicam efficientiam in Sacramentis, difficulter possunt se hinc expedire, nisi vel concedant vnã speciem physicè, & alteram moraliter concurrere; vel certè, si ambæ physicè concurrunt, laicos priuari aliqua parte gratiæ. At in nostra sententia, quia ponimus solam moralem efficientiam, nihil est difficultatis.

CAPVT XXIII.

De usu, seu sumptione huius Sacramenti.

QVÆSTIO I.

An peccet mortaliter, qui cum conscientia peccati mortalis ad hoc Sacramentum accedit?

1 **D**ivus Thomas *art. 4. & 5.* docet peccare mortaliter, & quidem grauiter, non tamen grauissimè. Vtrumque explicandum est.

2 **Prima Conclusio.** Qui accedit ad Eucharistiam cum conscientia peccati mortalis, peccat mortaliter, vt patet ex illo *1. Corinib. 11. vers. 28. Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo, &c.* Ratio est, quia magna fit iniuria Christo, quando sumitur à peccatore sine præuia dispositione. Si enim aliæ res sacræ non debent indignè tractari, multò minus Eucharistia, quæ est sacratissima.

Dices: Si homo existens in statu peccati mortalis non possit habere contritionem, aut copiam confessarij, & tamen tepeatur ex præcepto communicare, quid tunc faciet? Erit enim perplexus in vtramque partem. Nam si accedit sine contritione & confessione, peccat mortaliter: Si non accedit, peccat etiam mortaliter ob præceptum. Ergo impossibile est vitare peccatum. Respondeo, in tali casu illum non deseret Deus, sed dabit auxilium excitans, quod sufficiat ad contritionem eliciendam, si homo velit cooperari. Si tamen contingeret illum omninò esse perplexum, deberet facere quod in se est; & omnibus consideratis eligere alteram partem quæ videretur esse cum periculo minore.

3 **Secunda Conclusio.** Qui indignè accedit, committit peccatum sacrilegij contra virtutem religionis. Ratio, quia sicut veneratio & cultus, qui exhibetur Christo in Eucharistia, pertinet ad virtutem religionis: sic iniuria, quæ illi fit, pertinet ad sacrilegium quod est contrarium religioni.

4 **Quæres:** an hoc peccatum sacrilegij sit maximum eorum omnium, quæ Religioni opponantur? Respondeo, cum

D. Thom.

D.Th. non esse maximum, sed constitui posse in tertio gradu seu ordine. Sunt enim multi gradus, seu ordines sacrilegij. In *primo* sunt illa peccata, quæ committuntur contra Deum seu Diuinitatem, vt blasphemia & periurium. Nam quo excellentior est Diuinitas cæteris rebus, eò contra illam facta iniuria est grauior. In *secundo* ordine sunt peccata commissa contra Christi humanitatem in propria specie existentem. In *tertio* sunt peccata commissa contra hoc Sacramentũ, in quo Christus existit sub aliena specie. Possunt autem in hoc *tertio* ordine committi varia sacrilegia, aliæque aliis grauiora; quo pacto grauius peccat, qui Eucharistiam obiicit canibus, quam qui indignè illam manducat.

5 Tertia Conclusio. Hoc peccatum sacrilegij, quod committitur per indignam manducationem contra virtutem religionis ex suo genere non est tam graue quam illa quæ fiunt contra virtutes Theologicas, vt odium Dei, hæresis, desperatio. Est tamen grauius quàm illa quæ fiunt contra virtutes morales. Ratio est, quia vnumquodque peccatum censetur eò magis vel minus graue ex suo genere, quo repugnat maiori, vel minori virtuti seu honestati. Sed virtus religionis est infra virtutes Theologicas, & supra morales. Ergo peccatum sacrilegij est infra peccata contra virtutes Theologicas, & supra peccata contra virtutes morales.

Dixi ex genere, quia dubium esse potest, an hoc peccatum ex sua specie sit grauius homicidio, quod est contra iustitiam; aut adulterio, quod est contra iustitiam & temperantiam? Sed hoc disputatur in 1.2.9.72. Solùm duæ regulæ hîc notandæ sunt. Vna est: si conferatur maximum peccatum contra vnã virtutem, cum maximo peccato contra alteram virtutem; tunc illud erit grauius, quod est contra maiorem virtutem. Altera: si conferatur maximum peccatum contra vnã virtutem, cum minimo, aut etiam minori peccato contra alteram virtutem; tunc non semper erit grauius, quod est contra maiorem virtutem. Hoc modo paruum furtum non est grauius fornicatione: nec parua irreuerentia circa res sacras est grauior homicidio vel adulterio.

6 Quarta Conclusio. Hoc peccatum sacrilegij per se tantò grauius est, quantò quis cum grauioribus peccatis ad

426 CAP. XXIII. DE SACRAMENTIS
Eucharistiam accedit. *Primo*, Quia tunc magis indignè ac-
cedit. *Secundo*, maiorem iniuriam & irreuerentiam Chri-
sto facit. *Tertio*, magis impedit effectum Sacramenti.

Dixi per se, quia ratione scandali, vel alterius circum-
stantiæ fieri potest vt is grauius peccet, qui accedit cum
minoribus peccatis.

7 Hic quæri solet, an grauius peccet fidelis peccator
quam infidelis vel hæreticus? Aliqui putant grauius pec-
care fidelem; vt Palud. *in 4. dist. 9. q. 2.* & Carthusianus *ibid.*
quæst. 4. vbi dicit: infidelis est indignior, non tamen indi-
gnius accedit. Ratio est, quia fidelis peccator facit contra
dignitatem Sacramenti sibi cognitam, infidelis verò contra
ignoratam. Licet ergo infidelis ratione sui status, seu infi-
delitatis sit indignior: tamen ratione ignorantiae minus
peccat accedendo.

Alij contrà sentiunt infidelem grauius peccare quàm
fidelem, vt D. Th. *art. 5. ad 2.* Ratio est, quia infidelis peccat
non solum contra vsum Sacramenti, quatenus indignè ac-
cedit: sed etiam contra ipsum Sacramentum, quatenus ne-
gat veritatem eius. At fidelis solum peccat contra vsum.

Resp. *Primo*, si præcisè conferamus sacrilegium infidelis
cum sacrilegio fidelis, tunc cæteris paribus grauius peccat
infidelis. Ratio est, quia ratione suæ infidelitatis est indi-
gnior fidei. Ergo si reliqua sint paria, grauius peccat quàm
fidelis.

Resp. *Secundo*, per accidens tamen fieri potest, vt fide-
lis indignè accedendo grauius peccet quàm infidelis. *Primo*,
si infidelis per ignorantiam inuincibilem excusetur à
peccato sacrilegij. *Secundo*, si fidelis accedat cum aliquo
peccato, quod sit grauius infidelitate, quale est odium Dei,
vel desperatio.

QVÆSTIO II.

An infantes possint hoc Sacramentum sumere?

1 **L**oquor de infantibus baptizatis. Aliqui putant non
esse capaces huius Sacramenti, vt Ioan. Maior *in 4.*
dist. 9. Pet. Soto *lect. 8. de Eucharist.* & Amb. Catharin. *in opusc.*
de com. paruul. Ratio est, quia hoc Sacramentum est cibus
spiritu

spiritualis. At cibus non prodest ad nutritionem, nisi accedat vitalis actio manducantis. Infantes autem non habent vitalem actionem in spirituali vita. Ergo non possunt spiritualiter nutrir.

Alij contrà sentiunt, non solùm capaces esse, sed etiam præcepto diuino obligatos, vt Armeni apud Vvald. *tom. 3. de Sacram. cap. 9. & 21.* Sed media via nobis tenenda est.

2 Prima Conclusio. Infantes baptizati sunt capaces Eucharistiæ & augmenti gratiæ. Ita Domin. Soto *in 4. d. 2. q. 2. art. 9.* & nonnulli alij. Probat *primo*, quia Sacramentum confert gratiam obicem non ponentibus. Sed infantes baptizati, cùm sint in statu gratiæ, non ponunt obicem. Ergo Sacramentum potest illis conferre augmentum gratiæ. *Secundo*, quia olim consuetudo fuit in multis Græcis & Latinis Ecclesiis, vt Eucharistia daretur infantibus ante vsu rationis, vt patet ex Dionys. Areop. *c. 7. de Eccl. hierar.* Ambr. *lib. de myst. c. 8.* & S. August. *epist. 107.* & *in lib. de Eccl. dog. cap. 52.* Clem. *lib. 8. const. cap. 20.* & Concil. Toletano *undecimo, cap. 1.*

Dices: Hæc consuetudo non fuit vniuersalis, & videtur fuisse tolerata tantùm, non autem probata à Patribus citatis. Resp. non fuit quidem vniuersalis, sed tamen fuit probata, vt patet ex Concil. Trident. *sess. 21. cap. 4.* vbi dicit Patres illos pro sui temporis ratione probabilem causam sui facti habuisse.

Dices *secundo*; Vel illa consuetudo fuit bona vel mala. Si bona, cur abrogata est? Si mala, cur tolerata? Respondeo, idem argumentum potest fieri de lege veteri Moisaica, & aliis rebus. Nam si illa fuit bona, cur est à Christo abrogata? Si mala, cur à Deo data? Addo, consuetudinem illam dupliciter spectari posse. *Primo*, ex parte infantium; & sic fuit bona, quia erat illis utilis ad augmentum gratiæ consequendum. *Secundo* ex parte ipsius Sacramenti; & sic fuit quidem bona; sed tamen expediebat propter summam Sacramenti dignitatem, & excellentiam non percipi nisi ab eis, qui cum debita veneratione possent accedere; & hoc non tam ratione animæ, quam etiam corporis.

3 Secunda Conclusio. Infantes non sunt obligati diuino iure

428 CAP. XXIII. DE SACRAMENTIS
iure ad Eucharistiam sumendam: nec Ecclesia tenetur ad
dandum eis hoc Sacramentum. Ita Conc. Trid. loco cit. Ra-
tio est, quia hoc Sacramentum non est infantibus necessa-
rium ad salutem, supra cap. 15. q. 7. Sed Ecclesia non tenetur
prouidere, nisi media necessaria ad salutem.

Ad argumentum primæ opinionis. Respondeo, actio-
nem vitalem manducantis necessariam esse in nutritione
corporali: quia cibus corporalis per actionem vitalem de-
bet conuerti in substantiam aliti; non tamen in nutritio-
ne spiritali, vt sæpè dictum est.

QVÆSTIO III.

An soli ieiuni possint Eucharistiam sumere?

1 CERTUM est, nullum esse præceptum diuinum, quo te-
neamur ieiuni accedere ad hoc Sacramentum. Imò
constat Apostolos post cœnam Paschalem accessisse. Hinc
tria colligunt aduersarij. *Primo*, Ecclesiam non potuisse
præcipere ieiunium ante communionem, quia quod Chri-
stus liberum reliquit, non debet ab hominibus præcipi.
Secundo, contemnendam esse Ecclesiæ consuetudinem de
hoc ieiunio seruando. *Tertio*, melius & commodius esse an-
te communionem aliquid cibi & potus temperatè sume-
re, tum quia hoc est magis conforme Christo & Aposto-
lis; tum etiam quia moderata sumptio cibi multum con-
fert ad opera deuotionis.

2 Prima Conclusio: A temporibus Apostolorum serua-
ta est in Ecclesia consuetudo non sumendi aliquem ci-
bum vel potum ante Eucharistiam. Hoc dabunt antiqui
Patres, & nominatim Augustinus *epist. 118. cap. 6.* vbi sic ait:
*Liquidò apparet, quando primum acceperunt Discipuli Corpus
& sanguinem Domini, non eos accepisse ieiunos; nunquid ta-
men propterea calumniandum est vniuersæ Ecclesiæ, quod à iei-
iunis semper accipitur? Et hoc enim placuit Spiritui sancto, vt
in honorem tanti Sacramenti in os Christiani prius Dominicum
corpus intraret, quam exteri cibi. Nam ideo per vniuersum or-
bem mos iste seruatur. Hactenus verba S. Aug. Vide etiam
Concl. Afr. cap. 8. & 3. Carthag. cap. 19. in quibus tamen exci-
pitur dies cœnæ Domini, in quo liceat post sumptum
cibum*

cibum communicare. Sed hoc ipsum est reuocatum in *1. Concil. Bracarenfi, cap. 16. Et in Synodò 6. cap. 29.*

3 Secunda Conclusio: Rectè & conuenienter ab Ecclesia præceptum est, vt hoc Sacramentum sumatur tantùm à ieiunis. Ratio pendet ex tribus principiis. *Primum*, Ecclesiam habere potestatem ferendi leges etiam in iis rebus quæ à Christo non sunt præceptæ. *Secundum* est, eiusmodi leges versari debere circa res bonas & honestas. *Tertium* est, hoc ieiunium ante communionem esse rem bonam & honestam. *Primo*, ob reuerentiam tanti Sacramenti. *Secundo*, vt fideles intelligant Christum debere esse primarium eorum cibum. *Tertio*, ad vitandum periculum vomitus vel alterius irreuerentiæ. *Quarto*, vt animus liberior sit, & expeditior ad res spirituales tractandas.

4 Tertia Conclusio: Cùm hoc præceptum sit merè positium & Ecclesiasticum, non obligat tam arctè, vt ob graues causas omitti non possit. Sunt autem varij casus, in quibus concessum est, post sumptum cibum aut potum communicare. *Primo*, quando quis est in periculo mortis. *Secundo*, quando à Sacerdote post cibum sumptum petitur nouum Sacramentum ad communicandum infirmum in necessitate. *Tertio*, quando est periculum, ne hostia consecrata veniat in manum hostium. *Quarto*, quando Sacerdos ex errore sumpsit aquam pro vino. *Quinto*, quando post sumptam ablutionem supersunt aliquæ reliquæ ex Hostia.

De his casibus copiose agit Suarez *disput. 66. sect. 5. & 6.* legatur ibi.

QVÆSTIO IV.

An teneantur homines aliquando communicare ex præcepto diuino?

1 **L**oquor de communionem Laïcorum, quia de Sacerdotibus agendum erit in materia de Sacrificio. Loquor item de præcepto diuino, quia de Ecclesiastico agendum est *in seq. quæst.* Multi ergo putant communionem Laïcorum non esse diuino iure præceptam, vt Alensis, Bonauent. Gabriel, Syluester, Ferrariensis, & Cajetanus apud Suarez, *disput. 69. sect. 1.*

2 Prima Conclusio: Iure diuino præcepta est communio Laicorum ab ipso Christo, cum dixit *Ioan. 6. v. 53. Nisi manducaueritis carnem Filij hominis, &c.* Ita D. Th. *art. 11. &* multi Scholastici *in 4. d. 9.* Ratio est, quia omnia media necessaria ad perseuerandum in gratia, sunt iure diuino præcepta. Sed communio est tale medium, vt probaui *cap. 15. quæst. 7.* Ergo est præcepta iure diuino.

3 Quæres: an hoc præceptum non possit aliunde colligi, quam ex Christi verbis citatis? D. Th. putat etiam colligi ex illis: *Hoc facite in meam commemorationem.* Alij negant; sed hoc disputabo *in materia de com. sub vtraque specie.*

4 Secunda Conclusio: Hoc præcepto obligantur omnes adulti baptizati, qui ratione vti possunt. Ratio, quia hi omnes sunt capaces Eucharistiæ, & indigent illa tanquam medio necessario ad perseuerandum in gratiâ.

Quæres *primo*, an obligentur etiam infantes diuino præcepto? *Secundo*, an adulti non baptizati, siue fideles sint, vt Catechumeni; siue infideles, vt Iudæi, Turcæ & Gentiles. *Tertio*, an phrenetici & amentes. *Quarto*, an Energumeni, seu à Dæmone obsessi.

Respondeo, *Primo.* Infantes non obligantur, vt supra probaui. Respondeo, *Secundo.* Adulti non baptizati proximè & immediatè obligantur ad Baptifimum suscipiendum, & consequenter ad Eucharistiâ. Simile est de adulto baptizato, existente in peccato mortali, qui proximè obligatur ad contritionem vel confessionem, & consequenter ad communionem. Respondeo, *Tertio*, phrenetici & amentes, quamdiu sunt in illo statu, non tenentur præcepto communionis, quia per se non sunt capaces præcepti. An autem Ecclesia obligata sit dare illis communionem, alia quæstio est. Respondeo, *Quarto*, Si Energumeni sint omnino priuati vsu rationis, non obligantur: sin secus, obligantur.

5 Tertia Conclusio: Hoc præceptum diuinum tunc maximè obligat, cum prudenter iudicatur Eucharistiæ summptionem necessariam esse homini ad eum finem ob quem instituta est, nimirum ad conseruandam & roborandam vitam spiritualem contra tentationes. Ratio, quia hoc est commune præceptis affirmatiuis, vt tunc obligent, quando
vrget

viget necessitas finis propter quem instituta sunt.

Hinc sequitur communicandum esse iure diuino in duobus casibus. *Primo*, in periculo mortis, quia tunc solent esse grauiiores tentationes. *Secundo*, in reliqua vita, quoties tali remedio opus est ad perseuerandum in statu gratiæ. Aliqui autem addunt etiam tunc communicandum esse, quando quis prudenter putat se non amplius habiturum commoditatem communicandi in tota vita. Tunc enim merito debet se munire contra tentationes postea euenturas.

Q V Æ S T I O V.

An teneatur aliquando communicare ex præcepto Ecclesiastico?

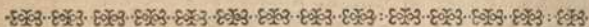
1 **P**rima Conclusio: Tria extant præcepta Ecclesiastica de hac re, quorum duo sunt abrogata, & vnum adhuc viget. Primum fuit ab initio nascentis Ecclesiæ, quo omnes, qui intererant Sacrificio Missæ, tenebantur quotidie communicare peracta cõsecratione, vt constat ex Anacleto Papa *epist. 1.* & ex *can. 10. Apost.* Postea, cùm feruor ille charitatis, qui erat in primitiua Ecclesiã, paulatim minueretur, statutum est à Fabiano Papa, vt saltem ter communicarent Christiani, in Natiuitate Domini, Paschate, & Pentecoste, vt constat ex *epist. eiusd. Papæ apud Gratian. de consecr. dist. 2. can. etsi non frequentius.* Porrò Soter Pontifex adiecit quartum diem, nempe cœnæ Domini, vt habetur *ibid. can. in cœna.* Tandem decrecente adhuc magis charitate statutum est ab Innocentio III. vt omnes ad minimum semel in anno communicarent, nempe in Paschate; vt habetur *in capit. omnis vtriusque sexus, Extra. de pœnit. & remiss.* Hoc præceptum renouatum est *in Concilio Tridentino, sess. 13. can. 9.*

2 Secunda Conclusio: præceptum Innocentij obligat solos fideles baptizatos, cùm ad annos discretionis peruenierint. Probatur *primo*, ex verbis Innocentij. *Secundo*, quia Ecclesia non habet potestatem obligandi alios, quam qui sunt sub iurisdictione Ecclesiæ. At soli baptizati sunt tales, quia per Baptismum tanquam per ianuam ingressi sunt

432 CAP. XXIV. DE SACRAMENTIS
sunt in Ecclesiam. Ergo illi soli possunt obligari Ecclesie
præcepto.

Quæres primo, quid in illo præcepto Innocentij intelli-
gatur nomine Paschatis? Respondeo. Quicquid sit de ety-
mologia nominis, vsus obtinuit, vt per Pascha intelligatur
totum tempus à Dominica Palmarum vsque ad Domini-
cam in Albis inclusiue, vt etiam ab Eugenio I. declaratum
est, teste Nau. *in Man. c. 25. n. 45.* Vnde, qui intra spatium il-
lius temporis communicat, censetur satisfacere præcepto
Ecclesiastico de communicando in Paschate.

Quæres secundo, si quis intra hoc tempus non commu-
nicaret, an vi præcepti Ecclesiastici teneretur postea com-
municare antequam incipiat nouum Pascha? Negat Va-
lentina *quæst. 8. punct. 4.* cum Anton. Syluestro & Medina. Af-
firmat Suarez *disp. 70. sect. 2.* cum Nauar. & Figuer. De hac
re agendum est *in mat. de præcep. confess.* vbi eadem difficul-
tas occurrit.

C A P V T XXIV.

De Communionem sub vtraque specie.

TOTA controuersia in eo est, an extet præ-
ceptum diuinum, quo & Laici teneantur sub
vtraque specie communicare, & Ecclesie Mi-
nistri teneantur vtramque speciem illis exhibere. Affir-
mant Calu. 4. *Inst. cap. 17. §. 47. & seqq.* Plessæ. *lib. de Euchar.*
cap. 10. 11. & 12. Protestantes in confessione Aug. Kemn. *in 2.*
part. Exam. sess. 21. Brent. *in Apol. pro confess. vultem.* & an-
te istos Iacobel. Misniens. & Petr. Dresdensis, qui sunt au-
ctores huius controuersie, vt refert Æneas Syl. *in lib. de*
orig. Bohemorum, cap. 35.

Catholici *in Conc. Constant. sess. 13. & in Basil. sess. 30.* Et
in Trid. sess. 21. c. 1. & seq. Contrarium docent, asseruntque
Primo, Christum non præcepisse Laicis vsum vtriusque spe-
ciei, sed reliquisse illis liberum, vt vel sub vna, vel sub vtra-
que specie communicarent. Secundo, hunc liberum vsum
legitimè sublatum esse per præceptum Ecclesie, quo iu-
bentur Laici sub vna tantum specie communicare. Porro
Lutherus

Lutherus & Melanchthon in hac re varij sunt & inconstantes, & modò cum Catholicis, modò cum aduersariis loquuntur & scribunt. Vide Valentiam *quæst. 8. punct. 5. §. 1.* & Bellarm. *lib. 4. de Eucharist. cap. 20.*

2 Vt autem tota res meliùs intelligatur, reuocanda est ad certa puncta, in quibus quid Catholici sentiant, breuiter explicabitur. Sunt autem hæc. *Primo*, aliud est institutio diuina, aliud præceptum diuinum. *Secundo*, Christus instituit sub vtraque specie Eucharistiam, non tamen præcepit omnibus vsum vtriusque speciei. *Tertio*, Imò vsum vnus speciei tum verbo tum facto ipse comprobauit. *Quarto*, quod eius fecerunt Apostoli. *Quinto*, & post Apostolos Ecclesia primitiua. *Sexto*, ac deinde Ecclesia posterior vsque ad nostra tempora. *Septimo*, & rectè, quia sub vna specie non minus continetur totus Christus quàm sub vtraque. *Octauo*, nec minor fructus percipitur ex vna, quàm ex vtraque, cæteris paribus. *Nono*, & aliunde possunt esse legitimæ causæ cur potiùs sub vna, quàm sub vtraque Laici communent. *Decimo*, propter quas etiam statutum est ab Ecclesia, vt sub vna deinceps communicarent. *Vndecimo*, nec aduersarij quicquam obijciunt ex Scripturis, quò contrarium probent. *Duodecimo*, sicut neque ex Patribus. *Decimotertio*, aut ex ratione fundata in Scripturis & Patribus. *Decimorquarto*, omnino ergo persistendum est in Catholicorum sententia.

P V N C T U M I.

Aliud est institutio diuina, & aliud est præceptum.

1 **V**ideo hîc pleròsque errare. Putant enim idem esse institutionem diuinam & præceptum. Vnde cum communio sub vtraque specie sit instituta à Christo, consequenter putant esse præceptam. Hic error priùs est eximendus, quàm progrediamur. Igitur aliud est institutio, & aliud præceptum. Multa à Deo sunt instituta, quæ tamen non sunt omnibus præcepta, vt matrimonium, ordo Ecclesiasticus, prædicatio Euangelij, officium baptizandi, & similia. Non enim tenentur omnes ex præcepto diuino inire matrimonium, suscipere ordines, prædicare, baptizare. Vnde sicut ex institutione matrimonij non licet colligere

E c

præc:

434 CAP. XXIV. DE SACRAMENTIS
præceptum respectu omnium, ita neque ex institutione
communione sub vtraque specie.

2 Dices: Hæc exempla solum ostendunt non omnes te-
neri ad ea usurpanda, quæ à Deo sunt instituta: Si quis ta-
men velit ea usurpare, tenetur hoc facere secundum diui-
nam institutionem. v.g. si quis velit baptizare, aut inire ma-
trimonium, tenetur eo modo facere, quo Deus instituit. Er-
go. Similiter, si quis velit communicare, tenetur id facere
sub vtraque specie, quia Christus sic instituit.

Respondeo. Hæc regula generatim accepta, sine dubio
falsa est, quod etiam aduersarij debent fateri. Nam si vera
esset, sequeretur eum, qui vellet communicare, teneri id fa-
cere vesperi post sumptam cœnam, quia Christus sic insti-
tuit. At nemo tenetur id facere, vt aduersarij concedunt.
Opus ergo est distinctione. Nam ea, quæ à Deo instituun-
tur, dupliciter spectari possunt. *Primo*, quoad substantialia.
Secundo, quoad accidentalia. Si quis ergo velit usurpare
aliquod Sacramentum à Deo institutum, tenetur ea facere
omnia, quæ pertinent ad substantiam illius Sacramenti,
non tamen tenetur adhibere omnes modos, & circumstan-
tias accidentales. Verbi gratia, in Baptismo necessaria est
ablutio & forma verborum; non tamen determinatè ne-
cessaria est trina vel vna immersio, sed liberum est, vel vnam
vel trinam adhibere, iuxta loci cuiusque consuetudinem.

Similiter ergo in communione necessarium est accipere
Christum sub specie externa, quia hoc pertinet ad substan-
tiam Sacramenti: non tamen iure diuino necessarium est,
vt determinatè id fiat sub vtraque specie, quia potest fieri
sub vna, vt deinde probabimus.

PUNCTVM II.

*Christus instituit vtramque speciem, non tamen omnibus
vtramque præcepit?*

1 **H**ic duo assero. *Primum*, Christum sub vtraque spe-
cie instituisse hoc Sacramentum. In hoc omnes
conueniunt, & meritò, quia verba institutionis clara &
aperta sunt. Matth. 26. vers. 26. Marc. 14. Luc. 22. vers. 19. Et 1.
ad Corinth. 11. vers. 23. *Alterum* est, Christum non præce-
pisse

piſſe omnibus uſum ſpeciei utriuſque. Hic diſſentimus ab Aduerſariis, qui urgent præceptum, nos dicimus nullum extare, probamurque hoc dupliciter. *Primo*, quia in tota Scriptura ipſi nullum poſſunt inuenire. *Secundo*, quia nos e contrario ſufficienter conuincimus vnã ſpeciem poſſe uſurpari licitè; ac proinde utramque ex præcepto Diuino non eſſe neceſſariam. Priùs argumentum ſic urgeo: Si in Scripturis extaret aliquod præceptum de utraque ſpecie, uel id colligeretur ex ſola institutione, uel aliunde. Non *primum*, ut ex dictis patet. Nec *ſecundum*, quia teſtimonia Scripturæ, in quibus Aduerſarij putant contineri præceptum, reuera non continent præceptum, ut patebit *puncto II.* Poſterius ſic urgeo: A tempore Chriſti & Apoſtolorum, uſque ad annum 1412. ſemper liberum fuit in Eccleſia uel ſub vnã, uel ſub utraque ſpecie communicare: nec ullus Patrum, aut Scriptorum Eccleſiaſticorum nominari poteſt, qui dixerit utramque ſpeciem Diuino præcepto neceſſariam eſſe. Primi, qui hoc dixerunt, fuerunt duo Germani, Jacobellus & Petrus ille, qui Pragæ in Bohemia hanc litem de utraque ſpecie excitarunt. Ergo ſignum euidentis eſt utramque ſpeciem non eſſe Diuino iure præceptam. Hoc argumentum per ſingulas partes *in ſequentibus punctis* proſequemur.

P U N C T U M III.

Chriſtus uſum vnius ſpeciei & uerbo & facto comprobauit?

I **Q**uod uerbo comprobãrit patet *ex cap. 6. Ioan.* ubi agens de fructu Eucharistiæ, non ſemel, ſed ſæpiùs aſſeruit vnã ſpeciem ad ſalutem ſufficere, ut uerſ. 51. *Si quis manducauerit ex hoc pane, uiuet in æternum.* Et uerſ. 57. *Qui manducat me, & ipſe uiuet propter me.* Et uerſ. 58. *Non ſicut manducauerunt Patres ueſtri Manna, & mortui ſunt: qui manducat hunc panem, uiuet in æternum.* Quod autem loquatur de pane Eucharistico; fateatur Pleftæus *lib. 4. de Eucharistiã, cap. 2.* Et reliqui Caluinistæ in Gallia, qui Pleftæi *lib. um* in Synodo approbãrunt.

2 Quod etiam factò comprobàrit, patet ex cap. 24. *Luce.* ubi duobus Discipulis in Emaus sub vna specie Eucharistiam porrexit. Sic enim habet Lucas vers. 30. *Et factum est, dum recumberet cum eis, accepit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis. Et aperti sunt oculi eorum, & cognouerunt eum, & ipse euauit ex oculis eorum.* Quod autem hic locus intelligendus sit de pane Eucharistico, fatentur Kemnitius, Melanchthon, & quidam alij Aduersarij. Et tribus modis probari potest. *Primo*, auctoritate Patrum qui sic explicant. August. *lib. de consensu Euangelist. cap. 25.* Et *epist. 59. ad Paulinum, quæst. 8.* Et *sermone 146. de tempore.* Chrysostomus *homilia 17. operis imperfecti in Matth.* Hieronymus *in epitaphio Paulæ.* Isychius *lib. 2. in Leuiticum, cap. 9.* Theophylactus, Beda & Euthymius *in cap. 24. Lucæ.* Et recentes Interpretes ibidem. *Secundo*, probatur ex ipso contextu, quia illa verba: *Accipit panem, & benedixit, ac fregit, & porrigebat illis,* sunt planè eadem cum illis *Matth. 26. vers. 26. Accipit panem, & benedixit ac fregit, deditque Discipulis suis.* Sed hæc intelliguntur de pane Eucharistico, vt omnes fatentur. Ergo & illa.

Tertio, probatur ex effectu, quia aperti sunt mentis oculi eorum, quod S. Augustinus *lib. 3. de consensu Euangelistarum, cap. 25.* tribuit Eucharistiæ his verbis: *Non autem incongruenter accipimus hoc impedimentum in oculis eorum à Satana factum fuisse, ne agnosceretur Christus. Sed tamen à Christo est facta promissio vsque ad Sacramentum Panis, vt unitate corporis eius participata remoueri intelligatur impedimentum inimici, vt Christus possit agnosci.* Et *sermone 146. de tempore,* ait: *Christus ante Panis fractionem ignotus loquitur cum hominibus: in Panis fractione cognoscitur, quia ibi percipitur, ubi vita aterna percipitur.* Et Theophylactus loco citato, ait: *Insinuatur & aliud quiddam, nempe quod oculi eorum, qui benedictum Panem sumunt, aperiuntur, vt agnoscant illum. Magnam enim & indicibilem vim habet caro Domini.*

3 Variæ sunt Aduersariorum obiectiones. *Prima* est Kemnitij & Melanchthonis concedentium hic agi de pane Eucharistico, sed negantium inde colligi vsum vnius speciei, quia volunt (in fractione panis) intelligi *συνεδοχῆς* totum Sacramentum sub vtraque specie. Sed hoc nec probare

bare possunt, nec ab vlllo bono Auctore asseritur; neque omnino verissimile est. *Primo*, quia sicut Lucas hic loquitur de sola fractione panis: ita de illa sola aliquoties loquitur in Actibus Apostolorum, vt post videbimus. Non est autem probabile, illum toties loqui per Synecdochen.

Secundo, quia Lucas scribit, Christum porrecto pane euauisse ex oculis eorum. Ergo post porrectum panem non consecrauit calicem. Sed vrget Kemnitius: Si non admittimus hic Synecdochen. Ergo sicut ex hoc loco probamus vsum vnus speciei, sic etiam probare poterimus consecrationem vnus speciei. At Catholici negant vnā speciem sine altera consecrari posse. Ergo etiam negare debent Christum sub vna tantum specie Eucharistiam porrexisse.

Respondeo. Christus non tenetur ea lege qua alij Sacerdotes. Quamuis ergo aliis non liceat consecrari vnā speciem sine altera, de quo tamen post disputabo: Christo nihilominus licuit, qui fuit supra suam legem.

Secunda obiectio est, non posse colligi panem Eucharisticum ex illis verbis: *Accipit, benedixit, fregit, porrexit*: alioqui panes illi, quos Christus multiplicauit. Ioan. 6. v. 11. fuissent etiam Eucharistici, quia ibi reperiuntur eadem verba. Respondeo *primo*, hoc argumentum æquè potest obiici Aduersariis. Vel enim admittunt ex illis verbis colligi posse panem Eucharisticum, vel negant. Si admittunt, iam panes multiplicati erunt Eucharistici. Si negant, iam nullus panis erit Eucharisticus, ne quidem in vltima cœna.

Respondeo *secundo*, ex supra dictis verbis optimè colligitur aliquod mysterium & miraculum. Hoc autem quale sit, ex circumstantiis iudicandum est. Et quidem in vltima cœna fuit Mysterium, seu Sacramentum Corporis & sanguinis Christi, vt patet ex adiunctis verbis: *Hoc est Corpus meum: Hic est sanguis meus*. Quando autem satiauit multa hominum millia, fuit aliud mysterium, nempe miraculum multiplicationis panum, vt patet ex contextu. Hic autem in Emaus fuit miraculum apertionis oculorum, quod optimè tribuitur pani Eucharistico, vt Augustinus & alij interpretantur.

Tertia solutio est. Christum vsum esse communi bene-

438 CAP. XXIV. DE SACRAMENTIS
dictione, qua semper utebatur quoties manducabat. Sed
hoc sine fundamento dicitur. *Primo*, quia nusquam in Scri-
ptura legitur Christus usus esse benedictione, nisi cum Eu-
charistiam confecit, aut panes multiplicauit. *Secundo*, quia
communis benedictio solet adhiberi in principio mensæ.
Lucas autem insinuat Christum sub finem mensæ benedi-
xisse. *Tertio*, quia communis benedictio non habet vim
aperiendi oculos mentis.

Quarta solutio est, Christum habuisse peculiarem artem
frangendi panem, quasi cultro scissus esset: & inde agnitum
fuisse. Sed vnde hoc constat? Nam neque Euangelistæ
quicquam de hoc scribunt, nec Pharisei dissimulassent, si
quid nouum & alienum ab eorum consuetudine usurpaf-
set Christus.

P V N C T V M I V.

Tempore Apostolorum usurpata fuit vna species.

HOC colligitur ex duplici loco. *Primus* habetur Act. 2.
vers. 42. *Erant autem perseverantes in doctrina Aposto-
lorum, & communicatione fractionis panis, & orationibus.* Hic
agi de Eucharistia fatentur, Luther. *serm. de Eucharistia.* Cal-
uin. 4. *Inst. cap. 17. §. 35.* Kemnit. *suprà.* Plessæus *lib. 1. de Eu-
charistia, cap. 1.* & alij quidam. Et probatur *primo* ex con-
textu, quia fractio panis coniungitur cum doctrina & ora-
tione, tanquam res sacra cum rebus sacris. *Secundo*, quia
Syrius interpres sic vertit: *Et communicabant in precibus &
fractione Eucharistia;* quod etiam notat Beza *in illum lo-
cum.* *Tertio*, quia sermo est de Neophytis, qui iam erant
baptizati, vt habetur *vers. 41.* Erat autem moris tempore
Apostolorum, vt post Baptismum acciperent Eucharistiam.
Quarto, quia non fuisset magna laus, primos illos Christia-
nos perseverasse in cibo corporali.

Respondet Kemnitius, vt *suprà*, per fractionem panis in-
telligi etiam benedictionem calicis, probatque, quia aliàs
sequeretur Apostolos vnã tantum speciem consecrassè,
quod tamen Catholici non admittunt. Sed hæc ratio nulla
est, quia Lucas non dicit, Apostolos fuisse perseverantes
in fractione panis; sed alios fideles; qui erant conuersi ab
Aposto

Apostolis. Poterant igitur Apostoli consecrare vtramque speciem, & tamen reliquis porrigere vnam speciem, sicut nunc fit apud Catholicos. Confirmatur, quia constat tunc temporis plurimos Iudæos fuisse ad Christum conuersos, qui in illis initiis permittebantur seruare adhuc quædam legalia conuenientibus Apostolis, vt patet Act. 21. vers. 20. Similiter constat aliquos eorum fuisse Nazaræos, qui non bibebant vinum vsque ad finem dierum voti sui, vt patet Act. 18. vers. 18. Et Act. 21. vers. 23. Hos autem credibile est, nec bibisse de calice Domini contra votum, nec omnino ab Eucharistia abstinuisse, præsertim cum Lucas dicat, Omnes fuisse perseuerantes in communicatione fractionis Panis. Notant hic Viri docti, Lucam in Actibus passim loqui de vna specie, Paulum autem in 1. ad Cor. epistola, de vtraque specie. Hoc ideo fieri putant, quia Iudæi, de quibus agit Lucas, solent in suis Sacrificiis abstinere à vino & sanguine; & aliqui ratione voti abstinebant à vino; ac proinde sub vna specie, vt plurimum communicabant. At Corinthij, de quibus agit Paulus, assueti erant vti calice Dæmoniorum, & ideo communicabant sub vtraque specie, ne minus viderentur habere apud Christianos, quam antea habuissent apud Gentiles.

2. *Secundus locus habetur Act. cap. 20. vers. 7. ita: Vna autem Sabbathi, cum conuenissemus ad frangendum Panem, Paulus disputabat cum eis, profecturus in crastinum, protraxitque sermonem, &c.* Vbi etiam agitur de Eucharistia, vt docet August. *epist. 86. ad Casulanum.* Et fatetur Calvinus & Beza in illum locum. Et patet ex ipso contextu. Nam diligenter notatur dies ille, quo in primitiua Ecclesia, teste Iustino *Apolo. 2.* solebant fideles congregari ad Conuentus sacros, qui erat prima Sabbathi, id est, dies Dominicus. Deinde Paulus dicitur, mansisse Troade septem diebus, & expectasse vnam & primam Sabbathi, vt tunc conuenirent fideles in magno cœnaculo lampadibus copiosissimè illustrato ad frangendum Panem; idque nocturno tempore, sine dubio ob metum persecutionis. At certè si fuisset prophanum conuiuium, frustra adhibitæ fuissent tot circumstantiæ.

PUNCTUM V.

Post tempora Apostolorum fuit vna species in usu.

1 **H**Oc tribus argumentis probari potest. *Primum* est, quia primitiua Ecclesia post tempora Apostolorum nunquam reprehendit, aut damnauit communionem sub vna specie, cum sciret eam ab aliquibus vsurpari. Ergo putauit esse licitam. Hoc patet exemplo Manichæorum, qui nunquam communicabant nisi sub vna specie, vt testatur Leo Papa, *Serimone 4. de quadragesima*. Abstinebant enim à calice, duplici de causa. *Primo*, quod putarent vinum esse fel Draconis. *Secundo*, quod negarent Christum esse verè mortuum & sanguinem effudisse. Et quamuis in vtroque errarent; tamen nec Augustinus, nec Epiphanius, nec alij, qui de erroribus Manichæorum scripsere, notant eos errasse in eo quod sub vna specie communicarent.

Secundum argumentum sumitur ex duobus exemplis: quorum prius est de quadam fœmina hæretica, quæ à marito Catholico iussa erat vel discedere, vel Catholicè cum illo communicare. Illa autem volens, occultare suam hæresim, & se Catholicam simulare, publicè cum aliis iuit ad Ecclesiam, & à S. Chrystomo Missam celebrante accepit Panem Eucharisticum in manu, quasi paulò post vellet illum manducare. Deinde clam accepit ab ancilla panem domesticum, quem è domo sua adferri iusserat, vt illum publicè comederet loco Eucharistiæ. Is autem panis continuò in lapidem conuersus est, & propter rei miraculum publicè referuatur. Ita Sozomenus *lib. 8. cap. 5. Niceph. lib. 13. cap. 7.* Et ex his Baron. *tom. 5. Annal. A. Ch. 400.*

2 Ex hac historia patet fuisse tunc temporis consuetudinem, vt acciperent Eucharistiam sub vna specie, qui vellet. Si enim omnes fuissent coacti bibere de calice, non potuisset hæc fœmina dissimulare suam fraudem, quia calix non dabatur in manum communicantibus, sed à Diacono eorum oriri admouebatur.

Posterius exemplum est apud S. Leonem *Serm. 4. de quadragesima*. vbi dicit Manichæos Romæ habitantes, ad tegendam suam hæresim solitos esse communicare cum Catholicis, nunquam

nunquam tamen calicem sumere : Hoc autem Romæ non fecissent, nisi fuisset ibi liberum communicare sub vna, vel sub vtraque specie. Vide Bar. tom. 6. *Annal. An. 496.*

Tertium argumentum sumitur ex variis ritibus qui erant vsitati in Ecclesia, quales sunt hi septem: asseruatio Eucharistiæ: communicatio domestica: communicatio infantium: communicatio ægrotorum: communicatio ex præsanctificatis: communio laica: & communio peregrina.

3 *Primus* ritus erat asseruatio Eucharistiæ sub vna specie; Et quidem, quod Eucharistia solita sit asseruari, supra cap. 15. *quæst. 1.* probatum est ex Conciliis & Patribus. Quod autem solita sit asseruari sub vna specie, dupliciter probari potest. *Primo*, quia interdum per integrum annum asseruabatur, teste Sophronio in *Prato spiritali*, cap. 79. quod etiam nunc fit apud Græcos. At species vini non posset tamdiu seruari, præsertim in parua quantitate, quin acesceret, & corrumperetur. *Secundo*, quia Cyprian. in *Serm. de lapsis*; Ambr. *Orat. de obitu Satyri*. August. *Serm. 252.* & alij, qui meminerunt asseruationis, vt plurimum loquuntur de sola specie panis, quam dicunt orario, vel linteo fuisse inuolutam. Nomine autem orarij intelligitur genus quoddam indumenti sacri, quo Sacerdotes in orando & sacrificando utebantur, vt notat Sipontinus in *Commentariis de lingua Latina*. Durandus l. 3. *de Diuinis officiis*, cap. 9. qui dicit fuisse quiddam simile superhumerali. Et Onuphrius *libro de interpretat. vocabulorum Ecclesiasticorum*, dicit stolam fuisse. Contà hunc ritum Plessæus *lib. 1. de Eucharistia*, cap. 12. obiicit tria. *Primo*, autoritatem Nazianzeni dicentis Gorgoniam suam sororem reseruasse signa preciosi corporis & sanguinis. *Secundo*, autoritatem Ambrosij inquentis Satyrum fratrem ore sumpsisse (nempè Sacramentalem Panem) & toto pectoris arcano hauisse (nempè Sacramentale vinum.) *Tertio*, autoritatem Baronij, qui tom. 5. *Annal. Anno 404.* expressè fatetur olim sub vtraque specie asseruatam fuisse Eucharistiam.

Resp. Nazianzenus loquitur sub disunctione, dicens, Gorgoniam recondidisse quidpiam si inorum Corporis, aut Sanguinis Domini. Ambrosius ait de haustu illius speciei, quam habebat Satyrus in orario inuolutam, quæ sine

dubio non erat species vini, sed panis. Vox autem hauriendi, tametsi ad potum pertineat; potest tamen etiam ad cibum accommodari, præsertim quando aliquid integrum sumitur. Baronius fatetur Eucharistiam aliquando sub vtraque specie referuari solitam. Neque nos contendimus semper sub vna specie, sed sæpè asseruatam fuisse.

4 *Secundus* ritus erat communicatio domestica. Solebant enim Laici Eucharistiam domum deferre, & ibi pro sua opportunitate sumere; vt tradunt Tetull. *lib. 2. ad uxorem*. Clem. Alexand. *l. 1. Stromatum*. Cyprian. *Serm. de lapsis*. Basil. *in Epist. ad Casariam Patriciam*. Hieron. *in Apolog. ad Pammachium pro suis libris contra Iouinianum*. August. *Serm. 252.* & alij. Quod autem domi sub vna tantùm specie Eucharistiam sumerent, tripliciter probatur.

Primo, quia citati Patres & nominatim Augustinus ait mulieres solitas esse sumere Eucharistiam in mundo linteolo, quod de specie vini intelligi non potest. *Secundo*, quia sola species Panis dabatur illis in manum à Sacerdote. Sanguis autem dabatur ex calice bibendus, vt docet Cyrill. *Catech. 5. mystag.* *Tertio*, quia in domibus Laicorum non erant sacri calices, quibus sanguis Christi sub specie vini contineri posset, vt patet ex *Apolog. 2. Athanasij contra Arianos*.

Aliqui notant hunc ritum asportandi secum Eucharistiam, & domi priuatim sumendi potissimùm viguisse apud Eremitas, quibus id facilius concedebatur, ne sæpius cogerentur communicandi causa ad remotas vrbes proficisci, vt colligitur ex Basilio *loco citato*.

Circa hunc ritum fatetur Kemnitiuſ olim fuisse vnã speciem vsurpatam priuatim in domibus, non tamen publicè in Ecclesia. Addit *primo*, illos eosdem, qui domi sumebant sub specie panis, prius in Ecclesia sumpsisse sub specie vini, ac proinde sub vtraque specie per interualla temporis. *Secundo*, addit se non disputare de eo, quod priuatim fiebat in domibus, sed de eo, quod publicè in Ecclesia.

Sed Kemnitiuſ seipsum inuertit. *Primo*, quia ex vna parte dicit se tantùm disputare de eo quod fiebat publicè in Ecclesia; & ex altera parte fatetur multos publicè in Ecclesia
sub

sub vna specie tantùm communicasse. Ergo fatetur vsurum vnus speciei fuisse publicum; quod tamen conatur negare. *Secundo*, quia ex ipsius solutione sequitur illos semper communicasse sub vna specie, quia communio, quæ in Ecclesia fiebat, erat distincta ab illa quæ fiebat domi post vnâ aut alteram diem. Ergo vnaquæque per se sumpta fiebat tantùm sub vna specie.

Dices: ea consuetudo fuit post abrogata. Ergo ex ea non potest argumentum sumi. Resp. non fuit abrogata eò quod communio fieret sub altera specie; sed quia multi abusus contingebant circa Eucharistiam, quando domum deferre- batur, vt patet ex *Conc. 1. Tolet. Can. 14. & Casaraugust. Can. 3.*

5 *Tertius* ritus erat communicatio infantium sub specie vini. Cùm enim propter defectum ætatis non possint solidum panem sumere; solet illis in os instillari aliquid vini consecrati, vt patet ex Cypriano *Sermon. de lapsis*. De hac re scribit Ioan. Teutonicus Gratiani Scholiastes, in *capitulo: Si qui ad illos. de consecrat. d. 4.* vbi testatur eam consuetudinem sua adhuc ætate apud multos viguisse.

6 *Quartus* ritus erat communicatio ægrotorum, quæ vt plurimum fiebat sub vna tantùm specie; & quidem aliquando sub sola Panis specie, aliquando sub sola specie vini. De specie vini patet ex Cypriano *Serm. de lapsis*; & ex *Conc. Carthag. 4. Can. 76.* vbi decretum fuit & postea vsu receptum, vt sola species vini daretur illis ægrotis qui non possent deglutire speciem Panis. De specie Panis patet ex multis historiis, præsertim apud Eusebium *l. 6. hist. c. 36.* Paulin. in *vita S. Ambrosij*; Et Amphilochem in *vita S. Basilij*.

7 *Quintus* ritus erat communicatio ex præsanctificatis, cuius vsus fuit partim in Ecclesia Græca per totam quadragesimam, excepto die Dominico & Sabbatho, vt patet ex *Conc. Laodiceno, can. 49.* partim in Latina, feria 6. Hebdomadæ Sanctæ, vt tradunt Innocentius I. *Epist. 1. c. 4.* Ordo Romanus antiquus in officio Parasceues. Liber Sacramentorum S. Gregorij in officio eiusdem diei. Raban. *l. 2. de instit. Clericorum, cap. 37.* Et Micrologus in *lib. de Eccles. obseruat. cap. 19.*

8 *Sextus* ritus erat communio Laïca, quæ in pœnam magni alicuius delicti olim Clericis dabatur, ablata eis communi-

munione Clericali. Cuius frequenter meminere Antiqui Pontifices & Concilia, præsertim Siricius Papa, *Ep. l. c. 10.* Felix III. *Ep. l. c. 2.* Conc. Elibert. *can. 76.* Sardicense *can. 1.* & Agath. *can. 33.* quæ autem fit differentia inter communionem Laicam & Clericalem non omnes eodem modo explicant.

Melanchthon *in Apol. Conf. August.* putat Clericalem esse, quæ fit à Sacerdote in sacrificio Missæ, & consequenter omnem aliam quæ extra sacrificium fit, vt vocari Laicam communionem. Addit sacerdotes olim priuari solitos ministerio consecrandi, & remissos ad solam sumptionem cum laicis sub vtraque specie.

Sed hoc facile refellitur, quia in Concil. Elibertino & aliis citatis, Diaconi & alij inferiores clerici priuantur communionem clericali. Ergo per clericalem non potest intelligi, quæ fit à sacerdote in sacrificio Missæ, quia Diaconi & alij clerici inferiores non possunt Missam celebrare.

Kemnitius *suprà*, & Plessæus *l. i. c. 10.* putant communionem laicam vocari, quæ sumitur cum laicis in inferiori loco templi extra sacrarium; clericalem, quæ intra sacrarium cum clericis & sacerdotibus. Hoc etiam refellitur, quia Felix III. *loc. cit.* iubet ob quædam grauiora delicta non dari clericis communionem laicam, nisi in morte. Et Concilium Sardicense, ne in morte quidem illam permittit, si crimen fit valde enorme. Ergo per communionem laicam non potest intelligi, quæ fit in templo extra sacrarium inter Laicos.

Bellarminus *l. 4. c. 24.* putat vocari laicam quæ datur sub vna specie, & probat partim ex Conciliis & Pontificibus citatis, partim ex Cyrillo *Catech. 5. myst.*

9 *Septimus* ritus erat communio peregrina, quam Bellarmin. ait sic dictam, quod olim mitteretur peregrinis aduentantibus in signum communionis & pacis; idque sub vna tantum specie. At Baronius *tom. 5. Annal. An. 400. & 407.* putat sic dictam esse, quod solita fit dari illis peregrinis, qui non ferrent secum commendatitias literas, quas antiqui Canones decreuissent. Addit peregrinam communionem in eo consistere, quod Christiani peregrinimitterent... tantum ad communes orationes; non autem ad
 communio

communione Sacramentorum, donec certa fide docuissent se verè Catholicos esse. Vnde patet de hac communione secundùm Baronium non pertinere ad Eucharistiam, sed ad preces & suffragia tantùm.

P V N C T V M VI.

Posterioribus sæculis fuit vna species in usu.

I Sicut olim in primitiua Ecclesia, & tempore Apostolorum; sic etiam posterioribus & vsque ad nostrum sæculum fuit vna species in usu in Ecclesia Latina, non solùm priuatim, sed & publicè, & extra diem etiam Parasceues. Hoc patet *primo ex Concil. Trid. Basl. & Constantiensi*, vbi fit mentio receptæ & approbatæ consuetudinis communicandi sub vna specie. Eandem confirmant autores, qui ante illa Concilia scripserunt. Nicol. Lyranus *in caput 6. Ioan. Anno 1300. D. Thom. q. 80. art. 12. Anno 1200. D. Bernardus Anno 1100.* vt patet ex vita ipsius scripta à Guilielmo Abbate. Et ante hos Beda *libro 2. historiae cap. 5. & alij.*

P V N C T V M VII. VIII. & IX.

Communio sub vna specie non solùm rectè, sed etiam commodiùs vsurpatur à laicis.

I Quid rectè vsurpetur, probaui supra dupliciter. *Primo*, quia sub vna non minus continetur totus Christus, quàm sub vtraque. *Secundo*, quia non minor fructus percipitur ex vna, quàm ex vtraque specie, cæteris paribus. Quod autem commodiùs vsurpetur, probatur tripliciter. *Primo*, quia multi natura sunt abstemij à vino. *Secundo*, quia vinum multis locis haberi non potest, præsertim in tanta copia, vt multa hominum millia possint communicare. *Tertio*, quia in tanta communicantium multitudine sæpè esset periculum effusionis, aut irreuerentiæ. Has rationes non possunt aduersarij commodè eludere. Nam Ioan. Brentius *in Apol. pro Conf. Vviremb.* dicit abstemios posse sub vna specie communicare. Et Melanch. *in libro de usu integri Sacramenti*, dicit Ruthenos ob vini inopiam rectè facturos, si pro vino vterentur aqua mellita.

PUNCTVM X.

*Ecclesia rectè præcepit Laïcis communionem sub
vna specie?*

Primo, ob rationes allatas. *Secundo*, quia consuetudo iam erat recepta & approbata. *Tertio*, vt esset maior conformitas & concordia in Ecclesia. *Quarto*, ad corrigendum errorem hæreticorum contendentium iure diuino necessariam esse communionem vtriusque speciei.

Dices: Licet hæ rationes videantur bonæ; tamen Ecclesia non habet potestatem prohibendi vtramque speciem, cum Christus vtramque concesserit. Quicquid enim iure diuino omnibus Christianis permittitur, hoc humano iure tolli non potest. Respond. Ecclesia habet potestatem ordinandi & præscribendi ea quæ non pertinent ad substantiam Sacramentorum. Probatur *primo*, ex concessione aduersariorum putantium præcipi posse, vt ante prandium communicent laïci, cum tamen Christus liberum permiserit. *Secundo*, probatur exemplo, quia Ecclesia aliquando præcepit baptismum sub trina mersione, quando causa id requirebat, vt patet ex *Can. 49. Apostolorum*; Et ex *Tertul. libro de Corona Militis*. Similiter eadem Ecclesia alio tempore & ob aliam causam præcepit, vt baptizarentur sub vna mersione, vt patet ex *Concil. 4. Toletano, cap. 5. Tertio*, probatur ex *Augustino expressè in Epist. 118. & confirmat hoc ipse ex 1. Cor. 11. cetera cum venero disponam.*

PUNCTVM XI.

Soluuntur obiectiones ex Scripturis?

Prima Obiectio: Sumitur ex *Ioan. 6. v. 56. Nisi manducaueritis & biberitis, &c.* Respond. *Primo*, Lutherani & Calvinistæ negant hoc loco agi de manducatione Sacramentali, ac proinde non possunt inde argumentari, nisi ex nostra concessione. Nos autem solum concedimus agi de Sacramentali sumptione carnis & sanguinis Christi, quoad substantiam, non tamen quoad modum. Vnde, qui manducat carnem Christi & bibit sanguinem eius, satisfacit præcepto,

cepto, siue manducet & bibat sub vna specie, siue sub vtraque, quia hoc spectat ad modum sumendi, non ad substantiam. Quod autem hæc expositio sit vera, probatur ex contextu. *Primo*, ex forma verborum, in qua nulla fit mentio vtriusque speciei, sed tantum carnis & sanguinis. *Secundo*, ex occasione qua Christus dixit illa verba, quæ fuit incredulitas Iudæorum. Cum enim ante dixisset: *Panis quem ego dabo, caro mea est*; cœperunt litigare Iudæi dicentes, *quomodo potest hic nobis dare suam carnem ad manducandum?* Vbi etiam nulla mentio fit vtriusque speciei, sed tantum carnis. *Tertio*, ex conclusione sermonis Christi, quæ sic habet: *Qui manducat hunc panem, viuet in æternum.*

Respond. *Secundo*, retorquendo argumentum in aduersarios. Illi intelligunt hunc locum de manducatione per fidem, vel ergo putant necessarium esse vt sigillatim apprehendamus carnem Christi per fidem, & sigillatim sanguinem eius; vel vnâ sufficere, vt totum Christum pro nobis Crucifixum vno actu apprehendamus. Si prius, iam nemo satisfaciet præcepto Christi, nisi seorsim carnem & seorsim sanguinem apprehendat; quod tamen illi non admittunt. Si posterius, cur non etiam sufficiat sub vna specie totum Christum manducare & bibere, sicut sufficit vno actu fidei manducare & bibere.

2. Secunda Obiectio: Ex Matthæi 26. *vers. 27. Bibite ex hoc omnes.* Resp. hoc dictum est solis Apostolis, vt patet ex illo *Marc. 14. vers. 24. Et biberunt ex eo omnes.* Vtique illi omnes ex eo biberunt, quibus dixerat Christus: *bibite ex hoc omnes*: quod perinde valet atque illud *Luc. 22. v. 17. Accipite & diuidite inter vos*, id est, vnus non exhauriat totum calicem, sed singuli aliquid bibant.

Dices: *Primo* iisdem dictum est *Bibite*, quibus dictum est *Manducate*. Vel ergo vtrumque dictum est omnibus Christianis; & sic omnes tenentur ad vtramque speciem. Vel neutrum, & sic non tenentur ad vllam speciem. Respondeo neutrum dictum est omnibus Christianis, sed Apostolis præsentibus. Vnde ex vi verborum *manducate & bibite*, non tenentur Christiani communicare: sed ex vi illorum: *Nisi manducaueritis carnem Filij Hominis, &c.*

Dices *Secundo*, ipsemet Christus fatetur se omnibus dicere,

448 CAP. XXIV. DE SACRAMENTIS
cere, quicquid dicit Apostolis, iuxta illud Marc. 13. *vers.* 37.
Quod vobis dico, omnibus dico. Resp. verba Christi aliquan-
do diriguntur ad solos Apostolos, vt Matth. 26. v. 31. *Omnes*
vos scandalum patiemini in me in ista nocte: Aliquando ad
Apostolos & eorum successores, Episcopos, &c. Ioan. 10. v.
23. *Quorum remisistis peccata,* &c. Aliquando ad Apostolos
& omnes fideles: vt Marc. 13. v. 37. *Quod vobis dico, omnibus*
dico, vigilate.

Hoc autem iudicandum est, partim ex materia de qua
agitur: partim ex circumstantiis quæ ex contextu oriuntur,
partim ex traditione & censura Ecclesiæ vniuersalis.

3 Tertia Obiectio: Ex Luc. 22. v. 19. *Hoc facite in meam com-*
memorationem, id est, distribuite omnibus præsentibus
vtramque speciem. Respondeo. Christus post consecratio-
nem Panis dixit: *Hoc facite in meam commemorationem:* at
post consecrationem vini dixit: *Hoc facite, quotiescunque bi-*
betis, in meam commemorationem, vt refert Apostolus 1. *Co-*
rinth. 11. v. 25. Hinc autem non potest colligi mandatum
vsurpandi vtramque speciem: sed solùm, si velimus vsur-
pare speciem calicis, vsurpandi ad commemorationem
mortis Christi.

4 Quarta Obiectio sumitur ex 1. *Cor.* 10. v. 23. *Ego enim ac-*
cepi à Domino, quod & tradidi vobis, &c. Vbi Paulus signifi-
cat vtramque speciem præceptam esse ex Traditione Apo-
stolica. Resp. aliud est Traditio, aliud præceptum. Paulus
tradit Corinthiis institutionem Eucharistiæ sub vtraque
specie à Christo factam: non tamen præcipit.

PUNCTVM XII.

Soluuntur obiectiones ex Patribus.

1 PRIMò Cyprianus obiicitur de cœna Domini sic: Lex
esum sanguinis prohibet: Euangelium præcipit vt
bibatur. Respondeo. Cyprianus, vel quisquis autor est il-
lius sermonis, non distinguit inter esum & potum sangui-
nis, vt patet partim ex verbis citatis, partim ex seqq. cum
ait: *Potus & esus ad eandem pertinent rationem.* Possumus
autem sub vna specie edere & bibere sanguinem Christi,
vt paulò ante dictum.

Secundò

Secundò Obiicitur Chrysoſt. *Homil. 18. in poſt. Corinthia-*
cam: vbi ſic ait : *Eſt autem vbi nihil differt Sacerdos à ſubditis;*
ut quando fruendum eſt horrendis Myſteris. Reſp. Poni obiter
 diſcrimen inter nouam & veterem legem, dicens : in veteri
 lege Sacerdotes maiorem partem ſacrificiorum, reliquos
 minorem participaffe : in noua autem tam Sacerdotes,
 quam Laicos participare totum Chriſtum in Sacramento
 altaris, ſiue id fiat ſub vna ſpecie, ſiue ſub vtraque.

3 Tertiò Obiicitur Gelafius Papa apud Gratianum. *Can.*
Comperimus, de Conſecr. d. 2. vbi ſic ait : *Comperimus, quod qui-*
dam, ſumpta tantummodo Corporis ſacri portione, à Calice ſacri
crucioris abſtineant, qui procul dubio, quoniam nescio qua ſuper-
ſtitione docentur obſtringi, aut integra Sacramenta percipiant,
aut ab integris arceantur : quia diuiſio vnius & eiusdem Myſte-
rii ſine grandi ſacrilegio non poteſt provenire.

Reſpond. Gelafius reprehendit ſolos Manichæos, qui ex
 ſuperſtitione abſtinebant à Calice, quia putabant Chriſtum
 non habuiſſe verum ſanguinem. Et ſic dicebantur grandi
 ſacrilegio diuidere Sacramentum, quatenus negabant
 ſanguinem Chriſti. Vide plura apud Baronium *tom. 6. An-*
no Chriſti 496.

P V N C T V M XIII.

Soluuntur obiectiones ex ratione.

1 **P**rima ratio ſumitur ex figura veteri. Omnes Hebræi
 in deſerto biberunt aquam de petra. *1. Cor. 10. verſ. 4.*
 Ergo etiam omnes Chriſtiani in deſerto huius vitæ debent
 bibere Sanguinem Chriſti, ut impleatur figura, iuxta illud
1. Cor. 10. v. 6. Hæc autem in figura facta ſunt noſtri. Reſpondeo,
 figuræ veteris Teſt. magis fauent nobis quam aduerſariis.
 Nam pleræque repræſentant Euchariſtiam ſub vna tantum
 ſpecie, ut Agnus Paſchalis, Manna, & Panes Propositionis.
 Idem dico de aqua petræ, quam aduerſarij adducunt pro
 communionem ſub vtraque ſpecie. Nam aqua illa non da-
 batur cum cibo, ſed ſola; ac proinde fauet vni ſpeciei,
 non duabus.

Idem dici poteſt de Sacrificiis. Quamuis enim in illis
 eſſet caro & ſanguis, & præterea multa libamina, *Exod. 25.*

450 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
tamen sola caro manducabatur; Sanguis & libamina ef-
fundebantur Deo.

2 *Secunda ratio* sumitur ex ratione Testamenti. Christus in cœna condidit Testamentum, & legauit nobis Carnem & Sanguinem suum. Ergo malè faciunt, qui fraudant nos altera parte hæreditatis, tradendo solam Carnem, & retinendo Sanguinem. Respond. nemo nos fraudat Carne & Sanguine; sed tantùm externa specie vini, quæ nihil ad fructum hæreditatis facit.

3 *Tertia ratio* sumitur ex fine huius Sacramenti. Finis Eucharistiæ est commemoratio mortis Christi, ad quam omnes tenentur 1. Cor. II. vers. 25. At mors Christi non potest integrè significari per vnã speciem. Ergo sicut tenemur ad commemorandam Christi mortem; ita tenemur ad speciem vtramque. Respondeo aliud est commemoratio mortis Christi, aliud verò repræsentatio, seu significatio. Commemoratio fieri potest sub vna specie; perfecta repræsentatio sit sub vtraque. Apostolus agit de commemoratione, non autem de repræsentatione. Vult enim vt laici, quando communicant, sint memores mortis & Passionis Christi, quod fieri potest tam sub vna, quam sub vtraque specie.

CAPVT XXV.

De Sacrificio Missæ.

HOC caput continet duas partes. In priore agitur de controuersis inter Catholicos & hæreticos. In posteriore de doctrina morali, & de casibus conscientiæ ad hanc materiam pertinentibus.

PRIMA PARS.

De Controuersis circa Missam.

PRæcipuæ controuersiæ sunt hæ. *Primo*, quid significetur Missæ nomine. *Secundo*, quid propriè sit Sacrificium. *Tertio*, quotuplex sit. *Quarto*, an Missa sit propriè Sacrificium. *Quinto*, in quo consistat essentia huius Sacrificij. *Sexto*, an sit Sacrificium propitiatorium, an tantùm Eucharisticum.

risticum. *Septimo*, quam vim & efficaciam habeat ex opere operato. *Octavo*, an rectè offeratur pro viuentibus. *Nono*, an etiam pro defunctis. *Decimo*, an liceat celebrare Missam in honorem sanctorum. *Vndecimo*, an liceat celebrare Missas priuatas. *Duodecimo*, an lingua vulgari. *Decimotertio*, an alta voce. *Decimoquarto*, de ceremoniis Missæ.

Q V Æ S T I O I.

De nomine Missæ.

1 **D**Icam *primo*, quot modis nomen Missæ usurpetur. *Secundo*, quæ sit illius Etymologia.

2 **Prima Conclusio**: Nomen Missæ apud scriptores Ecclesiasticos sumitur quinque modis. *Primo*, pro illa parte diuini officij, quæ durat vsque ad Offertorium, & vocatur Missa Catechumenorum. Hoc sensu accipitur in Concilio Valentino *cap. 1.* vbi sic legimus: *Hoc esse censuimus obseruandum, vt sacrosancta Euangelia ante munusculum illationem in Missa Catechumenorum in Ordine Lectionum post Apostolorum legantur.*

Secundo, pro reliqua parte, quæ durat ab Offertorio vsque ad finem, & propriè vocatur Missa fidelium, teste Alcuino *in lib. de officiis Ecclesiasticis. cap. de celebratione Missæ.* Hoc sensu sumitur ab Ambrosio *lib. 5. epist. 33.* vbi ait: *Ego mansi in munere, Missam facere capi, & orare in oblatione.*

Tertio, pro tota celebratione diuini Officij, vt comprehendit simul Missam Catechumenorum & Fidelium. Ita accipit Leo Papa *epist. 81. ad Dioscorum. Et epist. 88. ad Episcopos Germaniæ & Galliæ.* Gregorius Magnus *lib. 1. epist. 12.* Felix IV. *epistola 1. apud S. Benedictum in Regula, cap. 17.* Concilium Agathense *Can. 31.* Et hæc acceptio est maximè vsitata, de qua deinceps agemus.

Quarto, sumitur pro dimissione, vel Catechumenorum, vel Fidelium. Solebant enim Catechumeni dimitti, quando ventum erat ad Offertorium; nec licebat illis vltius diuino Officio interesse. Hoc sensu loquitur Concilium Carthaginense IV. *can. 84.* dicens. *Episcopus nullum prohibeat ingredi Ecclesiam, & audire verbum Dei, siue Gentilem, siue Hæreticum, siue Iudæum, vsque ad Missam Catechumenorum,*

id est, usque dum Catechumeni dimittuntur. Et Concilium Ilerdense, *Canon. 4.* dicens: *Qui se incestus pollutione commaculant, usque ad Missam tantum Catechumenorum in Ecclesia admittantur.* Et Augustinus *serm. 237. de tempore:* *Ecce post sermonem fit Missa Catechumenis, manebunt fideles, venietur ad locum Orationis.*

Porro, sicut Catechumeni ante Offertorium: ita Fideles peracto officio solent dimitti: Hoc sensu in *Liturgia:* dicitur à Diacono: *Ite Missa est.* Quasi dicat: *Iam dimissio est congregationis, iam abire omnibus licet, sicut exponit Alcuinus loc. cit. λαοὶς ἀφροῖς ἔσθ.*

Quinto, sumitur Missa pro ipsis collectis, vel precibus, quæ dicuntur in Liturgia. Ita loquitur Concilium Milenitanum *Can. 11.* dicens: *Placuit etiam & illud, ut preces, vel orationes, seu Missæ, quæ probatæ fuerint à Concilio, ab omnibus celebrentur.*

3 Secunda Conclusio: De etymologia nominis Missæ non omnes idem sentiunt. Aliqui putant esse vocem Græcam, ut Couarruias *libro 4. variarum resolutionum, capite 22.* sed non rectè, quia nullum eius vocis fundamentum in Græca lingua reperitur; & quia Græci Patres nunquam solent vocare Missam, sed *λειτουργίαν, σὺνάχην*, Alij putant esse vocem Hebræam. Nam *חַטָּוּת* significat spontaneam oblationem. Ita Baronius *tom. 1. annal. 34.* Claudius Santes in *præfatione ad Græcos Liturgias.* Et Pammelius in *præfatione ad Latinas.* Sed Patres Græci & Syri nunquam ea voce vsi sunt, cum tamen soleant frequenter uti illis vocibus Hebraicis, quas Ecclesia Latina retinuit, verbi gratia. *Hosanna, Alleluia, Sabaoth, Sathan, Pascha, Amen, &c.* Hæc enim per Græcos ad nos deuenerunt. Alij putant esse vocem Hebraicam deductam à voce *בְּרִיעוּי*, quæ habetur *Dan. 11. vers. 38.* vbi de Antichristo sic legimus: *Deum autem בְּרִיעוּי in suo loco venerabitur.* Ita Kemnitius & alij quidam Lutherani asserentes Missam Papisticam nihil aliud esse quam Deum, seu arcem & robur Antichristi Romani, id est, Papæ. Hoc bene refellit Bellarmin. *lib. 1. cap. 1.* quia Antichristus clam venerabitur Deum בְּרִיעוּי, & publicè omnes alios Deos aspernabitur, & contra omnes confurget. At Papa, nec clam veneratur Missam, nec publicè confur

confurgit aduersus alios Deos ; præsertim ex sententia Lutheranorum , qui dicunt , eum publicè adorare statuas & idola.

Alij denique sentiunt esse vocem Latinam deductam à verbo Mitto : vel quia oblatio & preces ad Deum mittuntur ; vel quia populus finito officio mittitur , seu dimittitur ; vt patet apud Bellarmin. *loc. citat.* & Lindanum *lib.4. Panopliæ, cap.30.*

Q V Æ S T I O II.

Quid propriè sit Sacrificium ?

1 **P**rima Opinio , est Lutheranorum , Sacrificium esse Opus bonum , quod fit ad honorem & cultum Dei. Ita Melancht. *in apolog. confess. August. in ar. de Missa* , vbi sic ait : *Sacrificium est ceremonia vel opus , quod nos Deo reddimus , vt eum honore afficiamus.* Deinde diuidit illud in duas species , nempe in propitiatorium & Eucharisticum. Propitiatorium vocat , quod Deum placat , & satisfacit pro peccatis nostris. Eucharisticum , quo laudamus Deum , vel gratias agimus pro acceptis beneficiis. Addit Missam posse dici Sacrificium Eucharisticum , quia sumptio Eucharistiæ potest fieri ad laudem & honorem Dei , sicut cætera bona opera ; non tamen propitiatorium , quia non est satisfactio pro peccatis nostris.

Secunda Opinio est Calvinistarum , quamlibet oblationem Deo factam esse Sacrificium. Ita Calvinus *lib.4. Instit. cap.18. §.13.* Vbi primum , tacito nomine reprehendit ita Lutheranos : qui Sacrificij vocabulum ad sacras omnes ceremonias & religiosas actiones extendunt , qua ratione id faciant non video. Deinde ex propria sententia addit : Nos perpetuo Scripturæ vsu Sacrificium appellari scimus , quod Græci nunc *ἵνα* , nunc *εὐχαριστία* , nunc *τελετή* , dicunt ; quod generaliter acceptum complectitur quicquid omnino Deo offertur.

2 Prima Conclusio. Non omne opus bonum est Sacrificium propriè dictum. Probatur *primo* , quia apud omnes gentes Sacrificium est aliquod opus speciale , quo Deus colitur tanquam primum omnium rerum principium ,

iuxta illud Sancti. Augustini *lib. 10. ciuit. Dei, cap. 4.* vbi ait: *Nemo vnquam sacrificandum censuit, nisi ei, quem aut Deum sciuit, aut putauit, aut finxit.* Hoc autem non conuenit cuius operi bono, vt verbi gratia, ieiunio aut eleemosynæ. Hæc enim per se nullum cultum præ se ferunt, sed solum castigationem carnis, & beneficentiam in proximum.

Secundo, quia ad Sacrificium requiritur sacerdos & altare, vt paulò post probabo. Sed multa bona fiunt ab iis qui non sunt sacerdotes, & sine altari.

Tertio, quia scriptura distinguit bona opera à sacrificiis, vt *Osee 6. vers. 6. Misericordiam volui, & non sacrificium.* Et *1. Reg. 15. v. 22. Melior est obedientia quam victima.*

Dices, Contritio, eleemosyna, & quoduis opus iustitiæ vocatur in scriptura Sacrificium, vt *Psal. 50. vers. 19. Sacrificium Deo spiritus contribulatus.* Et *Psal. 4. vers. 6. Sacrificate sacrificium iustitiæ*, id est, reddite cuique quod suum est. Et *Hebræor. 13. vers. 16. Beneficentiæ & communionis nolite obliuisci; talibus enim Hostis promeretur Deus*, id est, placatur.

Respond. Nomen Sacrificij sumitur in Scriptura dupliciter. *Primo*, largè pro omni opere bono, quod instar Sacrificij Deum placat & conciliat, vt in locis iam citatis. *Secundo*, propriè pro externo cultu, qui Deo tanquam rerum omnium principio exhibetur: & sic de eo hic disputamus. Vide *Chryf. in Psal. 95.* vbi enumerat decem genera Sacrificiorum in priore significatione. *Primo*, Sacrificium Martyrij. *Secundo*, Deprecationis. *Tertio*, Iubilationis. *Quarto*, Iustitiæ. *Quinto*, Eleemosinæ. *Sexto*, Laudis. *Septimo*, Compunctionis. *Octauo*, Humilitatis. *Nono*, Prædicationis. *Decimo*, Beneficentiæ in sanctos.

3 *Secunda Conclusio*: Nec omne opus bonum quod fit ad honorem Dei est Sacrificium. Contra Melanchthonem. Probatur *primo*, quia Sacrificium debet præ se ferre cultum Dei externum, vt ex communi omnium gentium consensu dictum est. At multa bona opera possunt fieri ad honorem Dei sine cultu Dei. *Secundo*, quia multi faciunt opera ad honorem Dei, qui non sunt sacerdotes. *Tertio*, quia unicuique tantum Sacrificium propriè dictum in Ecclesia Christi,

Christi, secundum August. lib. 8. ciuit. cap. vlt. Et lib. 1. contra aduersarium Legis & Prophetarum, cap. 20. At bona opera ad honorem Dei facta sunt multa.

Dices: Augustinus contrarium docet 10. ciuit. 6. ita dicens: *Sacrificium verum est omne opus bonum, quod agitur vi sancta societate inhaeretur Deo; relatum scilicet ad illum finem boni, quo veraciter beati esse possimus.* Respondeo. Augustinus accipit nomen Sacrificij late pro omni opere quo assequimur finem, seu effectum Sacrificij, qui est adhærere & placere Deo. Vocat autem tale opus Sacrificium verum ratione dignitatis & effectus, non ratione formæ & essentia Sacrificij propriè dicti. Hanc esse mentem illius patet ex capite præcedente. Neque nouus & inusitatus est hic modus loquendi. Nam sæpè dicitur aliquid verè tale, quod tamen propriè tale non est; sic Christus dicitur vera vitis: & Tyrannus dicitur verus Leo; & abstinere à peccatis dicitur verum ieiunium.

4 Tertia Conclusio: Nec omnis oblatio Deo facta est propriè sacrificium. Contra Caluinum. Probat *primo*, quia scriptura sæpè distinguit oblationes à Sacrificiis. *Psalm. 50. Tunc acceptabis Sacrificium iustitiæ, oblationes & holocausta.* *Secundo*, quia in scripturis multa dicuntur offerri, quæ non tamen rectè dicuntur Sacrificari: vt primogeniti, primitiæ variarum frugum, aurum, argentum, lapides preciosi, byssus, &c. Vide *Exod. 25. & 35.*

Tertio, quia ad Sacrificium requiritur aliqua rei mutatio, vt post dicam, non autem ad omnem oblationem. *Quarto*, quia quiuis potest facere oblationes: non autem quiuis potest sacrificare, sed soli Sacerdotes.

5 Quarta Conclusio: Ad Sacrificium perfectum propriè que dictum quinque requiruntur, vt colligitur ex scripturis. *Primum*, ex parte Ministri. *Secundum*, ex parte materiæ. *Tertium*, ex parte formæ. *Quartum*, ex parte finis. *Quintum*, ex parte loci. Hæc breuiter explicanda sunt, & ex iis colligetur vera definitio proprii Sacrificij.

6 *Primo*, ex parte Ministri requiritur, vt sit Sacerdos. Nam Sacrificium & Sacerdotium ita connexa sunt, vt separari non possint. Colligitur ex Hebr. 5. *vers. 1. Omnis Pontifex (Sacerdos) ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur*

456 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & Sacrificia. Et infra vers. 4. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.

Hinc Ozias Rex, cum non esse Sacerdos, & tamen Sacrificium offerre vellet, à Deo punitus est, quod Sacerdotis officium vsurparet, 2. Paralipom. 26. vers. 18. Et Saul ob eandem causam à Deo reiectus est & regno priuatus, 1. Reg. 13. vers. 13. Idem confirmatur ex nominum affinitate. Nam apud Latinos sacrificus & sacerdos idem valent; & apud Græcos ἱερός sacrificare, dicitur ab ἱερός, quod sacerdotem significat. Ratio est, quia, cum Sacrificium sit præstantissimus cultus externus, quo Deus ab hominibus colitur, æquum est, ut non passim à quouis offeratur, sed à personis selectis & ad hoc peculiariter deputatis. Unde apud omnes gentes semper fuere aliqui peculiariter deputati, qui publico sacrificio Deum placarent & colerent. Similiter in veteri Testamento nulla sacrificia, nisi à Sacerdotibus offerebantur. Vide Augustin. *epist. 49. quæst. 3. Et lib. 8. Ciuit. cap. vlt. Et lib. 22. cap. 10.* vbi semper coniungit hæc duo Sacrificium & Sacerdotium tanquam inseparabilia.

Dices primo, in Lege naturæ non fuere Sacerdotes, cum tamen fuerint sacrificia. Ergo hæc duo non semper sunt connexa. Respondeo, fuerunt etiam tunc Sacerdotes. Et, qui fuerint, dubium est. Multi putant fuisse primogenitos, ut D. Thomas in 1. 2. quæst. 103. art. 1. ad 3. Eucherius, Glossa, & Lippomanus in illud Genes. 25. v. 31. *Vende mihi primogenitua tua.* Pererius tom. 2. in Genesin, cap. ultimo. Et D. Hieronymus in quæstionib. Hebraicis, vbi agens de Melchisedech, dicit esse traditionem Hebræorum omnes primogenitos à Noë vsque ad Aaron fuisse Sacerdotes. Addit Pererius loco citato, habuisse etiam autotitatem quasi regiam, & multas alias prærogatiuas.

Alij putant, quemuis patremfamilias in sua domo fuisse Sacerdotem, quod etiam est valde verisimile, quia illi optimè congruebat pro tota familia offerre. Sic Iob pro liberis suis sacrificabat, eosque sanctificabat, ut habetur cap. 1. libri Iob. Adde, quosdam tunc etiam peculiari instinctu Dei fuisse ad sacrificandum impulsos: ut Abel, Abraham, Iacob, & similes,

similes, qui hoc ipso fuere constituti Sacerdotes, quo potestatem sacrificandi accipere.

Dices *secundo*, In lege veteri Agnus Paschalis à singulis familiis immolabatur, vt patet *Exod. 12. v. 7.* & tamen in singulis familiis non erant Sacerdotes propriè dicti, sed tantùm in tribu Leui. Respondeo. Singuli Patres familias erant Sacerdotes respectu huius sacrificij: licèt non respectu aliorum. Ratio est, quia sacrificium Agni Paschalis institutum fuit ante legem veterem: ac proinde ante illius legis Sacerdotium. Vnde in eo offerendo seruata fuit cõsuetudo quæ erat tempore legis naturæ: nempe, vt à singulis familiarum capitibus offerretur. Reliqua autem sacrificia, quæ in ipsa lege veteri fuerunt instituta, non poterant offerri nisi à Sacerdotibus in eadem lege consecratis.

7 *Secundo*, ex parte materiæ requiritur, vt sit aliqua res sensibilis externa, viua vel inanima, quæ offeratur: quia sacrificium non potest in sola actione consistere. Colligitur ex scripturis. *Gen. 22. v. 7. Ecce ignis & ligna, vbi est victima hõlocaufti?* Et *Hebr. 8. vers. 3. Omnis Pontifex ad offerendum munera & Hostias constituitur*: vnde necesse est & hunc habere aliquid quod offerat. Vbi Apostolus probat ex communi ratione sacrificiorum non potuisse Christum dici verè Pontificem, nisi habuisset victimam quam offerret.

8 *Tertio*, ex parte formæ requiritur, vt res illa sensibilis, quæ in sacrificio offertur, perimatur aut mutetur, vt patet ex sacrificiis legis naturæ & veteris, quæ non fiebant sola oblatione, aut eleuatione ad altare, sed rei destructione facta ad honorem ipsius Dei. Quædam enim per occisionem sacrificabantur, vt viuientia: quædam per combustionem, vt carnes animalium occisorum, & res inanimæ solidæ, vt similia & thus; quædam per effusionem, vt sanguis, vinum, aqua. Vide *cap. 1. & 2. Leuit.*

Ratio duplex est. *Vna*, ob significationem mortis Christi. Omnia enim sacrificia erant quædam figuræ cruenti sacrificij crucis: *altera*, quia sacrificium est summa protestatio subiectionis nostræ ad Deum. Et ideo requirit, vt non solum vsus rei Deo offeratur, sed ipsa etiam substantia, quod sit per consumptionem aut mutationem.

Dices *primo*, in sacrificio panis & vini, quod obtulit Melchisedech, non legitur facta vlla consumptio vel mutatio. Respondeo. Etsi scriptura non explicet quomodo obtulerit, non tamen dubium est, quin eo modo id fecerit, quo aliæ res inanimæ sacrificari solent; nempe sistendo totum in altari coram Deo. Deinde aliquam partem igne consumendo vel libando. Fruges enim in sacrificiis torreri, vel incendi solent, & liquida effundi. Nec opus erat totum consumi (nisi quando erat holocaustum) sed particulam aliquam, reliquis reseruatis Sacerdoti & aliis, qui sacrificij debebant esse participes, vt fieri solebat in Hostiis pacificis.

Dices *secundo*: In sacrificio Missæ non fit mutatio, aut peremptio rei oblatæ. Respondeo. De hac re infra dicendum est *quæst. 5.* Sunt enim duæ mutationes in sacrificio Missæ, de quibus disputari solet, vtra sufficiat ad rationem sacrificij. Vna est conuersio panis & vini in carnem & sanguinem Christi: altera est sumptio à Sacerdote facta, qua Eucharistia quasi consumitur. Aliqui putant priorem sufficere, alij negant, vt *loco citato* videbimus.

Dices *tertio*: Christus in cruce obtulit seipsum Deo Patri, & tamen non occidit, aut mutauit seipsum. Ergo ad rationem sacrificij non requiritur peremptio, aut mutatio rei oblatæ à Sacerdote facta. Respondeo. Licet physicè non occiderit seipsum: tamen fuit verè causa voluntaria totius Passionis & mortis suæ, quatenus se liberè obtulit interfectores, à quibus mors illata est. Sicut enim Sacerdos, qui admouet thus igni, dicitur causa suffitus, quem ignis naturaliter causat: ita etiam Christus, qui corpus suum obiecit tormentis, dicitur causa vulnerum, quæ per tormenta sunt illata. Hæc ratio causandi omnino sufficiens ad rationem sacrificij, si alia adsint, vt patet in Holocaustis.

Dices: Ergo passiones Martyrum sunt vera sacrificia. Respondeo. Non sequitur; quia non offeruntur à veris Sacerdotibus pro expiatione peccatorum, sicut Christus seipsum obtulit.

9 *Quarto*, ex parte finis requiritur, vt explicite, vel implicite referatur ad honorem Dei. Si alio fine fiat, non erit sacrificium. Ratio, quia sacrificium est signum quoddam
sensibile

sensibile & externum, quo significamus internam nostram existimationem de excellentia diuina; & affectum seruitutis & subiectionis erga Deum. Si ergo hæc æstimatio & affectus desit, non erit tale signum; ac proinde nec erit sacrificium.

10 *Quinto*, ex parte loci requiritur, vt locus sit huic muneris dedicatus, cuiusmodi est altare. Hoc constat *primo*, ex vsu omnium gentium. *Secundo*, ex scripturis, vbi altaria non leguntur erecta, nisi ad vsum sacrificij, vel certe ad significationem illius, quod addo propter altare filiorum Ruben & Gad, *Iosue 22. vers. 26.* quod erectum fuit ad sacrificium, non quidem, vt in illo offerretur, sed vt per illud posteritati significarent se habere ius offerendi sacrificij cum reliquis tribubus, quæ transierant Iordanem.

Dixi hæc quinque requiri ad sacrificium perfectum & propriè dictum, prout scriptura de eo loquitur, quia ad imperfectum quendam sacrificij modum non videntur hæc omnia necessaria.

11 *Quinta Conclusio*: Ex dictis colligi potest hæc definitio: *sacrificium est oblatio rei sensibilis à legitimo ministro, soli Deo facta per realem mutationem, ad testandum supremum illius Dominium, & nostram subiectionem.* *Primo*, dicitur *oblatio*, quia oblatio est genus sacrificij, secundum D. Thomam 2.2. *quæst. 85. articulo 3. ad 3.* quamuis hoc nomen aliquando strictè accipiatur pro oblatione, quæ solum est oblatio & non sacrificium. *Secundo*, dicitur *rei sensibilis*, vt excludatur interna oblatio, qua quis seipsum & sua omnia Deo subiicit & offert: quæ non est propriè sacrificium: tametsi perfectiore modo præstet fructum sacrificij, quam externa oblatio, vt *suprà* dixi. *Tertio* dicitur *à legitimo Ministro*, quia non quiuis potest offerre sacrificium, sed qui ad id deputati sunt, quales in lege naturæ erant primogeniti, in Mosaica soli filij Aaron: in lege Euangelica soli Episcopi & Presbyteri. *Quarto*, *soli Deo facta*, quia sacrificium propriè pertinet ad cultum patriæ, qui soli Deo exhiberi potest. *Quinto* dicitur *per realem mutationem*, vt distinguatur à simplici oblatione. *Sexto* dicitur, *ad testandum supremum*, &c. quia hic est generalis finis omnium sacrificiorum. Sunt enim quasi tributa quæ Deo redduntur

QVÆSTIO III.

Quotuplex sit Sacrificium?

1 **S**Olet diuidi quatuor modis, iuxta quatuor causarum genera. *Primo*, ratione originis, seu causæ efficientis. *Secundo*, ratione materiæ. *Tertio*, ratione formæ & finis simul. *Quarto*, ratione finis tantum.

2 *Prima Conclusio*: Ratione originis, seu causæ efficientis diuiditur in sacrificium legis Naturæ, Mosaicæ & Evangelicæ. Quæ tamen diuisio videtur potius intelligenda ratione status seu temporis, quam causæ efficientis. Nam sacrificium Agni Paschalis institutum fuit in statu legis naturæ ante legem Mosaicam, & tamen non habuit ortum ex instinctu naturæ, sed ex Dei ordinatione.

3 *Secunda Conclusio*: Ratione materiæ diuiditur in Victimam seu Hostiam, immolationem & libamen. Est enim triplex materia sacrificij. Vel enim offertur aliquod animal, & vocatur Victimam seu Hostia. Vel offertur res inanima solida, & dicitur immolatio. Vel liquida, & tunc est libamen. Et quidem in lege veteri non offerebantur nisi hæc animalia: Ovis, capra, hœdus, bos, vitulus, columba, passer, turtur. Res autem inanimæ solidæ erant: Panis, simila, sal, thus, manipulus spicarum virentium, & triticum, vt patet *Leuit. 2. & 6.* Hæc leuabat Sacerdos in altum & variè immutabat, in qua immutatione consistebat ratio sacrificij. Nam panis in frustra scindebatur: simila sartagine, clibano, vel craticula cremabatur: sal vrebatur: thus adolebatur: manipulus spicarum torrebatur: triticum conterebatur. Liquidæ res erant, sanguis, vinum, oleum, aqua. Hæc effusione offerebantur.

4 *Tertia Conclusio*: Ratione formæ & finis diuiditur in Holocaustum, sacrificium aut Hostiam pro peccato, & Hostiam pacificam. Holocaustum erat sacrificium perfectissimum, quia in eo tota res in fumum resoluta sursum ad Deum ascendebat, ita vt nihil inde cederet in vsum humanum. Vnde perfectissimè per hoc significabatur omnia esse

esse ipsius Dei, & ad eius honorem referenda esse. Quare potissimum ad hunc finem institutum erat hoc sacrificium, licet interdum etiam fieret ob peccatum populi & Sacerdotium, ut *Leuit. 1.*

Sacrificium pro peccato partim cremabatur, partim cedebat in usum Sacerdotum, qui in atrio templi ex eo vescabantur. Solebat enim offerri non pro peccatis internis, sed pro quibusdam externis, ut pro peccatis commissis per ignorantiam circa ceremonias, ut patet *Leuit. 4. & 5.* Item pro peccato furti, periurij & calumniae, ut patet *Leuit. 6. & 7.*

Hostia pacifica partim cremabatur, partim edebatur tum à Sacerdotibus, tum ab iis qui obtulerant. Solet offerri, vel in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis, & tunc eodem die comedi debebat: vel ad nova beneficia impetranda; & tunc differri poterat eius consumptio in diem posterum, non tamen ulterius.

5 *Quarta Conclusio:* Ratione finis diuiditur in sacrificium Latreuticum, Eucharisticum, Impetratorium & Propitiatorium, quæ diuisio parum differt à priori. Latreuticum dicitur, quod solum fit ad Deum colendum, testando eius Principatum, & nostram seruitutem. Hoc potissimum fit Holocausto. Eucharisticum fit in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis: Impetratorium pro accipiendis. Vtrumque dicebatur in lege veteri Hostia pacifica. Propitiatorium offertur pro peccatis, & pro peccatorum poenis ac flagellis auertendis. Hoc idem est, quod Hostia pro peccato.

6 Circa has diuisiones duo notanda sunt ex D. Thom. in *1. 2. quest. 102. art. 3. ad 8. & 10.* Vnum est, quod, si conferamus sacrificia Mosæica inter se ratione præstantiæ, primum locum obtineat Holocaustum: secundum Hostia pro peccato; tertium Hostia pacifica pro beneficio accepto: quartum Hostia pacifica pro beneficio accipiendo. Ratio est, quia præcipue obligamur honorare Deum propter infinitam eius Majestatem. *Secundo*, propter offensam in ipsum commissam. *Tertio*, propter acceptum beneficium. *Quarto*, ob sperata.

Alterum est, quod Holocaustum significet statum hominum

462 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
num perfectorum, qui se totos Dei obsequio consecra-
runt: Hostia pacifica statum proficientium, qui partim
Deo gratias agunt pro accepta iustificatione: partim pe-
tunt ab eo perseverantiam in acquisita iustitia: Hostia pro
peccato statum incipientium, seu pœnitentium, qui qua-
runt à Deo veniam peccatorum.

QVÆSTIO IV.

An Missa sit propriè Sacrificium?

1 **L**utherani & Calvinistæ negant esse tale sacrificium,
quale *suprà* descripsimus. Ratio præcipua eorum est,
quia in tota actione cœnæ nihil est quod Deo offeramus
præter orationes. Non enim Encharistiàm Deo offerimus,
sed potiùs offertur illa nobis à Deo in testimonium pro-
missionis. Vide Lutherum in formula Missæ pro Ecclesia
Vvitemb. vbi admittit omnia, quæ fiunt in Missa vsque ad
Euangelium & Symbolum inclusiue: non tamen admittit
oblationem Hostiæ quæ fit ante consecrationem. Vnde in-
ter cætera sic ait: *Proinde omnibus illis repudiatis, quæ obla-
tionem sonant cum vniuerso Canone, retineamus quæ pura &
sancta sunt.* Vide eund. Luth. *de Missa priuata & vnctione
Sacerdotum*, vbi fatetur se à diabolo doctum & persuasum
esse, quod Missa sit summa abominatio: idque non per
somnia & quietem, sed palam dum vigilaret.

2 Prima Conclusio: In veteri Testamento prædictum est
fore aliquod verum, & propriè dictum sacrificium in lege
Gratiæ, seu in Ecclesia Christi. Ita D. August. *Epist. 49. 3.* vbi
ait: *Nostrum sacrificium non solum Evangelicis, sed etiam Pro-
phetis libris demonstratum est.* Solent autem sex Vaticinia
Prophetarum ad hoc probandum adduci.

3 Primum habetur 1. *Reg. 2. v. 37. & seqq. vsque ad finem ca-
pituli*, vbi quidam Propheta prædicit Heli Sacerdoti fore
aliquando tempus, quo cesset Sacerdotium ipsius, & Pa-
trum suorum, & surgat nouus Sacerdos, qui ambulet co-
ram Christo Dei omnibus diebus. Quem locum multi Pa-
tres exponunt de Sacerdotio & sacrificio Christianorum,
quod successit Aaronico, & manebit vsque ad mundi con-
summationem. Sic Cyprian. *lib. 1. contra Iud. c. 17. Aug. lib. 17.*
Ciuit.

Ciuit. cap. 5. integro. Euseb. lib. 1. de demonst. Euang. cap. 26. Gregorius, Beda & Encherius in Comment. super hunc locum.

Dices : Illud Vaticinium impletum est in Samuele, vel in Sadoch. Nam Samuel successit Heli. Et deinde Salomon eiecit Abiathar, qui descendebat de familia Heli, & constituit pro eo Sadoch. Et addit scriptura 3. Reg. 2. v. 27. id factum esse vt impleretur sermo Domini quem locutus est super domum Heli in Siloh.

Respondet S. August. *loc. cit.* Vaticinium illud impletum esse in Samuele & Sadoch, quatenus illi gerebant figuram Sacerdotum Christianorum. Itaque eiectione Heli fuit figura eiectionis Sacerdotij Aaronici : & sumptio Samuelis & Sadoch, fuit figura Assumptionis Sacerdotij Christiani. Hoc probat idem sanctus Doctor ex eo, quia scriptura, cum dicit eiiciendum Heli cum Patribus suis, aperte loquitur de Aarone, quia nominat eum, quod primus ab exitu de Ægypto constitutus est à Deo Sacerdos.

4 *Secundum* Vaticinium habetur Prou. 9. v. 1. ita : *Sapientia edificauit sibi domum : excidit columnas septem : immolauit Victimam suam : miscuit vinum & proposuit mensam suam.* Hunc locum exponunt Patres de sacrificio Ecclesiæ, præsertim S. August. *lib. 17. Ciuit. Dei, cap. 20.* Et Cypr. *lib. 2. Epist. 3.* vbi sic ait : *Per Salomonem Spiritus sanctus typum Dominici sacrificij præmonstrat, immolata Hostiæ, & panis & vini, sed & altaris & Apostolorum faciens mentionem.*

5 *Tertium* Vaticinium habetur Isa. 19. v. 21. his verbis : *Et cognoscent Ægyptij Dominum in die illa : & colent illum in Hostiis & muneribus : & vota uoueunt Domino & soluent.* Ex hoc loco probant Euseb. *lib. 1. demonst. Euang. cap. 6.* Et D. Hieron. *in locum cit.* Legem Mosaicam esse translata, quia Sacerdotium est translatum, cum apud Ægyptios, id est, apud Gentiles verò Deo offerantur sacrificia.

Resp. Caluin. 4. *Inst. 18. §. 4.* Isaiam loqui de sacrificiis spiritualibus, quæ ab omnibus Christianis offeruntur : sed facile refellitur, quia Isaias in eodem capite meminit altaris Domini in loco visibili constituti. Sic enim loquitur vers. 19. *In die illa erit altare Domini in medio terre Ægypti.* At visibile altare non requiritur ad sacrificia spiritualia.

6 *Quartum* Vaticinium habetur Isa. 26. v. 21. ita : *Et assumant*

ex iis Sacerdotes & Leuitas dicit Dominus, quia sicut caeli nomi, & terra noua, &c. & Ierem. 33. v. 17. dicitur: non interibit de David, qui sedeat super thronum domus Israël: & de Sacerdotibus & Leuitis non interibit vir à facie mea, qui offerat Holocaustomata, & incendat sacrificium, & cadat vittimas omnibus diebus.

Hæc duo loca intelliguntur de Sacerdotibus Christi, qui perpetuo permanebunt vsque ad mundi consummationem secundum D. Hieronymum in *Esaïam*, & Theodor. in *Ieremiam*. Nam vterque Propheta apertissime loquitur de conuersione gentium, & ædificatione Ecclesiæ Christi. Quod etiam fatetur Kemn. in 2. part. Exam. Trident. Concilij.

Dupliciter tamen respondet idem Kemnitius. *Primo*, ista Vaticinia impleta esse in ipso Christo, qui fuit verus Sacerdos & successit Sacerdotibus V. Test. *Secundo*, adhuc impleri in omnibus Christianis, qui sunt spirituales Sacerdotes. Sed neutra responsio valet. Non prior, quia illa Vaticinia disertè loquuntur in numero plurali de Sacerdotibus. Ergo non possunt intelligi de solo Christo. Nec posterior, quia vterque Propheta distinguit Sacerdotes à reliquo populo. Ergo per Sacerdotes non intelligit omnes Christianos.

Quintum Vaticinium est Dan. 8. v. 12. Et Dan. 12. v. 11. vbi quidam Rex dicitur abluturus iuge sacrificium. Porro Rex ille secundum litteram est Antiochus, & per allegoriam est Antichristus, vt fatetur Kemnit. & alij aduersarij. Sicut ergo Antiochus abstulit iuge sacrificium Iudæorum: ita Antichristus auferet iuge sacrificium Christianorum. Et sicut Antiochus fuit figura Antichristi: sic iuge sacrificium Iudæorum fuit figura iugis sacrificij Christianorum.

Kemnitius dupliciter Resp. *Primo*, ex allegoriis non duci solidum argumētum. *Secundo*, per iuge sacrificium Christianorum intelligi posse spirituale, vt prædicationē Euangelij, & Sacramentorum administrationem. Sed neutrum satisfacit. Non prius, quia quædam allegoriæ explicantur ab ipsa Scriptura, quædam non explicantur. Quando explicantur à Scriptura, tunc solidissimum argumentum ex iis duci potest non minus quàm ex sensu litterali. Hæc autem

autem nostra allegoria explicatur à scriptura, quia quicumque Daniel scribit de Antiocho, perfectissimè conueniunt Antichristo, Ioan. *Apocal.* c.13. & Paul.2. *Theff.*2. Imò ipse Daniel c.11. v.36. dicit Regem istum, qui auferet iuge sacrificium, contra omnes Deos pugnaturum, neque Deum Patrum suorum reputaturum. Hoc enim de Antiocho non potest intelligi, quem constat palam coluisse deos Patrum suorum, vt D. Hieron. in *comm.* ostendit. Optimè autem potest intelligi de Antichristo, qui extollet se super omne quod dicitur Deus, vt habetur 2. *Theff.*2. v.4.

Nec posterius sufficit, quia iuge sacrificium Iudæorum, de quo secundum literam loquitur Daniel, fuit sacrificium propriè dictum, id est, duo Agni, qui offerebantur quotidie in Holocaustum, vnus mane, alter vespere, *Exod.* 29. v.38. & *Num. cap.*28. v.3. Cùm ergo illud sacrificium fuerit typus nostri sacrificij, necesse est nostrum quoque sacrificium esse propriè dictum.

Sextum & præcipuum Vaticinium est illud Malach.1. v.7. *Offertis super altare meum panem pollutum, & dicitis: in quo polluimus te? In eo quod dicitis mensa Domini despecta est. Si offeratis cæcum (animal) ad immolandum, nonne malum est? Et si offeratis claudum & languidum, nonne malum est? Et infra v.10. Non est mihi voluntas in vobis, dicit Dominus exercituum, & munus non suscipiam de manu vestra. Ab ortu enim solis vsque ad occasum magnum est Nomen meum in Gentibus: & in omni loco sacrificatur & offertur Nomini meo oblatio munda, quia magnum est Nomen meum in Gentibus, dicit Dominus exercituum.*

Hoc loco Malachias agit contra Sacerdotes Iudæorum, & duo prædicit. *Primo*, illorum sacrificia esse abroganda. *Secundo* successurum nouum sacrificium Christianorum. In priori continetur reiectio, seu reprobatio Iudæorum. In posteriori continetur electio, seu vocatio Gentium.

Verba Malachia sic explicanda sunt: *Offertis super altare meum panem pollutum*, id est, in sacrificijs vestris offertis panem, qui non est factus & paratus secundum præscriptum legis, *Leu.*6. & 7. *Et dicitis, in quo polluimus te?* id est, polluitis, seu contemnitis me offerendo panem pollutum contra legis præscriptum; & tamen, quasi nihil mali agatis, qua-

ritis in quo me pollueritis? *In eo quod dicitis mensa Domini despecta est*, id est, in eo polluitis me, quia dicitis non esse magni momenti, etiam si panes qui offeruntur in altari, non sint facti secundum legem. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est?* id est, an non polluitis & contemnitis me, quando vilissima, quæque ex animalibus offeritis mihi, cum tamen prohibuerim vobis ne cæca, clauda & languida mihi offerretis? *Leuit. 22. vers. 22. Non est mihi voluntas in vobis, & munus non suscipiam de manu vestra*, id est, sacrificia vestra, quæ hoc modo, contra legem offeritis, mihi non placent. *Ab ortu solis, &c.* id est, Christiani, qui ex Gentibus ad fidem conuertentur, maiore Religione colent Nomen meum in orbe terrarum, quam vos hæctenus feceritis in Iudæa. *Et in omni loco sacrificatur, &c.* id est, ubique mihi à Christianis offeretur non pollutum sacrificium, quale vos offertis, sed mundum.

9 Hæctenus verba Malachiæ. Sed nunc quæstio est, quid intelligat per sacrificium, seu oblationem mundam quam Christiani offerunt Deo? Calvinus 4. *Institit.* 18. §. 4. Melanct. in *Apol. Conf. Aug.* Kemnitius in 2. *part. Exam.* Plessæus *lib. 3. de Euch. cap. 2.* interpretantur de sacrificio spirituali & improprie dicto, cuiusmodi est oratio, gratiarum actio, & alia bona opera. Catholici econtrario de sacrificio visibili & proprie dicto, quod aiunt esse sacrificium Missæ, seu oblationem Corporis & sanguinis Christi.

Probatur primo, quia Malachias dicit oblationem Ecclesiæ, seu Christianorum fore mundam. Ergo secundum aduersarios non intelligit bona opera Christianorum, quia ipsi docent omnia bona opera nostra esse immunda & peccata mortalia. *Secundo* probatur ex propriis, quia Malachias opponit mundam oblationem Ecclesiæ, pollutis Iudæorum sacrificiis. Vel ergo opponit illa ex parte offerentium, vel ex parte rei oblatae. Non ex parte offerentium, quia sicut Sacerdotes in veteri lege poterant esse mali; sic etiam in noua possunt esse mali. Ergo ex parte offerentium non potest esse differentia seu oppositio. E. debet esse ex parte rei oblatae; quia scilicet panes & animalia quæ offerebantur in veteri lege, erant obnoxia pollutioni. Id autem quod offeritur in noua lege, non est obnoxium pollutioni. Hoc autem

non potest esse aliud, quam Corpus & sanguis Christi, quia reliqua omnia quæ offerri possunt à Christianis, sunt obnoxia pollutioni. Sensus ergo Malachix est, sacrificia Iudæorum ideo abroganda esse, quia possunt vitari, & pollui ex parte rei oblatae; successurum autem aliud sacrificium, quod ex parte rei oblatae semper erit mundum & Deo acceptum. Hinc *tertio* probatur, quia oblatio Ecclesix non solum est munda, sed etiam noua: neque solum opponitur sacrificio Mosaico, sed in locum eius succedit. At bona opera non succedunt in locum sacrificij Mosaici, quia fuere ab initio mundi. Ergo bona opera non sunt oblatio munda, de qua dicit Malachias.

Respondet Leonard. Hutterus *in triumpho contra Bellarm.* p. 211. per oblationem mundam non intelligi omnia bona opera, quæ faciunt Christiani, sed prædicationem Euangelij, quæ dicitur noua, non simpliciter sed comparatè, quia videlicet clarior & illustrior est in noua lege, quam in veteri.

Sed hic auctor sibi repugnat. Nam paulò post pag. 214. expresse docet omnes pios ac fideles N. Test. offerre Deo sacrificium mundum, de quo loquitur Malachias. Constat autem non omnes prædicare Euangelium. Ergo de prædicatione Euangelij non loquitur Malachias. Deinde repugnat aliis Lutheranis & Calvinistis, qui non solam prædicationem Euangelij; sed omnia alia bona opera volunt intelligi.

Quarto probatur, quia sicut Malachias dicit sacrificium Iudæorum fuisse pollutum, & sacrificium Ecclesix fore mundum: Sic etiam dicit, Nomen Dei per sacrificium Iudæorum fuisse contemptum & despectum, & per sacrificium Ecclesix glorificandum. At contemptum fuit in publico, & visibili sacrificio. Ergo etiam glorificari debet in publico, & visibili sacrificio. Hoc autem non fit per bona opera quæ sæpè sunt spiritualia & occulta.

Resp. Hutterus p. 212. hoc fieri per prædicationem Verbi non solum ex parte prædicantium, sed etiam ex parte audientium, quia sicut illi docendo, sic hi credendo Nomen Dei glorificant. Et hoc sensu ait omnes Christianos esse Sacerdotes. Sed contrà; quia actus credendi est internus.

Ergo per eum publicè non glorificatur nomen Dei. Externa autem professio fidei quæ publicè fieri solet, non minùs est obnoxia pollutioni, quam sacrificia Iudæorum, quia sæpè fit ex hypocrisis. Ergo non potest vocari oblatio munda, prout opponitur sacrificiis Iudæorum.

Quinto probatur, quia sacrificium Christianorum non offertur ab omnibus, sed à solis Sacerdotibus, qui ex reliquo populo electi & segregati sunt, iuxta illud *Es. 66. v. 21. Assumam ex iis Sacerdotes.* Et *Hebr. 5. v. 4. Nec quisquam sumit sibi honorem, sed qui vocatur à Deo tanquam Aaron.* Ergo sacrificium Christianorum non consistit in bonis operibus, quæ ab omnibus offerri possunt. Sexto probatur ex Patribus explicantibus locum Malachiae de sacrificio Missæ, *Iren. lib. 4. c. 32. Chryl. Ps. 95. Euseb. lib. 1. Dem. Euang. c. vlt. Aug. lib. 1. contra aduersarium legis & Prophet. c. 20. Damasc. lib. 4. c. 14. Et Iust. Mart. in dialogo cum Triphone contra Iudæos; vbi eos sic alloquitur: De nostris Gentium, quæ in omni loco offeruntur sacrificiis, hoc est, pane Eucharistiae, & poculo similiter Eucharistiae, iam tum locutus Malachias prædixit nos quidem glorificare Nomen, vos autem profanare.*

10 Secunda Conclusio. Non solùm Prophetæ in V. Test. sed etiam Christus in Euangelio, prædixit fore aliquod verum & propriè dictum sacrificium in Ecclesia, vt patet ex illo *Ioan. 4. v. 21. Mulier crede mihi, quia venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hierosolymis adorabitis Patrem.* Et *v. 23. Venit hora, & nunc est, quando veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & Veritate.*

Hoc loco videtur Christus allusisse ad Vaticinium Malachiae, & notauit *Euseb. lib. 1. demonstr. Euang.* Theodoretus & Rupertus in *comm. Mal.* Sed, quicquid de hoc sit, constat eum loqui non de quacumque adoratione, sed de solemnibus, & publica per sacrificium propriè dictum: vt benè aduertit Maldonatus *hic.*

11 Antequam hoc probem notandum vñtatatum esse in scripturis, vt per Adorationem intelligatur sacrificium. Et patet *Ioan. 12. v. 20. Erant quidam Gentiles ex his, qui ascenderant, vt adorarent in die festo.* Et *Act. 8. v. 27. Eunuchus venerat adorare in Hierusalem.* In his locis adorare est idem quod sacrificare. Ideo enim ex remotis regionibus veniebant homines

homines in Hierusalem, quia non licebat alio loco sacrificium offerre. Adoratio autem simplex, sicut etiam preces, poterant ubique fieri. Idem patet ex verbis Abraham, qui cum iussus esset sacrificare filium suum, & iam instructus gladio & igne ad sacrificandum procederet, dixit famulis Gen. 22. v. 5. *Expectate hic cum asino: Ego autem & puer illuc usque properantes, postquam adorauerimus, reuertemur ad vos.* Vbi etiam adorare est idem quod sacrificare, quia loquitur de adoratione illi à Deo imperata. Deus autem imperauerat illi sacrificium proprie dictum.

Nunc, quod Christus eodem modo loquatur de publica adoratione per sacrificium, probatur ex scopo totius sermonis. Mulier Samaritana proposuerat Christo quaestionem de Schismate Iudæorū & Samaritanorum. v. 19. ita: *Domine, vides quia Propheta es tu: Patres nostri in monte hoc adorauerunt. Et vos dicitis, quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet.*

Hæc mulieris quaestio necessariò intelligenda est de adoratione per sacrificium, quia, ut scribit Ioseph. lib. 11. *Antiq. c. 7. & 8.* Schisma Iudæorum & Samaritanorum inde natum est, quod Samaritani (post captiuitatem Babylonicam) ædificauerint templum in monte Garizim prope urbem Sichimorum, & ibi sacrificandum esse contenderint: Iudæi autem contra dicebant in solo templo Hierosolymitano legitime sacrificari posse. Hanc ergo quaestionem, quæ tunc vigeat, Samaritana proposuit Christo, tanquam Prophetæ.

Secundo idem probatur ex verbis Samaritanæ, quia loquitur de adoratione certo loco alligata, & quæ alibi legitime fieri non poterat. *Vos, inquit, dicitis, quia Hierosolymis est locus ubi adorare oportet.* At nunquam dixere Iudæi adorationem oportere fieri Hierosolymis nisi ratione sacrificij, quia simplex adoratio ubique erat licita. Ergo Samaritana loquitur de adoratione per sacrificium. Hinc sequitur Christum etiam respondisse de tali adoratione, cum dixit: *Venit hora, quando neque in monte hoc, neque Hieros. &c.* id est, veniet tempus, quando adoratio per sacrificium neque in hoc monte, neque Hierosolymis, sed in omni loco offerretur Deo sacrificium. Et hoc est quod prædixit Malach. *In omni loco offertur Nomini meo oblatio munda.*

Tertio probatur, quia cum Christus dicit: *Venit hora, & nunc est*; manifestè significat se loqui de adoratione noua, quæ antea non erat, & quæ ab ipso haberet initium. E. non loquitur de adoratione simplici, aut de precibus & adorationibus quæ semper fuere in vfu: sed de adoratione per sacrificium ab ipso instituendum.

Dices: Christus videtur loqui de interna, & spirituali adoratione, vt patet ex his: *Veri adoratores adorabunt Patrem in Spiritu & Veritate*. Resp. illa verba optimè explicantur de adoratione externa per sacrificium, hoc modo: *Veri adoratores*, id est, qui verum Deum legitimè colent, nempe Christiani, &c. *adorabunt Patrem*, id est, Deo sacrificabunt. *In Spiritu & Veritate*, id est, sacrificio spirituali & vero, non carnali & typico, vt Iudæi faciebant.

12 Vbi nota spiritum opponi carni, & veritatem figuræ. Iudæi adorabant Deum in carne & figura, quia eorum sacrificia erant carnalia, quatenus consistebant in mactatione carnis animalium: & simul erant figuræ, seu typi futurorum, quatenus præfigurabant sacrificium nouæ legis. At Christiani adorant Deum in Spiritu & Veritate, quia illorum sacrificium est spirituale, quatenus Spiritus sancti virtute per verba Consecrationis efficitur: & simul est verum, quatenus in eo figuræ veteres impletæ sunt.

Hinc patet etiam bonos Iudæos non adorasse Deum in Spiritu & Veritate, iuxta sensum explicatum, quia illorum sacrificia erant carnalia, & vmbra futurorum. Licet alio sensu adorarint in Spiritu & veritate, quatenus interna fide, & sincero corde Deum coluerunt.

13 Tertia Conclusio. Hoc sacrificium nouæ legis, de quo Prophetæ, & Christus prædixerunt, consistit in Mysterio Eucharistiæ, prout in Ecclesia Christi conficitur & celebratur. Probatur primo ex dictis, quia Prophetæ & Christus de illo solo possunt intelligi. Secundo, ex sacrificio Melchisedech, quod fuit figura sacrificij nouæ legis.

14 Vbi nota duplex fuisse Sacerdotium ante Christum, vnum Melchisedechi, alterum Aaronis, quæ duo partim conueniunt, partim discrepant. Conueniunt in eo, quod vtrumque fuit figura & typus Sacerdotis Christiani, & quod sacrificiū vtriusque representauerit sacrificium nouæ legis.

legis. In eo discrepant, quod Melchisedech perfectiore modo fuerit figura Christi, quam Aaron; adeo ut Apostol. Hebr. 7. dicat Christum esse Sacerdotem secundum ordinem Melchisedechi, non Aaronis.

Ac primo, Melchisedech fuit figura Christi in notatione nominis. Dicitur enim Melchisedech, id est, Rex iustitiæ. At Christus est verus Rex iustitiæ, non solum quia iudicat populum in iustitia, Psal. 71. v. 2. sed etiam quia ex perfecta iustitia pro nobis Deo satisfecit. Secundo, in notatione officij. Nam Melchisedech fuit Rex Salem, id est, Rex pacis, quod optimè conuenit Christo, Ephes. 2. v. 14. *Ipsè enim est pax nostra, qui fecit utraque unum.* Et Col. 1. v. 20. *Pacificans per sanguinem crucis suæ quæ in terris, siue quæ in cælis sunt.* Tertio in origine, nam Melchisedech introducit sine patre & matre, ad significandam Christi diuinitatem & humanitatem, quia Christus ut homo non habuit patrem, & ut Deus non habuit matrem. Quarto, in duratione, quia Melchisedech introducit, neque initium dierum, neque finem habens, ideoque repræsentat æternitatem Sacerdotij Christi, cui aliud Sacerdotium successurum non est.

In hac repræsentatione deficit Sacerdotium Aaronis, quia fuit temporale, & abrogatum est per successionem Sacerdotij Christiani.

Quinto, in obligatione; quia Melchisedech obtulit panem & vinum, & sic fuit figura sacrificij incruenti, quod Christus in coena instituit, & quod semper in Ecclesia usurpabitur. Aaron autem obtulit animalia occisa, & sic fuit figura sacrificij crucis, quod semel tantum oblatum est. Sexto in præstantia, quia Melchisedech benedixit Abraham, Gen. 14. v. 19. *Sine ulla autem contradictione, quod minus est à meliore benedicatur, ut Apostolus ait Hebr. 7. v. 7.* E conuerso autem Abraham obtulit decimas Melchisedecho tanquam superiori, v. 19. *In Abrahamo autem decimata est tribus Leui, quæ in illius lumbis continebatur.* Hebr. 7. v. 9. Unde sequitur Aaronem, qui fuit de tribu Leui, fuisse inferiorem Melchisedecho: & consequenter Sacerdotium Aaronicum fuisse inferius Sacerdotio ipsius Melchisedechi.

15 Ex dictis sic concludo: Melchisedech in oblatione panis & vini perfectissimè repræsentauit Christum offer-

rentem Corpus & sanguinem suum in sacrificio in vltima cœna. Atqui Melchisedech obtulit panem & vinum tanquam Sacerdos Dei altissimi. Ideoque verè sacrificauit. Ergo etiam Christus in vltima cœna verè sacrificauit : alioqui non exactè figuram illam impleuisset.

Secundo concludo : Melchisedech non solùm repræsentaui Christum offerentem sacrificium , sed etiam iugiter ac perpetuò offerentem. At Christus non offert perpetuò sacrificium cruentum in cruce, quia hoc semel tantùm obtulit per se. E. debet esse incruentum sacrificium, quod perpetuò offerat per suos Ministros , quia Sacerdotium non potest dici perpetuum & æternum , nisi actus sacrificandi esset perpetuus ; alioqui Sacerdotium esset otiosum. Confirmatur , quia Sacerdotium Christi vocatur æternum duplici titulo. *Primo* , quia durauit ab origine mundi. *Secundo*, quia durabit vsque ad finem mundi. Hoc enim significauit Apostolus Hebr. 7. v. 3. cùm ait : *Neque initium dierum , neque finem vitæ habens*. Sicut ergo propter hanc Sacerdotij æternitatem necesse fuit , vt Christus ante Inarnationem sacrificaret per figuras & typos : ita necesse est, vt post mortem sacrificet per suos Ministros , ne Sacerdotium vllò vnquam tempore sit otiosum.

Lutherani & Caluinistæ , vt vim vtriusque argumenti euadant , concedunt quidem Melchisedech fuisse Sacerdotem & figuram Christi : negant tamen obtulisse panem & vinum in sacrificium. Vnde consequenter negant Sacerdotium Christi , quod est secundùm ordinem Melchisedech, consistere in oblatione panis & vini Eucharistici. Ita Caluin. *lib. 4. Inst. c. 18. §. 2. Pless. lib. 3. de Euchar. c. 2.* Kemn. *in 2. p. Exam. & Hutt. in triumph. cont. Bell. c. 59.* asserentes Melchisedech protulisse panem & vinum ad reficiendos milites Abrahamæ, qui fatigati ex prælio redibant. Sed hæc resp. apertè repugnat scripturæ. Sic enim legimus, Gen. 14. v. 18. *At verò Melchisedech Rex Salem proferens panem & vinum (erat enim Sacerdos Dei altissimi) benedixit ei, & ait : Benedictus Abraham Deo excelsò , &c.* Hoc loco proferre panem est idem, quod offerre, vt patet ex illa particula : *Erat enim Sacerdos Dei altissimi*. Non enim protulit panem, vt hospes aut amicus, sed vt Sacerdos. E. protulit ad sacrificandum.

Ex hoc sensu explicant Patres. Clem. Alex. lib. 4. Strom. circa finem, sic habet: *Melchisedech Rex Salem, Sacerdos Dei altissimi vinum & panem sanctificatum dedit in typum Eucharistia.* Cypr. l. 2. Ep. 3. explicans illud Psalmi, *Tu es Sacerdos in æternum secundum ord.* &c. ita subiungit: *qui ordo inde descendit, quod Melchisedech Sacerdos Dei fuit, quod panem & vinum obtulit: nam quis magis Sacerdos Dei summi, quam Christus, qui Sacrificium vero Patri obtulit, & obtulit hoc idem quod Melchisedech obtulerat, id est, panem & vinum, suum sc. Corpus & Sanguinem.* Et Euseb. Cæsar. l. 1. demonstr. Euang. cap. 3. ait: *quemadmodum Melchisedech, qui Sacerdos Gentium erat, nusquam videtur Sacrificiis corporalibus solis functus (animalium) sed solo pane & vino: Ita Saluator noster, & qui perfecti sunt Sacerdotes in omnibus gentibus, vino & pane corporis illius & sanguinis mysteria representant.*

Aug. Ep. 95. ad Innoc. Papam ait: *Melchisedech prolato Sacramento mensæ Dominicæ nouit æternum eius Sacerdotium figurare.* Hier. in Ep. ad Marcellam: *Recurrere ad Genesin, & inuenies Melchisedech rex Salem, qui iam tunc in typo Christi panem & vinum obtulit, & mysterium Christianum in Saluatoris corpore & sanguine dedicauit.* Similia habent Ambr. libr. 5. de Sacram. c. 1. Epiph. hæc. 55. Chrysost. homil. 36. in Genesin. Theodoretus & Arnobius in Psal. 109. Eucherus l. 2. in Genesin, cap. 18. & alij passim.

16 Confirmatur, quia nulla erat causa cur Melchisedech præberet militibus Abrahamæ refectioem corporalem. Ut enim ex textu colligo, Abraham rediit ex prælio cum ingenti præda, ex qua non solum milites suos refecerat, sed etiam decimas obtulit Melchisedecho.

Obiiciunt Aduersarij. *Primo*, Latinam editionem esse corruptam, quæ sic habet: *Erat enim Sacerdos Dei altissimi.* Nam in Hebræo non est particula causalis Enim; sed coniunctiua, Et. Vnde Calu. & Kemn. ita vertunt. *Melchisedech protulit panem & vinum. Erat autem Sacerdos Dei altissimi, & benedixit Abrahamæ.* Et sic distingunt duas actiones Melchisedechi, quarum vna conueniat illi, ut regi, scil. liberalis refectio in pane & vino: altera ut Sacerdoti, nempe benedictio quam Abrahamæ ob victoriam impertiebat.

Resp. licet in Hebræo non sit particula causalis (Enim)

sed coniunctiva (Et) tamen hæc ponitur pro causali, ut frequenter fit in scripturis. Ratio est, quia non solum in textu Græco & Latino, sed etiam in Hebræo & Chaldæo terminatur periodus post illa verba: *Erat Sacerdos Dei altissimi.* Ergo officium Sacerdotis non refertur ad benedictionem quæ sequitur, sed ad oblationem panis & vini, quæ præcedit. Imò ad benedicendum non est opus officio Sacerdotis, quia non soli Sacerdotes, sed omnes maiores possunt benedicere. Sic Salomon rex benedixit populo. 3. Reg. 8. & David similiter, 2. Reg. 6. & Iosue cap. 8. & 22. Non igitur Melchisedech, quia Sacerdos erat, benedixit Abrahamæ, sed quia maior erat, ut patet ex Hebr. 7. ubi ex eo, quod Melchisedech benedixerit Abrahamæ non colligit, Melchisedechum fuisse Sacerdotem, sed Abrahamo maiorem fuisse.

17 Obiiciunt *secundo*, Si Melchisedech fuisset figura Christi in oblatione panis & vini, certè Apostolus hoc non omisisset, cum tam accuratè descripserit omnia quæ ad illam figuram pertinere videbantur. Respondeo ob duas causas omisit Apostolus mentionem panis & vini. *Primo*, quia nihil ad propositum faciebat. Propositum eius erat, ut ostenderet excellentiam Sacerdotij Christi super Sacerdotes Leuiticos. Eam sic ostendit: Melchisedech fuit excellentior Aarone. Sed Christus est Sacerdos secundum ordinem Melchisedech. Ergo Sacerdotium Christi est excellentius Sacerdotio Aaronico.

Maiorem probat tripliciter. *Primo*, quia Melchisedech benedixit Abrahamæ, & consequenter Aarone, qui erat in lumbis Abrahamæ, maior autem benedixit minori. *Secundo*, quia accepit decimas ab Abrahamo & consequenter ab Aarone. *Tertio*, quia non legitur habuisse initium dierum aut finem. Porro inter has causas non ponit oblationem panis & vini, quia videtur per se parum facere ad commendandam excellentiam Sacerdotalem. Non enim videtur plus esse offerre panem & vinum, quàm offerre Sacrificia Mosaica, in quibus præter panem & vinum offerebantur etiam animalia.

Alterà causa est ex parte Hebræor. qui nondum erant apti ad capiendum mysterium Eucharistiæ, quod per oblationem panis & vini præfiguratum fuit. Hoc indicat Apostolus

stolus cap. 5. v. 11. cùm ait: *De quo* (Melchisedech) *nobis grandis sermo & in interpretabilis ad dicendum, quoniam imbecilles facti estis ad audiendum.*

18 Obiiciunt *Tertio*, ex figuris non sunt fabricanda dogmata (secundum Kemn.) nisi in scripturis ex figuræ explicentur. Sed nusquam explicatur figura panis & vini. Ergo ex ea non licet colligere Sacrificium Eucharistiæ. Respond. Quamuis scriptura non explicet disertè figuram panis & vini: tamen ita insinuat, ut omnes antiqui Patres & interpretes eam intellexerint. Nam scriptura apertè dicit; Christum esse Sacerdotem secundum ordinem Melchisedech. Ergo Christus in Sacerdotio debet peculiari modo conuenire cum Melchisedech, id est, debet conuenire in eo, quod est proprium Sacerdotij Melchisedech. Sed nihil est proprium illius Sacerdotij, nisi forma sacrificandi in pane & vino. Ergo in illa forma debet conuenire.

Minor probatur, quia cætera quæ dicuntur de Melchisedech, non sunt illi propria quatenus Sacerdos est, cuiusmodi sunt benedicere, decimas accipere, non succedere alteri, non habere successorem & genealogiam. Hæc enim omnia conueniunt aliis præter Melchisedech. Nam etiam Leuitici Sacerdotes benedicebant & decimas accipiebant. Abel nec alteri successit, nec habuit successorem. Helias non legitur habuisse genealogiam. Nihil ergo proprium est Melchisedech, nisi oblatio panis & vini. Ergo in hoc consistit figura Christi Sacerdotij.

Dices: Ergo Apostolus *Hebræor. 7.* male explicat hanc figuram, quia non dicit illam consistere in oblatione panis & vini, sed in aliis rebus. Respondeo. Apostolus figuram non explicat, sed solum ostendit excellentiam Christi super Aaronem.

Dices *Secundo*: Oblatio panis & vini non fuit propria Melchisedech, quia reperiebatur etiam in Aaronico Sacrificio, ut patet *Exod. 29.* & *Num. 28.* Resp. Oblatio panis & vini, quatenus erat principale & integrum Sacrificium, fuit propria Melchisedechi. Nam in Sacrificiis Aaronicis non adhibebatur tanquam integrum.

19 Obiiciunt *quarto*: Si Melchisedech nihil aliud obtulit, nisi panem & vinum. Ergo non repræsentat oblationem Christi

476 CAP. XXIV. DE SACRAMENTIS
Christi in Cruce; ac proinde Christus non potest dici Sa-
cerdos secundum ordinem Melchisedech. Resp. duo sunt
sacrificia Christi, vnum in Cruce cruentum: alterum in cœ-
na incruentum. Prius nec est secundum ordinem Melchise-
dech, nec Aaronis; posterius est secundum ordinem Melchi-
sedech, non tamen secundum ordinem Aaronis.

Et quidem, quod Sacrificium Crucis non fuerit secun-
dum ordinem Melchisedech, patet, quia fuit cruentum, cum
tamen Sacrificium Melchisedech fuerit incruentum. Quod
etiam non fuerit secundum ordinem Aaron, patet, quia
Christus non fuit Sacerdos secundum ordinem Aaron, cum
non fuerit de tribu Leui, sed de tribu Iuda.

20 Obiiciunt *quinto*, Christus dicitur esse Sacerdos in æter-
num secundum ordinem Melchisedech, non dicitur autem
Sacerdos in æternum propter oblationem panis & vini, sed
propter alias causas. *Primo*, quia viuit in æternum. *Secundo*,
quia Sacrificium Crucis est efficax in æternum. *Tertio*, quia
semper in cœlo interpellat pro nobis. *Quarto*, quia per
ipsum semper habemus accessum ad Patrem. *Quinto*, quia
semper potest saluare accedentes per ipsum ad Deum.

Respondeo, Christus reuera dicitur Sacerdos in æternum,
quia per ministros suos quotidie offert sacrificium Eucha-
ristiæ vsque ad finem mundi. Hoc rectè colligit D. Thomas
ex Apostolo *Hebræor. 8. vers. 3.* vbi dicit omnem Pontificem
debere aliquid offerre, ac proinde Christum, cum sit Ponti-
fex in æternum debere semper aliquid offerre. At non po-
test dici semper offerre sacrificium ob illas allatas causas.
ergo ob Sacrificium Eucharistiæ, quod quotidie offert per
suos ministros. Minor patet, quia reliquæ illæ causæ non
sunt sufficientes. Non *prima*, quia non sufficit vita sola æter-
na, nisi adsit vsus sacrificandi æternus. Nec *secunda*, quia
aliud est efficaciam alicuius sacrificij esse æternam; aliud
est vsum sacrificij esse æternum. Nec *tertia*, quia interpella-
tio non est proprium officium Sacerdotis. Nec *quarta*,
quia quod per Christum habeamus accessum ad Patrem,
non arguit illum esse Sacerdotem, sed Mediatorem. Nec
quinta, quia saluare non est proprium Sacerdotis, sed salua-
toris.

21 *Tertio*, probatur conclusio ex figura Agni Paschalis, &
aliorum

aliorum Sacrificiorum veteris Testamenti, quam Bellarm. l. 1. cap. 7. & 8. fusè explicat. Vis argumenti est hæc, celebratio Agni, verbi gratia, Paschalis fuit expressa figura celebrationis Eucharistiæ in cœna. Sed illa erat verum Sacrificium. Ergo & hæc.

Quarto, probatur conclusio ex Act. 13. v. 2. *Ministrantibus autem illis Domino, λαϊκοῖς ὑπηρετοῦντες*, id est, sacrificantibus, secundùm Bellarminum cap. 13. & multos alios. Vide Ioannem Lorinum ibi.

Quinto, probatur ex consensu Ecclesiæ totius.

Sexto, probatur ratione, quia in Eucharistiæ mysterio sunt omnia quæ requiruntur ad Sacrificium. Nam *primo*, est Sacerdos qui offert, *secundo*, est Hostia, quæ offertur, nempe Christus sub specie panis & vini. *Tertio*, est Deus, cui offertur. *Quarto*, est Ecclesia fidelium, pro qua offertur. *Quinto*, est altare in quo offertur. *Sexto*, est actio sacrificandi, seu offerendi, de qua plura in sequenti quæstione.

22 Prima Obiectio: Eucharistia est Sacramentum. Ergo non potest esse Sacrificium, quia hæc duo inter se pugnant. Respondeo. Quamvis hæc duo formaliter inter se distinguantur: non tamen ita pugnant, quin possint vni rei diuersa ratione conuenire. Nam Eucharistia est Sacramentum, quatenus est visibile signum inuisibilis gratiæ & refectio- nis spiritualis. Est autem Sacrificium quatenus Deo offer- tur. Adde esse etiam Testamentum, quatenus est publicum & authenticum instrumentum diuinæ voluntatis ac promissionis.

23 Secunda Obiectio: Christus est Sacerdos in æternum. Ergo nullos habet Sacerdotes successores. Ergo iam in Ec- clesia nulli sunt Sacerdotes. Ergo nec sunt Sacrificia. Respondeo. Christus est Sacerdos in æternum, ac proinde non habet successores, sed tantùm Ministros & Vicarios qui in eius absentia offerunt hîc visibile Sacrificium. Imo hac ra- tione Christus dicitur Sacerdos in æternum, quia semper per suos Ministros sacrificat.

24 Tertia Obiectio: Sacrificium Crucis habet vim infinitam. Ergo non egemus alio Sacrificio. Ergo multiplicare tot sacrificia Missæ nil est aliud quam negare virtutem & sufficientiam sacrificij Crucis. Respondeo, Sacrificium

Missæ

478 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
Missæ est re idem cum sacrificio crucis, & sic non egemus
alio Sacrificio, sed solum repetitione eiusdem.

Dices: Si Sacrificium Crucis habet infinitam vim, non
solum non egemus alio sacrificio, sed neque repetitione
eiusdem sacrificij. Respondeo. Repetitio ad hoc requiritur,
vt virtus Sacrificij Crucis nobis applicetur.

Dices iterum: Ad hanc applicationem sufficiunt media
à Christo instituta, qualiter prædicatio Verbi & Sacræ cœ-
næ administratio. Respondeo. Inter hæc media est etiam
Sacrificium Missæ.

Q V Æ S T I O V.

In quo consistat essentia huius Sacrificij ex parte rei oblata?

1 **D**vo spectari debent in Sacrificio. *Primo*, res quæ
sacrificatur & offertur. *Secundo*, actio Sacrificandi.
De priore hic, de posteriore post agetur. Est ergo quæstio,
quænam sit res illa quæ propriè sacrificatur in Missa, an
scilicet panis & vinum, an verò corpus & Sanguis Christi
Domini?

2 Prima Opinio est, solum panem & vinum esse rem
oblatam, non autem Corpus & Sanguinem Christi. Probat-
ur *Primo*, quia illud offertur & sacrificatur, quod immuta-
tur, seu destruitur in honorem Dei, vt patet in Sacrificiis
Mosaïcis. At solus panis & vinum mutantur & destruuntur,
non autem corpus & Sanguis Domini. Ergo, &c. *Secundo*,
quia res oblata in Sacrificio supponitur actioni sacrifican-
di, vt patet in Sacrificio Agni Paschalis, vbi res oblata est
Agnus viuus, non autem cadauer eius. Sed panis & vinum
supponitur actioni Sacrificandi. Ergo est res oblata. *Tertio*,
ex praxi Ecclesiæ, quæ offert panem & vinum, & vocat Ho-
stiam, seu rem oblatam. Et in quadam Antiphona dicit:
*Sacerdos in æternum Christus secundum ordinem Melchisedech
panem & vinum obtulit.* Eodem modo loquuntur Patres
Cypr. *epist. 63. Panem & calicem mistum vino obtulit.* Ale-
xander I. *epist. 1. ait: Panis tantum & vinum aqua permistum in
Sacrificio offerantur.*

3 Secunda Opinio est omnino contraria, solum Christum
esse rem oblatam in Missæ Sacrificio, quod dupliciter ex-
plicari

plicari solet. *Primo*, vt Christus, quatenus existit in propria specie, sit res oblata tanquam materia sacrificij, quia supponitur actioni Sacrificandi; quatenus verò existit sub speciebus panis & vini, sit res oblata tanquam terminus Sacrificationis, quia resultat per actum sacrificandi.

Secundo, vt Christus, quatenus existit sub speciebus panis & vini, sit materia huius sacrificij, quæ actioni eius supponitur: quatenus verò sumitur & manducatur, sit res oblata, quæ propriè dicitur sacrificari. Iuxta quam explicationem consequenter dicendum esset consecrationem non pertinere intrinsecè ad actionem sacrificandi, sed esse quasi præambulam. Sicut incarnatio non pertinet intrinsecè ad actionem sacrificij cruenti in Cruce, sed quasi materiam præparat ad sacrificandum.

4 Tertia Opinio est, in mysterio Missæ duplex esse Sacrificium, vnum panis & vini; alterum corporis & sanguinis Christi; prius ordinari ad posterius tanquam ad id quod primario intentum est, ac proinde vtrumque censerit tanquam vnum sacrificium: in priori rem oblatam esse panem & vinum; in posteriori Corpus & Sanguinem Christi. Ita. Gaspar Cassalius *lib. 1. de Sacrif. Miss. c. 10.* & Ruard. Tapp. *in defens. art. 16. Louan. contra Luth.*

5 Prima Conclusio. Res, quæ primò & principaliter offertur in Sacrificio Missæ, Christus est. Probatur *primo*, ex his verbis: *Hoc est Corpus meum, quod pro vobis frangitur: Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur; vbi frangi & effundi sumuntur pro offerri, seu sacrificari, vt multi exponunt. Secundo*, ratione, quia Sacrificium Crucis cruentum, & sacrificium Missæ incruentum non differunt quoad rem oblatam. Sed res oblata in Sacrificio Crucis est Christus, iuxta illud *1. Corinth. 5. vers. 7. Pascha nostrum immolatus est Christus.* Ergo etiam res oblata in Sacrificio Missæ est Christus.

Hinc Concilium Tridentinum *sess. 22. can. 2.* ait: *In hoc Sacrificio Missæ idem ille Christus incruentè immolatur, qui in Ara Crucis semel seipsum cruentè obtulit.* Et in hac conclusione non licet Catholicum aliquem hominem dubitare.

6 Secunda Conclusio. Christus, vt in propria specie existens nullo modo est res oblata in sacrificio. Probatur, quia dupliciter potest aliquid esse res oblata, *Primo*, vt materia,

quæ supponitur actioni sacrificandi. *Secundo*, ut terminus, qui fit aut resultat per actionem sacrificandi. Christus, quatenus in propria specie existit, neutro modo potest esse res oblata. Nam & materia quæ supponitur actioni sacrificandi, & terminus, qui resultat ex illa actione debet esse visibiliter præsens in loco sacrificij. At Christus in propria specie non est præsens in loco sacrificij. Ergo Christus nec est materia, nec terminus.

Dices: Illa est materia sacrificij, circa quam versatur actio sacrificandi. Sed consecratio, quæ est actio sacrificandi, versatur circa Christum in propria specie existentem, quia adducit eum & constituit præsentem sub speciebus sacramentalibus. Ergo, &c.

Respondeo. Si consecratio non solum est actio adductiva, sed etiam quasi substantialiter productiva, ut aliqui putant, iam non versatur circa Christum in propria specie existentem, quia eum aliunde non adducit, ut sub speciebus sacramentalibus illum constituat, sed per se ac substantialiter illum ponit sub speciebus.

Si autem est actio tantum adductiva, ut alij volunt, iam etiam non versatur circa Christum in propria specie existentem: sed partim circa substantiam panis ac vini tanquam circa terminum à quo; partim circa Christum sub speciebus panis & vini constitutum tanquam circa terminum ad quem.

7 Tertia Conclusio. Christus, ut existens sub speciebus sacramentalibus, est res oblata in hoc sacrificio, non quidem proprie, ut materia, quæ actioni sacrificandi supponitur, sed ut terminus sacificationis.

Probatur, quia Christus, ut existens sub speciebus sacramentalibus non supponitur actioni consecrationis, ut per se notum est, sed consecratio est essentialiter actio sacrificandi, ut post dicitur. Ergo Christus, ut existens sub speciebus non est materia, sed terminus sacificationis.

8 Quarta Conclusio. Species sacramentales panis & vini, intrinsecè pertinent ad rem oblatam in hoc sacrificio, ita ut res oblata per modum termini non sit Christus nudè sumptus, sed simul cum speciebus, seu quatenus cum ipsis unum compositum sacramentale constituit. Colligitur

gitur ex Concilio Tridentino *sess. 22. can. 1.*

Probatur, quia de ratione visibilis sacrificij est, ut res oblata sit visibilis. Sed sacrificium Missæ est visibile. Ergo res oblata debet esse visibilis. Ergo Christus præcisè sumptus non est res oblata, sed quatenus per species est visibilis.

Dices: Hinc sequitur *primo*, sacrificium Missæ non esse idem, quoad rem oblatam cum sacrificio Crucis, quia ibi solus Christus fuit res oblata; hic autem compositum ex Christo & speciebus.

Secundo, principaliter offerri species sacramentales, quàm Christum, quia species præcipue sunt visibiles, ac proinde potissimè spectant ad rationem visibilis sacrificij.

Tertio, non offerri totum Christum, sed solam carnem sub specie panis, & solum sanguinem sub specie vini, quia nihil aliud significatur per illas species visibiles, nisi caro & sanguis; neque vi verborum aliud ibi continetur.

Respondeo *primo*, res oblata est eadem substantialiter in sacrificio Crucis & Missæ, licet non sit eadem accidentaliter.

Secundo, Christus principaliter offertur ad honorem Dei; Species autem sacramentales sunt quasi extrinseca accidentia rei oblatae.

Tertio, totus Christus offertur in sacrificio Missæ, sicut totus præsens est sub speciebus sacramentalibus, licet aliquid ipsius sit præsens vi verborum, & aliquid per naturalem concomitantiam: ut *suprà* explicatum est.

9 Quinta Conclusio. Panis & vinum offeruntur in hoc sacrificio tanquam materia ex qua sacrificium conficitur. Nam duo considerari possunt in pane & vino, nempe substantia & accidentia. Substantia potest vocari materia transiens, ex cuius destructione conficitur res oblata per modum termini. Accidentia pertinent ad rem oblatam ex parte termini.

Ad argumenta primæ opinionis Respondeo ex dictis. Si enim spectemus rem oblatam ex parte materiæ quæ actioni sacrificandi supponitur, non est aliud quam panis & vinum. Si autem spectemus rem oblatam ex parte termini, qui offertur & sacrificatur Deo, non est aliud quam Christus

existens sub speciebus. Nec inde sequitur esse duo sacrificia, sed esse duos terminos vnius sacrificij, nempe terminum à quo & ad quem; quia substantia panis & vini est terminus, qui destruitur: Christus autem existens sub speciebus est terminus qui acquiritur.

Est tamen notanda differentia inter hoc sacrificium & Mosaïca. Nam in his materia sacrificij erat res principalis oblata, cuius destructio erat etiam præcipuè intenta in cultum Dei. Sed in illo non materia, sed terminus Sacrifactionis est res præcipuè oblata, & destructio materiæ non est tam per se intenta, quam effectio termini, quia destructio substantiæ panis est tantum via ad corporis Christi introductionem.

Ratio huius differentiæ sumi debet. *Primo*, ex dignitate ipsius rei. *Secundo*, ex modo actionis, quæ magis tendit ad efficiendum quam destruendum. *Tertio*, ex intentione offerentis.

QVÆSTIO VI.

In quo consistat essentia huius Sacrificij ex parte actionis?

SVNT sex actiones in Missa, de quibus dubitari potest an in iis essentialiter ratio sacrificij consistat. *Prima*, est oblatio panis & vini ante consecrationem. *Secunda*, est ipsa consecratio. *Tertia*, est oblatio corporis & sanguinis Christi post consecrationem. *Quarta*, est fractio & commistio Sacramenti. *Quinta*, est consumptio Sacramenti à Sacerdote consecrante facta. *Sexta*, est distributio & sumptio à fidelibus facta. Quæritur ergo, an omnes hæ actiones, an verò aliqua ex iis sit de essentia huius sacrificij?

Bellarminus *lib. 1. cap. 27.* docet secundam & quintam pertinere ad essentiam sacrificij, reliquas non item.

1 Prima Conclusio. Oblatio panis & vini, quæ fit ante consecrationem, nullo modo pertinet ad essentiam huius sacrificij, sed est tantum quædam ceremonia accidentalis ab Ecclesia instituta. Alanus *lib. 3. de Sacrificio Missæ. cap. 18.* & multi recentiores. Probat *primo*, quia Christus non legitur hanc oblationem præmisisse ante consecrationem, & tamen obtulit perfectum & integrum sacrificium. Ergo
hæc

hæc oblatio non est pars Sacrificij. *Secundo*, quia per hanc oblationem nihil fit circa rem oblatam præter extrinsecam quandam orationem. Nam eleuatio quæ fit à Sacerdote, aut consignatio Crucis, & aliæ similes actiones sunt omnino accidentales; ac proinde si omittantur, nihil fit contra substantiam & perfectionem sacrificij.

3 Secunda Conclusio. Oblatio corporis & Sanguinis Christi, quæ fit post consecrationem, non est etiam de essentia huius sacrificij. Probatur *primo*, quia talem oblationem Christus non adhibuit, quia statim facta consecratione distribuit Corpus & Sanguinem suum discipulis. *Secundo*. Nec Apostoli eam in principio adhibuerunt secundum S. Gregorium *l. 7. Epist. 63.* vbi scribit Apostolos solam orationem Dominicam adhibuisse ad verba consecrationis. *Tertio*, quia hoc sacrificium principaliter offertur in persona Christi. At verba huius oblationis nõ dicuntur in persona Christi, sed ministri & totius Ecclesiæ, vt patet ex illis verbis: *Vnde memores nos serui tui, &c.* *Quarto*, quia non est de essentia sacrificij, vt offerens verbo explicet oblationem: sed satis est, quod opere illam exercent, ex intentione colendi Deum. Ergo verbalis oblatio non pertinet ad essentiam, sed oblatio realis quæ sufficienter fit per consecrationem, vt paulò post dicitur.

Quæres. Cur ergo adhibetur hæc oblatio, si non pertineat ad essentiam? Respondeo, vt sit quædam testificatio, quod tota Ecclesia consentiat in oblationem à Christo factam.

4 Tertia Conclusio. Fractio & commistio huius Sacramenti non pertinet etiam ad essentiam huius Sacrificij. Ita S. Thom. *quæst. 83. artic. 6. ad 6.* vbi dicit: Si contingat fractionem omitti, non propterea fieri imperfectum sacrificium. Probatur, quia Christus non adhibuit hanc actionem. Quamuis enim fregerit panem, non tamen fregit ad certum mysterium significandum, sed ad distribuendum; Neque post fractionem miscuit cum vino consecrato, vt nos facimus; sed immediatè porrexit manducandum Discipulis. Non ergo fuit fractio mystica, vt nostra, sed vsualis. Nec satis constat, an facta sit ante consecrationem, an postea.

Dices: Christus legitur intinctum panem porrexisse Iudæ. Respondeo. Ille panis non fuit consecratus, nec intinctus in vino, sed iusculo.

5 Quarta Conclusio, Distributio, seu dispensatio Eucharistiæ, quæ fit in communicatione Laicorum, non est de essentia huius sacrificij. Probatur primo, ex praxi Ecclesiæ, quæ frequenter celebrat tale sacrificium sine tali distributione. Secundo, quia frequenter fit talis distributio peracto sacrificio. Tertio, quia tota actio sacrificandi, quæ sacrificio essentialis est, debet immediatè fieri à sacerdote. At distributio potest fieri per Diaconum, & consumptio fit à populo. Ergo nec distributio nec consumptio Laica est de essentia. Quarto, quia in omni sacrificio participatio victimæ à populo facta supponit sacrificium consummatum, ut colligitur ex 1. Corinth. 10. vers. 18. *Nonne qui edunt Hostias, participes sunt altaris?* Non enim idem est sacrificium offerre, & de altari participare.

6 Quinta Conclusio. Consecratio pertinet ad essentiam huius sacrificij. Ita Bellarminus loco citato. Cassalius lib. 1. cap. 20. & plerique alij, exceptis paucis. Probatur Primo, quia sacrificium Missæ offertur in persona Christi. Nihil autem facit Sacerdos tam perspicuè in personam Christi, quam consecrationem in qua dicit: *Hoc est Corpus meum.* Secundo, quia Christus nihil aliud fecisse legitur, nisi acceptum panem consecrâsse & distribuisse. At verò non sacrificavit distribuendo, ut dixi antè, sed consecrando. Tertio, probatur, quia Apostoli, si nihil addebant ad verba consecrationis præter orationem Dominicam, necessariò debuerunt sacrificare consecrando, quia constat, orationem Dominicam non esse verum sacrificium.

Quarto, quia potestas consecrandi est de essentia Sacerdotis nouæ legis, Ergo & ipsa consecratio est de essentia sacrificij. Antecedens patet, quia forma quæ essentialiter constituit sacerdotem nouæ legis, est character sacerdotalis. Sed hic per se primò est potestas consecrandi. Sequela patet, quia Sacerdotium per se primò est ob sacrificium. Ergo illa actio ad quam per se primò datur potestas sacerdotalis, erit etiam primariò de essentia sacrificij.

Quinto. Quia antiqui Patres ita sentiunt, quia docent obla

oblationem, seu immolationem, quæ est propriè sacrificatio, consistere in consecratione. Irenæus *lib. 4. cap. 32.* dicit Christum tunc docuisse oblationem noui Testamenti; cum dixit: *Hoc est Corpus meum.* Cyprianus *in serm. de cæna Domini*, dicit: *Tunc Eucharistiam fieri Holocaustum, quando verbis consecrationis panis benedicitur.* Chrysoströmus *de prodicione Iudæ*, dicit, verba Christi: *Hoc est corpus meum, usque ad consummationem mundi præstare sacrificio firmitatem.* Vide etiam Ambrosium *Psal. 39.* & Gregorium *lib. 4. dial. cap. 58.*

7 Prima obiectio. Ita se habet consecratio ad sacrificium incruentum, sicut ipsa incarnatio ad cruentum. Sed hæc non est pars sacrificij. Ergo nec illa. Maior patet, quia sicut Deus factus Homo per Incarnationem, postea est in Cruce oblatus. Ita Christus factus panis vitæ per consecrationem, postea offertur in altari. Confirmatur ex veteribus sacrificiis. Nam productio Agni paschalis non erat pars sacrificij, sed effectio rei sacrificandæ. Ergo similiter consecratio non est pars, sed præparatio rei offerendæ.

Respondeo, hoc argumentum procederet, si Christus in hoc sacrificio esset res oblata per modum materiæ, quæ actioni sacrificandi supponitur: nunc autem est res oblata per modum termini, qui ex sacrificeatione resultat. Unde consecratio non est præparatio materiæ, sed est ipsa actio sacrificandi. Aliter se res habet in sacrificio Crucis & Agni Paschalis. Nam Christus, vt homo viuus, fuit materia sacrificij cruenti; sicut agnus viuus fuit materia Mosaiici sacrificij.

8 Secunda Obiectio. In die Parasceues offertur verum sacrificium sine consecratione, quia fit oblatio ex præsanctificatis. Ergo consecratio non est de essentia sacrificij. Antecedens probatur primo ex oratione, quam Ecclesia in officio illius diei profert, dicens: *In spiritu humilitatis, & in animo contrito suscipiamur à te Domine, & sic fiat Sacrificium nostrum in tuo conspectu hodie, vt placeat tibi Deus.* Et post: *Orate fratres, vt meum & vestrum Sacrificium, &c.* Secundo, ex sancto Augustino *epist. 118. cap. 2.* vbi ait: *Omni diebus offertur Deo Sacrificium in Ecclesia.*

Respondeo. In die Parasceues non offertur Deo facti-

486 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
ficiam Missæ incruentum, vt docet Sanctus Thomas *quæst.*
83. art. 2. ad 2. quia eo die cruentum Sacrificium oblatum
est in Cruce. Idem sentiunt Scholastici plerique *in 4. di-*
stincti. 13. & Rabanus noster *in lib. de institut. cleric. cap. 67.*
vbi hoc confirmat ex figura huius mysterij, quia in veteri
lege eo die, quo semel intrando Summus Sacerdos in-
trabat in sancta Sanctorum, alij Sacerdotes non sacrifica-
bant. Vnde Hugo de sancto Victore *libro 3. Miscellaneo-*
rum, cap. 43. sic habet: *Non sacrificant amici, dum trucidant*
inimici.

Et ratio est, quia nullum potest fieri sacrificium nouæ
legis, nisi in persona Christi, qui est principalis offerens.
At in Parasceue, quando celebratur officium, nihil fit in
persona Christi. Ergo tunc non offertur sacrificium. Et
confirmatur, quia non est conueniens, vt Christus eo die
introducatur loquens & offerens, quo mortuus reco-
litur.

Quando ergo in officio Parasceues sacrificium nomina-
tur, vel latè sumitur pro quocunque mysterio, vel signi-
ficatur ipsa Hostia consecrata, quia non solum actio sa-
crificandi, sed etiam victima sacrificata potest sacrificij
nomine appellari. Quod autem generatim dicit sanctus
Augustinus: *Omnibus diebus, &c.* non excludit singularem
exceptionem vnius diei.

9 Sexta Conclusio. Probabile est, non solum consecra-
tionem, sed etiam sumptionem Sacerdotalem esse de es-
sentia huius sacrificij, non quidem quatenus est qualif-
cunque vsus Sacramenti, sed quatenus est perfecta con-
sumptio & immutatio victimæ oblatae. Ita Dominicus So-
tus *in 4. distincti. 13. quæst. 1. art. 6.* Bellarminus *lib. 1. cap. 27.* Et
quidam alij, quibus fauet Diuus Thomas *quæst. 83. art. 6. ad*
3. vbi dicit: *Si contingat post consecrationem vtriusque speciei*
aliquid mortiferum reperiri in calice, propter quod non possit
à Sacerdote sumi, debere iterum vinum apponi & consecrari,
vt Sacrificium perficiatur. Ergo sentit sumptionem Sacer-
dotalem pertinere ad essentiam sacrificij, quia si sola con-
secratio sufficeret, iam sacrificium esset perfectum ante
sumptionem.

Probatur Conclusio primo, quia de ratione Sacrificij
genera

generatim est, vt Sacerdos sacrificans de victima oblata participet, vt docet Diuus Thomas *quæst. 82. artic. 4. ex Concil. duodecimo Toletano; & ex Dionysio & Augustino*, quos ille citat. Ergo necesse est, vt Sacerdos participet Eucharistiam in Missa, alioqui non erit Missa perfectum sacrificium.

Secundo, quia de essentia sacrificij est, & præsertim Holocausti, vt tota victima consumatur, & realiter immutetur; sed hoc non fit in hoc sacrificio, nisi per sumptionem Sacerdotis, quia ante sumptionem Christus manet realiter sub speciebus tanquam victima sacrificanda. Ergo sumptio, per quam perfectè immutatur, & amittit esse Sacramentale, pertinet ad essentiam sacrificij.

10 Septima Conclusio. Probabilius est sumptionem Sacerdotalem non esse de essentia huius sacrificij, sed esse quid posterius, quod pertineat ad perfectionem tantùm accidentalem; ac proinde totam essentiam sacrificij in consecratione consistere. Ita D. Thomas *quæst. 79. art. 5. vbi dicit*, Eucharistiam habere rationem sacrificij, in quantum sumitur. Et *quæst. 82. art. 4. ad 1. vbi dicit*, quod consecratio Chrismatis, vel cuiuscumque alterius materię non sit sacrificium, sicut est consecratio Eucharistię. Et *quæstione 83. articulo 4. vbi inter cætera prolixè sic ait*: *Quarto petit Sacerdos hoc sacrificium peractum, esse Deo acceptum, cum dicit; Supra quæ propitio ac sereno vultu respicere digneris, &c.* Hanc autem orationem profert Sacerdos statim post consecrationem. Ergo tunc peractum est sacrificium ex sententia Diui Thomę. Alios Patres omitto & Scholasticos.

Hęc conclusio probatur. *Primo*, quia Christus in Euan-gelio non legitur sumpsisse Eucharistiam. Ergo ex Euan-gelio non constat sumptionem pertinere ad essentiam sacrificij.

Secundo, quia Patres docent sola consecratione contineri hoc sacrificium; vt Ambrosius *in Psal. 39. Cyprian. de cæna Domini. Gregor. lib. 4. Dialog. cap. 56. Nyssenus orat. 1. de Resurrectione. & Concil. Tolet. 12. c. 5. Apud Gratianum cap. Relatum, de consecrat. distinct. 2.*

Tertio probatur, quia in hoc sacrificio principalis offe-

rens est Christus, ergo sola illa actio est essentialis oblatio huius sacrificij, quæ fit in persona Christi: sed hæc est sola consecratio, ergo non sumptio; quia Sacerdos consecrat in persona Christi, & sumit Eucharistiam consecratam in persona propria, vel Ecclesiæ. Et confirmatur, quia in sumptione duo spectari possunt, videlicet collatio Sacramenti & acceptio. Collatio potest fieri à Diacono; acceptio ab omnibus fidelibus. Vnde neutra fit in persona Christi.

Quarto, quia sola consecratio est sufficiens actio ad sacrificandum, quia in illa fundari tota potest significatio, & mystica & moralis, quæ sufficiat ad sacrificium. De mystica patet, quia hoc Sacrificium ordinatum est ad representandam mortem & passionem Christi. Sed hæc sufficienter representatur per solam consecrationem, quatenus in eo seorsim Corpus, & seorsim Sanguis Christi consecratur, ad representandam effusionem Sanguinis Christi in Cruce, & eiusdem sanguinis à corpore separationem.

De morali significatione similiter patet, quia omnia sacrificia sunt ordinata ad recognitionem supremi cultus Deo debiti, tanquam omnium rerum autori. At hæc recognitio optimè fit per consecrationem, quatenus per eam fit mirabilis & supernaturalis rerum mutatio in hunc finem, ut res omnium nobilissima, nempe Christus Dominus offeratur, seu præsens sit in altari ad honorem Dei testificandum.

II Prima Obiectio. De essentia sacrificij est, ut victima realiter immutetur, & à Sacerdote participetur, ut ostensum est *in 6. conclus.* Sed Christus, qui est victima huius sacrificij, nec immutatur, nec participatur à Sacerdote per solam consecrationem. Ergo consecratio non est de essentia.

Respondeo *primo*, de essentia sacrificij est, ut res oblata aut destruat realiter, aut immutetur. Res autem oblata est duplex. *Alter*, supponitur actioni sacrificandi, ut materia: *alter*, ex illa actione resultat, ut terminus. In antiquis sacrificiis materia erat principalis res oblata, quæ debeat realiter immutari. In nostro sacrificio terminus
resul

resultans per realem immutationem est principalis res oblata.

Respondeo *secundo*, non est de essentia sacrificij, vt Sacerdos participet de victima, vt expressè patet in Holocausto, de quo nemo participabat in veteri lege.

12 *Secunda Obiectio.* Realis immutatio, quæ fit in visibili sacrificio, debet esse sensibilis. At illa mutatio aut transubstantiatio, quæ fit per ipsam consecrationem non est sensibilis, sed occulta. Ergo non sufficit ad rationem sacrificij visibilis. Respondeo. Consecratio, quatenus externo verbo perficitur, est sufficienter sensibilis. Sicut etiam Christus, quatenus per externam speciem panis & vini representatur, censetur esse visibilis victima in hoc sacrificio.

13 *Tertia Obiectio.* Si sacrificium Missæ perficeretur sola consecratione, iam in sola consecratione fieret perfecta oblatio pro viuis & defunctis. Ergo tunc statim haberet suum effectum ex opere operato. Sed hoc falsum est, quia post consecrationem factam solet Ecclesia facere commemorationem pro defunctis.

Respondeo. Applicatio sacrificij, quoad effectum ex opere operato, quæ non fit, nisi per intentionem offerentis, debet fieri ante consecrationem, siue viuentibus, siue defunctis, applicetur, quia effectus ex opere operato non debet esse quasi suspensus, sed debet statim dari, quando sacrificium perficitur; quod fit in consecratione vtriusque speciei. Non posset autem tunc dari, nisi præcessisset vel tempore, vel natura intentio applicantis.

Neque ex ritu Ecclesiæ, quem seruat in Missa, aliud colligi potest. Nam quando Sacerdos post consecrationem orat Deum, vt sacrificium profit viuis ac defunctis; hoc ideo facit, quia Hostiam oblatam iam habet præsentem, & ex opere operantis cupit aliis prodesse.

14 *Quarta Obiectio:* Si sumptio non est essentialis pars sacrificij, iam non est iure diuino necessaria. Sed hoc falsum est, quia Sacerdos sacrificans iure diuino tenetur ad sumendum Sacramentum sub vtraque specie, vt docet D. Thomas *quæst.* 82. *artic.* 4. Vnde apud Gratianum *cap. Relatum, de consecrat. d. 2.* sic legimus: *Quale erit sacrificium*

cium, cuius neque ipse sacrificans particeps esse dignoscitur? Idem colligitur ex Tridentino *sess. 13. cap. 8.* vbi dicit, Ecclesie morem semper fuisse, vt Sacerdotes communicent seiplos. Et D. Thom. *quest. 83. art. 6. ad 1.* dicit: *Si contingat Sacerdotem consecrantem non posse sumere Eucharistiam, debere alium eius loco substitui, vt perficiat sacrificium;* quod etiam habetur in *regulis Missalis Romani, & apud Gratian. cap. Nihil. 7. quest. 1.*

Respondeo *primo.* Est quidem præceptum, vt Sacerdotes vtramque speciem sumant; non tamen constat, an sit præceptum iuris diuini. Respondeo *secundo,* hoc præceptum siue sit iuris diuini, siue humani, non ideo datum est Sacerdotibus, vt per sumptionem vtriusque speciei sacrificent; sed vt participant de oblato sacrificio, & ipso opere ostendant se consentire sacrificio ad Dei honorem, vt significat D. Thom. *quest. 82. art. 4.* Vnde non sequitur sumptionem pertinere ad actionem sacrificandi essentialiter, sed tantum pertinere ad vsum sacrificij.

15 *Octaua Conclusio:* In consecratione, quam solam diximus esse de essentia huius sacrificij, tria spectari possunt. *Primo,* destructio panis & vini facta in cultum & honorem Dei. *Secundo,* adductio seu præsentia Christi sub speciebus panis & vini, quæ etiam fit ad cultum & honorem Dei. *Tertio,* mystica mactatio, quæ fit per consecrationem vtriusque speciei, quatenus ex vi verborum Corpus & sanguis Christi Sacramentaliter separantur, licet reipsa coniuncta sint per naturalem concomitantiam. Est ergo quæstio, an consecratio habeat rationem sacrificij, quatenus est destructio panis & vini; an verò quatenus est adductio seu præsentia Christi; an denique, quatenus spectatur sub ratione mysticæ mactationis. Huic annexa est alia quæstio, an ad rationem sacrificij requiratur consecratio vtriusque speciei, an sufficiat consecratio vnius.

Aliqui putant, consecrationem cuiuscumque speciei per se sumptam, quatenus includit destructionem panis & adductionem Corporis Christi, aut destructionem vini, & adductionem sanguinis Christi sufficienter & essentialiter esse veram significationem; nulla habita ratione mysticæ mactatio

maçtationis. Ita Ruardus & Cassal. *loc.citatis*. Ratio, quia in consecratione vnius speciei non solum reperitur actio sacrificandi, sed etiam perfecta victima quæ sacrificatur & offertur, nempe Christus sub specie Sacramentali.

Aliqui contra sentiunt, consecrationem vtriusque speciei necessariam esse, non quatenus est destructio panis & vini, & adductio Corporis & sanguinis Christi, sed quatenus est mystica maçtatio, seu quatenus est expressa repræsentatio mortis & passionis Christi. Ita Alanus *lib.2.de sacrificio, cap. 19. & 20.* quem sequitur Sebastianus Episc. Oxoniensis *in tractatu de sacrificio, cap.11. & 14.* Ratio est, quia destructio panis non potest per se pertinere ad essentiam sacrificij, cum neque per se intenta sit, neque fiat ad placandum Deum, neque panis sit res principaliter oblata. Præsentia autem Corporis & sanguinis Christi pertinet ad rationem Sacramenti, quia ratio Sacramenti consistit in reali præsentia Corporis & sanguinis Christi sub speciebus Sacramentalibus. Ratio autem sacrificij debet esse distincta à ratione Sacramenti.

Supereff ergo vt essentia sacrificij consistat in mystica maçtatione, quæ supponit consecrationem vtriusque speciei. Sed neutra opinio videtur sufficiens.

16 Dico ergo primo: Hoc sacrificium essentialiter includere consecrationem vtriusque speciei sub ratione mysticæ maçtationis. Ita præter Alanum & Sebastianum citatos, Bellarm. *lib.4. de Eucharistia, cap.22.* Et fauet D.Thom. *quæst.80.art.12.ad 3.* vbi dicit, repræsentationem Dominicæ Passionis in consecratione peragi; ideoque non posse Corpus sine sanguine consecrari. Et *quæst.83.art.1.* vbi dicit, in mysterio Eucharistiæ immolari Christum, quatenus continet expressam repræsentationem cruenti sacrificij. Vnde sic argumentor: Hoc sacrificium incruentum debet esse repræsentatio sacrificij cruenti. Ergo debet includere consecrationem vtriusque speciei, quatenus habet rationem mysticæ maçtationis, id est, quatenus expressè repræsentat mortem & Passionem Christi. Hoc sensu loquitur S. Augustinus *in can. Semel, de consecr. d.2.* cum ait: *Semel oblatus est Christus in seipso, & quotidie immolatur in Sacramento.* Et Ambrosius *ibidem cap. in Christo*, vbi dicit: Hoc sacrifici

492 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
sacrificium esse exemplum illius, quo Christus in cruce
oblatus est.

17 Dico *secundo*: hoc sacrificium essentialiter includere
consecrationem, non modo sub ratione mysticæ mactatio-
nis, sed etiam prout continet realem conversionem pa-
nis & vini in Corpus & sanguinem Christi. Ratio est, quia
hoc sacrificium est reale. Ergo requirit sacificationem.
Hæc autem realis sacrificatio non potest consistere in me-
ra significatione & repræsentatione. Ergo debet consistere
in reali consecratione, quatenus simul est repræsentatiua
mortis & passionis Christi.

Confirmatur à simili, quia sicut Sacramentum nouæ le-
gis non est sola significatio, sed est res vel actio significans:
ita sacrificium Missæ non est nuda repræsentatio mortis
Christi, sed est consecratio, aut transsubstantiatio repræ-
sentans mortem seu passionem Christi.

Dices: Hæc similitudo solum probat externam prola-
tionem verborum quibus fit consecratio, esse de essentia
huius sacrificij, non autem occultam transsubstantiatio-
nem. Respondeo. Ex eo quod sensibilis consecratio est
necessaria, sequitur etiam necessariam esse transsubstan-
tiationem, quatenus aliquo modo fit sensibilis per exter-
nam consecrationem. Ratio est, quia mystica mactatio non
fit per nuda signa, sed verè & realiter præsentando ac offe-
rendo res illas, quæ mysticè separari dicuntur.

Hoc constat ex fide Catholica, quia fide credimus in
hoc sacrificio Corpus & sanguinem Christi offerri non
tantum significatione, sed verè & realiter. Ergo requiritur
actio consecrandi non solum quatenus est externa & sen-
sibilis, sed etiam quatenus facit Christum Dominum rea-
liter præsentem.

QVÆSTIO VII.

*An sacrificium Missæ essentialiter differat ab omnibus
aliis sacrificiis?*

1 **E**Xposui hætenus, in quo consistat essentia huius sa-
crificij, tum ex parte rei oblatæ seu victimæ, tum
ex parte actionis sacrificandi. Vnde hinc facile constabit
an esset

an essentialiter differat ab aliis sacrificiis. *Primo*, ab incruento sacrificio vltimæ coenæ. *Secundo*, à cruëto sacrificio Crucis. *Tertio*, à sacrificiis veteris Testamenti. Vterius constabit, an sit essentialiter perfectius sacrificium illis omnibus.

2 Prima Conclusio: Sacrificium Missæ non differt specie & essentia, sed tantùm numero, & accidentaliter à sacrificio vltimæ coenæ. *Prinus* patet, quia illa duo sacrificia conueniunt tum ex parte rei oblata, tum ex parte actionis sacrificandi. Ergo conueniunt essentialiter. *Posterius* probatur, quia differunt in multis conditionibus accidentalibus. *Primo*, in qualitate rei oblata, quia in coena Christus mortalis est oblat: nunc autem offertur immortalis & gloriosus. Hæc differentia respectu sacrificij est accidentalitatis, quia nec substantiam rei oblata, nec dignitatem & valorem ipsius mutat.

Secundo, differunt in offerente proximo & immediato, quia in vltima coena Christus per se obtulit, nunc offert per Ministrum. Hæc etiam differentia accidentalitatis est, quia quando principale offerens est idem, tunc, siue per se, siue per Ministrum offerat, non variatur essentialiter actio sacrificandi seu offerendi, sed tantùm accidentaliter. Potest enim dupliciter talis actio spectari. *Primo*, quoad valorem moralem. *Secundo*, quoad speciem & entitatem physicam. Neutro modo variatur essentialiter. Non *primo*, quia sicut largitio Eleemosynæ est eiuidem valoris, siue immediatè fiat à Domino, siue mediante famulo; sic etiam oblatio sacrificij; idque cæteris paribus. Nec *secundo*, quia actio sacrificandi nihil aliud est physicè, quàm externa consecratio, & occulta transsubstantiatio. Externa consecratio consistit in prolatione verborum, quatenus fit humana voce. Hæc autem prolatio est eiuidem rationis, siue fiat à Petro, siue à Paulo. Occulta transsubstantiatio fit à solo Deo; ac proinde semper est eiuidem speciei secundùm entitatem physicam.

Tertio differunt in effectu morali, quia sacrificium in vltima coena fuit meritorium & satisfactorium ex parte personæ Christi, nunc autem non est tale, quia persona Christi iam non est in statu merendi & satisfaciendi. Quamuis autem non sit satisfactorium, & meritorium ex parte

parte personæ Christi, est tamen morale instrumentum, quo applicatur nobis effectus meriti Christi, & satisfactionis eius. Et hæc etiam differentia quoad priorem partem est tantum accidentalis, quia tantum oritur ex diuerso statu principalis offerentis, ita tamen, vt feruetur quedam proportio, quia etiam nunc proximus offerens meretur & satisfacit per eam actionem ex opere operantis, si fuerit in statu gratiæ.

Quarto differunt in significando, quia Sacrificium vltimæ cœnæ significabat mortem Christi futuram; nunc autem significat præteritam. Hæc differentia non oritur ex parte signorum, sed ex statu, & conditione rei significatæ. Nam quando signa consistunt in rebus, & non in verbis, tunc simpliciter rem repræsentant sine circumstantia temporis præteriti aut futuri. Sicut imago Crucifixi simpliciter repræsentat Christum sine circumstantia temporis.

Quinto differunt, quia Sacrificium cœnæ non fuit imago alterius Sacrificij incruenti, sed potius veritas respectu præteritorum Sacrificiorum, præsertim Melchisedechi; & exemplar respectu nostri Sacrificij. Nostrum autem, quamuis sit etiam veritas respectu antiquorum, est tamen vera imago, & repræsentatio Sacrificij cœnæ. Hæc differentia est etiam accidentalis, quia spectat ad originem extrinsecamque causalitatem, non ad naturæ diuersitatem; sicut filius est imago patris, & vna imago potest esse exemplar alterius, licet sint eiusdem rationis.

Sexto differunt in circumstantiis temporis, loci, materiæ panis & vini, & in aliis similibus.

3 *Secunda Conclusio*: Sacrificium Missæ conuenit cum Sacrificio Crucis in re oblata, differt tamen in actione sacrificandi, & in quibusdam aliis dicendis. Ita Tridentin. *sess. 22. can. 2.* *Prius* patet ex dictis, quia Christus est res oblata in utroque Sacrificio. *Posterius* probatur, quia Sacrificium Crucis per realem Passionem & mortem oblatum est: nostrum autem per consecrationem, & per Transubstantiationem perficitur. Differunt ergo in actione sacrificandi.

Hinc oritur *secunda* differentia in mystica significatione, quia Sacrificium Crucis non fuit repræsentatio, vel imago

imago alterius Sacrificij, sed potiùs prototypon omnium; nostrum autem est repræsentatio illius.

Tertio, differunt in effectu, quia Sacrificium Crucis operatum est nostram redemptionem, quoad sufficientiam: nostrum autem applicat fructum illius, quoad efficaciam.

4 *Quæres*: An hæc tres differentiæ sint essentialiter? Respond. duæ posteriores sine dubio sunt accidentales, vt colligitur ex *precedenti conclusione*. De prima, quæ sumitur ex actione sacrificandi, potest dubitari, quia alij putant esse accidentalem. *Primo*, quia non audent defendere hæc duo Sacrificia distingui specie & essentialiter, cum Apostolus ad Hebræos per multa capita doceat in Ecclesia Christi non esse aliud Sacrificium præter illud, quod Christus obtulit, id est, non esse aliud specie, & essentia distinctum, quamuis sit aliud numero & accidentaliter distinctum. *Secundò*, quia essentia Sacrificij potissimum sumenda est ex re oblata, & ex motivo offerendi. Sed in his non differunt hæc duo Sacrificia. Ergo non differunt essentialiter. Ergo illa differentia, quæ sumitur ex actione sacrificandi, est accidentalis. Maior patet, quia Sacrificium est actus Religionis. Ergo ex obiecto & motivo debet sumere speciem atque essentiam.

Alij contrà sentiunt esse differentiam essentialem, & allata argumenta non conuincere. *Primo*, quia Apostolus solum docet in Ecclesia Christi non esse aliud Sacrificium oblatum ad perficiendam nostram redemptionem præter id quod Christus obtulit. Quod verissimum est. *Secundo*, quia si allata ratio probaret actionem sacrificandi nihil facere ad differentiam; probaret etiam rem oblatam nihil ad eam facere.

Quod sic ostendo, quia actus virtutis sumit speciem suam ex motivo operandi, non autem ex obiecto materiali, circa quod versatur. Sed Sacrificium est actus virtutis. Ergo non sumit suam speciem ex re oblata, quæ sacrificatur, sed ex motivo offerendi. Maior patet, quia actus Eleemosynæ non sumit diuersam speciem ex diuerso obiecto materiali, v. g. ex pecunia, pane, vino, &c. Sed ex diuerso motivo virtutis. Si enim fiat ex motivo misericordiae,

496 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
ricordiæ, erit essentialiter actus misericordiæ. Si ex motiuo charitatis, erit essentialiter actus charitatis, & sic deinceps.

Hinc ulterius sequeretur nostrum Sacrificium non differre specie ac essentia à veteribus, si sub eodem motiuo virtutis consideretur; quod tamen videtur absurdum, quia nostrum Sacerdotium essentialiter differt à veteri Sacerdotio.

Ego verò respondeo cum distinctione, quia Sacrificium potest dupliciter spectari. *Primo*, quatenus est actus virtutis. *Secundo*, quatenus est externum, & sensibile signum in Dei cultum & honorem ordinatum. Si priori modo spectetur, tunc certum est Sacrificia non differre specie, quando est idem motiuum offerendi. Nam imperatus actus virtutis sumit suam speciem essentialem ex motiuo operandi, vt benè dictum est. Si posteriori spectetur modo, dicendum est Sacrificij essentiam pendere, tum ex re sensibili, quæ offertur, & ad significandum proponitur; tum etiam ex actione & ritu sacrificandi. Hoc modo essentialiter differunt Holocausta nouæ & veteris legis, tametsi in motiuo virtutis possint conuenire, quia & res oblata, & actio sacrificandi est diuersa. Eodem modo essentialiter inter se differunt Sacramenta nouæ legis; quia licet ex eodem motiuo possint conferri, aut suscipi; tamen ex parte materiæ sensibilis, & externæ actionis diuersa sunt.

5 *Tertia Conclusio.* Sacrificium Missæ differt essentialiter à veteribus Sacrificiis, si hæc spectentur, quatenus sunt externa, & sensibilia signa ad cultum Dei ordinata. Ac *primo*, differunt in re oblata. *Secundo*, in actione Sacrificante. *Tertio*, in principali offerente, quia olim Aaron, nunc Christus est. *Quarto*, in valore & efficacia; quæ omnia patent partim ex dictis, partim etiam ex dicendis.

Ex dictis colligitur sacrificium Missæ essentialiter perfectius esse omnibus sacrificiis antiquæ legis; non tamen essentialiter perfectius esse Sacrificio cœnæ & crucis, quia conueniunt in principali re oblata.

P V N C T V M V I I I.

An Sacrificium Missæ essentialiter differat à Sacramento Eucharistiæ ?

1. **C**erta sunt duo. *Primo*, eandem esse actionem realem in utroque mysterio ; quia est una eademque actio, qua conficitur Sacramentum Eucharistiæ, & qua fit consecratio, seu oblatio Sacrificij. *Secundo*, utrobique esse eundem terminum actionis, nimirum Christum sub specie panis & vini. Quæritur ergo an sit etiam una eademque essentia utriusque Mysterij, an potius alia sit ratio, seu essentia Sacrificij, & alia Sacramenti. Deinde, si sint duæ rationes seu essentiæ distinctæ, utra earum sit prior ordine temporis, naturæ & perfectionis.

2. **Prima Conclusio**. Essentia sacrificij Missæ distincta est ab essentia Sacramenti Eucharistiæ. *Primo*, quia essentia Sacrificij partim consistit in actione sacrificandi, partim in victima sacrificata & oblata. At essentia Sacramenti Eucharistiæ nullo modo consistit in actione, sed in sola re permanente, quæ resultat ex actione. *Secundo*, Essentia sacrificij Missæ requirit consecrationem utriusque speciei ad representandam mortem & Passionem Christi. At essentia Sacramenti saluatur sub una etiam specie. *Tertio*, Sacrificium per se & immediatè ad cultum Dei ordinatur: Sacramentum autem ad nostram iustificationem.

3. **Secunda Conclusio**. Essentia sacramenti prius tempore perficitur, quàm essentia Sacrificij. Patet ex dictis, quia sacramentum essentialiter perficitur per consecrationem unius speciei; at Sacrificium per consecrationem utriusque. Constat autem consecrationem unius speciei ordine temporis priorem esse consecrationem utriusque speciei.

Quæres : An idem ordo seruetur in effectu sacramenti & Sacrificij ? Resp. in effectu seruetur contrarius ordo. Nam effectus Sacrificij confertur peracta consecratione utriusque speciei : effectus autem sacramenti confertur in usu seu sumptione Eucharistiæ, quæ ordine temporis sequitur ipsam consecrationem. Et hoc clarum est.

4. **Tertia Conclusio**. Ordo naturæ seu causalitatis po-

rest esse duplex in hoc Myfterio, nempe intentionis & executionis. Ordine intentionis prior est ratio, seu essentia Sacrificij, quàm sacramenti, quia principalius intenditur cultus & honor Dei, quàm nostra vtilitas. Vnde potestas Sacerdotalis primariò refertur ad Sacrificium Deo offerendum, & secundariò ad sacramentum conficiendum. At ordine executionis essentia Sacrificij est posterior, quia ex parte rei oblatae supponit totum id, quod pertinet ad rationem sacramenti, & vltra hoc requirit aliquid aliud ad rationem Sacrificij, nempe mactationem mysticam & consecrationem vtriusque speciei. Ergo supponit quodammodo rationem sacramenti in genere causae materialis.

5. Dices *primo*, ergo ratio Sacrificij essentialiter includit rationem sacramenti, quod est absurdum, quia sunt duae rationes specificæ, quarum vna non potest aliam includere, aut contrahere, Resp. Si Sacrificium sumatur pro re oblata, tunc includit rationem sacramenti, & aliquid superaddit. Si sumatur pro actione sacrificandi, tunc non includit rationem sacramenti, sed tamen dicit ordinem & respectum ad sacramentum Eucharistiae, tanquam ad rem oblatam & sacrificatam, idque sub vtraque specie.

6. Dices *secundo*, hinc sequitur sacramentum Eucharistiae posse reipsa separari à Sacrificio per intentionem consecrantis; quia, si sacrificium supponit rationem sacramenti, & aliquid superaddit, poterit Minister conficere sacramentum, & relinquere illud aliud, quod vltius requiritur ad rationem sacrificij. Resp. hoc verum est, si Minister consecraret vnã tantum speciem, quia tunc efficeret verum sacramentum, & non sacrificium. Si tamen consecraret vtramque speciem, tunc non posset separare sacramentum à sacrificio, etiamsi intenderet separare. Nam sicut ex institutione Christi, necessariò connexum est sacramentum cum effectu sacramenti in subiecto sufficienter disposito; adeo vt Minister sua intentione non possit impedire effectum sacramenti, si velit efficere sacramentum: Sic etiam consecratio vtriusque speciei & actio sacrificandi connexa sunt, vt alterum sine altero non possit existere.

existere. Vnde si Minister velit consecrare vtramque speciem, necessario debet offerre sacrificium, etiam si actu cogitet se id nolle facere.

Et ratio, quia quicquid hic facit Minister, hoc facit in Persona Christi, sed intentio Christi est, vt per consecrationem vtriusque speciei offerat seipsum Deo ad representandam suam mortem. Ergo, quando Minister operatur in persona Christi, totum id præstat, quod Christus intendit. Ergo per suam priuatam intentionem non potest separare vnum ab alio, sed vel vtrumque facere vel neutrum. Si enim intendit agere in persona Christi, totum facit; si non intendit, nihil facit.

7. Quarta Conclusio. Dignitas & perfectio vtriusque Mysterij dupliciter spectari potest. *Primo*, physicè, seu in esse rei. *Secundo* moraliter, seu in esse virtutis. Si priori modo comparatio fiat, tunc est eadem dignitas sacrificij Missæ & Sacramenti Eucharistiæ tam ex parte actionis, quàm terminis; quia vtrouque est eadem actio & idem terminus actionis, vt supra dixi. Si posteriori, tunc maior perfectio est Sacrificij, quàm Sacramenti; quia melius est in ratione virtutis conficere Eucharistiam ad Dei cultum & honorem, quàm ad nostram vtilitatem.

8. Dices *Primo*, Sicut Sacrificium ordinatur ad cultum & honorem Dei, sic etiam Sacramentum. Rursum, sicut Sacramentum ordinatur ad nostram vtilitatem, sic etiam Sacrificium. Ergo vtrouque est par ratio. Imò plus prodest nobis Sacramentum, quàm Sacrificium, quia per Sacramentum confertur gratia iustificans ex opere operato, non autem per Sacrificium. Resp. Sacrificium per se & principaliter ordinatur ad cultum & honorem Dei, secundario autem ad nostram vtilitatem. At contra fit in Sacramento, quia hoc per se institutum est ad nostram sanctificationem, & consequenter ad Dei Gloriam. Vnde per se & ex vi institutionis præstantius est Sacrificium in ratione virtutis, quàm Sacramentum.

Nec obstat, quod Sacramentum fortasse plus profit nobis, quàm Sacrificium, quia hoc non pendet ex perfectione & honestate actionis, sed ex voluntate & institutione Christi, qui voluit & instituit, vt per actum minùs præstan-

tem ratione virtutis daretur maior effectus. Et hoc potest facere. Sicut fit in aqua Baptismi, cum aqua per se sit vile Elementum. Quanquam adhuc dubium est an maior effectus sit sacramenti, quam sacrificij, de quo postea.

9. Dices *Secundo*, sacrificium ordinatur ad usum sacramenti, tanquam ad suum finem. Finis autem est perfectior quam medium ad finem. Ergo sacramentum est perfectius, quam sacrificium. Resp. Sacrificium per se primario ordinatur ad cultum & honorem Dei; per accidens autem & secundario ad usum sacramenti. Deinde sæpe fit ut res magis perfecta ordinetur ad minus perfectam; quo pacto Incarnatio *VERBI* ordinatur ad nostram redemptionem, quæ per se minor est, cum consistat in salute aliquot hominum.

QVÆSTIO IX.

Quis sit principalis offerens in sacrificio Missæ?

1. **H**OC etiam aliquo modo spectat ad essentiam huius sacrificij explicandam, quæ, tametsi potissimum consistat, tum in actione sacrificandi, tum in re oblata; tamen suo modo pendet etiam à principali offerente.

Ratio *Prima*, quia actio sacrificandi non solum à re oblata, sed etiam à principali offerente habet suum valorem ac dignitatem. *Secundo*, quia cum sacrificium & Sacerdotium sint essentialiter connexa, non potest perfecte explicari tota ratio sacrificij, nisi constet de principali Sacerdote, qui ad illud offerendum ordinatur. Est ergo quæstio, quis sit principalis offerens in sacrificio Missæ, Bellarm. *l. 2. de Missa, cap. 4.* distinguit triplicem offerentem, nempe Christum. Ministrum & ipsam Ecclesiam. Addit Christum esse primarium Sacerdotem, & offerre per alios Sacerdotes, tanquam per ministros; Ecclesiam autem offerre ut populum per ipsum Sacerdotem.

2. *Prima Conclusio.* Christus est summus Sacerdos, qui principaliter offert sacrificium Missæ in Ecclesia per Sacerdotes alios ut Ministros. Ita D. Thom. *q. 82. art. 7. ad 3. & q. 83. a. 1. ad 3.* Et Conc. Lateranen. *in c. Firmiter. de Summa Trinit. & fide cathol.* ubi dicit Christum in hoc Mysterio simul

simul esse Sacerdotem & sacrificium. Et Trident. *sess.* 22. *cap.* 1. & 2. vbi dicit eundem Christum, qui in cœna & cruce obtulit, esse in hoc Mysterio principalem offerentem; ac proinde oblationem hanc esse mundam, nec propter Sacerdotum offerentium iniquitatem posse inquiri.

Probatur *primo*, ex Hebr. 7. v. 17. vbi Paulus dicit Christum esse Sacerdotem æternum secundum ordinem Melchisedech; quia scilicet perpetuò sub specie panis & vini offert sacrificium per suos Ministros. Hoc sensu distinguit Apostolus inter legem nouam & veterem; quod in illa plures essent Sacerdotes offerentes, quorum vnus alteri succedebat; nunc autem vnus sit Sacerdos, qui nullos habeat successores, sed tantum Ministros.

Secundo, probatur ratione, quia sacrificium Missæ, sicut ex parte rei oblatae est mundum & purum; sic etiam ex parte principalis offerentis debet esse tale. Ergo principalis offerens non potest esse homo obnoxius peccatis, sed solus Christus, qui nunquam fecit peccatum. Confirmatur, quia sacrificium consistit partim in actione offerendi, partim in re oblata. Ergo vt sit omnino purum & sanctum, non satis est, quod res oblata sit pura, sed præterea requiritur vt persona offerens sit pura; quia alioqui actio offerendi non esset omnino pura. Huc refertur illud Malach. 1. v. 11. *In omni loco sacrificatur & offertur Nomini meo oblatio munda; non solum ex parte rei oblatae, sed etiam ex parte principalis offerentis, non tamen ex parte aliorum hominum offerentium.*

3. Hinc patet discrimen inter sacrificia vetera & nostrum. Nam illa poterant esse polluta & immunda dupliciter. *Primo* ex parte rei oblatae, secundum Malachiam, c. 1. v. 8. *Si offeratis cæcum ad immolandum, nonne malum est?* *Secundo*, ex parte principalis offerentis, secundum Esa. *cap.* 1. *vers.* 13. *Ne offeratis vltra sacrificium frustra, incensum abominatio est mihi: Manus enim vestrae sanguine plene sunt: lauamini, mundi estote, &c.* At nostrum sacrificium nec ex parte rei oblatae, nec ex parte principalis offerentis potest esse immundum, quia Christus simul est res oblata & principalis offerens.

Quod autem aliquando Ministri Christi sint immundi, hoc non obest sacrificio, quia oblatio illius semper fit in persona Christi.

Quæres autem, quo sensu dicatur Christus esse principalis offerens in sacrificio Missæ: an quia ipse sacrificium hoc instituit? an verò, quia tota vis & efficacia huius sacrificij fundatur in meritis Christi; an potius, quia Christus per Humanitatem physicè concurrat ad actionem sacrificandi? an denique, quia Sacerdos in persona Christi offert & consecrat? Respondeo *per sequentes conclusiones.*

4. Secunda Conclusio. Non ideo Christus dicitur præcisè principalis offerens, quia ipse hoc sacrificium instituit in memoriam suæ Mortis ac Passionis. *Primo*, quia aliud est instituere sacrificium, & aliud offerre. Deus instituit Mosaica sacrificia; non tamen ideo fuit principalis offerens. *Secundo*, quia hoc non est satis, ut oblatio sit munda & Deo grata ex parte offerentis. Nam Mosaica sacrificia erant à Deo instituta, & tamen quando ab iniquis offerebantur, non erant grata & munda. Ergo ad munditiam illorum non sufficit institutio, sed requiritur mundities offerentis.

Tertio, quia sacrificium Crucis dicitur habere infinitum valorem à principali offerente. Hoc enim non potest dici ratione solius institutionis. Ergo ratione oblationis. Minor patet, quia Mosaica sacrificia, tametsi essent à Deo instituta, non tamen habebant infinitum valorem.

5. Tertia Conclusio. Nec ideo præcisè dicitur Christus principalis offerens, quia virtus & efficacia huius sacrificij fundatur in meritis Christi. Hoc enim non sufficit ad rationem offerentis.

Primo, quia sacrificia Mosaica habuerunt etiam vim suam ex meritis Christi, & tamen non idcirco Christus erat principalis offerens in veteri lege.

Secundo, quia virtus & efficacia Baptismi & aliorum sacramentorum fundatur etiam in meritis Christi, nec tamen Christus est principalis Minister Baptismi.

Tertio, quia Deus posset instituere aliquam obligationem
cūm

cùm æquali efficacia, non ex meritis Christi, sed ex solo suo beneplacito; & tamen Deus non ideo diceretur principalis offerens.

Quarto, quia sacrificium Missæ dicitur esse æquale sacrificio Cœnæ & Crucis ex parte offerentis. At hæc duo non fuerunt infiniti valoris, quia niterentur meritis Christi infinitis; sed potius contra, quia persona offerens erat infinita, ideo ipsa sacrificia erant infiniti meriti & valoris.

6. *Quarta Conclusio*. Nec ideo præcisè dicitur Christus esse principalis offerens in hoc sacrificio, quia per suam Humanitatem, tanquam per instrumentum Divinum physicè concurrat ad actionem sacrificandi. *Primo*, quia multi negant hunc physicum concursum, & vix defendi potest. *Secundo*, quia Deus non solum physicè, sed etiam principaliter efficit actionem Transsubstantiationis, & tamen non ideo censetur principalis offerens.

Tertio, quia physicè loquendo plus facit Minister, quàm Christus. Nam Minister per actionem physicam concurrat principaliter ad prolationem verborum, quibus fit consecratio; quod Christus non facit. Si ergo hoc non sufficit Ministro, ut dicatur principalis offerens, multò minus sufficit Christus secundum eius sanctissimam Humanitatem.

7. *Quinta Conclusio*. Ideo dicitur Christus principalis offerens in sacrificio Missæ, quia Minister offert in persona Christi. Nam Minister in hoc Myserio se gerit sicut legatus Principis, qui sustinet & repræsentat personam Principis. Ita Divus Thomas *in locis citatis*, dicens Sacerdotem consecrare in persona Christi, & illius vicem gerere. Et Cyprianus *Epist. 63.* ubi sic habet: *Sacerdos in altari vice Christi fungitur.*

Ratio est, quia hoc sufficit ad rationem principalis offerentis. Nam qui dat Eleemosynam per famulum, rectè dicitur principalis donans, & illa donatio erit Deo grata, si donans sit iustus, etiamsi famulus sit iniquus. Ergo similiter dicendum est in proposito.

8. *Sexta Conclusio*. Solus Sacerdos, qui legitimè or-

504 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
dinatus est, potest legitimè & validè offerre sacrificium
Missæ in persona Christi. Probatür *primo*, ex Concilio Ni-
cæno *can.* 14. ubi negat Diaconum habere potestatem of-
ferendi hoc sacrificium. Ergo multo minus hanc potesta-
tem habent alij qui sunt Diacono inferiores.

Secundo ratione; quia sacrificium & Sacerdotium ne-
cessariò connexa sunt. Ergo ubi est propriè dictum sa-
crificium, ibi requiritur propriè etiam dictum Sacerdo-
tium.

9. Quæres: An quilibet Sacerdos legitimè ordinatus
possit legitimè offerre in persona Christi? Aliqui putant
eos solos id præstare posse, qui sunt ab Ecclesia tolerati,
non autem excommunicatos, suspensos, depositos, degra-
datos, schismaticos, hæreticos. Hos enim nec legitimè nec
validè offerre sacrificium, etiamsi conentur id facere. Ita
Magister in 4. dist. 13. Gratianus in cap. quod quidem 1. qu. 1.
Guilielmus Parisiensis in tractatu de sacramento Ordinis.
Quibus fauet Scotus in 4. dist. 13. quæst. 2. Ratio Gratiani
est, quia Patres docent extra Ecclesiam non esse verum
sacrificium. Sed omnes Sacerdotes qui non tolerantur ab
Ecclesia, sunt extra illam. Ergo non offerunt verū sacri-
ficiū.

Respondeo, hæc sententia potest habere triplicem sen-
sum. *Primus* est, Sacerdotes præcisos ab Ecclesia non posse
validè consecrâre sacramentum Eucharistiæ, & conse-
quenter non posse validum sacrificium offerre. Hic sen-
sus est falsus, quia consecratio facta à vero Sacerdote
cum debita materia, forma & intentione, semper est
valida.

Secundus est, Sacerdotes præcisos ab Ecclesia, licèt pos-
sint validè consecrâre & Sacramentum Eucharistiæ conficere;
non tamen posse eam consecrationem efficere sub
ratione Sacrificij, quia ad rationem Sacrificij necesse est,
ut offeratur à Sacerdote, tanquam à Ministro publico &
mediatore inter Deum, & populum. Sacerdos autem
præcisus non potest esse mediator inter Deum & popu-
lum, quia nemo potest hoc facere nisi consentiente popu-
lo. At populus non consentit ut Sacerdos præcisus ab Ec-
clesia id faciat.

Hic

Hic sensus est etiam falsus, quia omnis Sacerdos, quamvis ab Ecclesia præcisus, potest validum sacrificium efficere, tamen licet & legitimè non faciat. Ita D. Thom. *quæst. 82. art. 7. & 8.* Ratio est, quia potestas ordinis est indelebilis. Ergo manet in Sacerdotibus ab Ecclesia præcisus. Ergo validè possunt Sacrificium offerre, licet peccent offerendo.

Tertius est, Sacerdotes præcisos ab Ecclesia non posse offerre Sacrificium ut Ecclesiæ ministros, & in persona ipsius Ecclesiæ; licet possint offerre ut Ministri Christi, & in persona Christi. Hic sensus potest esse verus si bene explicetur. Nam *primo*, certum est tales Sacerdotes habere characterem, seu potestatem offerendi Sacrificium in Persona Christi; ac proinde si offerant, validum esse Sacrificium. Hanc enim potestatem habent vi ordinis, quam nunquam amittunt. *Secundo* certum est, eosdem Sacerdotes non posse offerre Sacrificium in persona Ecclesiæ, nisi ex commissione Ecclesiæ. Ergo si ab Ecclesia præcisi sunt, non censentur habere commissionem Ecclesiæ.

Vbi nota totum officium Missæ constare partim ex substantia sacrificij; partim ex orationibus & ceremoniis. Unde licet totum fiat à Sacerdote ut à publico ministro, non tamen eodem modo. Nam in substantia Sacrificij gerit personam Christi; in aliis personam Ecclesiæ. Igitur Ecclesia non potest illum priuare potestate quam habet ex commissione Christi; potest tamen priuare potestate quam habet ex commissione Ecclesiæ, quod fit per censuras Ecclesiasticas.

10. Quod autem obiicitur ex Patribus, extra Ecclesiam non esse verum Sacrificium, potest dupliciter exponi. *Primo*, non esse Sacrificium verum, id est, non esse efficax & fructuosum, siue offerentibus, siue cooperantibus. Ita exponit glossa *in capit. extra Ecclesiam 1. quæst. 1.* & D. Thom. *quæst. 82. art. 7. ad 3.* Vbi sic habet: *Si Sacerdos ab unitate Ecclesiæ præcisus Missam celebret, quia potestatem Ordinis amittit, consecrat verum Corpus & Sanguinem Christi: Sed quia est ab Ecclesiæ unitate separatus, orationes eius efficaciam non habent.*

Secundo exponi potest, non esse Sacrificium verum ex-

506 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
tra Ecclesiam, id est, extra ritum quem seruat Ecclesia,
vel, vt loquitur glossa loco citato, extra formam Ecclesie
ipsius.

11. Septima Conclusio. Ecclesia seu fideles, qui sunt in
Ecclesia, dicuntur etiam suo modo offerre Sacrificium.
Vt docet Rupertus lib. 2. de diuinis Officiis, cap. 6. Rabanus
lib. 1. de inst. Cler. cap. 32. Augustinus 10. ciuit. 20. & alij. Et
probat *primo*, quia populus fidelis in veteri Testamento
dicebatur offerre Sacrificium. Vt Exod. 5. v. 1. dicitur: *Hæc*
dicit Dominus Deus Israël; Dimittite populum meum, vt sa-
crificet mihi in deserto. Num. 26. v. 3. *Hæc sunt sacrificia quæ*
offerre debetis. Luc. 23. v. 36. *Offeretis Holocaustum Domino.*
Idem patet exemplo Saulis, Dauidis, Salomonis, & alio-
rum, qui leguntur obtulisse, non per se, sed per Sacerdo-
tem, vt explicat S. Augustinus in libro *quæstionum veteris*
Testamenti, in quæst. 46.

Secundo probatur ex canone Missæ, præsertim ex illis
verbis: *Et omnium circumstantium, pro quibus tibi offerimus,*
vel qui tibi offerunt. Item ex illis: *Hanc igitur oblationem*
seruitutis nostræ, sed & cunctæ familie tuæ.

Tertio probatur ratione, quia sacrificium ex natura
sua est cultus publicus & sollemnis totius populi; ac pro-
inde nomine totius populi exhibetur Deo per Sacer-
dotem.

12. Quæres: Quo sensu dicatur populus offerre sacrifici-
cium? Ratio dubij est, quia nullo modo videtur populus
concurrere ad sacrificandum. Vel enim concurrit actu in-
terno, per internam deuotionem; vel externo, per exter-
nam oblationem. Posterius falsum est. Prius non sufficit,
quia sacrificium est oblatio visibilis & externa. Ergo solo
affectu interno non potest perfici.

Respondeo *primo*, populus in veteri Testamento dice-
batur duplici sensu offerre. *Primo*, quia offerebat mate-
riam sacrificij; vt oues, capras, turtures, &c. Vnde S. Au-
gustinus loco citato sic habet: *Ipse enim semper dicitur offer-*
re, cuius oblationes sunt, quas super altare imponit Sacerdos.
Secundo, quia Sacerdos nomine illius qui adferebat mate-
riam, Deo sacrificabat, vt illi prodesset. Vnde Augustinus
ibidem ait: *Quamuis proprio Sacerdos fungatur officio, ille*
tamen

tamen offerre dicitur, cuius nomine agit Sacerdos; ipsi enim imputatur cuius munera offeruntur.

Respondeo *secundo*, Fideles in nouo Testamento dicuntur triplici sensu offerre. *Primo*, generali quadam ratione; quia sunt membra Ecclesiæ, cuius nomine Sacerdos offert. Nam totum corpus Ecclesiæ, quatenus Sacerdotem offerentem includit, rectè denominatur offerens, quia offert per membrum suum tanquam per instrumentum ad id deputatum. *Secundo*, speciali ratione, quia non solum sunt membra Ecclesiæ, sed etiam exterius cooperantur Sacerdoti sacrificanti, quod fit petendo, vel procurando sacrificium, dando stipendium, vel elemosynam Sacerdoti, inferuendo sacrificanti. *Tertio*, quia interno affectu consentiunt sacrificio, & petunt esse participes fructuum illius.

QVÆSTIO X.

An sacrificium Missæ sit propitiatorium?

Explicata hætenus est essentia huius sacrificij, nunc equalitas explicabitur. Quæritur ergo, quale sit sacrificium. Dixi *suprà* in veteri Lege fuisse quatuor genera sacrificiorum. *Primo*, λατρευτικόν, seu honorarium, quod solum fiebat ad Deum colendum. *Secundo*, Εὐχαριστικόν, quod præter Dei cultum fiebat in gratiarum actionem pro beneficiis acceptis. *Tertio*, impetratorium, quod fiebat pro beneficiis accipiendis. *Quarto*, propitiatorium, quod fiebat ad placandum Deum pro commissis peccatis. *Primum* vocari solet Holocaustum. *Secundum* & *tertium*, Hostia pacifica. *Quartum*, Hostia pro peccato. Nunc quæstio est sub quo genere comprehendatur sacrificium Missæ. Catholici docent ad omnia reuocari posse. Lutherani & Calvinistæ concedunt reuocari posse ad λατρευτικόν, & Εὐχαριστικόν, (tametsi negent esse sacrificium propriè dictum) non tamen ad propitiatorium & impetratorium.

2. Prima Conclusio: Sacrificium Missæ potest esse la-treuticum, seu honorarium, quia potest offerri ad solum cultum & honorem Dei, sicut olim holocausta offerebantur. Hoc loco nulla est difficultas.

3. Secunda

3. Secunda Conclusio : Potest etiam esse Eucharisticum, seu laudis & gratiarum actionis, vt S. Augustinus in *Enchiridio*, cap. 110. docet, quia potest offerri in gratiarum actionem pro accepto beneficio passionis Christi. Idem August. *lib. 1. contra aduersarium Legis, & Prophetarum*, cap. 18. circa illud *Psalm. 49. vers. 23.* Sacrificium laudis honorificabit me. Vbi sic ait : *Quod est autem sacratius laudis sacrificium, quàm in actione gratiarum? & vnde maiores Deo agendæ sunt gratiæ quàm pro ipsius gratia per Christum? Quod totum fideles in Ecclesie sacrificio faciunt, cuius vmbre fuerunt omnia priora genera sacrificiorum.*

4. Tertia Conclusio : Similiter potest esse sacrificium propitiatorium pro peccato, vt docet Concil. Trident. *sess. 22. cap. 2. & can. 3.* Et passim antiqui Patres, præsertim qui Liturgias scripsere. Iacobus Apostolus in *Liturgia*, ait : *Offerimus tibi incrementum sacrificium pro peccatis nostris & ignorantis populi.* Basilius in *Liturgia*, ait : *Effice nos dignos, qui offeramus hoc sacrificium reuerendum ad abolenda delicta nostra, & pro piaculo populi tui.* Chrysostomus in *Liturgia* : *Idoneos nos redde ad offerenda tibi sacrificia pro peccatis nostris, & populi ignorantis.* August. *q. 57. in Leuit.* ait : *Illis sacrificiis, (antiquis) quæ pro peccatis offerebantur, vnum hoc sacrificium significabatur, in quo verè sit remissio peccatorum.* Similia habent alij Patres.

Probatur tribus argumentis. Primum sumitur ex veteribus sacrificiis propitiatoriis, quæ fuerunt figuræ nostri sacrificij. Ergo sicut illa offerebantur pro peccatis; ita & nostrum offerri potest; alioqui figuratum non responderet suæ figuræ. Confirmatur, quia nulla causa assignari potest, cur, si illa fuerint propitiatoria, nostrum esse non possit.

Nam *primo* nostrum est verè ac propriè dictum sacrificium non minus, quàm illa, vt supra probaui. *Secundo*, est commemoratiuum passionis Christi non minus quàm illa. *Tertio*, continet Hostiam Deo gratiorem quàm illa. Cur ergo non æquè, vel magis sit propitiatorium quàm illa?

5. Dices cum Calumnistis, quia iam non indigemus sacrificio propitiatorio, sicut olim indigebant in veteri Testamento;

stamento, quia sacrificium Crucis abundè suffecit pro tollendis omnibus peccatis. Respondeo. Sicut sacrificium Crucis, quod singulari quodam modo est propitiatorium, non impediuit, quo minus vetera sacrificia suo modo fuerint propitiatoria; sic etiam non potest impedire quo minus sacrificium Missæ sit propitiatorium. Nam sacrificium Crucis habuit vim suam ab initio mundi; & habebit usque ad mundi consummationem. Ergo si impediret sacrificium nostrum, quò minus esset propitiatorium, impediisset etiam vetera; vel, si illa non impediuit, nec nostrum impedire debet.

6. Dices *secundo*: Vetera sacrificia non erant verè propitiatoria, quia non habebant vim tollendi peccata & placandi Deum, sed solùm dicebantur propitiatoria, quia repræsentabant sacrificium Crucis, quod est verè propitiatorium. Ergo idem dicendum est de sacrificio Missæ. Respondeo, & sacrificium Missæ, & sacrificium Crucis & sacrificia vetera dicuntur verè propitiatoria, licet non eodem modo & æquè perfectè. Nam vetera erant propitiatoria, non solùm quia repræsentabant sacrificium Crucis, quod est verè propitiatorium, sed etiam quia vim habebant ad expiandas maculas legales & placandum Deum, quoad pœnas temporales. Sacrificium autem Crucis fuit perfectè propitiatorium, quia exhibuit sufficientissimum precium ad placandum Deum, & redimenda omnia peccata.

Sacrificium Missæ dicitur etiam perfectè propitiatorium, quia applicat illud precium quod in sacrificio Crucis oblatum est.

7. *Secundum* argumentum sumitur ex verbis institutionis Matth. 26. v. 28. *Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum.* Et Luc. 22. v. 20. iuxta Græcum textum: *Hoc est poculum nouum testamentum in meo sanguine, quod pro vobis funditur.* Ex his verbis colligo Eucharistiam institutam esse ad peccati remissionem, quod etiam fatentur Lutherani; licet non Calvinistæ, qui textum corrupuerunt. Vel ergo hoc illi conuenit, vt sacrificium est, vel vt sacramentum est. Non posterius, quia vt sacramentum est, non habet ex institutione vim tollendi peccata,

510 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
peccata, sed nutriendi & conseruandi vitam spiritualem.
Vt enim sacramentum est, non prodest, nisi sumentis; su-
mens autem debet seipsum probare antequam accedat.
Quia si accederet cum conscientia peccati mortalis, iudi-
cium sibi manducaret & biberet. 1. Cor. 11. v. 29.

Sequitur ergo Eucharistiam habere vim tollendi pecca-
ta & placandi Deum quatenus sacrificium est, non quate-
nus sacramentum est.

Tertium argumentum sumitur ex illo Hebr. 5. v. 1. *Omnis Pontifex ex hominibus assumptus pro hominibus constituitur in his, quæ sunt ad Deum, ut offerat dona & sacrificia pro peccatis.* Vbi docetur præcipuum munus Sacerdotis esse offerre sacrificium pro peccatis. At in Lege noua est perfectissimum Sacerdotium. Ergo debet illi respondere sacrificium propitiatorium pro peccatis.

9. Quarta Conclusio: Sacrificium Missæ est etiam impetratorium, vt patet ex Liturgiis Iacobi, Clementis, Basilij & Chrysoptomi, in quibus iubemur inter offerendum orare pro pace, & copia fructuum, & aliis beneficiis temporalibus. Idem docent alij Patres. Tertullianus in lib. ad Scapulam, sic habet: *Sacrificamus pro salute Imperatoris.* Cyrillus catech. 5. mystag. ait: *Super ipsa propitiationis Hostia obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus & Militibus, pro ægrotis & afflictis, & in summa pro omnibus, qui egent auxilio.* August. 22. ciuit. 8. egregium hoc dictum habet: *Vnus ex Presbyteris obtulit ibi (in domo infestata à Dæmonibus) sacrificium Corporis Christi, orans, quantum potuit, vt cessaret illa vexatio; & Deo protinus miserante cessauit.* Similia habent Chrysoptomus hom. 18. in Acta Apostolorum. Gregor. hom. 37. in Euangelia. Beda lib. 4. hist. Angl. cap. 22.

Probatur primo ex veteribus sacrificiis impetratoriis, quæ fuerunt figuræ sacrificij Missæ. Dauid obtulit pacifica pro peste auertenda, & impetrauit. 2. Reg. 24. vers. 25. Onias obtulit Hostiam salutarem pro vita Heliodori, quam & impetrauit. 2. Machab. 3. vers. 32. Hebræi immolarunt Hostias pro vita Darij & eius filiorum. 1. Esd. 6. vers. 10.

Probatur secundo ex illo 1. Tim. 2. v. 1. *Obsecro fieri orationes,*

tiones, postulationes & gratiarum actiones pro omnibus hominibus, ut quietam & tranquillam vitam agamus. Hunc locum exponunt Patres de publicis orationibus, quæ fiunt in Missa, afferentes Apostolum præcepisse, ut sacrificium etiam offerretur pro temporali pace & tranquillitate Ecclesiæ; ut S. Augustinus *epist. 59. ad Paulinum.* Chrysof. Theoph. & Oecumenius *in hunc locum.* Et Ambros. *l. 6. de sacramentis, cap. ult.*

Tertio probatur ratione, quia si sacrificium Missæ potest placare Deum, ut condonet peccata inimicis suis; multo magis impetrabit à Deo, ut tribuat beneficia temporalia amicis. Et ex dictis concludo, omnes differentias veterum sacrificiorum vno Eucharistiæ sacrificio contineri; ut docet Trident. *sess. 22. cap. 1.* Augustinus *lib. 1. contra aduers. leg. & proph. cap. 20.* Chrysofom. *in Psal. 95.* Et Leo Papa *serm. 8. de Passione Domini.* Vnde etiam Ecclesia in Missa Dominicæ VI. post Pentecost. sic orat: *Deus, qui legalium differentiam Hostiarum vnus perfectione sacrificij sanxisti, &c.*

Q U Æ T I O X I.

An sacrificium Missæ habeat aliquem effectum ex opere operato?

1. **A**gendum est de valore & effectû huius sacrificij, de quo Bellarm. *l. 2. cap. 4.* generatim ita sentit: *Primo*, sacrificium Missæ habere vim tum ex opere operantis, tum ex opere operato. *Secundo*, non tamen habere vim ex opere operato ad modum sacramentorum, quæ in genere causæ efficientis immediatè ad iustificandum concurrunt, sed per modum impetrationis; ita ut propria eius efficientia sit impetrare. *Tertio*, valorem illius esse finitum. Hæc omnia examinanda sunt. Et *primo* quæritur, an hoc sacrificium habeat aliquem effectum ex opere operato.

2. Prima Opinio Scholastica simpliciter negat. *Primo*, quia omnis effectus ex opere operato pendet ex Christi promissione. Sed nulla promissio legitur facta huic esse mysterio, quatenus sacrificium est, sed tantum quatenus

512 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
tenus sacramentum. *Secundo*, quia Trident. tribuit singulis sacramentis proprios effectus ex opere operato; & nullum tribuit sacrificio Missæ ex opere operato. *Tertio*, omnis effectus huius sacrificij magis pendet ex voluntate offerentis, quam ex dignitate rei oblatae. S. Thom. q. 97. a. 5. At effectus ex opere operato non pendet ex voluntate offerentis.

3. Secunda Opinio planè contrarium sentit, nempe hoc sacrificium ex opere operato conferre omnes effectus gratiæ, quos Christus per passionem suam nobis meruit; ac proinde causalitatem eius tam latè patere quàm causalitatem sacrificij Crucis. Hoc dicunt hi Autores interesse, quod sacrificium Crucis operetur illos effectus quoad sufficientiam; sacrificium Missæ quoad efficaciam, seu applicationem.

Addunt aliqui *Primo*, cum hæc duo sacrificia Crucis & Missæ sint inter se æqualia, tam ex parte principalis offerentis, quam ex parte rei oblatae, vnum ab altero non pendere in virtute operandi; sed esse tanquam duas causas vniuersales æquè primarias in suo genere; quamuis ex voluntate Christi diuersum vsum habeant, vt dixi, quia vnum ordinatur ad sufficientiam omnium effectuum gratiæ, alterum ad efficaciam. *Secundo* addunt sacrificium Missæ non operari immediatè ex opere operato; sed tantùm mediantibus sacramentis; ita vt sit vniuersalis causa quæ cum singulis sacramentis concurrat ad applicandos effectus gratiæ, quos Christus per sacrificium crucis meruit. Vide Catharinum Dominicanum, in opusculo de sacrificio Missæ. Cui fauet Ruardus Tapperus, *artic. 16. Louaniensium*, vbi sic habet: *Ad omnia valet sacrificium Altaris, ad quæ valuit victima Crucis.* Et D. Thom. in *cap. 6. Ioannis, lectio. 6.* cum ait: *Vtilitas huius sacramenti magna est & vniuersalis.* Magna quidem, quia cum sit sacramentum Dominicæ passionis, continet in se Christum passum. Vnde quicquid est effectus Dominicæ passionis, totum etiam est effectus huius sacramenti. Nihil enim aliud est hoc sacramentum, quàm applicatio Dominicæ passionis ad nos. Vniuersalis autem, quia vita, quam confert, non est vita solùm vnius hominis, sed
totius

totius mundi. Et paulò pòst : Alia Sacramenta habent singulares effectus ; sed in immolatione huius Sacramenti est vniuersalis effectus ; quia continetur in ipso causa vniuersalis omnium Sacramentorum, nempe Christus.

4 Prima Conclusio : In sacrificio Missæ, quantum ad valorem, & effectum attinet, tria spectari possunt. *Primo* id, quod habet ex vi actualis oblationis, vt est à Sacerdote tanquam proximo offerente. *Secundo* id, quod habet ex vi actualis oblationis, vt est ab ipso Christo tanquam principali offerente. *Tertio* id, quod habet ex vi institutionis, aut promissionis Christi. *Primo* & *secundo* modo consideratur, quatenus est actus virtutis. *Tertio*, quatenus est externus Dei cultus, quo profiteamur diuinam Majestatem, & nostram subiectionem.

5 Secunda Conclusio : Oblatio huius sacrificij, quatenus est à proximo offerente, potest esse meritoria, satisfactoria & impetratoria ex opere operantis, si proximus offerens sit in statu gratiæ. Probatum, quia homo iustus, qui existit in statu gratiæ, potest per quodlibet bonum opus mereri, satisfacere & impetrare, si adsit debita intentio. Sed oblatio huius sacrificij est opus bonum & religiosum. Ergo proximus potest per illam mereri, satisfacere & impetrare, sicut per alia bona opera, si sit in statu gratiæ.

Hoc interest, quod pro se tantum possit mereri de condigno ; satisfacere autem, & impetrare etiam pro alijs. Hæc generatim suppono ex materia de merito & satisfactione.

6 Tertia Conclusio : Oblatio huius sacrificij, quatenus est à Christo principali offerente, non est de nouo meritoria vel satisfactoria ex opere Christi operantis, sed tamen impetratoria. Probatum, quia Christus non est iam in statu merendi vel satisfaciendi, vt dictum est in materia de Incarnatione ; est tamen in statu orandi & impetrandi, sicut Hebr. 7. vers. 27. dicitur : *Semper viuens ad interpellandum pro nobis*. Ergo oblatio sacrificij, quatenus à Christo est, non habet rationem meriti aut satisfactionis, sed impetrationis.

Dices : Hæc impetratio, & effectus eius pertinet ad

opus operatum. Respondeo. Non ita est, quia opus operatum pendet ex promissione Christi. Hæc autem impetratio pendet ex actuali oratione, qua Christus impetrat nobis aliquem suæ passionis effectum.

Dices: Ergo hic effectus non est omnino certus & infallibilis. Respondeo. Hoc concedi potest, quia non est omnino certum, Christum nunc in cœlo existentem actu coniungere orationem suam cum qualibet oblatione huius sacrificij, atque illam ad aliquid impetrandum referre seu ordinare. Est tamen certum posse ita fieri. Vnde est etiam verisimile aut semper, aut plerumque fieri. Quoties autem fit, semper habet infallibilem effectum ex opere operantis. Sicut, quoties homo iustus exercet opus meritorium, infallibiliter sortitur effectum ex opere operantis.

7 Quinta Conclusio: Oblatio huius sacrificij, quatenus est externum signum ad Dei cultum ordinatum, ex vi institutionis & promissionis Christi habet aliquem effectum ex opere operato, ut proxima causa illius. Est contra primam & secundam opinionem. Nam prima negat habere effectum ex opere operato. Secunda negat esse causam proximam illius effectus quem habet ex opere operato.

Probatur primo, quia hoc sacrificium ex vi suæ institutionis habet singularem vim & efficaciam applicandi aliquem fructum passionis Christi, ut docet Concilium Tridentinum *sessione 22. can. 1. & 2.* Hæc autem applicatio includit causalitatem ex opere operato, quia fit ex vi institutionis Christi. Nam si solum fieret ex merito vel satisfactione operantis, nihil singulare haberet hoc sacrificium ex vi institutionis. Neque in hac parte superaret sacrificia Mosaica, quæ poterant similem effectum ex opere operantis, vel per modum impetrationis conferre.

Dices: Adhuc superat, quia sacrificium Missæ propter maiorem dignitatem plus potest impetrare quam Mosaica. Respondeo. Non solum debet superare in eo, quod ex opere operantis plus impetret, sed potius in eo, quod ex peculiari institutione habet vim applicandi passionem Christi; ut patet ex Tridentino loco citato. Hoc autem
pertinet

pertinet ad opus operatum, non autem ad opus solius operantis.

Probat *secundo*, quia fructus huius sacrificij non pendet ex bonitate Ministri, ut passim docent Theologi. Ergo signum est dari ex opere operato. Si enim daretur ex opere operantis, magis penderet ex sanctitate operantis, quam eius pro quo offertur. Sicut fit in opere satisfactorio.

Dices: Fructus huius sacrificij ideo non pendet ex bonitate ministri, quia Christus est principalis offerens, cuius personam sustinet Minister; ac proinde satis est, Christum esse sanctum ac iustum, ut sacrificium dicatur habere effectum ex opere operantis. Respondeo. Effectus sacrificij Missæ non confertur ex eo, quod Christus tanquam principalis offerens de nouo satisfaciatur, cum non sit in statu satisfaciendi: sed ex eo quod satisfactio Christi, quæ olim facta est, applicetur per sacrificium Missæ. Hæc autem applicatio, ut sit certa & infallibilis, debet esse ex opere operato, & ex vi institutionis.

Tertio probatur, quia sacrificium nouæ legis non debet esse minus perfectum in ratione sacrificij, quam Sacramenta in ratione Sacramenti. Sed omnia Sacramenta nouæ legis habent ex opere operato effectum. Ergo & sacrificium.

Quarto probatur, quia si Sacrificium Missæ non prodest aliis, nisi ex opere operantis, nulla erit differentia ex hac parte inter hoc sacrificium, & sumptionem Eucharistiæ, quia etiam sumptio potest hoc modo prodesse aliis, sicut & alia opera Religionis per impetrationem. At consequens falsum est, quia omnes docent sacrificium Missæ posse offerri pro aliis; quod non docent de sumptione Eucharistiæ. Ergo debet esse aliqua diuersitas.

8 Quinta Conclusio: Sacrificium Missæ non tam latè patet quoad applicationem, seu efficaciam effectuum gratiæ ex opere operato, quàm latè patet sacrificium Crucis quoad sufficietiam eorundem effectuum. Nam sacrificium Crucis multò latiùs se extendit. *Primo*, ex parte hominum, quia sufficiens est prodesse omnibus: at sacrificium Missæ nullam efficaciam habere potest in iis, qui Christum præcesserunt: neque in his omnibus, qui Christum secuti

516 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
sunt, potest habere propriam efficaciam ex opere operato;
sed solum in baptizatis & iustis.

Secundo ex parte effectuum gratiæ, quia sufficientia sacrificij Crucis extendit se ad remissionem peccati originalis; ad quam nullo modo extenditur efficacia sacrificij Missæ ex opere operato. Idem est de remissione cuiuscumque peccati mortalis quoad culpam, & de infusione gratiæ iustificantis, ut *infra* explicabitur. Idem de charactere Baptismi, Ordinis & Confirmationis.

9 Sexta Conclusio: Non rectè dicitur sacrificium Missæ tanquam causam vniuersalem habere vim applicandi omnes effectus gratiæ Christi, mediantibus sacramentis. *Primo*, quia falsum est omnes effectus gratiæ applicari per sacramenta. Nam ante Baptismum adultorum præcedunt multæ illuminationes, & auxilia gratiæ excitantis, quæ non applicantur per sacramenta, sed ex libera Dei voluntate. *Secundo*, quia similiter falsum est, sacrificium Missæ cum singulis sacramentis concurrere ex opere operato. Nam sacramenta non nituntur in sacrificio Missæ, sed in merito, & satisfactione Christi.

10 Septima Conclusio: Sacrificium Missæ non habet vllum effectum ex opere operato, nisi quatenus nititur in sacrificio Crucis, & ab illo vim & efficaciam habet. Probat, quia omnis efficacia huius sacrificij debet fundari in aliquo merito, & satisfactione Christi. Sed non fundatur in nouo merito, & satisfactione. Ergo in antiquo merito, & satisfactione sacrificij Crucis.

Confirmatur, quia passio & satisfactio Christi in Cruce est vniuersalis causa omnium effectuum gratiæ, siue hi per sacramenta, siue per quodcumque aliud instrumentum conferantur. Hoc sensu dicitur *Hebr. 10. vers. 14.* Christus vna oblatione Crucis consummasset sanctificatos; quia ab illa vna pendet omnis gratia, & sanctificatio nostra.

Ex dictis sequitur, hæc duo sacrificia, licet æqualia sint in principali offerente, & in re oblata, tamen tribus modis differre. *Primo*, quia alterum altero latius patet. *Secundo*, quia ordinantur ad diuersos fines, vnum ad sufficientiam, alterum ad efficaciam. *Tertio*, quia vnum pendet ab
alio

alio in virtute operandi. Vide plures differentias *suprà* *quæstione 7. conclusione 2.*

11 *Octava Conclusio* : Non est de intrinseca ratione huius sacrificij, quatenus sacrificium est, ut habeat aliquem effectum, seu potestatem effectuum ex opere operato; sed hoc ei annexum est ex libera Dei institutione. Vbi nota tria spectari posse circa hoc in hoc sacrificio. *Primo*, quod sit sacrificium in communi, & hoc modo moraliter significat cultum Dei, ad quem significandum omnia sacrificia per se ordinantur. *Secundo*, quod sit tale sacrificium in specie; & hoc modo mysticè significat Christi Passionem, ad quam repræsentandam singulariter institutum est. *Tertio*, quod habeat virtutem ad conferendum effectum ex opere operato; & hoc est illi annexum ex Christi voluntate. Duo priora sunt illi quasi intrinseca, quia primum est commune, & essenziale omni sacrificio: Secundum est essenziale huic sacrificio. Tertium est omnino extrinsecum. Potuisset enim Christus substantialiter instituere sacrificium Missæ, sine vlla virtute conferendi virtutem ex opere operato.

Dices: Essentiale & intrinsecum est sacrificio propitiatorio habere vim placandi Deum, & remittendi peccata. Sed sacrificium Missæ est propitiatorium. Ergo est illi essenziale habere talem effectum ex opere operato. Resp. potest esse sacrificium propitiatorium sine effectu ex opere operato, per modum solius impetrationis, vel ex merito operantis.

Dices: Licet hoc verum sit de sacrificio propitiatorio in communi; non tamen de hoc in particulari, quod in suo genere perfectum est. Respondeo, fateor hoc sacrificium in particulari habere effectum ex opere operato, sed ex Christi promissione, non autem intrinsecè, & ex natura rei.

12 *Ad primum argumentum primæ opinionis* resp. promissionem factam huic sacrificio partim colligi ex traditione Ecclesiæ; partim ex illo: *Hic est sanguis meus, qui pro multis effunditur in remissionem peccatorum.* Nam multi hoc intelligunt de effusione mystica quæ fit in oblatione sacrificij.

Ad secundum, Resp. Concil. Tridentinum *sess. 22, cap. 2.* satis insinuauit suam mentem, cum dixit: per hanc incruentam oblationem vberimè percipi sacrificium crucis: Quod autem non addiderit illam particulam: *Ex opere operato*, parum refert, quia non est necesse omnes subtilitates Scholasticas in Concilio inuenire & definire.

Ad tertium, Resp. effectum huius sacrificij, qui est ex opere operantis, multum pendere ex affectu & voluntate proximi offerentis; non autem effectum illum, qui est ex opere operato. Is enim pendet ex Christi institutione & promissione.

QVÆSTIO XII.

An propria efficientia huius sacrificij sit impetrare?

1 **E**X dictis tria habemus. *Primo* hoc sacrificium habere vim ex opere operantis, & ex opere operato. *Secundo*, ex opere operantis Ministri habere vim merendi, satisfaciendi & impetrandi: ex opere operantis Christi habere solum vim impetrandi. *Tertio*, ex opere operato habere vim applicandi merita & satisfactionem Christi: Nunc quæritur *primo*, an hæc vis applicandi possit vocari impetratoria? *Secundo*, an præter hanc vim applicandi ex opere operato habeat aliquam peculiarem vim impetrandi, distinctam ab omni alia virtute, de qua hætenus dictum est?

2 **Prima Conclusio.** Vis applicandi merita Christi ex opere operato, quam habet hoc sacrificium ex Christi institutione, potest quidem vocari vis impetrandi, non tamen propriè. Nam impetratio propriè dicta est, quando quis de nouo aliquid impetrat, quod antea concessum non erat. Hæc autem vis applicandi merita Christi supponit concessionem à Deo factam; & solum actu applicat quod concessum est. Vnde rectius vocari solet solutio, quam impetratio.

3 **Secunda Conclusio.** Præter hanc vim applicandi satisfactionem Christi ex opere operato, quam habet sacrificium Missæ ex promissione Christi, habet etiam specialem vim impetrandi omnes illos effectus pro quibus obtinendis

nendis offertur; quæ vis impetrandi non pendet à bonitate proximi ministri offerentis; nec fundatur in actuali oratione & oblatione Christi principalis offerentis, sed in antiquo merito & satisfactione eiusdem Christi, tanquam principalis offerentis. Vnde siue Sacerdos sit bonus, siue malus, sacrificium Missæ semper retinet hanc vim impetrandi.

Probatur *primo*, ex usu Ecclesiæ, quia semper in Ecclesia seruatum est, vt in oblatione Missæ oret Minister pro viuus & defunctis; pro Ecclesiæ pace, & aliis hominum commodis, vel necessitatibus. Ergo communis consensus Ecclesiæ est Christum instituisse hoc sacrificium, vt esset nobis aptissimum remedium ad impetrandum à Deo, & ad dandam vim & efficaciam nostris petitionibus.

Secundo, declaratur ratione, quia impetratio potest dupliciter fieri. *Primo*, propriè per orationem. *Secundo*, per alia bona opera, quatenus coniunguntur orationi, & fiunt ad Dei obsequium ea intentione, vt illum inclinemus ad id concedendum quod petimus. Cùm ergo hoc sacrificium sit magnum Dei obsequium, & possit adiungi alicui petitioni, non est dubium, quin plurimum valere possit ad impetrandum.

Quod autem reipsa ita fiat, colligitur. *Primo* ex dictis, quia Ecclesia ita sentit. *Secundo*, quia Christus voluit hoc sacrificium semper offerri in sua Persona, vt semper haberet valorem impetrandi apud Deum. *Tertio*, ob eandem causam voluit vt fieret per repræsentationem suæ Passionis.

4 Tertia Conclusio. Hæc vis impetrandi & effectus inde proueniens multis modis differt à virtute applicandi satisfactionem Christi, & ab effecty illius ex opere operato.

Primo, quia posterior hæc virtus fundatur in speciali promissione: Prior autem ex natura talis sacrificij necessariò consequitur. Valq; enim ad impetrandum intrinsecè sequitur ex sanctitate & dignitate huius sacrificij, tum ex parte rei oblatae, tum ex parte principalis offerentis.

Secundo differt, quia ad effectum ex opere operato non est necesse, vt offerens specialiter petat & intendat consequi illum effectum, sed satis est si sacrificium validè offerat;

sicut fit in Sacramentis. Non enim necesse est, vt minister Baptisimi intendat remissionem peccati originalis, sed satis est si validè Sacramentum administret, & in suscipiente non ponatur obex. Nam effectus ex opere operato non pendet ex voluntate ministri, sed ex Christi promissione. Sicut ergo Sacramentum alicui applicatum confert suum effectum infallibiliter ex opere operato, siue minister velit siue nolit: sic etiam sacrificium alicui applicatum, seu pro aliquo oblatum, absque alia speciali determinatione offerentis confert suum effectum ex opere operato. At verò effectum per modum impetrationis nullum confert, nisi ex peculiari intentione sacrificantis, vel offerentis specialiter applicetur ad hoc vel illud beneficium obtinendum. Ratio, quia nullum opus est actualiter impetratorium, nisi quatenus adiungitur orationi. Ergo per orationem debet determinari ad certum effectum impetrandum.

Tertio differt, quia effectus ex opere operato est infallibilis, cum fundetur in absoluta promissione respectu eius qui non ponit obicem. Alter autem effectus non est infallibilis, quia nec fundatur in speciali promissione, nec debetur ex iustitia, quia nititur in merito proximi offerentis.

5 Dices: fundatur in illa generali promissione: *Petite & accipietis*. Ergo vi illius est infallibilis. Respondeo, illa promissio facta est orationi habenti omnes condiciones requisitas. Si ergo talis oratio coniungatur cum sacrificio, tunc quidem impetratio erit infallibilis, non tamen vi sacrificij, sed vi orationis cui promissio facta est. Si autem oratio non habet omnes condiciones requisitas, tunc impetratio non erit infallibilis, nec vi sacrificij, nec orationis.

6 Dices *secundo*, erit infallibilis vi principalis offerentis, quia scilicet fundatur in Christo, qui infallibiliter impetrat quod petit. Respondeo *primo*, petitio Christi potest esse duplex. Vna perfecta ex absoluta & efficaci voluntate, & hæc infallibiliter impetrat. Altera ex inefficace & antecedente voluntate, & hæc non semper impetrat, quia impetratio accommodatur voluntati.

Respondeo *secundo*, persona Christi potest dupliciter spectari in hoc Sacrificio. *Primo*, quatenus solum repræsentatur in persona Ministri ex vi primæ institutionis. *Secundo*, quatenus actu offert per nouam & propriam voluntatis actionem. Impetratio ergo de qua nunc agimus, solum fundatur in persona Christi, priore modo considerata; & sic non includit absolutam voluntatem Christi de effectu impetrando, quia Christus in institutione huius sacrificij non voluit absolutè, vt quicquid per ipsum peteretur, haberet infallibilem effectum. De tali enim voluntate nil constat ex scriptura aut traditione: Voluit tamen vt hoc sacrificium ex se haberet valorem impetrandi ea quæ petuntur; non autem necessitatem imponendi.

7 Dices *Tertio*, si ex se habet valorem impetrandi, quare ergo non semper ac infallibiliter impetrat? Respondeo, hoc potest prouenire ex solo Dei beneplacito, qui vult vni concedere, quod petit; alteri negare; vel absolutè ex mero suo arbitrio; vel quia præuidet vni profuturum, quod alteri noceret, si daretur.

8 *Quarto* differt, quia vis impetrandi latiùs patet, quam vis causandi ex opere operato, cum ex parte hominum, tum ex parte effectuum, vt *infra* explicabitur.

Q V Æ S T I O XIII.

Quos effectus habeat hoc sacrificium?

1 **E**X dictis constat hoc sacrificium tribus modis prodesse. *Primo*, ex opere operantis. *Secundo*, ex opere operato. *Tertio*, per modum impetrationis: nunc quæritur, quos effectus habeat circa illos tres modos allegatos?

2 Prima Conclusio. Hoc sacrificium ex opere operantis potest habere eosdem effectus, quos potest habere iustus homo in quolibet opere bono, vt *suprà* insinuauimus. Homo autem iustus potest tria spectare in quolibet opere bono. *Primo*, potest pro se condigno mereri augmentum gratiæ & gloriæ; Item auxilia gratiæ actualis, quæ requiruntur ad perseuerantiam. *Secundo*, potest non solum pro se, sed etiam pro aliis satisfacere quoad pœnam tempora-

lem. *Tertio*, potest similiter pro se & aliis multa impetrare à Deo. Hæc omnia potest etiam præstare Sacerdos existens in gratia per sacrificium Missæ, seu per opus religionis bonum & honestum.

3 *Secunda Conclusio*. Hoc sacrificium ex opere operato habet vnum effectum, nempe remissionem peccatorum, quoad pœnam temporalem, non tamen quoad culpam. Prius patet, quia ex opere operato habet vim applicandi Christi satisfactionem per modum solutionis pro nostris peccatis, quoad pœnam temporalem, vt patet in sacrificio, quod offertur pro Defunctis. Non enim potest illis prodesse, nisi applicando satisfactionem CHRISTI pro pœna temporali, quam deberent pati in purgatorio.

Posterior patet, quia culpa, præsertim mortalis, non tollitur, nisi duobus modis. *Primo*, per contritionem extra sacramentum. *Secundo*, per attritionem in sacramento Baptismi aut Pœnitentiæ, aliàs sequeretur peccatorem posse iustificari per sacrificium Missæ sine contritione & sacramento, quod est inauditum.

4 *Tertia Conclusio*. Hoc sacrificium per modum impetrationis potest habere eosdem effectus qui habentur per orationem. Quicquid enim Sacerdos potest pro se vel aliis impetrare per orationem, extra sacrificium Missæ, potest facilius multo impetrare per orationem coniunctam cum sacrificio Missæ.

Dices: Hic modus impetrandi non videtur distingui ab opere operantis, de quo dictum in *1. conclusione*. Respondeo multum distinguitur, quia non requirit sanctitatem ministri, quam requirit opus operantis. Vbi nota Sacerdotem dupliciter spectari. *Primo*, ratione propriæ sanctitatis, quatenus est vir iustus. *Secundo*, ratione officij, quatenus est minister Christi, nulla habita ratione propriæ sanctitatis. Priore modo impetrat ex opere operantis: posteriore ex Christi institutione. Vnde sequitur Sacerdotem bonum duplici titulo posse aliquid impetrare per sacrificium. *Primo*, quatenus vir bonus. *Secundo*, quatenus minister Christi est.

QVÆSTIO XIV.

An valor & effectus huius sacrificij sit infinitus?

1 **Q**uidam affirmant; alij negant. Nota: Valorem sacrificij distingui ab effectu. Nam valor significat moralem dignitatem, quam habet tum ex parte offerentis, tum ex parte rei oblatae. Effectus autem id quod de facto datur intuitu illius dignitatis.

2 **Prima Conclusio.** Hoc sacrificium, quatenus à suo principali offerente offertur, est infiniti valoris ad impetrandum, & tamen effectus illius est finitus. *Præterea* patet, quia tum ex parte rei oblatae, tum ex parte principalis offerentis habet infinitam dignitatem, non minus, quam sacrificium Crucis. *Posterius* patet, quia effectus, præsertim qui liberè sequitur, non debet mensurari secundum valorem & dignitatem sacrificij, sed secundum voluntatem & promissionem Christi. Sicut enim merita Christi secundum se fuerunt infiniti valoris; & tamen habuerunt effectum finitum ex Dei ordinatione: sic etiam in proposito dicendum est.

3 **Secunda Conclusio.** Hoc sacrificium, quatenus offertur in persona Ecclesiæ, habet effectum & valorem finitum ad impetrandum. Nam hinc valor consideratur & fundatur in sanctitate Ecclesiæ, quæ est finita. Vnde sequitur hunc valorem posse nunc esse maiorem, nunc minorem prout est maior vel minor sanctitas in Ecclesia.

4 **Tertia Conclusio.** Valor & fructus huius sacrificij, ut est ex opere operantis, respectu Sacerdotis, vel cuiuscunque alterius offerentis privati, est finitus, tum in ratione meriti, quia non meretur, nisi certos gradus gratiæ & gloriæ, tum in ratione satisfactionis, quia non tollit, nisi certam & finitam pœnam, id est temporalem: tum etiam in ratione impetrationis, quia persona sic offerens est finita; ac proinde eius actio est finiti valoris.

Dices: res oblata est infinita. Ergo oblatio est infiniti valoris. Confirmatur, quia dignitas rei oblatae aliquid confert ad valorem oblationis. Ergo maior dignitas plus confert. Ergo infinita dignitas confert infinitum valorem.

Respon

Respondeo, valor actionis non tam crescit ex dignitate obiecti circa quod versatur; quam ex dignitate personæ operantis.

Hoc patet *Primo* exemplo viduæ Euangelicæ, quæ minus offerebat quam reliqui, & tamen eius oblatio erat Deo gratior propter maiorem sanctitatem personæ offerentis. *Secundo*, patet exemplo Christi, cuius singulæ actiones erant infiniti valoris, tametsi multæ versarentur circa obiectum finitum, vt latius dicitur *in materia de Incarnatione*. *Tertio* patet, quia actus fidei, spei, & charitatis, qui à nobis eliciuntur, sunt finiti valoris; & tamen obiectum eorum est infinitum. Ergo valor actionis non crescit simpliciter ex dignitate obiecti, sed tantum secundum quid.

QVÆSTIO XV.

An hoc sacrificium offerri possit pro omnibus viuentibus?

1. **P**rima Conclusio. Potest offerri pro iis omnibus qui sunt intra Ecclesiam, siue iusti sint, siue peccatores; & re ipsa quotidie pro illis offertur: vt patet ex Canon. Missæ verbis hisce: *Pro omnibus Orthodoxis & Catholicæ atque Apost. fidei cultoribus*. Ratio, quia Sacerdos offert nomine totius populi Christiani, cum sit quasi mediator & intercessor apud Deum pro ipsa Ecclesia.

2. *Quæres primo*, an Sacerdos possit aliquem excludere ab hac generali oblatione? Respond. non potest, *Primo*, quia faceret contra communem vsum & intentionem Ecclesiæ. *Secundo*, quia si palam faceret, esset scandalosum; si occultè, signum esset occulti odij.

3. *Quæres secundo*, quis fructus ex hac quasi oblatione proueniat tum vniuersæ Ecclesiæ, tum singulis eius membris? Respondeo, si loquamur de effectu ex opere operato, nempe de remissione pœnæ temporalis; certum est eum omnibus conferri, qui non habent culpam mortalem; sed etiam reatum pœnæ temporalis. Illi enim soli capaces sunt. Si autem loquamur de effectu ex opere operantis, vel per modum impetrationis, is pendet partim ex intentione offerentis, partim ex dispositione eorum, pro quibus fit oblatio, partim ex libera Dei voluntate.

4 Secunda Conclusio. Potest etiam offerri pro omnibus, qui sunt extra Ecclesiam exceptis excommunicatis maiore excommunicatione. Pro his enim non licet publicè offerre, quia hoc prohibitum est iure Ecclesiastico, *in cap. à nobis, de sententia excommunicationis*. Pro aliis omnibus licet. *Primo*, quia nulla extat prohibitio. *Secundo*, quia in veteri Testamento offerebantur sacrificia pro Gentilibus, qui erant extra synagogam, vt pro Dario Rege, *1. Esdr. 6. v. 10.* Pro Spartiatis, *1. Mach. 11. v. 11.* Pro Heliodoro, *2. Machab. 3. v. 32.* *Tertio*, quia idem factum est semper in nouo Testamento. Clemens *l. 8. Constit. c. 18.* docet Apostolos obtulisse sacrificium pro Regibus sui temporis, qui erant Gentiles. *Et in Liturgia Iacobi* fit expressa oratio pro extirpatione hæresum. Similiter Chrysoft. & Basil. *in Liturgia* orant pro toto orbe terrarum; & nominatim pro errantibus vt reuocentur ab errore Idem Chryf. *homil. 6. in 1. ad Tim.* dicit pro Rege gentile esse offerendum. Et Tertul. *in l. ad Scapulam* ait: *Sacrificamus pro salute Imperatoris.*

His omnibus fauet Apostolus *1. Timoth. 2.* vbi præcipit publicas orationes fieri pro omnibus. Et ratio est, quia sicut Christus pro omnibus est mortuus: ita pro omnibus offerri potest Sacrificium, quod repræsentat ipsius mortem.

Obiectio: præter excommunicatos videntur esse multi alij, pro quibus non liceat offerre Sacrificium. *Primo*, quia S. August. *lib. 1. de origine animæ, cap. 9.* excludit omnes peccatores, cum ait: *Quis offerat Sacrificium Corporis Christi, nisi pro his, qui sunt membra Christi?* *Secundo*, quia in Concilio Elibertino *can. 29.* prohibemur offerre pro energumenis, seu vexatis à dæmone. *Tertio*, quia in Concilio Braccarensi *1. can. 35.* prohibetur oblatione catechumenis.

Respondeo *primo*, S. Augustin. loquitur de oblatione pro defunctis, quibus non prodest Sacrificium, nisi sint membra Christi, vt pòst dicetur. *Secundo*, in Concilio Elibertino solum prohibemur recitare nomina energumenorū in publica oblatione. *Tertio*, in Concilio Braccarensi prohibetur oblatio pro catechumenis qui sine Baptismo defuncti sunt. Nos autem disputamus de viuentibus.

QVÆSTIO XVI.

An hoc sacrificium offerri possit pro omnibus defunctis?

1 **D**efuncti, vel sunt in cœlo, vel in inferno, vel in Purgatorio; de singulis dicendum est. Potest autem Sacrificium quatuor modis spectari, ut supra; *Primo*, prout est *λατρεδονήν*, id est, honorarium. *Secundo*, prout est *δ'χαριστήν*. *Tertio*, ut est propitiatorium. *Quarto*, ut impetratorium.

2 **Prima Conclusio**. Si loquamur de beatis in cœlo existentibus, tria certa sunt, vnum incertum. *Primo*, certum est hoc sacrificium, ut est *λατρεδονήν*, non posse principaliter offerri Sanctis, sed soli Deo, ut dicitur in *quæst.* 18. *Secundo*, certum est hoc sacrificium, ut est *δ'χαριστήν*, posse offerri Deo pro Sanctis, ut docet S. August. in *Euchar. cap.* 110. quia possumus Deo gratias agere pro beneficiis in eos collatis. *Tertio*, certum est hoc sacrificium, ut est propitiatorium, non posse pro illis offerri, quia sunt liberi ab omni peccato quoad culpam & pœnam. At incertum est, an hoc sacrificium, quatenus est impetratorium, possit etiam offerri pro Sanctis.

3 **Prima Opinio** affirmat, quia possumus illis impetrare novam revelationem aliquam & gaudium; aut extrinsecam gloriam & honorem. Hoc confirmat usus Ecclesiæ, quia in oblatione ante consecrationem quotidie oramus, ut Sanctis proficiat ad honorem, nobis autem ad salutem. Et in quadam collecta post communionem sic habetur: *Sumpimus Domine sancta mysteria, quæ sicut Sanctis tuis profunt ad gloriam; ita nobis, quæsumus, proficiant ad medelam.* Item in oratione Missæ S. Leonis Papæ petimus, ut illum beata retributio comitetur. Denique S. Chrysostomus *homil.* 33. in *Matth.* dicit, posse nos aliquid facere pro Sanctis ad mercedis & retributionis adiectionem.

4 **Secunda Opinio** negat, quia non videtur consentaneum, ut nos oremus pro Sanctis in cœlo existentibus, sed potius, ut ipsi orent pro nobis. Vnde Innocentius in *capitulum Marthæ, de celebrat. Missar.* dicit, Sanctos non indigere orationibus nostris, quia cum sint perfecte beati, omnia illis secundum vota succedunt. Et ideo mutatum esse modum

dum orandi in quadam oratione B. Leonis. Nam in antiquis Missalibus sic habetur: *Annue nobis, Domine, ut animæ famuli tui Leonis hæc proſit oblatio.* Et confirmatur ex illo dicto S. Augustini; *Iniuriam facit martyri, qui orat pro martyre.* Est autem eadem ratio de aliis Sanctis in cœlo existentibus.

Tertia Opinio distinguit. Nam tria spectari possunt in Beatis. *Primo*, essentialis beatitudo, quæ consistit in visione Dei. *Secundo*, accidentalis beatitudo inhærens, quæ consistit in nouis reuelationibus & gaudiis. *Tertio*, accidentalis beatitudo extrinseca, quæ consistit in externo honore & gloria. Duo priora non possumus impetrare Sanctis. Nam essentialem beatitudinem iam habent, & in ea non possunt crescere & proficere. Ratio autem huius beatitudinis debentur omnes illæ reuelationes, & gaudia, quæ ad illorum statum pertinent. Itaque non est opus, ut nos quicquam eorum ipsis impetremus.

Porro externum honorem, & gloriam possumus illis impetrare, quia cum hoc facimus, magis pro nobis ipsis & proximis censetur orare, quam pro Sanctis, ut rectè notat Innocentius *locis cit.* Nam hæc oratio eò spectat, ut Sancti quotidie à nobis magis magisque glorificentur, quod fit, quando eorum virtutes imitamur. Simile quid facimus dicentes in oratione Dominica: *Sanctificetur nomen tuum* (quod fit quando bene viuimus.)

5 Secunda Conclusio. Si loquamur de damnatis qui sunt in inferno, certum est hoc sacrificium, quatenus est propitiatorium, aut impetratorium, non posse pro illis offerri, quia nec culpa, nec pœna potest eis remitti; nec aliquid impetrari, quod culpam aut pœnam mitigare possit. Sunt enim in perpetuo statu damnationis & vindictæ. Vide S. Augustinum *in Eucharist, cap. 110. & lib. 1. de origine animæ, cap. 9. & 10.*

Dices: Glossa *in cap. tempus, 13. quest. 2.* docet duplices esse damnatos; quosdam valdè malos, qui magna & multa peccata commiserunt; alios mediocriter malos, qui pauciora & leuiora perpetrarunt, & pro his posse sacrificium offerri non ad plenam liberationem, sed ad relaxationem quandam pœnæ. Fauet S. Augustinus *in Enchirid, cap. 110.*

vbi sic ait: *Quibus autem profunt suffragia, aut ad hoc profunt, ut plena sit remissio; aut certè tolerabiliter fiat ipsa damnatio. Et cap. 112. Pœnas damnatorum certis temporum intervallis existimem, si hoc eis, Origenistis, placet, aliquatenus mitigare; Etiam sic quippe intelligi potest manere in illis damnatio. Et Sanctus Chrysostomus homil. 3. in Epist. ad Philippenses, postquam dixerat, orandum esse pro defunctis, ita subdit: Verùm istud quidem de illis dicimus, qui in fide abscesserunt; Catechumeni verò neque hac digni consolatione censentur; sed omni hoc sunt auxilio destituti, præter unum solùm. Quod autem illud? Pauperibus eorum nomine dare licet. Unde eis nonnihil refrigerij accedit. Et Damascenus in orat. de defunctis refert de Traiano & Falconilla, quod ex inferno liberati sint per orationes Gregorij & Teclæ. Addit ex historia Palladij ad Lausum S. Machario aliquando percunctanti cranium aridum cuiusdam idololatræ, an eis prodesse præces viventium? responsum fuisse ex cranio: Quando pro mortuis offers præces, nos interim aliquid levamenti sentimus, & Prudent. in hymno de novo lumine Paschalis Sabbathi, ait, Sunt & spiritibus sæpe nocentibus pœnarum celebres sub styge ferie. Denique Innocentius I I I. loco cit. dicit quosdam ex mortuis esse valdè bonos, qui non egent suffragiis: quosdam valdè malos, qui non possunt iuvari: quosdam mediocriter bonos, quibus suffragia profunt ad expiationem: quosdam mediocriter malos, quibus profunt ad propitiationem. Vide Sixtum Senen. l. 6. Biblioth. Sanctæ, annotat. 47. vbi refert quosdam Catholicos, nominatim Præpositum Leodiensis Ecclesiæ Presbyterum, Gilbertum Pictavorum, Guliel. Altifiodorensis, & Rupert. Linconiensis Episcopos, qui hanc sententiam secuti sunt.*

Aliqui etiam Scholastici putant sacrificium Missæ prodesse posse homini (viatori) existenti in peccato mortali ad remissionem pœnæ temporalis, cuius reatus remansit ex peccatis prioribus remissis. Similiter Scotus docet huiusmodi pœnam debitam propter peccata remissa, vel etiam ob venialia posse in inferno finire; atque ex hac parte diminui inferni pœnam. Ergo secundum Scotum posset hoc sacrificium prodesse damnatis ad remissionem huiusmodi pœnæ temporalis.

Respondeo:

Respondeo: Sententia illius glossæ est omnino falsa & à Theologis reiecta in 4. *distinct.* 45. quia in inferno non est locus misericordiæ, sed iustitiæ & vindictæ. Porrò S. Aug. in *Enchir.* c. 110. cum ait: *quibusdam prodesse suffragia ut plena sit remissio, aliis autem ut tolerabilior fiat damnatio,* loquitur de iis, qui sunt in purgatorio, quorum aliqui per hoc sacrificium statim liberantur; alij aliquam pœnæ diminutionem consequuntur. In c. autem 112. solum docet non esse erroneum concedere damnatos puniri citra condignum, vt clarius docet 21. de *ciuit.* cap. 24.

S. Chrysostomus solum videtur negare orandum esse publicè pro Catechumenis defunctis; quod etiam definiuit Concil. Braccar. primum, cap. 35. vt supra dixi. Et quæ Damascenus refert, putantur esse fabulosa. Prudentius vsus est licentia poetica. Innocent. III. videtur memoria lapsus, & ex trimembri diuisione S. Augustini fecisse quadrimembrem. Quicquid tamen sit, duo posteriora membra diuisionis possunt rectè intelligi de iis qui sunt in purgatorio, quorum aliqui sunt mediocriter boni, quia in hac vita bene vixerunt, & habent leuem aliquem reatum pœnæ, quibus prodesse dicitur hoc sacrificium ad expiationem, quia per illud facile possunt à purgatorio liberari. Alij sunt mediocriter mali, quia in hac vita malè vixerunt, & tandem à reatu culpæ liberati cum magno reatu pœnæ discesserunt, quibus hoc sacrificium rarò ad perfectam expiationem (vna vice) frequentius verò ad propitiationem, id est, ad pœnarum mitigationem solet idipsum valere.

Quod ad Scotum & alios quosdam Scholasticos attinet, eorum sententia falsa est, vt alibi constat, scilicet in materia de peccatis.

6 Tertia Conclusio: Si loquamur de iis qui in purgatorio existunt, tria certa sunt, & vnum incertum. *Primo*, certum est hoc sacrificium vtiliter offerri pro illis, vt partim patet ex perpetuo vsu & Traditione Ecclesiæ: partim ex 2. *Machab.* 12. *vers.* 46. *Sancta & salubris est cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis soluantur.* Ex quo loco nominatim probat S. Augustin. *lib. de cura pro mortuis*, cap. 1. & *lib. 1. de origine animæ*, cap. 11. defunctis prodesse sacrificia pro eis oblata.

Secundo, certum est communia suffragia, quæ generatim fiunt pro omnibus defunctis prodesse singulis & omnibus; quia nulla causa est cur aliqui excludantur. *Tertio*, certum est, dupliciter hæc communia suffragia iis prodesse, tum in ratione noui gaudij, tum in ratione satisfactionis pro poena temporali. At dubium & incertum est de suffragiis particularibus.

Nam Caietanus *tom. 1. opusc. tract. 16. quæst. 5.* docet, ea tantum prodesse illis, qui in hac vita, peculiariter meruere, ut sibi prodesse; Eos autem peculiariter hoc meruisse, qui habuerunt specialem deuotionem ad clauas Ecclesiæ, & solliciti fuerunt pro animabus aliorum. Hoc probat S. Augustin. qui in *Enchirid. c. 110.* sic ait: *Eis hæc profunt, qui cum uiuerent, ut hæc sibi postea prodesse possent, meruerunt.*

Alij verò, quos citat Diuus Thomas in *4. distinct. 45. quæst. 2. art. 4.* docent suffragia quæ fiunt pro vno, non ei solum prodesse, sed etiam omnibus aliis; nec minus aliis, quam illi. Sicut lucerna accensa pro Principe non minus famulos astantes, quam ipsum Principem illuminat. Alij rectius sentiunt suffragia peculiaria illis omnibus & solis prodesse in ratione satisfactionis, pro quibus offeruntur.

Quod profint omnibus, probatur contra Caiet. quia fundamentum communicationis suffragiorum non est aliquod peculiare meritum, sed status gratiæ. Et ita intelligatur S. Aug. dicens: *Eis prodesse suffragia, qui, cum uiuerent, meruerunt, ut sibi prodesse possent.* Non enim loquitur de aliquo peculiari merito, ut vult. Caiet. sed de vita bene exacta. Vnde quotquot moriuntur in statu gratiæ, merentur secundum S. Aug. ut ipsis prodesse possint suffragia viuorum.

Quod autem profint illis solis pro quibus offeruntur, probatur: quia non profunt, nisi per applicationem satisfactionis Christi. Hæc autem satisfactio applicatur ex intentione offerentis. Vnde suffragia particularia non debent comparari lucernæ omnibus lucenti; sed potius pecuniæ quæ soluitur ab vno pro aliis. Huc spectat illud S. Aug. in *lib. de cura pro mort. c. 4.* ubi dicit, Ecclesiam aliquando orare pro defunctis omnibus in genere, idque propterea, ut illi, quibus desunt parentes, vel amici, qui pro illis orent, habeant saltem auxilium à communi matre, quæ est Ecclesia.

Q V Æ S T I O X V I I.

An æquè prosit hoc Sacrificium, siue pro multis, siue pro paucis offeratur?

I S I spectemus fructum ex opere operato, *duæ* sunt opiniones probabiles. *Prima*, quando idem sacrificium offertur à Sacerdote pro viuis, vel defunctis, tantò plus prodesse singulis, quanto pro paucioribus offertur: Ratio, quia effectus huius sacrificij ex opere operato est certus & determinatus. Ergo, quò diuiditur in plures personas, eò fit minor. Confirmatur, quia hic effectus consistit in applicatione satisfactionis Christi pro poena temporali. At hæc satisfactio plus prodest alicui, si illi tota applicetur, quàm si in multos diuidatur. Simile est in satisfactione pecuniæ. Chirographum enim, quod habet vim satisfaciendi pro 10. florenis, plus prodest alicui, si huic detur soli, quàm si pluribus detur.

Secunda opinio est contraria, quando idem sacrificium offertur à Sacerdote pro aliis, æquè multum prodesse singulis, siue sint multi, siue pauci, pro quibus offertur. Ratio est, quia si fieri posset, vt plures homines fumerent eandem Hostiam consecratam, singuli perciperent tantum fructum Sacramentalem ex opere operato, quantum si vnus solus perciperet, &c. Similiter si idem numero baptismus applicaretur duobus infantibus, non minùs prodesset singulis, quàm si vni tantùm. Ergo eodem modo dici potest de Sacrificio Missæ. Et confirmatur exemplo naturali, quia si vna anima rationalis informaret duo corpora, non minùs conferret vtrique, quàm vni tantùm.

Q V Æ S T I O X V I I I.

An liceat celebrare Missas in honorem Sanctorum?

I P R I M A Conclusio: Sacrificium Missæ per se institutum est ad Deum colendum, non autem ad Sanctos honorandos: ac proinde non offertur Sanctis, sed soli Deo, Trident. *sess. 22. can. 3.* Et S. August. *8. ciu. 27.* vbi sic ait: *Nos Martyribus non constituimus templa, Sacerdotia, Sacra, & Sacrificia,*

quoniam non ipsi (Martyres) sed Deus eorum nobis est Deus. Et infra: Quis audiuit aliquando fidelium stantem Sacerdotem ad altare dicere in precibus: Offero tibi Sacrificium Petre, vel Pauli, vel Cypriane? Ratio; quia sacrificia & altaria pertinent ad cultum patriæ, qui soli Deo debetur.

2 Secunda Conclusio: Tametsi sacrificium Missæ per se & primariò offeratur ad honorem Dei: potest tamen secundariò & consequenter pertinere ad cultum & honorem Sanctorum. Ita S. Aug. loc. cit. Et ratio est, quia ex eo quod aguntur Deo gratiæ pro victoriis sanctorum, consequitur honor sanctorum. Ergo saltè secundariò honorantur sancti.

3 Quæres: An possint etiam sancti in Sacrificio Missæ inuocari?

Respondeo, hoc tripliciter intelligi potest. Primo, ut ipsa oblatio sacrificij, quæ est tacita quædam inuocatio, fiat & offeratur sanctis; Et sic non licet eos inuocare, ut patet ex r. concl. secundo, ut aliqua oratio ad sanctos dirigatur. Hoc etiam non solet fieri in Missa; quanquam si fieret, non malè fieret. Tertio, ut oratio ad solum Deum dirigatur, qua ipsum oremus, ut intercedentibus sanctis nos iuuet. Hoc licet, & quotidie fit.

QVÆSTIO XIX.

An liceat celebrare Missas priuatas?

1 **A**Duersarij reiciunt Missas priuatas in duplici potissimum sensu. Primo, quæ sunt in priuato aliquo sacello, vel oratorio, secundo, in quibus solus Sacerdos communicat, & nullus alius.

2 Prima Conclusio: Licitum est celebrare Missas in priuato sacello, vel oratorio. Primo, quia Christus in priuata domo Missam instituit. Secundo, quia Apostoli frangebant panem circa domos. Tertio, quia sancti Pontifices tempore persecutionis non tantùm in domibus priuatis, sed etiam in cryptis & foraminibus terræ sacra faciebant. Quarto, quia Sozom. 7. hist. c. 5. testatur Gregorium Nazianz. in exigua cellula extructo oratorio solitum fuisse celebrare. Similiter Ambrosius, teste Paulino in vita, in domo cuiusdam foeminæ sacrificium obtulit. Et S. Augustinus 22. ciuit. Dei. 8. refert,

refert, quendam è Presbyteris in domo rustica, sacrificium Corporis Christi obtulisse.

3 Secunda Conclusio. Licitum est etiam celebrare Missas, etiam si nemo communicet præter sacerdotem. *Primo*, quia nullum extat præceptum in contrarium. *Secundo*, quia olim in primitiua Ecclesia ita factum est, vt colligitur. *Primo*, ex Concil. Nemetensi *can. 30.* vbi iubentur Presbyteri non celebrare solùm Missam, nisi habeant saltem vnum secum qui respondeat. *Secundo*, quia multi initiabantur sacris sine vlla cura animarum, qui proinde non poterant aliis Sacramenta administrare. Talis fuit S. Paulinus Nolanus, vt de se scribit in *epistola 6. ad Seuerum.* *Tertio*, quia Chrysostomus *homil. 3. in Epistolam ad Ephesios* conqueritur populum suo tempore tam parum fuisse deuotum, vt cum quotidie fieret officium, nemo tamen communicaret.

Q V Æ S T I O XX.

An Missa celebranda sit lingua vulgari?

1 **T**Ria pertinent ad Missam, de quibus potest esse questio. *Primo*, lectio scripturarum, & publica oratio. *Secundo*, consecratio & dispensatio Eucharistiæ. *Tertio*, oblatio sacrificij.

2 Prima Conclusio: Lectio scripturarum in publico & communi vsu Ecclesiæ non debet fieri vulgari lingua, sed vel Latina, vel Græca, vel Hebraica pro diuersitate regionum. Probatur ex vsu vniuersalis Ecclesiæ. Bellarm. *lib. 2. de Verbo Dei, cap. 15.* Huc referantur, si quæ dicta sunt in *prolegomenis in scripturam.*

Secunda Conclusio: Consecratio & dispensatio Eucharistiæ in Ecclesia Latina debet fieri Latine. Probatur etiam ex communi vsu Ecclesiæ, quia omnia Sacramenta semper administrata sunt Latine, excepto matrimonio & confessione. Bellarminus *lib. 2. de Sacramentis in genere, cap. 31.*

4 Tertia Conclusio: Oblatio sacrificij nullo modo requirit linguam vulgarem, sed fieri potest lingua Latina in Ecclesia Latina. Probatur, quia illa oblatio dirigitur ad Deum, non ad populum. Ergo impertinens est, qua lingua fiat, quia Deus omnes linguas intelligit.

QVÆSTIO XXI.

An tota Missa debeat recitari alta voce?

1 **P**rima Conclusio: Nullum extat præceptum diuinum, quo teneamur, vel altè vel submissè recitare Missam; ac proinde iure diuino liberum est, hoc vel illo modo fieri.

Secunda Conclusio: Nihilominus rectè fit, quod quædam legantur submissà voce. *Primo*, ob reuerentiam tanti mysterij. Vt enim rectè docet Basilius *in lib. de Spiritu Sancto, cap. 27.* multum confert ad dignitatem & reuerentiam mysteriorum conseruandam, vt non omnia efferantur ad aures vulgi. *Secundo*, ob antiquam Ecclesiæ consuetudinem, vt patet *ex Liturgiis Basily & Chrysostomi.* *Tertio*, ob exemplum legis Mosaicæ. *Leuit. 16.* iubetur solus Sacerdos intra velum ingredi, & solemne Sacrificium offerre, omnibus aliis foris exspectantibus, & non tantùm non audientibus, sed nec videntibus sacerdotem. Hoc etiam ritu sacrificasse Zachariam patet apud Lucam *ca. 1.*

II. PARS DE MISSA.

De Moralibus & casibus conscientie.

QVÆSTIO I.

An Sacerdotes teneantur aliquando Missam dicere?

1 **S**uppono Sacerdotes teneri ad communicandum, saltem semel in anno, tempore Paschatis, quia ad hoc tenentur omnes fideles. Vnde hæc obligatio non cadit in Sacerdotes, quatenus Sacerdotes sunt, sed quatenus sunt fideles, adulti & baptizati. Quæstio ergo est, an ratione muneris sacerdotalis teneantur sacerdotes aliquando dicere Missam?

2 Prima Conclusio: Probabile est, nullum esse præceptum obligans singulos Sacerdotes sub mortali peccato, vt aliquando Missam celebrent. Ita Alexand. Alens. *4. par. quæst. 51. memb. 2.* Bonauent. *in 4. distinct. 12. part. 2. art. 2. quæst. 2.* Gabriel. *lect. 87. in Canon.* Richardus *in 4. distinct. 13. art. 2. quæst. 2.*
Palatius

Palatius *ibid. disp. 2.* Francisc. Victoria *in sum. num. 24.* Caietanus expunctus est è Codice Romano iam. Ratio, quia nullum extat præceptum, nec humanum, nec diuinum, quod obliget singulos sacerdotes.

Dices: extat præceptum diuinum in his verbis Christi: *Hoc facite in meam commemorationem.* Responderi potest, hoc præceptum non obligare singulos Sacerdotes, sed totam Ecclesiam in communi; vel saltem Prælatos & Pastores Ecclesiæ.

Dices *Secundo*, consuetudo Ecclesiastica habet vim præcepti. Resp. consuetudo potius contrarium obtinet, quia multi sacerdotes non sacrificant.

Dices *Tertio*, Et si nullum extet præceptum, tamen obligatio sacrificandi velut ex natura rei consequitur ex munere Sacerdotali. Resp. illa consecutio non potest sufficiente ratione extendi. Licet enim Sacerdotibus ex vi sui muneris detur potestas sacrificandi: tamen ex potestate non oritur necessitas. Sicut ex potestate remittendi peccata non oritur necessitas audiendi confessiones.

3 *Secunda Conclusio.* Est etiam probabile, & fortasse magis securum & pium asserere quemlibet sacerdotem teneri sub peccato mortali ad sacrificandum aliquando & aliquoties, nisi aliquo legitimo impedimento excusetur. D. Thom. *in 4. dist. 13. quæst. 1. art. 2. quæst. 1. ad 2.* Durand. *ibid. quæst. 2.* Paludan. *dist. 11. quæst. 2.* Maior. *quæst. 5.* Antonin. *3. par. tit. 13. cap. 16. §. 12.* Syluest. *verb. Missa, 1. quæst. 7.* Angelus *ibid. num. 44.* Nauar. *cap. 25. num. 48.*

Probatur *Primo*, quia Sacerdos ex vi sui officij accipit onus intercedendi pro populo apud Deum, & offerendi dona & sacrificia pro peccatis. Ergo nunquam exequendo suum officium peccat. *Secundo*, quia præter charitatem esse videtur priuare Ecclesiam magno illo fructu quem ex hoc sacrificio participat. *Tertio*, quia inordinatum est suscipere potestatem consecrandi, & illa non vti. *Quarto*, quia Trident. *sess. 22. can. 1.* dicit Christum illis verbis: *Hoc facite in meam commemorationem*; præcepisse Apostolis & eorum successoribus, ut offerrent. Ergo iam habemus præceptum diuinum obligans sacerdotes.

Dices: Hoc præceptum pertinet in communi ad Eccle-

fiam aut Parochos qui habent curam animarum, non autem ad singulos & simplices sacerdotes. Resp. hoc quidem probabiliter dici potest, sed tamen videtur verbis Concilij consentaneum obligari singulos Sacerdotes.

4 Tertia Conclusio. Quanquam magis securum & pium sit asserere sacerdotes aliquando teneri ad sacrificandum: tamen contraria sententia non est damnanda. Ratio, quia non potest solidè refutari. Nullum enim est intrinsecum principium, ex quo euidenter deducamus præceptum obligans singulos Sacerdotes ad sacrificandum: sunt tamen extrinseca principia, scilicet aliorum scandalum: proprium spirituale detrimentum: periculum liberius peccandi & similia.

QVÆSTIO II.

Quoties in anno teneatur Sacerdos sacrificare ad vitandam culpam?

1 Syluester & Antoninus referunt, quosdam iurisperitos asseruisse, teneri Sacerdotes ad sacrificandum quotidie. D. Thomas dicit illos teneri in præcipuis festis, in quibus fideles communicare consueuerunt. Nauarrus putat eos teneri ter vel quater in anno. Nota: aliud est loqui de singulis Sacerdotibus, & aliud de tota Ecclesia, aut de singulis Ecclesiis, vel Cathedralibus, vel Parochialibus, vel Conuentualibus. Item: aliud est loqui de iure Diuino, aliud de Ecclesiastico.

2 Prima Conclusio. Stando in solo iure diuino, nec singulis Sacerdotibus, nec singulis Ecclesiis, nec toti Ecclesie præceptum est quotidie sacrificare. Est communis sententia Theologorum, quia nullibi extat talis determinatio temporis iure diuino facta.

3 Secunda Conclusio. Iure Ecclesiastico in singulis Ecclesiis, Cathedralibus, Parochialibus & Conuentualibus, debet quotidie Sacrificium Missæ offerri, si conueniens sit, seu mediocris Sacerdotum numerus. Est communis sententia. Et colligitur primò ex capitulo cum creatura, extra, de celebrat. Miss. Secundo, patet ex consuetudine Ecclesie, quæ habet vim legis. Hæc tamen obligatio per se pertinet
ad

ad Rectores Ecclesiarum, quia licet ipsi non teneantur per se quotidie celebrare, tenentur tamen curare in suis Ecclesiis, ut non desit sacrificium. Hoc enim est vnum ex muneribus, propter quod à fidelibus aluntur.

Addunt aliqui in Parochialibus Ecclesiis, si sit sufficiens Sacerdotum numerus, dicendas esse quotidie duas Missas, vnam pro viuis, & aliam pro defunctis. Et colligunt ex *dicto cap. cum creatura*. Sed non rectè inde colligunt, quia ibi solùm dicitur, quod propter Missam defunctorum non sit omittenda conuentualis Missa de feria; nec è contrariò: sed quod vtraque dicenda sit, quando occurrit Missa defunctorum: non tamen imponit absolutam obligationem quotidie sacrificandi pro defunctis.

4 Tertia Conclusio. Singuli Sacerdotes nec iure diuino, nec Ecclesiastico tenentur quotidie celebrare, per se loquendo. Est communis sententia Theologorum: quia nullibi extat tale ius, & multi pij ac timorati Sacerdotes aliquando vno, aut altero die intermittunt sacrificium. Imò aliqui etiam hoc consulunt ob maiorem sacrificij reuerentiam.

5 Quæres: An hoc intelligendum sit de Sacerdote simplici, an etiam de Parocho? Respondeo de vtroque, quia sicut Sacerdos non tenetur ex vi ordinis quotidie celebrare, ita nec Parochus ex vi Parochialis beneficii. Satisfaciet enim suæ obligationi, si curet in sua Parochia per alium fieri sacrificium. Deinde si solus Parochus sit, non est cogendus quotidie sacrificare, quia esset nimis rigida, & onerosa obligatio. Quamuis teneatur frequenter id præstare, & regulariter non omittere sine aliqua causa.

6 Quarta Conclusio. Singuli Sacerdotes iure positiuo tenentur aliquoties in anno celebrare, secundùm Nauarum; & videtur colligi ex *capite dolentes; de celebrat. Miss.* Ratio, quia multa possunt oriri incommoda, si Sacerdos non celebret aliquoties in anno, cuiusmodi sunt: scandalum populi, proprium detrimentum spirituale, periculum liberiùs peccandi, & similia, quæ tenemur evitare.

QVÆSTIO III.

An aliquando liceat eodem die plures Missas facere ?

1 **P**rima Conclusio : Communi ac ordinario iure non licet Sacerdotibus, nisi semel tantum in die celebrare. Hoc autem ius non est naturale, quia non sequitur intrinsicè ex institutione huius sacrificij. Neque est diuinum, quia neque in Scriptura habetur, neque Traditione constat à Christo esse datum : sed est præceptum Ecclesiasticum, quod primum latum est ab Alexandro I I. *cap. sufficit, de consecrat. d. 1.* & postea confirmatum ab Innocentio I I I. *cap. consuluisti, & ab Honorio I I I. cap. referente, de celebrat. Missarum.* Et ratio est, vt repræsentetur sufficientia vnici sacrificij cruenti Christi.

2 Secunda Conclusio. Ab hoc communi præcepto sunt aliquæ exceptiones. *Prima* est de die Natiuitatis, in qua licitum est Sacerdotibus tres Missas dicere ad significandam triplicem Christi generationem, quarum *prima* est æterna & diuina. *Secunda*, temporalis ac humana. *Tertia*, spiritalis, qua oritur tanquam lucifer in cordibus nostris. Alij dicunt per has tres Missas significari tres status hominum, ante, in, & post legem.

Secunda exceptio habetur in citato *cap. sufficit*, his verbis: *Quidam tamen pro defunctis vnã faciunt, & alteram de die (festo seu feria occurrente) si necesse fuerit : Tertia* exceptio generaliter fit ab Innocentio I I I. *cap. consuluisti*, ita: *Nisi causa necessitatis suadeat.* Hæc necessitas solet explicari in quibusdam casibus. *Primus* est, si, postquam Sacerdos semel celebrauit, superueniat mors alicuius, quem oporteat sepelire, facta tamen prius Missa. *Secundus* casus est, si dicta Missa superueniat aliqua magna persona, quæ velit Missam audire. Alij cautius dicunt: si teneatur audire Missam, quod etiam fieri posset priuato. *Tertius* casus est, si occurrat necessitas communicandi infirmum. *Quartus* est, si necessarium sit ad benedicendas nuptias, ne id fiat sine Sacro. *Quintus* est, si eodem die occurrat duplex officium, vt verbi gratia, vnum de festo, & aliud de vigilia, vel rogationibus. *Sextus* est, quãdo Sacerdos habet duas Ecclesias parochiales, & non

& non potest commodè habere coadiutorem, & in vtraque parochia est populus qui auditurus est Missam (hunc omnes libenter concedunt.) *Septimus* est, si sit consuetudo in Ecclesia, vt duo fiât sacra à duobus Sacerdotibus, & contingat alterum agrotare; tunc alter potest supplere, & duo sacra dicere. *Ottauus*, si propter paupertatē Ecclesiæ, vel Sacerdotis iudicio prudentum id censeatur necessarium. *Nonus* est, si ob solemnem festiuitatē tam numerosus sit populi conuentus, vt vna Basilica eum simul capere non possit. Tunc enim si sit vnus tantum Sacerdos, potest bis celebrare, vt omnes Missam audiant. Vide auctores quos ego legi: *gloss. in cap. consulisti*, Paludan. *in 4. dist. 12. q. 1.* Antoninum *3. part. tit. 13. c. 6. §. 5.* Nauarrum *in Manuali, c. 25. num. 87.* Syluestrum & Angelum *verbo Missa.* Durandum *in rationali diuinorum officiorum, lib. 4. c. 1.* vbi refert Leonem Papam vna die aliquando septies, aut nouies celebrasse Missam.

Q V Æ S T I O I V.

Qua hora licitum sit celebrare ?

1 **P**rima Conclusio. Ante initium auroræ non licet regulariter Missam inchoare. Ita D. Thomas *quæst. 83. artic. 2. ad 4.* & alij Scholastici *in 4. distinct. 13.* & patet ex consuetudine Ecclesiæ, & ex regulis in Missali. Ratio mystica est, quia in sacrificio Missæ offertur Christus, qui est candor lucis æternæ. Ratio literalis, seu humana est, quia ante auroram non sunt homines communiter dispositi ad tam pium opus.

2 Secunda Conclusio. Ab illo puncto diei, quo incipit aurora, licitum est Missam dicere. Ita auctores citati. Et patet ex consuetudine Ecclesiæ. Ratio quia illud tempus matutinum est aptum ad hoc Ministerium. Est etiam tempus lucis, in quo Christus, qui vera lux est, offerri potest.

Dices: Theophorus Papa *in epistola decretali, cap. 2.* dicit Missas non esse celebrandas ante horam tertiam diei, quia & illa hora Dominus crucifixus est, & ad Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur, *cap. nocte sancta, de consecrat. dist. 1.* At verò hora tertia longè distat ab aurora. Respondeo, Theophorus loquitur de Missis solemnibus, seu

340 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
conuentualibus, de quibus est peculiaris ratio. Aut si lo-
quatur generatim, per contrariam consuetudinem, id est
iam reuocatum.

3 Tertia Conclusio. Nomine auroræ non intelligunt Do-
ctores ortum Solis, id est, ascensum corporis solaris supra
nostrum horizontem; sed initium crepusculi diei, seu pri-
mam lucis irradiationem. Vnde sequitur licere Missam fa-
cere vna hora, & dimidia ante ortum Solis.

4 Quarta Conclusio. Ab hac generali lege sunt aliquæ
exceptiones. *Prima* est de nocte Natiuitatis, quia tunc li-
cèt primam Missam dicere statim post mediam noctem
completo matutino. *Secunda* est de nocte Resurrectionis,
in qua secundùm antiquam consuetudinem iam sublatam,
Missà noctu dicebatur, quia Christus in nocte resurrexit:
nunc illa consuetudo cessauit, & dicitur illa Missa in Sab-
batho Sancto, paulò ante meridiem.

Tertia exceptio est particularis, quia ex priuilegio aliqui-
bus concessum est, vt vna vel duabus horis ante auroram
celebrare possint.

5 Quinta Conclusio. Missa non debet regulariter in-
choari post meridiem, sed antè. Est securior sententia, &
probat ex *Rubr. Missalib.* vbi dicitur, Missas priuatas di-
cendas esse ab aurora vsque ad meridiem. Et ita consue-
tudo obtinuit, quæ iam vim legis habet. Non desunt tamen
graues auctores, qui putant, licere Missam dicere vsque ad
tertiam horam post meridiem, vt Nauarrus *cap. 25. num. 85.*
& alij. Addit Nauarrus se frequenter celebrasse post pran-
dium, præsertim quando erat in itinere diebus festis, &
non poterat citius ad aliquem locum peruenire, in quo
celebraret.

QVÆSTIO V.

An non liceat celebrare, nisi in loco sacro?

1 **P**rima Conclusio: Ordinario & communi iure non
potest licitè Missa celebrari extra Ecclesiam, seu lo-
cum sacrum ad hoc peculiariter deputatum. Ita Scholasti-
ci in 4. *dist. 13.* quia ita est in iure Ecclesiastico statutum &
præceptum, vt constat partim ex antiquis Conciliis, partim
ex Tri

ex Tridentino *sessione 22.* Ratio est, quia sic visum est Ecclesie expedire, tum ob debitam reuerentiam huius Sacramenti, tum ob maiorem fidelium deuotionem.

2. Secunda Conclusio. Ab hoc ordinario iure sunt aliquæ exceptiones.

Prima, quod ex licentia Episcopi, possit aliquis celebrare extra Ecclesiam in domo priuata, seu oratorio, nec consecrato, nec benedicto, *cap. Missarum, de consecrat. distinet. 1.* & *cap. hic ergo, ibidem.* & *cap. in his, tit. de priuilegiis.* Vnde rectè colligunt Doctores posse Episcopum hanc facultatem dare absque vlla necessitate; quia non est dispensatio in lege, sed est vsus propriæ potestatis & iurisdictionis.

Secunda exceptio est in casu necessitatis, quia tunc licet Missam dicere extra Ecclesiam & oratorium: Imò etiam sub dio, extra domum, in quocumque terræ loco decente, *cap. concedimus, de consecrat.* apud Gratianum *distinet. 1.* Et iam consuetudine receptum est. Et ratio est, quia necessitas non habet legem.

Tertia exceptio potest esse ex aliquo priuilegio, quale habent Prædicatores & Minores celebrandi in quocumque loco honesto cum altari portatili, *cap. in his, tit. de priuilegiis.* Hæc tamen priuilegia reuocata sunt per Trident. *sess. 22.* ac proinde non licet illis uti, nisi renouentur.

Hic diligenter considerandum est, an eiusmodi priuilegia dirigantur ad personas tantum religiosorum, an vero ad loca ipsorum. Nam si primo modo concessa sint, non possunt ad alios extendi. Verbi gratia, post Tridentinum concessum est Societati nostræ priuilegium, ut Sacerdotes eius in Missionibus possint uti altari portatili vbique gentium, & ibi Eucharistiam ministrare. Hoc ergo priuilegio ita possunt uti, ut tamen aliis Sacerdotibus, etiam si socij itineris essent, non liceat in eiusmodi altari alicubi erecto ex tali priuilegio Missam celebrare. Si secundo modo concessa sint, extenduntur etiam ad alios. Sic aliud priuilegium eidem Societati concessum est, ut in suis Collegiis in priuato oratorio à Prouinciali approbato possit Missa celebrari sine alia Episcopi approbatione. In huiusmodi ergo loco possunt, & ipsi sacrum facere, & alij quilibet Sacerdotes.

QVÆSTIO VI.

An liceat celebrare in Ecclesia violata?

1 **P**rima Conclusio. Ecclesia sex modis violatur. *Primo*, per homicidium voluntarium & iniuriosum, *cap. si motum, de consecrat. dist. 1. & cap. proposuisti, de consecrat. Ecclesiæ. Secundo*, per iniuriosam sanguinis effusionem, *cap. si Ecclesia, de consecr. Eccles. &c. Ecclesiis, de consecr. dist. 1. Tercio*, per humani seminis effusionem, nisi sit occulta, *ibid. Quarto*, per sepulturam fidelis excommunicati, *cap. consulisti, de consecrat. Ecclesiæ. Quinto*, per sepulturam pagani, seu infidelis, *can. Ecclesiam, 1. de consecrat. d. 1. Sexto*, quando parietes Ecclesiæ comburuntur, vel ita destruuntur, ut integrè reædificari oporteat. Tunc enim iterum consecranda est, quia consecratio perditur destructa re in qua fundatur, *cap. ligneis, de consecrat. Eccles.*

2 **S**ecunda Conclusio. Ex suo genere peccatum mortale est celebrare Missam in Ecclesia, antequam purificetur. Ita Scholastici *in 4. dist. 18.* Ratio, quia est contra præceptum Ecclesiasticum in re gravi. Potest tamen de licentia Episcopi fieri sacrum in violata Ecclesia. Si enim potest Episcopus dare licentiam celebrandi in loco non consecrato. Ergo etiam in loco nondum reconciliato.

Excusantur etiam, qui in his regionibus Septemtrionalibus celebrant in locis in quibus sunt hæretici sepulti, quia necessitate coguntur, cum alibi commodè celebrare non possint; vel etiam Episcopi videntes & consentientes, facultatem præbere censentur.

3 **T**ertia Conclusio. Qui contra Canones Ecclesiæ celebrat in Ecclesia violata, licet peccet mortaliter (nisi excusetur) non tamen incurrit censuram, aut irregularitatem, quia de tali pœna non est quicquam in iure expressum, ut habetur *in cap. 15. qui, de sententia excomm. in 6.*

Dices, qui celebrat in loco interdicto sit irregularis. Sed Ecclesia violata est interdicta. Ergo celebrans in illa sit irregularis. Respondeo, locus violatus non est propriè loquendo, interdictus, ut colligitur ex *cit. cap. 15. qui.* Nam in illo capite dicitur fieri irregularis, qui celebrat in loco
inter

intedicto, non autem qui in Ecclesia violata. Ergo distinguit inter illa duo.

4 Quarta Conclusio : Si contingat Ecclesiam violari, quando Sacerdos actu celebrat, si violatio fit post Canonem inceptum, debet absolueret Missam sine interruptione. Si ante Canonem, debet cessare, donec Ecclesia reconciliata sit. Quod si Ecclesia sit tantum benedicta, & non consecrata, potest ipse Sacerdos statim eam reconciliare per aspersionem aquæ benedictæ, & alias quasdam ceremonias in ceremoniali Ecclesiastico. Si autem sit consecrata, non potest nisi ab Episcopo reconciliari.

QVÆSTIO VII.

An requiratur Altare, Ornamenta & Vestes.

1 Prima Conclusio : Omnino necessarium est altare, quia hoc ad omne sacrificium offerendum requiritur. Debet autem esse lapideum consecratum altare, siue illud fixum sit, siue portatile. Et in hoc non potest dispensare Episcopus, neque Pontifex legitur vnquam id fecisse, licet ipse facere possit.

2 Secunda Conclusio : Super altare debent esse varia ornamenta ; ac primo, debet extendi linteum aliquod, quo tegatur superior altaris superficies. Secundo, requiritur palla linea, super quam immediatè extendatur corporale, ita vt sub corporali, vt minimum duæ pallæ sint extensæ super altare, vel vna saltem plicata. Tertio, requiritur ipsum corporale benedictum, quod debet esse lineum, & ab Episcopo consecratum. Quarto, debet esse lumen, seu lucerna aliqua ardens, sine qua Missam dicere semper sit peccatum mortale. Quinto, liber Missalis, qui sufficienter contineat ea, quæ in Missa dicenda sunt, saltem integrum Canonem. Sexto, putant aliqui necessariam esse crucem in ipso altari.

3 Tertia Conclusio : Præter ornamenta altaris, de quibus dixi, requiruntur etiam alia quædam ad sacrificium, vt calix & patena, vtrumque consecratum ; materia horum fuit olim lignea. Postea Seuerinus Papa cœpit vti vitreis vasibus. Tandem Urbanus Papa fecit argentea. Nunc vsus obtinuit,

544 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
obtinuit, vt vel aurea sint vel argentea, vel aliquando stau-
nea, quod tamen rarum est.

4 Quarta Conclusio: Sex sunt vestes præcipuæ quibus
vritur Sacerdos in Missa, amictus, alba, cingulum, manipu-
lus, stola, casula; vt patet ex Concilio Remensi apud Bur-
cardum *lib. 2. cap. 50.* Circa materiam horum vestimento-
rum seruanda est consuetudo Ecclesiæ.

QVÆSTIO VIII.

*Quomodo sint cauendi, vel supplendi defectus substan-
tiales huius sacrificij?*

1 Prima Conclusio: Si in materia, vel forma commis-
sus sit essentialis defectus, omnino suppleri debet;
quia facere sacrificium mutilum & imperfectum, intrin-
secè malum est?

Quæres: quomodo supplendus sit hic defectus. Verbi
gratia, quando Sacerdos consecrauit calicem cum sola
aqua, quid debet facere cùm aduertit defectum? Resp. Si
Sacerdos ante sumptionem corporis intelligat huiusmodi
defectum, debet statim vinum apponere, & sanguinem
conficere; & sic consummare sacrificium. Si verò sumpto
iam corpore sentit defectum, tunc secundùm D. Thom. &
Paludanum, non debet solùm vinum apponere & conse-
crare; sed iterum nouam hostiam apponere & consecrare
simul cum sanguine; & seruare omnes ceremonias: At
secundùm alios sufficit calicem iterum consecrare, & sta-
tim sumere absque repetitione aliarum ceremoniarum. Et
hoc magis probandum est in praxi ad vitandum scanda-
lum: neque derogat veritati, & perfectioni sacrificij.

2 Secunda Conclusio: Si post consecrationem ritè, se-
cundùm materiam & formam factam accidat, vt inuenia-
tur defectus sumptionem impediens, curandum est vt tol-
latur, & Sacramentum sumatur. Quod si id fieri non pos-
sit; necessarium regulariter erit repetere consecrationem,
& supplere defectum.

Potest autè variis modis tale impedimentum continge-
re. *Primo*, si materiæ panis, aut vini admixtū sit venenum; &
tunc non sunt sumendæ species consecratæ, vt est omnium
senten

sententia, quia sacramentum vitæ non est sumendum cum periculo mortis.

3 Quæres: quid tunc agendum sit tam circa species consecratas, quam circa sacrificium? Resp. *Primo*, species illas conseruandas donec corrumpantur & exsiccentur, & postea in sacram piscinam proiiciendæ sunt, quia tunc Christus non amplius adest sub illis speciebus. Additur autem in Missali Romano, si fuerint species vini infectæ, in panno lineo vel stupa esse inuoluendas donec desiccentur & comburantur. Resp. *Secundo*, si vtraque species veneno infecta sit, debet vtraque species denuo consecrari & postea sumi. Si altera tantum, fatis est alteram consecrare.

Secundo, potest accidere vt post consecrationem aliquod animal in sanguinem cadat: & tunc si sacerdos potest sine graui detrimento, & sine periculo vomitus totum sumere, id erit optimum consilium. Si non potest, primum extrahatur animal, deinde lauetur, & postea comburatur. Et ablutio cum cineribus in sacrarium mittatur. Si animal fuerit venenosum, & ideo timeatur calicem infectum esse, fiat quod in præcedenti casu dictum est. Si verò in calice nullum relinquitur venenum, sumendus est, nisi sacerdos horrorem sentiat, & timeat vomitum. Tunc enim vel sumendus est sanguis ab alio sacerdote, vel consecrandus erit alius sanguis, & ab eodem sacerdote sumendus, ne sacrificium maneat imperfectum. Alius verò calix conseruandus erit, donec vel ab alio sacerdote, qui vomitum non timet, consumi possit: vel certè naturaliter corrumpatur, iuxta dicta in præcedente casu.

Tertio, potest accidere, vt post consecrationem calix congeletur, & tunc extrinsecus ignis adhibendus est quousque calefiat.

Quarto, post consecrationem potest timeri incursus hostium; priusquam consumatur sacramentum; & tunc sacerdos nullo modo debet fugere ob periculum mortis relicto sacrificio imperfecto; sed debet perficere sacrificium. Potest tamen, si necessarium fuerit, accelerare sumptionem sacramenti, prætermittis intermediis.

Quinto, potest Hostia consecrata disparere miraculosè,

aut certè in ea apparere Caro & Sanguis, ita vt sumi non possit. Et tunc consecranda est noua Hostia, vt sacrificium perficiatur.

Sexto, potest accidere vt sanguis effundatur. Et quidem si aliquid post effusionem mansit in calice, quod sumi possit, etiamsi parum sit, illud sufficiet ad perfectionem sacrificij. Si verò nihil mansit, iteranda est consecratio. Quid autem agendum sit de sanguine effuso, statutum est à Pio Papa, *cap. si negligentiam. De consecrat. dist. 2.* Aut enim effusio est vsque ad terram, aut tantum super altare. Rursum quando cadit super terram, vel super tabulam, vel immediate in terram ipsam cadit. Si super tabulam, lingua lambetur, & tabula radetur. Si super terram, debet corradi, & rasura igne consumi, & cineres intra altare recondi. At quando sanguis cadit super altare aut mappam, debet sacerdos ter illam partem mappæ abluere supposito calice, & aquam ablutionis reponere in piscina sacra.

4 Tertia Conclusio: Quando defectus substantialis non potest ab eodem sacerdote suppleri, debet fieri per alium, *Cap. Nihil. 7. quest. 1.* vt v. g. si sacerdos, qui sacrificium inchoauit, & vt minimum alteram speciem consecrauit, non possit pergere, vel ob mortem, vel ob morbum, aut ob aliud impedimentum, tunc alius debet succedere, qui sacrificium perficiat. Si alius non adsit, sacramentum reuerenter seruandum erit.

Q V Æ T I O IX.

Quomodo accidentales defectus sint supplendi?

1 Prima Conclusio: Generatim loquendo; defectus accidentales præcauendi sunt quantum fieri potest, per moralem diligentiam. At postquam commissi sunt, non necessario debent suppleri, repetendo aliquid aut præposito ordine dicendo, aut faciendo quod prius faciendum erat. Ratio est, quia hæc non sunt de substantia sacrificij, & quando non dicuntur, aut fiunt debito tempore ac ordine, potius impediunt, quam augeant splendorem sacrificij, ob quem instituta sunt.

2 Secunda Conclusio: Particulatim loquendo possunt tales

les defectus tripliciter contingere. *Primo*, si panis esset fermentatus; vel si vino non misceatur aqua. Et hic omnino præcauendus est ante consecrationem, post consecrationem autem non potest suppleri nisi dolendo & poenitendo, quod tunc error commissus sit. *Secundo*, si Hostia non sit omnino integra, aut si maculam habeat, aut si vinum aliquantulum sit acidum, ita tamen ut certum sit esse verum vinum. Et in his casibus si ab initio prævideatur defectus, & vitari non possit, quia scilicet non potest haberi alia materia, sæpè potest tolerari, si non sit tanta deformitas ut scandalum generet, vel irreuerentiam præ se ferat. *Tertio*, si in verbis vel ceremoniis aliquid per oblationem omittatur, non debet postea, multis aliis interpositis, repeti vel iterari, ne scandalum generetur.

Q V Æ S T I O X.

Quot modis possit Sacerdos obligari ad Sacrificium pro aliquo offerendum?

Variis modis potest ad hoc obligari. *Primo*, ex obedientia, ut si superior, qui iurisdictionem habet, præcipiat subdito ut Missam pro aliquo offerat. *Secundo*, ex charitate, ut si sacerdos videat aliquem esse in magna necessitate, suadet charitas ut pro illo sacrificium offerat: hæc tamen obligatio non est rigorosa. *Tertio*, ex voto: ut si quis voueat se pro aliquo celebraturum. *Quarto*, ex simplici promissione, quæ minus obligat quam votum. *Quinto*, ex iustitia & pacto, quod dupliciter fieri potest.

Primo, ex aliquo beneficio ad hoc specialiter instituto. *Secundo*, ex peculiari stipendio ob hanc causam dato. Uterque modus est in Ecclesia vsitatus.

Q V Æ S T I O X I.

Quomodo ratione Beneficij obligetur Sacerdos ad Missam?

Prima Conclusio: In beneficiis simplicibus attendenda est eorum institutio & finis. Nam quædam directe instituta sunt ad hunc finem, ut pro defunctis Missæ celebrentur, qualia sunt capellanix, & huc reuocari pos-

548 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
sunt anniuersaria. Quædam propter alios fines sunt insti-
tuta. Priora inducunt obligationem celebrandi ex iustitia,
posteriora non item.

2 Secunda Conclusio : De beneficiis curatis (parochia-
libus) est aliqua difficultas. Quidam putant Parochos ra-
tione beneficij teneri quotidie ad offerendum sacrificium
pro sibi commissis ouibus. Ita Dom. Sotus in 6. de Iust.
quæst. 3. art. 1. Et in 4. dist. 13. quæst. 2. art. 2. Ratio eius est,
quia Parochus alitur à suis ouibus. Alij rectius docent, Pa-
rochos non habere obligationem, quotidie celebrandi pro
ouibus suis, quia talis obligatio ex nullo iure positiuo po-
test ostendi. Secundo, quia huiusmodi beneficia curata in-
stituta sunt ad officium pascendi populum subditum. Po-
pulus autem pascitur verbo Dei & sacramentorum admi-
nistratione, non autem quotidiano sacrificio.

QVÆSTIO XII.

Quomodo ratione stipendij obligetur?

1 **R**atio dubij est, quia obligatio ex iustitia non potest
oriri nisi intercedat pactum vel conuentio. Sed om-
nis huiusmodi pactio est reprobata à iure. *Cap. tua nos. De*
Simonia. Et cap. ultimo, de pactis. Ratio est, quia talis pa-
ctio videtur esse simoniaca, cum in eo detur spirituale pro
temporali. Vnde S. Thom. 2. 2. quæst. 110. art. 2. ad 2. dicit,
licere quidem accipere stipendium, dummodo pactum
non intercedat, quia tunc esset simonia.

2 Prima Conclusio : Licitum est accipere & dare stipen-
dia pro Missis. Probat *Primo*, ex consuetudine Ecclesiæ.
Secundo, ex scripturis, Luc. 10. vers. 7. *Dignus est operarius*
mercede sua. 1. Corinth. 9. vers. 13. *Qui altari deseruiunt, cum*
altari participant. Et ratio est naturalis, quia vnusquisque
meretur ali ab eo cui deseruit, vel in cuius ministerio &
officio occupatur.

3 Secunda Conclusio : Negare non possumus, quin in
hoc negotio aliquod pactum interueniat inter dantem sti-
pendia & sacerdotem. Nam ille dat vt hic faciat : hic verò
facit, quia recipit, seu vt recipiat stipendium.

Ad rationem contrariam respondent aliqui, duo spe-
ctari

ctari posse in Missa. *Primo*, ipsum sacrificium & fructum eius spirituales: & hæc non possunt precio æstimari, aut in pactum deduci. *Secundo*, corporalem laborem & occupationem: & hæc possunt deduci in pactum.

Alij respondent non dari stipendium, tanquam precium operis, sed tanquam sustentationem ministri naturali lege debitam: & hoc sensu posse interuenire pactum.

2. Tertia Conclusio: Sacerdos ratione stipendij tenetur specialiter offerre & applicare sacrificium ei qui stipendium dedit, non quidem applicando suum fructum personalem, quem ipse sacerdos solet capere ex suo sacrificio, quia irrationabile esset obligare sacerdotem ut se priuet omni fructu: Sed applicando fructum illum sacrificij, seu illam portionem satisfactionis, quæ illi sacerdoti tanquam ministro publico ad distribuendum, seu applicandum promissa est.

Q V Æ S T I O XIII.

Quæ sint iusta Missarum stipendia?

1. Prima Conclusio: Si stipendia taxata sint à superiore habente potestatem, illa censenda sunt iusta, ita ut maiora non possint iuste exigi. Ratio, quia sicut precia aliarum rerum possunt communi lege & publica auctoritate taxari; ita & hæc stipendia. Vbi nota, quod hæc taxatio stipendiorum, si in aliquo loco facta esset, non impediret, quo minus Laici possint dare maiora stipendia, quam taxata sint: quia tunc non agunt ex iustitia, sed ex misericordia aut liberalitate. Sacerdotes tamen non possunt maiora exigere, quàm taxata sunt.

Secunda Conclusio: Quando stipendium Missarum non est lege taxatum, tunc illud censetur iustum stipendium, quod communi consuetudine communiter receptum & approbatum est, seu quod à viris prudentibus & Deum timentibus communiter peti, aut dari solet. Ratio, quia, seclusa lege taxante, hæc est via censendi & iudicandi iusta precia aliarum rerum. Et confirmatur, quia non debet committi cuiuscunque voluntati, ut suo arbitrio possit sti-

550 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
pendium iustum augere, vel minuere : hoc enim repugnat
rationi iustitiæ. Ergo oportet, vt aliqua publica authorita-
te hoc sancitum sit. Ergo quando non intercedit lex, ex
communi æstimatione & consuetudine, quæ vim legis ha-
bere solet, definiendum hoc est.

3 Tertia Conclusio : Non potest sacerdos seruata iustitiæ
æquitate, ratione vnus Missæ accipere, nisi vnum adæqua-
tum stipendium, sitie ab vna, siue à multis personis. Ratio,
quia alioqui excederet terminum à lege, vel à consuetudi-
ne taxatum.

Q V Æ S T I O X I V.

*An Sacerdotes diuites possint stipendia pro
Missis accipere ?*

1 **M**ulti negant, quia hoc stipendium potest solùm
accipi in sustentationem, non autem, vt precium
operis. Ergo qui non indiget sustentatione, non potest ac-
cipere hoc stipendium.

Nota : Sacerdotem posse esse diuitem, vel ex bonis tem-
poralibus & hæreditariis, vel ex redditibus Ecclesiasticis,
quorum alij redditus dantur cum obligatione dicendi Mis-
sam, alij sine tali obligatione.

2 Prima Conclusio: Quamuis sacerdos habeat proprium
patrimonium, seu bona temporalia, quibus sufficienter ali
possit : tamen sine iniustitia potest accipere stipendium
pro Missa. Ita D. Thom. *quod l. 6. art. 10.* Ratio, quia sa-
cerdoti ministranti ex iustitia debetur alimentum. Ergo
iustè potest illud accipere, etiam si alioqui temporali-
ter diues sit, quia hoc est accidens. Confirmatur à simili,
quia miles, licet aliis diues sit, iustè accipit stipendium
suæ militiæ, secundum Apostolum : *Quis militat suis stipen-
diis vnquam ?*

3 Secunda Conclusio : Sacerdos habens beneficium Ec-
clesiasticum, quo sufficienter ali potest, si ratione illius
non obligatur ad Missas speciali intentione dicendas, po-
test sine iniustitia stipendia Missarum accipere. Ratio est
eadem, quia quod hi redditus sint Ecclesiastici, est omnino
imper

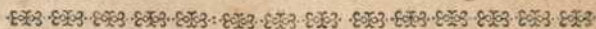
impertinens, cùm ratione illorum ministerium Missæ non debeatur.

4 Tertia Conclusio : Sacerdos , qui ex obligatione sui beneficij , aut reddituum Ecclesiasticorum tenetur Missam pro aliquo dicere , non potest pro eadem dicenda stipendium ab alio accipere. Ratio, quia non potest duo integra stipendia pro eadem Missa accipere.

Dixi pro eadem, quia licet obligatur aliquoties in hebdomada ad sacrificium pro aliquibus offerendum ratione beneficij , nihilominus aliis diebus quibus non obligatur, potest stipendia accipere, vt ex dictis constat.

5 Quarta Conclusio : Parochi , cùm non teneantur quotidie pro subditis celebrare, vt suprâ dixi, pro illis diebus quibus non obligantur, possunt stipendium accipere tam ab extraneis, quam à propriis ouibus. Ratio vt suprâ, quia quoad illos dies habet Parochus ius suum integrum ac si beneficium non haberet. Alius autem diebus quibus obligatur ad Missam pro subditis dicendam, non potest accipere nouum stipendium, quia haberet stipendium duplicatum, quod est contra iustitiam, & tenetur ad restitutionem.

Quod si Parochus aliquo die , quo obligatus est ratione beneficij , rogetur ab aliquo subdito , vt accepto stipendio pro se Missam faciat , debet significare se eo die impeditum esse. Si autem subditus intellectu impedimento nihilominus paratus sit voluntariè dare stipendium vt saltem sui sit memor in Missa , tunc Parochus potest accipere.

C A P V T X X V I.

D E S A C R A M E N T O O R D I N I S.

Diuisus est hic tractatus in duo membra.

P O N A M primo aliquot conclusiones, in quibus tota doctrina huius sacramenti comprehenditur. Deinde separatim disputabo de iis quæ maioris mo-

552 CAP. XXV. DE SACRAMENTIS
menti sunt. Quod ad prius attinet, dicam *Primo*, quid sit Ordo. *Secundo*, quot sint Ordines. *Tertio*, quæ sint officia singulorum Ordinum. *Quarto*, quæ materia & forma. *Quinto*, quis effectus. *Sexto*, quis Minister. *Septimo*, quis sit capax Ordinum. *Octavo*, quæ sint ceremoniæ. *Nono*, quæ annexa, verbi gratia, de cœlibatu ipso.

meolu 2 Prima Conclusio: Ordo est sacramentum, quo, adhibitis quibusdam verbis ac rebus confertur alicui potestas spiritualis conficiendi Eucharistiæ sacramentum, vel administrandi in ordine ad illud conficiendum. Vide Mag. in 4. d. 24. & D. Thom. *ibid.* qui sic definiunt: *Ordo est signaculum quoddam Ecclesiæ, quo spiritualis potestas traditur ordinato.*

xi 3 Secunda Conclusio: Sunt autem septem Ordines, nempe Sacerdotum, Diaconorum, Subdiaconorum, Acolythorum, Exorcistarum, Lectorum & Ostiariorum. Ex quibus ordo sacerdotum duplex est. Sunt enim alij maiores sacerdotes, nempe ipsi Episcopi, alij minores, vt Presbyteri. Hi septem Ordines solent generatim diuidi in duo membra. Nam quatuor illorum minores vocantur & non faci, vt Acolythorum, Exorcistarum, Lectorum & Ostiariorum. Reliqui tres vocantur maiores & sacri. *Primo*, quia immediatè versantur circa aliquam rem consecratam. *Secundo*, quia impediunt Matrimonium contrahendum, & dirimunt contractum. *Tertio*, quia habent solenne votum castitatis annexum. Prima Tonsura non est Ordo, sed dispositio, seu preparatio ad Ordines.

rian 4 Tertia Conclusio: Officia horum Ordinum sunt hæc: Ostiarij est claues templi conseruare, ianuam custodire, dignos admittere & indignos excludere (olim Energumenos, & Catechumenos: & canes nunc.) Lectoris est legere ex pulpito in Ecclesia quicquid legendum est ex utroque Testamento: & fidelibus fidei Christianæ rudimenta proponere. Exorcistæ est super Energumenos nomen Domini inuocare, & Dæmonem adiurare, vt egrediatur. Acolythi est Diaconum & Subdiaconum in ministerio sequi, preparare ampullas vini & aquæ, & porrigere Subdiacono, ferre cereos ante sacerdotem, & eos seruare sub lectionem Euangelij. Subdiaconi est inseruare Diacono, calicem &

& vinum præparare, sacerdoti administrare aquam pro abluendis manibus, in Missa epistolam legere. Diaconi est ministrare sacerdoti panem & vinum in sacro: Episcopum sequi, & concionantem illum custodire: sacerdoti sacrificanti adfistere, Euangelium legere & cantare: & ex commissione prædicare Verbum Dei sine solennitate (sine stola) sacerdote impedito. Sacerdotis est consecrare corpus & sanguinem Christi, absoluerè à peccatis, pascere subditos opere & doctrina.

5 Quarta Conclusio: Materia est id, per cuius traditionem confertur Ordo. Verbi gratia: Materia sacerdotij est porrectio calicis cum vino, & patenæ cum Hostia: Materia Diaconatus est liber Euangeliorum: Subdiaconatus, liber epistolarum & calix vacuus: Ostiariorum claves: Lectorum liber lectionum: Exorcistarum libellus Exorcismorum & Adiurationum: Acolythorum, candelabrum cum candela extincta & vrceolus vacuus. *etiam*

Forma vero sunt verba Episcopi, per quæ exprimitur actus traditionis & potestas circa rem traditam.

6 Quinta Conclusio: Effectus sunt duo: nempe gratia & character. Gratia datur, vt quis idoneus sit Minister: character, vt habeat potestatem administrandi. Porro hic character supponit necessario characterem Baptismi, non tamen confirmationis. Vnde si quis ordinaretur non baptizatus, Ordo non teneret. *Infrà conclusione 7.* *etiam*

7 Sexta Conclusio: Minister ordinarius est solus Episcopus. Possunt tamen Cardinales non Episcopi; & multi Abbates ex commissione, vel priuilegio conferre minores ordines suis subditis. Quod si Episcopus sine licentia, aut literis dimissorius ordinet alterius subditum, Ordo quidem tenet, sed tamen ordinatus est suspensus. *etiam*

8 Septima Conclusio: In iis, qui volunt Ordines suscipere, requiruntur hæ conditiones. *Prima*, sexus Masculinus. *Secunda*, Baptismus. *Tertia*, scientia tanta, vt quis possit exercere actus sui ordinis ritè. *Quarta*, sufficiens ætas. *Quinta*, probitas. *Sexta*, multi alij prohibentur ordinari à iure, vt bigami, solenniter poenitentes. Neophyti, curiales, serui, corpore vitiiati, illegitimi, infames, excommunicati, suspensi, interdicti, & omnes irregulares. Duæ

554 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
primæ conditiones requiruntur vt valida fit ordinatio, reliquæ vt licita sit : quamuis si quid desit , peccatum committatur.

9 Octaua Conclusio : Ceremoniæ , quæ adhibentur in ordinatione sunt sacræ vnctiones , quibus vngitur caput Episcoporum, & manus Presbyterorum. An autem manus impositio sit etiam ceremonia , an potius spectet ad essentiam huius sacramenti, disputabimus *infra*.

10 Nona Conclusio : Annexa dicuntur, quæ consequuntur ex ordine suscepto. Sunt autem triplicia. *Primo*, quædam pertinent ad significandum ipsum statum , seu vitæ conditionem Ministri ordinati, vt nomen Clerici, tonsura & habitus Clericalis. *Secundo*, quædam pertinent ad prærogatiuam aliquam & dignitatem clericorum , vt ius & aptitudo ad beneficia Ecclesiastica, & variæ immunitates, quarum præcipua videtur esse exemptio clericorum à sæculari potestate. *Tertio*, quædam pertinent ad quoddam onus clericorum , vt obligatio recitandi horas canonicas & seruandi castitatem. Hæc generatim ac summatim de Ordinis sacramento.

Q V Æ S T I O I.

An Ordo sit Sacramentum propriè dictum?

1 **N**egant Lutherus *in libro de capt. Babyl.* Illyricus *in confessione Antuerp. cap. 11.* Kemnitius *in 2. p. Exam.* Affirmant Catholici, & ex aduersariis Calvinus *libr. 4. Institut. cap. 14. §. 20.* Et *cap. 19. §. 31.* Et Melanchthon *in locis postea editis.* Et *in apolog. confess. August. artic. 3.* Nota, tria requiri ad sacramentum propriè dictum, vt fatentur Aduersarij, nempe symbolum seu ritum externum, promissionem gratiæ, mandatum seu institutionem Diuinam. Videndum ergo est, an hæc tria reperiantur in Ordine.

2 Prima Conclusio : In ordinatione Ministrorum Ecclesiæ reperitur symbolum, seu ritus externus, scilicet manuum impositio, vt patet ex Scriptura *Act. 6. vers. 6. Hos statuerunt ante conspectum Apostolorum, & orantes imposuerunt eis manus.* Vbi ordinantur Diaconi septem per manus

bus Apostolorum. Act. 13. vers. 3. *Tunc ieiunantes & orantes, imponentesque eis manus, dimiserunt illos.* Vbi Paulus & Barnabas ordinantur Episcopi per impositionem manuum. Act. 14. v. 22. *Et cum constituissent illis per singulas Ecclesias Presbyteros.* Græcè est χειροτονίας δι' αὐτῶν προέβρισαν, id est, cum per manus impositione creassent illis Presbyteros. 1. Timoth. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi, cum impositione manuum Presbyterij.* Ibid. cap. 5. v. 22. *Manus cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis.* Et 2. Tim. 1. v. 6. *Resuscita gratiam Dei quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Et hæc omnia loca intelliguntur ab omnibus expositoribus, de Ordinatione. Vnde etiam apud Græcos vocari solet χειροτονία, id est manuum extensio seu impositio.

Respondet Kemnitius. Apostolos solere manus extendere quidem in ordinatione Ministrorum Ecclesiæ, non tamen ideo, ut per eam ceremoniam conferrent sacramentum: sed ut eos Deo commendarent, & pro iis orarent. Sed contrà est. Primo, quia Act. 6. v. 6. vbi ordinantur Diaconi ab Apostolis, oratio distinguitur ab impositione manuum. Secundo, quia illa verba Apostoli: *Manus cito nemini imposueris, neque communicaueris peccatis alienis,* non possunt explicari de oratione, sed de ceremonia, qua ordinantur Ministri. Non enim communicat peccatis alienis, qui orat pro indigno, sed qui ordinat indignum; & confert illi sacramentum.

3. Secunda Conclusio: In ordinatione Ministrorum Ecclesiæ promittitur & confertur gratia, qua idonei redduntur ad obeundum Ministerium, ut apertè patet. 1. Tim. 4. vers. 14. *Noli negligere gratiam, quæ data est tibi cum impositione manuum Presbyteri.* 2. Tim. 1. v. 6. *Resuscita gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.*

Respondet Kemnitius hanc non esse gratiam iustifican-tem à peccato, quæ necessaria est in sacramento propriè dicto. Sed contrà, quia si Kemnitius putat in quolibet sacramento conferri debere primam gratiam iustifican-tem, quæ reipsa tollat (teget secundum illos) peccatum mortale, non poterit defendere Eucharistiam esse sacramentum, quia Eucharistia non est per se instituta ad conferen-

ferendam primam gratiam & tollendum peccatum mortale, sed potius ad gratiam conferuandam & augendam, & ideo non sumitur nisi ab iis qui iudicantur mundi, & puri à peccato, iuxta 1. Cor. II. v. 28. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.* Si autem putat Kemnitius in quolibet sacramento conferri aliquam gratiam iustificantem, siue primam, siue augmentum illius, quatenus distinguitur à gratia gratis data; non potest ipse negare, quod ordinatio sit sacramentum, quia in illa gratia iustificans est distincta à gratia gratis data. Et hoc patet 2. Tim. I. vers. 6. ubi, cum dixisset gratiam Timotheo datam esse per impositionem manuum, statim explicat, quæ sit illa gratia, his verbis: *Non enim dedit Deus spiritum timoris, sed virtutis, & dilectionis, & sobrietatis.* Et apud Ioan. cap. 20. vers. 22. cum Christus daret Apostolis potestatem remittendi peccata, quæ est pars quædam sacerdotij, dixit: *Accipite Spiritum Sanctum.* At gratia gratis data, quæ potest esse in impiis etiam & peccatoribus, non vocatur vnquam absolute Spiritus sanctus. Sed spiritus & donum linguarum, &c.

4 Tertia Conclusio: Ordinatio Ministrorum Ecclesiæ est à Deo instituta & mandata, vt apertè colligitur ex Act. 13. vers. 2. *Segregate mihi Paulum & Barnabam in opus ad quod assumpsi eos.* Et Act. 20. vers. 28. *In quo vobis Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei:* quasi dicat, non populus. Ephes. 14. vers. 11. *Ipse dedit quosdam quidem Apostolos, quosdam Prophetas, alios autem Pastores & Doctores.*

Respondet Kemnitius, extare quidem mandatum, vt Ministri ordinentur, non tamen, vt certo ritu ordinentur, nempe per manus impositionem, aut per sacram Vnctionem. Contra verò est, quia licet disertis verbis non extet mandatum de manus impositione: tamen euidenter ex Scriptura colligitur. Ratio, quia nullus homo aut Angelus, sed solus Deus potest gratiam alligare certo signo aut instrumento, vt etiam Aduersarij concedunt. Atqui gratia alligata est impositioni manuum in ordinatione Ministrorum Ecclesiæ, vt patet ex illis verbis: *Resuscita gratiam, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Ergo Deus alligauit gratiam impositioni manuum in ordinatione. Ergo
vult

vult gratiam conferri per impositionem manus.

Dices : Christus cum ordinavit Apostolos, non legitur illis manus imposuisse. Respondeo. Nec contrarium legitur. Deinde non disputo hoc loco, quid Christus fecerit, qui non erat alligatus sacramentis; sed quid voluerit Apostolos & horum successores facere, qui sunt alligati sacramentis.

Q V Æ S T I O II.

An ordinatio Episcopalis distinguatur ab ordinatione Presbyterij?

1 **A**Ntiqua quæstio est : An Presbyter iure Diuino sit Episcopo æqualis. Affirmauit olim Aërius hæreticus, Epiphanius *her.* 75. Augustinus *libro de hæresibus, in titulo 6. cap. 53.* Aërius enim, cum esset Presbyter, doleretque quod non posset ordinari Episcopus, coepit docere Episcopum non esse maiorem Presbytero, vt refert S. Augustinus *loco citato.* Idem postea docuit Ioannes Vviclefius, teste *Valdensi lib. 2. de doctrina fidei, art. 3. cap. 60.* Et nostro tempore Calvinus *lib. 4. Instit. cap. 4. §. 2.* vbi dicit solum iure humano maiorem esse Episcopum; & perinde se habere inter Presbyteros, sicut Consul se habet inter Senatores. Idem sentit Kemnitius *in exam. sess. 23. Trident.* Et Erasmus *in priorem ad Timoth. cap. 4.* Verùm iure Diuino Episcopum maiorem esse Presbytero potestate ordinis ac potestate iurisdictionis, patet ex *Conc. Trid. sess. 23. c. 4. & can. 6. & 7.* Hoc breuiter explicandum est.

2 **P**rima Conclusio : Episcopus iure Diuino maior est Presbytero, quantum ad potestatem ordinis. Ratio est, quia Episcopus potest ordinare Sacerdotes, quod Presbyter facere non potest. Ita enim docent Damascus *in epist. 3.* Epiphanius *heres. 75.* Chrysostomus, Theophylactus & Oecumenius *in 1. ad Tim. cap. 3. & 4.* Leo Papa *epist. 88.* Et D. Hieronymus *in epist. 85. ad Euagrium,* vbi sic ait: *Quid facit Episcopus excepta ordinatione, quod Presbyter non faciat?*

Confirmatur experientia, quia nullus vnquam Sacerdos, aut Diaconus ordinatus est, nisi ab Episcopo. Quod autem

autem hoc sit iuris Diuini, patet, quia ordinatio à Presbytero facta habetur irrita, secundum Damasum, *loco citato*. Et Gregorium III. *in epist. ad Bonifacium*. At non esset irrita si Presbyter iure Diuino haberet potestatem ordinandi.

Dices: Etiam si iure Diuino haberet potestatem ordinandi; tamen Ecclesia posset prohibere usum illius potestatis; & sic ordinatio esset irrita? Respondeo. Prohibitio Ecclesiæ solùm facit, vt ordinatio sit illicita, non autem vt sit irrita. Simile est in potestate consecrandi Eucharistiam. Quamuis enim Sacerdos ab Ecclesia suspensus, vel excommunicatus peccaret consecrando Eucharistiam, tamen consecratio teneret, quia potestas consecrandi est à Deo. Et ideo non potest tolli per prohibitionem Ecclesiæ.

3 Secunda Conclusio: Episcopus etiam iure Diuino maior est Presbytero, quantum ad potestatem iurisdictionis. Probatur *primo*, ex figura veteris Testamenti, quia olim iure Diuino tres gradus erant distincti, nempe Pontificum, Sacerdotum & Leuitarum, ita vt Pontifex esset maior Sacerdotibus, & hi Leuitis; quia & consecrationes eorum erant distinctæ, & vestes, & officia, Exod. 28. & 29. & Leuit. 8. & Num. 3. 4. & 8. & *alibi*. At nostri Episcopi respondent Pontificibus, & Presbyteri Sacerdotibus, & Diaconi Leuitis. Ita Damasus *in epist.* 3. S. Hieronymus & Leo Papa *locis citatis*, Concilium Hispalense I L. *canone* 7. & multi alij. Ergo nostri Episcopi iure Diuino sunt maiores Presbyteris.

Hoc argumentum non solùm procedit de potestate ordinis, sed etiam iurisdictionis, quia constat Pontificem veteris Testamenti vtraque potestate fuisse maiorem Sacerdotibus. *Primo*, potestate Ordinis, quia solus Pontifex consecrabat Sacerdotes & Leuitas, in deserto præsertim; & solus intrabat in Sancta Sanctorum ad aspergendum sanguinem hirci in die expiationis, quæ semel fiebat in anno. *Secundo*, potestate iurisdictionis; quia constat iurisdictionem in veteri Testamento penes Pontificem fuisse, non autem penes minores Sacerdotes, vt patet ex illo Deuteronom. 17. *vers.* 12. *Qui superbierit nolens obedire*

obedire Sacerdotis imperio, ex decreto iudicis morietur. Hoc etiam fatentur Centuriarios Magdeburg. cent. 1. lib. 1. cap. 7. his verbis: In Ecclesia populi Iudaici vnus erat tantum lege Diuina Sacerdos summus, quem omnes cogebantur agnoscere, eique parere; ecce iurisdictionem, Caluinus 4. Institut. cap. 6. §. 2. Illic vnum Antistitem praececit, quem omnes respicerent; quo melius in vnitatem continebantur.

Secundo probatur conclusio ex distinctione duodecim Apostolorum & septuaginta Discipulorum. Nam Apostoli iure diuino fuerunt maiores septuaginta Discipulis; vt colligitur ex diuersa institutione; quia Christus voluit, solum esse duodecim Apostolos, quos vt plurimum secum habebat & priuatim instituebat: Discipulos autem voluit esse septuaginta duos. Deinde solis Apostolis dixit Ioannis 20. v. 21. Sicut me misit Pater, ita ego vos. Postremo, cum propter defectionem Iudae numerus duodenarius imminutus esset, assumptus est S. Matthias cum solenni quadam ceremonia, qui tamen antea erat ex numero Discipulorum. Ergo plus erat esse Apostolum quam Discipulum. Atqui verò Episcopi succedunt Apostolis, & Presbyteri discipulis, vt constanter docent Damascus epist. citata. Anacletus epist. 2. S. Hieronymus in epistola ad Marcellam, de erroribus Montani. August. in Psal. 44. Leo epist. 88. Isidorus lib. 2. de Diuinis officiis. Beda in cap. 10. Lucae. Concilium Neocæsariense can. 13. & alij passim. Ergo Episcopi iure Diuino sunt maiores sacerdotibus.

Tertio probatur ex Act. 20. vers. 28. Attendite vobis & vniuerso gregi, in quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere (iurisdictione) Ecclesiam Dei. Et 1. Timoth. 5. v. 19. Aduersus Presbyterum accusationem noli recipere, nisi sub duobus aut tribus testibus. Ex priori loco colligimus Episcoporum propriam esse curam & gubernationem Ecclesiae. Ex posteriori Timotheum, qui fuit Episcopus, fuisse iudicem Presbyterorum, ac proinde in potestate iurisdictionis superiorem.

Quarto probatur ex Patribus Clementis in canonibus Apostolorum, can. 40. ait: Presbyter & Diaconi praeter Episcopum nihil agere pertinent. Nam Domini populus illi commissus est,

et pro animabus eorum redditurus est rationem. Tertullian. in libro de Baptismo: Ius habet dandi Baptismum summus sacerdos, qui est Episcopus; de hinc Presbyteri et Diaconi, sed non sine Episcopi voluntate. Similia D. Dionysius in Hier. Eccles. cap. 5.

4 Prima Obiectio sumitur ex illo ad Phil. 1. v. 1. *Paulus et Timotheus serui Iesu Christi omnibus sanctis qui sunt Philippis cum Episcopis et Diaconibus.* Hic per Episcopos debent intelligi Presbyteri; quia si intelligerentur Episcopi, quales nunc sunt, sequeretur fuisse in vna ciuitate plures Episcopos, quod est absurdum.

Respondeo cum D. Thom. in 2.2. q. 148. art. 6. ad 1. Illa duo nomina *Episcopus & Presbyter*, tempore Apostolorum fuisse communia omnibus Sacerdotibus, tam maioribus, quos nunc Episcopos vocamus, quam minoribus, quos Presbyteros appellamus, licet res ipsae & potestates distinctae essent. Itaque S. Paulus nomine Episcoporum complexus est omnes sacerdotes.

Eadem solutio adhiberi potest ad alia quaedam testimonia, vbi nunc Episcopi pro Presbyteris, nunc Presbyteri pro Episcopis nominantur; vt v. g. 1. ad Tit. 1. v. 5. *Huius gratia reliqui te Crete, vt constituas per ciuitates Presbyteros.* Et paulo post explicans, quales debeat constituere Presbyteros, ita subdit: *Oportet Episcopum sine crimine esse.* Vnde patet illum promiscue vsurpare duo illa nomina Episcopus & Presbyter.

5 Secunda Obiectio sumitur ex 1. Tim. 4. v. 14. *Noli negligere gratiam, quae data est tibi cum impositione manuum, Presbyterij.* Ex quo loco dicit Kemnitius S. Hieronymum demonstrasse Episcopum posse ordinari à Presbyteris; ac proinde Episcopum non esse maiorem Presbytero.

Resp. Kemnitium mentiri. Nam D. Hieron. in *Epist. ad Euagrium*, quam citat Kemnitius, expresse docet Presbyteros non posse ordinare. Verba sunt haec: *Quid facit Episcopus, excepta ordinatione, quod non etiam faciat Presbyter?* Adduxit autem S. Hieronymus locum S. Pauli illum, ostendens Episcopos in Scripturis aliquando vocari Presbyteros. Sic enim exposuit illa verba: *Per impositionem manuum Presbyterij, id est, per impositionem manuum,*
qua

qua Presbyteratum accipiſſi, ut Presbyteratus ſit idem, quod Episcopatus. Conſtat enim Timotheum fuiſſe Episcopum, & non ſimplicem Presbyterum. Alij tamen nomine Presbyterij intelligunt coetum Presbyterorum, id eſt, Episcoporum, qui Timotheo in ordinatione Episcopali manus impoſuerant. Ita Chryſoſt. & alij Græci in illum locum.

6 Tertia Obiectio eſt ex D. Hieronymo, qui in epiſt. ad Titum, cap. 1. ſcribit hoc modo: *Idem Presbyter, qui Episcopus; & antequam Diaboli inſtinctu ſtudia in religione fierent, & diceretur in populis: Ego ſum Pauli, ego Apollo, ego Cepha, communi Presbyterorum conſilio Eccleſiæ gubernabantur: poſtquam verò unusquisque eos quos baptizauerat, ſuos putabat eſſe, non Chriſti; in toto orbe decretum eſt, ut vnus de Presbyteris electus ſuperponeretur cæteris; ad quem omnis Eccleſiæ cura pertineret, & ſchiſmatum ſemina tollerentur.* Et infra: *Sicut ergo Presbyteri ſciunt ſe ex Eccleſiæ conſuetudine ei, qui ſibi præpoſitus fuerit, eſſe ſubiectos; ita Episcopi nouerint ſe magis conſuetudine, quam diſpoſitionis Dominicæ veritate Presbyteris eſſe maiores.* Eadem penè verba habent Anſelmus & Sedulius in eundem locum S. Pauli.

Reſp. Variæ ſunt ſolutiones. Prima eſt D. Thom. in 2.2. q. 184. art. 6. ad 1. vbi dicit Hieronymum loqui de nominibus Episcopi & Presbyteri, non autem de reipſa, vel officio. Sed contrà eſt, quia verba Hieronymi planè contrarium oſtendunt. Secunda eſt Antonij Delphini lib. 2. de Eccleſia, dicentis Hieronymum ſentire initio Eccleſiæ naſcentis omnes Presbyteros fuiſſe Episcopos, non quòd idem eſſet Episcopatus & Presbyteratus, ſed quòd vtraque dignitas omnibus Sacerdotibus eo tempore daretur. Poſtea verò ad euitanda ſchiſmata cœpiſſe aliquos ſolùm Presbyteros ordinari, & ita ex Eccleſiæ conſuetudine factum eſſe, ut Episcopi eſſent maiores Presbyteris. Sed contrà, quia S. Hieronymus contendit Episcopatum tanquam rem nouam cœpiſſe ex conſuetudine Eccleſiæ. Hoc autem non eſſet verum, ſi omnes olim Presbyteri fuiſſent ſimul Episcopi.

Tertia eſt Michaëlis Medinæ lib. 1. de Sacrorum hominum continentia, cap. 5. vbi dicit Hieronymum, Anſelmum, Sedulium, & alios Patres fuiſſe planè in errore Aerij; Eccleſiam

tamen in illis non damnasse eum errorem, sed tolerasse, eò quod essent alii Catholici, damnasse autem eundem errorem in Aërio, quia ipse in multis aliis punctis erat hæreticus. Sed contra, quia hoc est iniuriam facere antiquis Patribus, & toti Ecclesiæ, quasi illa vnum eundemque errorem dampnaret in vno, & toleraret in aliis.

Quarta est nostra, Hieronymum sensisse, quòd Episcopus, licet iure Diuino sit maior Presbytero, quoad potestatem ordinis; non tamen sit maior quoad potestatem iurisdictionis. Et hoc valde est conforme verbis S. Hieronymi.

7 *Quarta* Obiectio sumitur ex S. August. *Epist. 19. ad Hieronymum*, vbi sic ait: *Quamuis secundum honorem vocabula, quæ iam Ecclesiæ vsus obtinuit, Episcopatus maior sit Presbyterio; in multis tamen rebus Augustinus Hieronymo minor est.* Resp. illa verba: *vsus Ecclesiæ*, possunt dupliciter exponi, *Primo*, in principio nascentis Ecclesiæ Episcopi, & Presbyteri erant æquales, sed iam vsus obtinuit vt Episcopatus sit maior Presbyterio. *Secundo* sit: antequam Ecclesia Christi institueretur, nomina ista Episcopus & Presbyter, non erant honoris vocabula, sed officij vel ætatis: nunc autem honoris ac dignitatis nomina sunt. Et secundum hæc nomina Augustinus maior est Hieronymo, quamuis in multis aliis rebus sit minor. Hoc secundo sensu intelligenda sunt illa S. Augustini verba.

8 *Quinta* Obiectio. Christus ordinauit Presbyteros in vltima cœna secundum omnes Catholicos. At nusquam legitur ordinasse Episcopos. Ergo Episcopatus non est introductus iure Diuino. Resp. Petrus à Christo fuit ordinatus Episcopus, & à Petro, Iacobus & Ioannes, & ab his ceteri Apostoli, vt copiosè ostendit Ioannes de Turcremata *lib. 2. summa Eccles. cap. 32.* Bellarm. *lib. 1. de Pontifice, cap. 23.*

QVÆSTIO III.

An ordinatio Episcopalis sit Sacramentum?

† **N**egat Dom. Sot. *lib. 4. de iust. & iure, quest. 1. art. 2.* & aliqui antiquiores Scholastici in 4. d. 24. Affirmant

mant Ioannes Maior, Scotus, Paludanus in 4. *distinct.* 24. Petrus Sotus *lectione* 4. de Sacramento Ordinis. Cajetanus *tomo* 1. *opuscul.* capite 11. & multi Canonistæ *cap. Perlectis, distinct.* 25.

2 Vnica Conclusio. Probabilius est ordinationem Episcopalem esse propriè Sacramentum. Probatur *primo*, ex Patribus antiquis, qui vt plurimum loquuntur de Episcopatu, quando dicunt Ordinem esse Sacramentum. *Secundo*, quia scripturæ, quibus Catholici probant Ordinem esse Sacramentum, intelliguntur de ordinatione Episcopali, vt 1. *Tim.* 4. Et 2. *Tim.* 1. patet. Nam in his duobus solis locis ponitur symbolum externum cum promissione gratiæ. At in his agitur de ordinatione Timothei, qui fuit Episcopus à Paulo ordinatus, vt omnes docent interpretes in hos locos. Similiter *Act.* 13. agitur de ordinatione Episcopali Pauli & Barnabæ. Quare si ordinatio Episcopalis non est Sacramentum, non possumus ex scripturis apertè probare Ordinem esse Sacramentum.

Tertio probatur, quia ordinatio Episcopalis est externa ceremonia conferens gratiam, & imprimens characterem spiritualem. Ergo est propriè Sacramentum. Prius patet ex illo 2. *Timot.* 1. *vers.* 6. *Resuscita gratiam Dei, quæ est in te per impositionem manuum mearum.* Posterius probatur *primo*, quia Episcopalis ordinatio non potest repeti. *Secundo*, quia Episcopus potest conferre duo Sacramenta; Confirmationem & Sacerdotium, quæ non possunt vlli alij ordines inferiores conferre. E. Episcopus ex sua ordinatione habet spiritualem potestatem sibi propriam, & consequenter characterem. An autem hic character sit omnino nouus & distinctus; an verò extensio characteris Presbyteralis, parum ad rem facit.

3 Prima Obiectio. Episcopatus non est Ordo nouus; alioquin essent plures Ordines quam septem. Ergo etiam non est nouum, & distinctum Sacramentum. Respondeo, Episcopatus & Presbyteratus faciunt vnum Ordinem vnitatè generica, qui diuiditur in duas species, quarum vna includit aliam.

4 Secunda Obiectio. Si Episcopatus esset Sacramentum, sequeretur aliquem posse ordinari Episcopum, qui non

564 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
effet Presbyter, vt patet in simili. Nam si aliquis ordinaretur Presbyter, qui antea non fuisset Diaconus, ille effet vere ordinatus. Respondeo, non est simile, quia Presbyteratus non includit essentialiter Diaconatum, sicut Episcopatus includit Presbyteratum.

5 Tertia Obiectio. Vel character Episcopalis est maior Presbyterali, vel non. Si maior. Ergo est aliquid maius potestate consecrandi Eucharistiam; quod omnes negant. Si non est maior. Ergo Episcopus, vt Episcopus non est maior Presbytero, quod est contra dicta superius. Respon. si præcisè spectetur Episcopalis character, minor est character Presbyterali. Si autem spectetur integer character, qui est in Episcopo, quatenus continet Episcopalem & Presbyteralem, tunc est maior solo Presbyterali.

Q V Æ S T I O I V.

An impositio manuum sit de essentia Ordinis.

1 **I**N ordinatione Presbyteri & Diaconi est duplex symbolum externum, impositio manuum, & porrectio calicis, aut alterius instrumenti. Est autem quæstio vtrum horum sit essentialis materia huius Sacramenti.

2 *Prima* Opinio est, solam porrectionem instrumentorum esse materiam essentialem. Ita Dom. Soto in 4. d. 24. *quest. 1. art. 4.* Gregor. de Val. *quest. 1. de Sacramento Ordinis, puncto 5.* & quidam alij. Probatur *primo*, quia in Concil. Florentin. non assignatur alia materia, nisi porrectio instrumentorum. *Secundo*, quia Innocentius III. *cap. Pastoralis. De Sacramento non iterandis.* Et Gregor. IX. *ibid. cap. Presbyter*, dicunt non debere iterari ordinationem factam sine manus impositione, sed supplendum esse quod omissum est. Addit Gregor. IX. impositionem manuum esse ritum ab Apostolis inductum. *Tertio*, quia tunc aliquis fit sacerdos, cum dicitur: accipe potestatem offerendi Sacrificium. Sed tunc non imponuntur manus, sed tantum calix cum vino, & patena cum pane porrigitur. Ergo impositio manus post accedens non pertinet ad essentiam Ordinis.

3 *Secunda* Opinio est, non solam instrumentorum porrectionem,

rectionem, sed etiam manus impositionem esse materiam essentialem. Ita Petr. Soto *lecti. 5. de Sacramento Ordinis*. Mart. Ledesmi. *in 4. quæst. 36. art. 4. ad 1.* Hofius *in Conf. Polonica, cap. 50.* Bellarm. *de Sacramento Ordinis, cap. 9.* Henriquez *de Sacramento Ordinis, cap. 6.* Quibus fauet D. Th. *in 4. dist. 25. quæst. 1. 1.* Bonaventura, Scotus & Paludanus *in 4. dist. 24.* & Altifiodorensis *in 4. parte Summæ Theologicæ.*

Probat hęc opinio *primo*, quia Scripturæ pro externo symbolo ordinationis passim tradunt impositionem manuum, vt *suprà* citavi. *Secundo*, idem faciunt antiqua Concil. Pontifices & Patres. Concil. Nicenum primum, *Can. 9.* Antiochenum *Can. 10. & 17.* Carthaginense quartum, *Can. 3. & 4.* Clemens *lib. 8. constit. cap. 2.* Damasus *Epistol. 4.* Innocentius I. *Epistol. 22. ad Episc. Macedonia.* Leo I. *Epistol. 87. ad Episc. Africa.* Ambrosius *lib. de dignitate Sacerdotali, cap. 5.* vbi sic habet: *Homo manum imponit, & Deus largitur gratiam.* D. Hieronym. *in cap. 58. Isaie*, vbi ait: *Ordinario non solum ad impetrationem vocis, sed etiam ad impositionem manuum impletur.* Hinc Græci, vt dictum *suprà*, vocant ordinationem *χειροτονία*, id est, manus impositionem.

4. Prima Conclusio. In ordinatione Presbyterorum, de qua potissimum disputatur, conferuntur duæ potestates: Vna consecrandi Eucharistiam; altera absoluendi à peccatis. Christus diuisit has potestates duas cum ordinauit Apostolos, & vnã tradidit in vltima cœna dicens: *Hoc facite*: alteram post resurrectionem dicens: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis, &c.*

5. Secunda Conclusio. Hoc tempore confertur hęc duplex potestas cum duplici ceremonia externa, & cum duplici forma verborum. *Pror* potestas, scilicet consecrandi Eucharistiam confertur cum porrectione instrumentorum, & cum hac forma: *Accipe potestatem offerendi Sacrificium pro viuis & defunctis.* *Posterior* confertur cum impositione manuum, & cum hac forma: *Accipe Spiritum sanctum quorum remiseris peccata, remittuntur eis.* Quæstio est an vtraque ceremonia sit essentialis, & à Christo instituta? Authores *secundæ* opinionis affirmant.

6 Tertia Conclusio. Impositio manuum videtur esse materia essentialis huius Sacramenti, & à Christo instituta: porrectio verò instrumentorum videtur esse accidentalis, & ab Ecclesia introducta. Probatur *primo*, quia nec in Scripturis, nec in Antiquis PP. & CC. fit vlla mentio porrectionis instrumentorum, sed tantum impositionis manuum.

Dices: Christus in vltima coena legitur Apostolis porrexisse calicem. Respond. porrexit calicem cum sanguine, non cum vino vt nunc fit. Deinde non legitur porrexisse patenam, sed tantum panem fractum & consecratum. *Secundo*, probatur, quia Diaconis hoc tempore porrigitur liber Euangeliorum, qui non potuit porrigi Apostolorum tempore, cum nondum extaret talis liber. Idem dici potest de quibusdam instrumentis, vt de libro Exorcismorum, de clauibus templi, de candelabro, & similibus, quia non est verum simile huiusmodi instrumenta fuisse porrecta tempore Apostolorum, cum nec Scriptura, nec antiqui Patres id affirmant.

7 Ad *primum* argumentum *primae* opinionis. Respond. Conc. Florentinum in instructione Armenorum solum meminisse materiae accidentalis, quae ab Ecclesia fuit instituta; non autem substantialis, quam Christus praescripsit, quia haec ex Scripturis & Antiquis PP. erat satis cognita, non autem illa. Addo, si hoc argumentum valeret, posse optime retorqueri, ita Antiqua Concilia non assignant aliam materiam nisi impositionem manuum. Ergo, &c.

Nota: Antiqua Concilia assignasse materiam à Christo institutam: Florentinum verò materiam assignasse, quam Ecclesia introduxit.

Ad *secundum*, Respond. Innocentium & Gregorium nihil aliud dicere, quam impositionem manuum, si omiffa sit in Ordinatione, supplendam esse, quod est pro nobis, quia hinc sequitur ordinationem non esse perfectam sine manuum impositione. Quod addit Gregorius manuum impositionem esse ritum ab Apostolis introductum, non sic debet accipi, quasi Apostoli hunc ritum instituerint, sed quia illi primi coeperunt illum usurpare in ordinationibus.

Ad tertium, Resp. tunc aliquem fieri perfecte Sacerdotem, quando accipit omnem potestatem Sacerdotalem & gratiam sanctificantem. Est enim duplex potestas, vna consecrandi Eucharistiam, altera absoluedi à peccatis. Auctores primæ opinionis putant vtramque simul dari, quando fit porrectio instrumentorum, longè antè impositionem manuum. Putant enim porrectionem esse materiam essentialem, qua perficitur Sacramentum, ac proinde impositionem manuum, quæ postea sequitur, esse planè extrinsecam. Effectus enim Sacramenti non pendet ab extrinsecò, sed ab ipsa substantia Sacramenti.

Authores autem secundæ opinionis putant priorem potestatem dari per porrectionem instrumentorum, & posteriorem per impositionem manuum. Et hoc necessariò dicendum esset, si ponamus vtramque ceremoniam esse essentialem, & præterea Sacramenta physicè concurrere ad effectum, & non tantùm concurrere moraliter.

Ad secundum nostra principia dicendum est vtramque potestatem conferri per moralem efficientiam, ac proinde parum referre, siue materia & forma Sacramenti sit physicè præsens quando effectus confertur, siue sit absens.

Q V A S T I O V.

Cuius sit ordinare Ministros Ecclesiæ.

1 **H**ic tria distinguenda, electio, ordinatio, & vocatio seu missio. Electio nihil aliud est, quam designatio certæ personæ ad ministerium Ecclesiasticum. Ordinatio est externa ceremonia, qua certo ritu ordinatur & consecratur minister Ecclesiæ. Missio seu vocatio tribuit iurisdictionem in actu secundo, & re ipsa facit Episcopum, & pastorem populi. Hoc posito quæstio est inter Catholicos & aduersarios, quis in Ecclesiâ habeat ius præsentandi, eligendi, ordinandi & mittendi.

2 Prima Opinio est, solius Dei esse eligere pastores Ecclesiæ. Ita Vvielef. & Huss. teste Vvaldensi *lib. 2. Doctrinæ fidei, cap. 39. & 40.* Fundamentum illorum est, quia soli prædestinati possunt esse Pastores, & Episcopi in Ecclesiâ,

568 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
cùm Ecclesia constet ex solis prædestinatis. At solus Deus
nouit, qui sint prædestinati. Ergo solus Deus potest elige-
re Pastores & Episcopos. Vide Conc. Constantiense *sess.* 8.
& 15. vbi recitantur articuli illorum hæreticorum.

3 Secunda Opinio est Lutheranorum & Caluinistarum,
qui duo docent. *Primo*, electionem & missionem iure Di-
uino spectare ad totam Ecclesiam, id est, ad clerum & po-
pulum, ita vt electio, aut missio nulla sit, quæ sine populi
consensu, & suffragio facta est. Ratio est, quia populus
iure Diuino non tenetur accipere Pastorem, quem neque
nouit, neque cupit. *Secundo* docent ordinationem, quæ
per manus impositionem fieri solet, solis Pastoribus tri-
buendam esse, quoad externam ceremoniam: quia non
potest commodè fieri, vt totus populus imponat alicui
manus. Non tamen solis Pastoribus, quoad vim & valo-
rem, quia Pastores id faciunt nomine totius cleri & popu-
li; ita vt verè dici possit ac debeat, totum clerum & popu-
lum non solùm eligere & mittere, sed etiam ordinare mi-
nistros Ecclesiæ. Vide Lutherum *in libro de potestate Papæ.*
Caluin. 4. *Instit.* 3. §. 15. Kern. *in Exam. Conc. Trident. sess.* 23.
& alios passim.

Hinc inferunt apud Pontificios nullum esse legitimum
Episcopum aut Pastorem, quia in eligendo Episcopo, &
Pastore excluditur populus à ferendo iussu.

4 Tertia sententia est Catholicorum, qui similiter duo
docent. *Primo*, ius ordinandi & mittendi Ministros nullo
modo pertinere ad plebem. *Secundo*, ius eligendi fuisse
aliquando, & aliquo modo penes populum, non tamen le-
ge Diuina, sed concessione, vel conuentione Pontificum.
Hæc sententia breuiter explicanda est, & dicendum. *Primo*,
de Electione. *Secundo*, de Ordinatione. *Tertio*, de Missio-
ne, seu Vocatione.

5 Prima Conclusio. Electio Ministrorum Ecclesiæ non
fit à solo Deo. Est contra Vviclef. & Huss. putantes solos
prædestinatos eligi posse ad ministerium, ac proinde à so-
lo Deo id fieri oportere, qui solus nouit, qui sint prædesti-
nati: Hoc facillè refellitur. *Primo*, exemplo ipsius Dei, qui
elegit Saulem in Regem, qui tamen fuit reprobus. *Secun-
do*, exemplo Christi, qui elegit Iudam proditorem, Ioan. 6.
vers. 70.

vers. 70. Nōne ego vos duodecim elegerim, & ex vobis vnus Diabolus est? Tertio, exemplo Apostolorum, qui Actor. 6. v. 5. elegerunt septem Diaconos, inter quos fuit Nicolaus, qui postea fuit hæresiarcha. Quarto, ex Patribus. Orig. homil. 4. in librum Iudicum, docet sæpè Deum ad puniendā populi peccata permittere vt impij regant Ecclesiam, Chrysof. homil. vlt. ad epist. ad Hebr. August. l. 2. contra exemplum Parmeniani c. 4. Et Bernard. serm. 66. in Cantica, docent homines malos posse esse veros Episcopos, quod confirmat Bernardus ex illo testimonio de Caipha, Ioan. 11. v. 51. Cum esset Pontifex anni illius, prophetauit, quod Iesus moriturus erat pro gente. Caiphas enim licet iniquus & reprobus, fuit tamen vetus Pontifex, quia Deus ratione illius officij dedit illi donum prophetandi.

Quinto, probatur ratione directa, quia si solus Deus eligeret ministros Ecclesiæ, vel id faceret sola interna voluntate, sine vllō signo externo, vel certè visibili & externo aliquo signo: Si primum, frustra esset talis electio, quia nihil de ea nobis constaret: Si secundum, vel signum id esset miraculosum, vt verbi gratia, descensus columbæ, vel aliud: vel loco signi accipiendæ essent sortes, vt factum est, Actor. 1. vers. 26. in electione S. Matthiæ. At miraculosa signa sunt valdè rara, & hoc tempore nusquam apparent in electione ministrorum. Vti autem sortibus, quando humano consilio res transigi potest, nullo modo licet. Nam directio sortium, vel expectatur à casu, vel à cœlo, vt Mathematici, vel à Diabolo, vel à Deo. Si à casu, stultum est electionem Pastorum committere temeritati fortunæ, quando maturo consilio potest defini. Si à cœlo, superstitiosum est, quia cœlum non habet vim moderandi liberas hominum actiones, qualis est electio ministrorum. Si à Diabolo, impium ac sacrilegum est, quia non debemus illum præficere rebus sacris. Si tandem à Deo, peccatum est tentationis Dei petere & expectare ab eo vt dirigat sortes, quando neque ipse se id facturum promisit; neque deest humanum consilium, quo res sine sortibus possit transigi. Vnde Ecclesia meritò improbavit electionem Prælatorum per sortes, vt patet, cap. Ecclesia. De Sortilegiis. Vide etiam

S. Hieronym. in cap. 1. *Ionæ*, & V. Bedam in caput primum *Astorum*.

6 Dices primo, Salomon affirmat fortes à Deo gubernari, Prou. 16. v. 13. dicens: *Sortes mittuntur in sinum, & à Domino temperantur*. Respondeo. Salomon loquitur de communi illa Dei Prouidentia, quæ cernitur in omnibus rebus & euentibus, siue deliberatis, siue fortuitis. Deus enim per suam prouidentiam ita gubernat omnia, vt, quocumque modo res cadat, nouerit eam dirigere ad bonum aliquem finem. Hoc modo gubernat etiam electionem per sortes. Siue enim bonus, siue malus eligatur, Deus nouit electionem illam in bonum exitum conuertere. Non autem loquitur Salomon de aliqua peculiari Dei Prouidentia, qua ita dirigat sortes, vt semper optimus quisque eligatur.

7 Dices secundo, cur ergo Apostoli elegerunt Matthiam per sortes, si non putauerint Deum peculiari quadam prouidentia fortes gubernare? Respond. exemplum particulare non facit regulam communem. Apostoli potuerunt ex Diuina inspiratione eligere per sortes, quod aliis sine tali inspiratione non licet. Hoc sensu dixit S. Hieron. *lococit.* *Priuilegium vnius non debere trahi in exemplum ordinariæ electionis.* Secundo, Respond. etiam si nullo priuilegio, aut inspiratione vli fuissent Apostoli in electione per sortes, tamen rectè fecissent, quia Matthias & Barnabas, ex quibus alterum volebant eligere, ad eò erant pares sanctitate & doctrina, vt humano iudicio discerni non posset, vter esset præponendus. In eiusmodi autem casu licitum est vti sortibus, tum quia non tentatur Deus, quando aliquid ab eo exquiritur, quod humano consilio determinari non potest: tum quia nullum est periculum in euentu, quando pares sunt de quorum electione agitur: tum denique, quia neutri parti fit iniuria, & omnis querimoniarum materia præscinditur. Vide S. Augustinum *Epist. 180. ad Honoratum*, vbi in simili casu querit, quid agendum sit, quando tempore persecutionis est disceptatio inter Ministros Ecclesiæ, qui eorum maneat, ne deleatur Ecclesia. Et respondet, cum talis disceptatio sit inter ministros bonos & feruentes caritate, si iudicio humano non possit terminari, sorte eligendos esse, qui maneat, & fugiant. Idem *lib. 1. Doctr. Christ. cap. 28.*
ponit

ponit alium casum his verbis: *Si tibi abundaret aliquid, quod dari oportet ei, qui non haberet, nec duobus dari posset, si tibi occurrerent duo, quorum neuter alium, vel indigentia, vel erga te aliqua necessitudine superaret, nihil iustus faceres, quam ut sortis eligeres, cui dandum esset, quod dari utique non posset.*

Videntur idem fecisse Iudæi, quando ex multis Sacerdotibus eligebatur vnus, qui certo tempore thus Domino adoleret, vt colligitur ex illo Luc. 1. v. 9. *Sorte exiit Zacharias, vt incensum poneret.* Legatur ibi Maldonatus.

8 Secunda Conclusio. Electio Ministrorum Ecclesiæ, vt verbi gratia, Pontificis, Episcoporum, aut Pastorum iure Diuino non conuenit toti populo, nec ex eius consensu & suffragio dependet. Est contra Lutheranos & Calvinistas. Probatur primo, exemplo Aaronis, qui à solo Moyse fuit electus in Pontificem, sine vilo consensu vel consilio multitudinis. Scribitur autem, *Hebr. 5. v. 4.* alios eodem modo eligendos esse.

Secundo, probatur falsitas exemplo Christi, qui sine vilo populi suffragio elegit Apostolos 12. & 72. Discipulos. *Tertio*, exemplo Apostolorum, qui eodem modo elegerunt Apostolos, vt constat ex eo, quia Episcopos à se creatos mittebant ad populum absentem & infidelem, cuius consensum in electione non habuerant.

Respondet Kemnitius, Episcopos missos ad infideles fuisse electos à plebe illius Ecclesiæ vbi ordinabantur. Sed contra, *Primo*, quia hoc non probari potest ex scripturis, ideo gratis dicitur. *Secundo*, quia vnus populus non habet ius eligendi Episcopum pro alio populo. *Tertio*, quia Aduersarij dicunt ideo electionem Episcopi pertinere ad populum iure Diuino, ne populi accipiant pastorem, quem neque volunt, nec norunt. Ergo volunt electionem pastoris pertinere ad illum populum cui præficiendus est pastor. Hoc autem ostendi falsum esse exemplo Apostolorum.

Quarto, probatur conclusio exemplis & testimoniis veterum, *Ruff. l. 10. hist. c. 9.* scribit Frumentium ab Athanasio creatum Episcopum Indorum, Indis ipsi ea de re nihil scientibus, aut cogitantibus. Gregorius 11. ordinauit sanctum nostrum Bonifacium Episcopum Germanorum, sine horum scitu & consensu, vt patet ex eius vita.

Quinto,

Quinto, probatur ex antiquis Conciliis. Laodicense *can.* 13. sic habet: *Non est permittendum turbis electionem eorum facere, qui sunt ad sacerdotium promouendi.* Concilium Nicense *canone 3.* *Omniem electionem Episcopi, vel Presbyteri, vel Diaconi, que fit à Magistratibus, irritam manere decernimus: oportet enim eum, qui est promouendus ad Episcopatum, ab Episcopis eligi.* Concilium Constantinopol. *IV. canone 22.* ait: *sancta & vniuersalis Synodus definit neminem Laicorum Principum, vel Potentum semet inserere electioni, vel promotioni Patriarchæ, vel Metropolitanæ, aut cuiuslibet Episcopi, præsertim cum nullam in talibus potestatem quemlibet Laicorum habere conueniat.*

Sexto, ratione probatur, quia multa incommoda sequuntur ex electione populari. *Primo*, quia cum populus plerumque sit imperitus, non posset iudicare, an aliquis sit aptus & idoneus ad Ecclesiam regendam, nec ne. Vnde Valentinianus Imperator, cum Episcopi deferrent ad eum electionem Episcopi Mediolanensis, respondit: *Maiores res est, quam ut nobis conueniat: vos autem gratia Diuina præditi melius eligetis.* Ita Theodoretus refert *4. histor. cap. 6.*

Secundo, in populo plures passim sunt mali quam boni, & plures stulti quam sapientes. Ergo si ex pluralitate votorum populi eligeretur Episcopus, semper quisque ineptissimus eligeretur. Vnde Chrysostomus *lib. 3. de Sacerdotio*, grauitè conqueritur, quod suo tempore electiones Episcoporum essent in arbitrio populi; & ideo dicit non esse mirum si mali præficiantur, & boni negligantur.

Tertio, quia ex electione populari sequuntur seditiones, teste Augustino *epistola 110. & 215.* referuntque etiam Rufinus *lib. 11. cap. 10.* Et S. Hieronymus in *Chronico*, in electione Damasi tanto furore concurrisse partes populares, ut in quodam templo 137. homines fuerint occisi.

9 *Tertia Conclusio:* Ordinatio Episcoporum & aliorum Ministrorum Ecclesiæ non pertinet ad plebem, sed ad solos Episcopos. Probatur *primo*, quia solus Moyses, qui erat Sacerdos & Pontifex, ordinauit Aaronem & filios in Sacerdotes. *Secundo*, quia impositio manuum, per quam ordinantur Ministri, ut Aduersarij fatentur, nusquam tribuitur plebi, sed Apostolis & aliis Episcopis, ut patet ex locis
citatis.

citatis. *Tertio*, ex Conciliis, præsertim Niceno primo *can.* 4. Carthaginensi secundo, *canone* 12. & aliis. *Quarto*, ex Patribus, qui constanter docent solius Episcopi esse ordinare Diaconos, Presbyteros & Episcopos. *Quinto*, ex perpetua Ecclesiæ consuetudine, quæ etiam seruatur apud Lutheranos & Calvinistas; vbi illi soli imponunt manus, qui habentur & vocantur pastores & Episcopi, licet reuera non sint.

Dices: Pastores id faciunt Episcopi nomine & autoritate totius populi. Respondeo. Hoc dupliciter intelligi potest. *Primo*, vt in ipso populo sit vera potestas ordinandi. *Secundo*, vt in eo non quidem sit potestas ordinis, sit tamen potestas iurisdictionis, qua possint imperare Pastoribus & Episcopis, vt certis hominibus à se designatis manus imponant. Neutro modo verum est. Non *primo*, quia potestas Ordinis non confertur, nisi per ordinationem. Constat autem totum populum non esse ordinatum. Nec *secundo*, quia potestas iurisdictionis Ecclesiasticæ non est, nisi in Prælati Ecclesiæ, vt *infra* ostendam.

Ex hac conclusione sequitur apud aduersarios nec veram Ecclesiam, nec veros Episcopos & pastores reperiri, quod sic ostendo: Non est vera Ecclesia, vbi non sunt veri Pastores. Calvinus 4. *Instit. cap.* 1. §. 11. & *cap.* 3. §. 4. Non sunt autem veri Pastores, qui non sunt per impositionem manuum à veris pastoribus ordinati. Calvinus *lib.* 4. *cap.* 3. §. 16. At Lutherus, Zuinglius & Calvinus non per manus impositionem fuerunt à veris Pastoribus ordinati. Ergo non sunt veri pastores. Minor probatur, quia nec à suis, nec à nostris sunt ordinati. Non à suis, quia ipsi fuere primi inter suos (sues.) Nec à nostris, quia ipsi contemnunt nostram ordinationem, ceu inuvalidam. Nam Calvinus *lib.* 4. *cap.* 5. §. 3. de nostra ordinatione sic ait; *Ordinatio nihil aliud est quàm merum ludibrium.*

Hinc concludo: Si primi Lutheranorum & Calvinistarum pastores, nec suis, nec à nostris legitime ordinati fuere; non potuisse etiam alios, qui secuti sunt, legitime ordinari.

Respondet Calvinus *lib.* 4. *cap.* 3. §. 4. Quando Ecclesia est semel bene constituta, tunc Pastores non posse ordinari

574 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
ordinari, nisi pastoribus : quando autem Ecclesia , vel pri-
mum constituitur ; vel certè renouatur ac restituitur, tunc
solere Deum extraordinario modo excitare Apostolos
& Euangelistas , in quorum numero se & Lutherum sine
dubio collocat.

Contra primo, quia Ecclesia à Christo semel instituta non
potest deficere, cum sit fundata supra firmam petram. Ergo
non indiget nouis architectis & reformatoribus. Secundo,
quia noui Apostoli non solent mitti à Deo , nisi cum signis
& miraculis , & in eo distinguuntur à nouis Hæreticis qui
à diabolo mittuntur.

12 Quarta Conclusio: Missio, seu vocatio Ministrorum non
pertinet ad populum, sed Episcopos, & potissimum ad sum-
mum Pontificem. Ratio, quia hæc missio est actus iurisdic-
tionis Ecclesiasticæ. Hæc autem iurisdicção non est in po-
pulo, sed in Prælati Ecclesiæ. Non enim populo dictum
est: *Tibi dabo clauis: aut, Pasce oues meas: aut, Quorum remis-
eritis peccata remittuntur eis.*

Confirmatur primo, quia tempore Apostolorum non
mittebantur ministri, nisi ab Apostolis & Episcopis, vt fa-
tentur Centuriatores *centuria 1. lib. 2. cap. 2.* Et colligitur ex
cap. 14. Actorum, vers. 22. vbi Paulus & Barnabas constitue-
bant per ciuitates Presbyteros. Et ex Apostolo *ad Tit. 1. v. 5.*
vbi ait: *Huius rei gratia reliqui te Creta, vt constituas per ci-
uitates Presbyteros, sicut & ego disposui tibi.*

Secundo confirmatur, quia si electio non pertinet ad po-
pulum iure Diuino, vt probatum est, multo minùs missio &
vocatio, quia ipsa electio non requirit iurisdictionem.

13 Prima Obiectio: Clauis regni Cœlorum non soli Pa-
pæ & Episcopis, sed toti Ecclesiæ datæ sunt. Ergo tota Ec-
clesia habet potestatem iurisdictionis. Antecedens proba-
tur, quia, quod Matthæi 16. v. 19. *Tibi dabo clauis regni Cœlo-
rum,* hoc dicitur Petro, quatenus gerit personam Ecclesiæ,
vt explicat S. Augustinus *tractatu 124. in Ioannem.* Simiter
toti populo dicitur Matthæi 18. v. 18. *Quæcunque alligaueri-
tis super terram, erunt ligatæ & in Cælo.* Illis enim dicitur
hoc, quibus paulo ante dicitur: *Si peccauerit in te frater tuus,
corripe eum.*

Respondeo. Illa verba: *Tibi dabo clauis, &c.* Ideo dicuntur
dicta

dicta Petro in persona totius Ecclesiæ, quia Petrus in commodum & vtilitatem totius Ecclesiæ claves accipit. Similiter illa: *Quæcumque alligaueritis, &c.* dicuntur Ecclesiæ, id est, Prælatis Ecclesiæ, Ecclesia enim dicitur habere potestatem soluendi & ligandi, quia Prælati Ecclesiæ illam habent. Eodem sensu intelligitur illud: *Dic Ecclesiæ.*

14 Secunda Obiectio: Christus *Ioan. 10.* mandat, vt non audiamus vocem alienorum. Et *Matth. 7.* vt fugiamus falsos Prophetas. Ergo populus Christianus habet Christi mandatum, quo tenetur bonos Pastores quærere & vocare, & malos reiicere. Respondeo. Aliud est attendere, an noui Concionatores dicant aliquid falsum & contrarium illi doctrinæ, quam antecessores tradiderunt: aliud verò habere potestatem iurisdictionis vocandi aut deponendi Ministros Ecclesiæ. Illud prius pertinet ad totum populum; hoc posterius ad Prælatos Ecclesiæ.

15 Tertia Obiectio: Episcopi dicuntur esse Ministri Ecclesiæ non Domini. *1. Corinth. 3. vers. 5. 1. Petri 5. v. 3.* Ergo summum tribunal est penes Ecclesiam & non Episcopos. Ergo Ecclesia potest eligere & vocare Ministros. Respondeo. Episcopi dicuntur Ecclesiæ Ministri, non quod obediant Ecclesiæ, sed quia hanc regunt & præfident. Vnde non habent se sicut serui respectu Dominorum, sed sicut magistratus respectu subditorum. Hoc patet *Act. 20. vers. 28. Attendite vniuerso gregi, &c. regere Ecclesiam Dei.*

16 Quarta Obiectio: Non soli Apostoli, sed tota Ecclesia elegit Matthiam & Barnabam, vt ex iis Deus vnum assumeret. Respond. Non est contra nos, quia non dicimus populum ex concessione non posse admitti ad electionem (quia hoc factum est frequenter) sed dicimus non esse iuris Diuini, vt populus habeat suffragium. Si enim esset iuris Diuini, iam nulla electio esset iuris Diuini, in quam populus non consentit; quod est aperte falsum, vt ex dictis patet.

17 Quinta Obiectio: Totus populus elegit Stephanum. *Act. 6. vers. 5. Placuit sermo coram omni multitudine, & elegerunt Stephanum, & statuerunt ante conspectum Apostolorum.* Respondeo. Iam dixi hoc posse fieri ex concessu Prælatorum. Apostoli autem concesserunt multitudini, vt eligerent septem viros plenos Spiritu sancto.

576 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
18 Sexta Obiectio: Cyprianus *lib. 1. epist. 4.* sic ait: *Plebs maximè habet potestatem eligendi sacerdotes, & indignos recusandi, quod & ipsum videmus de Diuina auctoritate descendere.* Respond. Cyprian. *per Diuinam auctoritatem* non intelligit ius Diuinum, sed exempla Diuinarum Scripturarum. Itaque non dicit descendere ex Diuino iure, vt Episcopus à populo eligatur, sed ab exemplis Diuinæ Scripturæ. Adducit autem tria exempla Scripturæ; Eleazari, *Num. 11.* Matthiæ *Act. 1.* septem Diaconorum, *Act. 6.* qui omnes coram populo ordinati sunt. Exempla autem Scripturarum non faciunt rem esse de iure Diuino, sed hoc faciunt præcepta Dei.

Secundo respondeo. Cyprianus non dicit populum habere potestatem eligendi & suffragandi per calculum, sed tantum per testimonium, quia potest testari ordinandum esse bonum vel malum, & sic testimonio suo efficere, vt vel eligatur, vel non.

QVÆSTIO VI.

De potestate Ministrorum Ecclesie.

1 **P**rima Conclusio: Triplex est potestas Ecclesiastica, Ordinis, iurisdictionis interioris, & iurisdictionis exterioris. *Prima* refertur ad Sacramenta conficienda & ministranda. *Secunda* ad populum Christianum regendum in foro conscientie. *Tertia* ad eundem populum regendum in foro exteriori.

2 *Secunda* Conclusio: Ad potestatem ordinis spectat: *Primo*, consecrare Eucharistiam. *Secundo*, conferre Sacramentum Confirmationis. *Tertio*, ordinare Diaconos, Presbyteros & Episcopos. *Quarto*, chrisma conficere. *Quinto*, oleum infirmorum sacrare. *Sexto*, consecrare virgines, templa, sacella, altaria, vasa & vestes. Hæc omnia potest præstare Episcopus potestate ordinis. Et quidem priora quinque conueniunt illi iure Diuino, sextum humano. Presbyter potest consecrare Eucharistiam, reliqua non item.

Vnde patet potestatem Ordinis Episcopo maiorem esse quàm in Presbytero.

3 *Tertia* Conclusio: Ad potestatem iurisdictionis interioris spectat

ſpectat ius dicere in foro conſcientiæ, quod fit abſoluende a peccatis, vel ligando. Hæc poteſtas ſignificatur nomine clauium; iuxta illud Matth. 16. *verſ. 19. Tibi dabo clauis regni cælorum, & quodcunque ligaueris ſuper terram, &c.* Quamuis clauis ad plura ſe extendant, quia non ſignificant tantum poteſtatem ſoluendi & ligandi in foro conſcientiæ, ſed etiam in foro exteriori, vt ex ſequentibus patebit.

4. Quarta Concluſio: Ad poteſtatem iuriſdictionis exterioris ſpectat excommunicare ſuſpendere, interdicere, viſitare diœceſin, corrigere, punire, Synodum conuocare, conſtitutiones condere, beneficia conferre, Eccleſias minores coniungere & annectere, voti & iuriſiurandi vincula ſoluere, cauſas audire & cognoſcere, quorundam peccatorum abſolutiones ſibi reſeruare (licet non ſit Sacerdos) impedimenta quædam Matrimonij remouere, dies feſtos inſtituere, indulgentias conferre, clericos è gradu deiicere. Hæc omnia poteſt facere Epiſcopus in ſua diœceſi.

Præter hæc ſunt illi quædam commiſſa in Tridentino, circa Religioſos & eorum Monasteria, Eccleſias & capellas, tum ratione ſui muneris & officij: tum ex delegatione ſummi Pontificis. Ac *primo*, poteſt compellere Religioſos, vt in ſuis Eccleſiis feruent interdicta & cenſuras ab eo latas, colant dies feſtos, & vocati conueniant ad publicas ſupplicationes; iis tantum exceptis, qui in ſtrictiore clauſura perpetuo viuunt. *ſeſſ. 25. cap. 12. & 13. de Regularibus.*

Secundo, poteſt Epiſcopus examinare & approbare conſeſſores & concionatores à ſuperioribus Religioſorum electos & ſibi oblatos. *ſeſſ. 23. cap. 15. & ſeſſ. 5. cap. 2. de Reformatione.*

Tertio, poteſt viſitare capellas Religioſorum, vel Eccleſias curam populi habentes. *ſeſſ. 25. cap. 8. de Reform.*

Quarto, poteſt punire Religioſum extra clauſtra notoriè & cum aliorum offenſione delinquentem, ſi à ſuperiore intra tempus ab Epiſcopo præfixum punitus non fuerit. *ſeſſ. 25. cap. 14. de Regularibus.* Et hæc ſunt iuris Epiſcopi.

Quinto, vt delegatus Romani Pontificis poteſt compellere Monasteria (ſi Abbates negligant) vt aliquem

578 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
habeant sacra Scripturae interpretem & Doctorem, *sess. 5. cap. 1.* Item ut Ecclesiis suis Parochialibus prouideant. *Ibidem, cap. 2.*

Sexto, potest commendata Monasteria, Abbatias, Prioratus & Præposituras, in quibus Religiosa disciplina non viget, quotannis visitare, instaurare, reficere, *sess. 21. cap. 8. de Reformatione.*

Septimo, potest etiam, ut delegatus gubernare monasteria Monialium, quæ Sedi Apostolicæ immediatè subiecta sunt, *sess. 25. cap. 9. de Reformatione.* De mediatè subiectis certum est esse iuris eius.

QVÆSTIO VII.

Vnde Sacerdotes habeant potestatem iurisdictionis interioris?

1 **A** Pud Theologos certum est potestatem Ordinis immediatè conferri à Deo in ordinatione sacramentali. At dubium est de potestate remittendi peccata, quod pertinet ad iurisdictionem interiorem.

2 Secunda Opinio est, hanc potestatem conferri ab Ecclesia. Ita Melchior Canus *Relict. 5. parte.* Ioannes de Turrecrem. *lib. 1. de Ecclesia, cap. 96.* Durandus *in 4. d. 19. quest. 2.* Bonavent. *ibid. art. 3. quest. 1. ad 2.* Ioannes Medina *c. de Confessione.* Fundamentum est, quia videmus iurisdictionem limitari ab Ecclesia; quod fieri non posset, nisi ab Ecclesia deriuaretur. Hæc tamen sententia, nisi fortè intelligatur eo modo, quo dicitur *in conclusione 1.* falsa est. *Primo*, quia in ordinatione sacerdotes non tantum accipiunt potestatem ordinis ad consecrandum, sed etiam constituuntur iudices, cum illis dicitur: *Accipite Spiritum sanctum, quorum, &c.* Ergo accipiunt potestatem ad ferendam sententiam. Ergo accipiunt iurisdictionem, quia iurisdictionis est potestas ius dicendi. *Secundo* falsa est, quia si acciperent totam iurisdictionem ab Ecclesia, optimè possent dicere cum absoluunt à peccatis: Ego te absoluo autoritate Ecclesiæ, cum tamen dicere debeant: Ego te absoluo autoritate Christi. Confirmatur à simili, quia in excommunicatione potest dicere iudex: Ego te absoluo autoritate Ecclesiastica, quia potest totam

eam iurisdictionem exteriorem accipere ab Ecclesia. *Tertio* falsa est, quia secundum hanc sententiam non potest commodè explicari quomodo Pont. possit sibi eligere confessarium. Non enim videtur posse alicui conferre iurisdictionem supra seipsum.

2. Secunda Opinio est *Nauar. in Manual. c. 4. num. 2. & 3.* vbi docet sacerdotes in sua ordinatione accipere iurisdictionem habitualement; ab Ecclesia verò tantum actualement. Hoc clarius explicat *in c. placuit. d. 6. de pœn.* vbi dicit duo esse in iurisdictione, scil. potestatem ex parte sacerdotis, & materiam circa quam versatur potestas. Itaque sacerdotes in sua ordinatione accipere potestatem, quæ diuino iure extendebat se ad omnes homines, quamdiu ab Ecclesia non impeditur. Possè autem impediari ab Ecclesia, si materia illi subtrahatur. Adfert simile, quia Ecclesia, licet non tollat potestatem consecrandi, potest tamen tollere materiam consecrationis, & ita nullum erit exercitium huius potestatis.

Ex hac doctrina duo colligit. *Primo*, Sacerdotes in Ecclesia primitiua vsque ad tempora Urbani I. habuisse potestatem actualement in quoslibet pœnitentes, quia iure diuino in sua ordinatione accipiebant potestatem absque vllò impedimento ex parte materiæ. Urbanus autem subtraxit materiam. *Secundo*, colligit, Pontificem posse sibi eligere confessarium, non quod tradat illi potestatem aut iurisdictionem supra se; (illam enim habet sacerdos iure diuino respectu cuiuscunque pœnitentis) sed ex eo solum, quod non impedit potestatem illius, quam posset impedire subtrahendo materiam.

Hæc sententia etiam falsa est, quia si Sacerdotes in sua ordinatione acciperent potestatem in quemlibet pœnitentem, ita vt quilibet pœnitens iure diuino esset assignata materia huic potestati, Ecclesia non posset hanc potestatem sua lege impedire. Patet in simili, quia non potest impedire potestatem consecrandi, vt factum non teneat prohibendo materiam panis, idque propterea, quia iure diuino assignata est illi materia panis. Potest quidem Ecclesia, imò quilibet homo, corporaliter subtrahere materiam panis, vt non fiat consecratio; sed non potest efficere, vt consecra-

580 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
tio non valeat si Sacerdos consecret panem iure Diuino
assignatum. Idem ergo dicendum esset de potestate ab-
soluendi, si diuino iure quilibet pœnitens esset eius mate-
ria. Tunc enim Ecclesia non posset efficere, vt absolutio
esset irrita, quando Sacerdos aliquem à peccatis absolueret;
quanquam corporaliter posset impedire, vt non haberet
Sacerdos quem absolueret.

Quod autem Nauarr. dicit de primitiua Ecclesia ante
tempora Urbani, falsum est, quia Urbanus non primus pro-
hibuit Sacerdotibus, ne quemlibet pœnitentem absolue-
rent; sed ante hunc prohibuerunt hoc Dionysius & Ca-
lixus i. vt habetur apud Gratian. 13. q. 1. c. 1. & 9. quest. 2. c. 1.
Imò constat ab initio Ecclesiæ fuisse diuisos Episcopatus
& Parochias, & consequenter diuisam fuisse iurisdic-
tionem. Sed fortè aliquis abusus irrepsit, vt Presbyteri ali-
quando absoluerint alienos parochianos; ideò à tribus ci-
tatis Pontificibus decretum est, ne aliquis alienum paro-
chianum absolueret; non quod Pontifices nouum aliquod
ius statuerent, sed potius declararent antiquum & semper
seruatum Ecclesiæ ius.

Quod *secundo* addit, etiam falsum est. Pontifex enim,
quando eligit sibi confessarium, non eligit ex eo tantum
quod non impediat Sacerdotis potestatem, sed reuera con-
fert illi aliquid, vt *infra* dicam.

3 Tertia Obiectio est Caiet. *tom. 1. Opus. trakt. 7.* vbi dicit
iurisdictionem dupliciter accipi posse. *Primo*, ex parte prin-
cipij actiui, ita vt potestas ipsa iurisdictionis sit principium
iudicij, sicut in naturalibus calor est principium calefacien-
di; & in Politicis potestas Principis est principium pu-
riendi. *Secundo*, inuenitur iurisdictione ex parte eius rei, qui
iudicandus est; & talis iurisdictione est in iudice arbitro, qui
cum non habeat potestatem ex parte principij actiui, qua-
lem solent habere iudices ordinarij, aut delegati, accipit
iurisdictionem ex parte materiæ per voluntatem litigan-
tium, qua se illius iudicio subiiciunt.

Hoc posito dicit Caietanus in Sacerdote ad absolu-
dum per se non esse necessariam iurisdictionem ex parte
principij actiui, sed solum ex parte materiæ. Ratio, quia sa-
cramentalis absolutionis principium non est potestas iurisdictione

jurisdictionis, sed ordinis. Potestas autem jurisdictionis concomitanter se habet ad hoc tantum, ut Sacerdos habeat materiam sibi subditam.

Hanc sententiam impugnat Nauarr. in cap. placuit de penitentia, distinct. 6. quia in iudice arbitro non dicitur esse aliqua iurisdictio, sed tantum notio, quæ illi competit ex conuentione partium. l. ait prætor. ff. de re iudicat. Et l. notionem. ff. de verborum significationibus. Sed siue vocemus notionem, siue iurisditionem, hoc certum est, non tantum esse iurisditionem ex parte materiæ, sed etiam ex parte principij actiui ad ferendam sententiam tam in iudice arbitro, quam in ordinario & delegato. Et ratio est, quia iurisdictio passiuæ necessariò refertur ad actiuam, sicut patiens ad agens. Ergo vbicunque conceditur passiuæ iurisdictio, concedi debet in iudice actiua ad ferendam sententiam.

4 Quarta Opinio est Antonini 3. p. tit. 17. cap. 4. Angeli verb. confessio. 3. num. 4. Ioannis Maioris in 4. d. 19. q. 9. circ. finem, & aliorum, quam deinceps explicabimus.

5 Prima Conclusio: In iurisditione, quæ requiritur ad absolutionem Sacramentalem, duo sunt: Vnum est potestas absoluendi ex parte sacerdotis; & hæc immediatè confertur à Christo in ordinatione sacerdotis: Alteram est applicatio materiæ huic potestati; & hæc est ab Ecclesia. Ex his duobus nascitur perfecta & integra iurisdictio, quæ dici potest actualis iurisdictio, ut vocat illam Nauarrus, quia est potestas expedita ad operandum, quando habet debitam materiam applicatam. Potestas autem ex parte Sacerdotis tantum, dici potest iurisdictio habitualis, quia est impedita, neque potest exire in actum ob defectum applicationis materiæ.

6 Secunda Conclusio: Applicatio materiæ fit dupliciter. Primo, via ordinariæ. Secundo, ex commissione. Via ordinariæ est, quando verbi gratia, aliquis constituitur Episcopus alicuius diocesis, aut Parochus alicuius Parochiæ. Hæc autem semper facta est expressa, vel tacita autoritate Pontificis approbantis electionem Episcoporum & Parochorum. Solus Pontifex habet hanc materiam applicatam iure Diuino, & olim omnes Apostoli, qui immediatè ordinati fuerunt

582 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
fuerunt à Christo. *Secundo*, fit ex commissione, quando
scilicet proprius pastor propriam ouem alteri committit,
non constituendo ipsum pastorem ex officio, sed vices suas
illi conferendo.

Et hoc facere potest Pontifex in toto orbe Christiano.
Episcopus in sua diœcesi: Parochus in sua Parochia.

7 Tertia Conclusio: Est tamen differentia inter vtramque
assignationem materiæ, quia quando est assignata via ordi-
naria, non potest auferri, aut impediri actus iurisdictionis,
sine iusta causa; & si de factò impediretur, factum non te-
neret, quia proprius pastor semper exercere potest officium,
nisi iusta de causa à superiore impediatur. Quando verò
applicatur materia ex commissione, tunc ita pendet ex nu-
tu committentis, vt sine vlla causa impediri aut auferri
possit pro libitu & arbitrio.

QVÆSTIO VIII.

Vnde Episcopi habeant potestatem Iurisdictionis exterioris.

1 **P**rima Opinio est, Episcopus eam habere immediatè
à Pontifice. Ita Caiet. *tom. 1. opus. tract. 1. Heruæus in lib.
de potest. Papæ. Gabriel lect. 2. in Canonem Missæ. Bellarm. l. 4. de
Pont. c. 22.* Probatur *primò*, ex figura veteris Testamenti, quia
Num. 11. Deus iussit vt septuaginta seniores acciperent de
spiritu Moyfis, & iuarent illum in regendo populo. Quo
Deus significare voluit in Moyse residere totam authori-
tatem, & alios, si quam habent, à Moyse habere. At Ponti-
fex in Ecclesia tenet eum locum, quem tenuit Moyfes in
populo Iudæorum. *Secundo*, quia Regimen Ecclesiasticum
est Monarchicum. Ergo omnis authoritas est in vno, & ab
hoc in alios deriuatur. *Tertio*, quia Cyprianus *in lib. de Uni-
tate Ecclesie*, comparat sedem Pontificiam Capiti, Radici,
Fonti, & Soli. At in omni corpore virtus membrorum de-
riuuatur à capite, & in omni arbore virtus ramorum oritur
ex radice: & in omnibus riuis aqua fluit ex fonte; & om-
nium radiorum lux est à sole. Ergo omnis iurisdictione Eccle-
siastica est à Pontifice. *Quarto*, quia si Deus immediatè con-
ferret Episcopis iurisdictionem, omnes hi haberent illam
æqualem; quod falsum est. *Quinto*, Pontifex non possidet
illam

illam auferre aut mutare, quod tamen sæpè facit, vt patet ex D. Bernardo *Epistol. 131. ad Mediolanenses. Sexto*, quia Innocentius 1. *in Epistola ad Carthagin. Concilium*, & Leo Papa *Serm. 3. de assumptione sua ad Pontificatum*, fauent huic sententiæ.

2. Secunda Opinio est, Episcopus suam iurisdictionem immediatè habere à Deo. Ita Franc. Victoria *in Relezione 2. de potest. Eccles. quæst. 2.* Alphonsus à Castro, *lib. 2. de iusta hereticorum punitione, cap. 24.* Petrus Soto *lectione 5. de Confessione. Dom. Soto lib. 1. de iust. quæst. 1. art. 4.* Et Ioan. Maior. *in 4. dist. 17. quæst. 7.*

Probatur primo, ex illo Actor. 20. v. 28. *In quo vos Spiritus sanctus posuit Episcopos regere Ecclesiam Dei. Ephes. 4. v. 11. Ipse dedit quosdam Apostolos, alios autem Pastores, & Doctores. Secundo*, ex Patribus, Dionys. hier. *Eccles. cap. 6.* dicit, Episcoporum Hierarchiam immediatè terminari in Christum, sicut inferiores ordines Presbyterorum & Diaconorum terminantur in Episcopum. Cypria. *l. 3. Epist. 9. ad Rog.* dicit Episcopos à Christo fieri, à quo Apostoli creati sunt. Bernard. *lib. 3. de consideratione ad Eugenium* dicit: Erras, si, vt summam, ita & solam institutam à Deo æstimas vestram Apostolicam potestatem. Tertio ratione, quia Episcopi succedunt Apostolis, sed Apostoli acceperunt suam iurisdictionem immediatè à Christo. Ergo, &c. Quarto, si Episcopi à Pontifice haberent iurisdictionem, iam mortuo Pontifice expiraret illa iurisdictione, quod tamen falsum est. Quinto, & melius: ad ordinem Episcopatus exercendum necessaria est iurisdictione. Ergo Deus, qui confert etiam iurisdictionem. Confirmatur ex formula qua creantur Episcopi, & est hæc; *Prouidemus Ecclesie tali de tali persona, & præficimus ea in Patrem & Pastorem ac Episcopum eiusdem Ecclesie, committentes ei administrationem in temporalibus & spiritualibus. In nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti. Amen.*

3. Prima Conclusio: Sicut in iurisdictione interiore, sic etiam in hac exteriori duo sunt. Primo, potestas regendi & gubernandi Ecclesiam. secundo, applicatio materiæ. Potestas regendi dupliciter conferri potest. Primo, à summo Pontifice, quo pacto confertur Episcopo electio &

584 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
confirmato, nondum tamen consecrato. *Secundo*, à Deo,
quo pacto confertur in consecratione. Applicatio mate-
riæ iam semper confertur ab ipso Pontifice, vel Ecclesia;
nisi quod Pontifex facta electione immediatè eam accipiat
à Christo.

4 Secunda Conclusio: Quando potestas illa confertur à
Pontifice ante consecrationem, auferri & mutari potest:
quando autem confertur à Deo in consecratione, non po-
test auferri, licet vsus eius possit impediri per subtractio-
nem materiæ. Argumenta vtriusque opinionis non sol-
uam, quia nihil videntur concludere contra nostram di-
stinctionem.

QVÆSTIO IX.

An Ministri Ecclesie exempti sint à potestate seculari?

1 **E**Xterna Iurisdictio duplex est: Vna Ecclesiastica, de
qua dictum est, altera Laica, seu sæcularis, qualis est
in Imperatore, Regibus, Principibus, & Magistratibus poli-
ticiis. Constat Clericos subiectos esse iurisdictioni Ecclesia-
sticæ, quæstio est an etiam subiecti sint sæculari, an verò
sint ab ea liberi & exempti, & quo iure?

2 Prima Obiectio est clericos iure Diuino subiectos esse
Magistratibus sæcularibus, non solum in soluendis tribu-
tis, & in causis ac iudiciis ciuilibus; sed etiam in causis
merè Ecclesiasticis. Ita Ioan. Brentius *in prolegomenis contra
Petrum Soto*. Philippus *in Locis, cap. de Magistratu*. David Pa-
ræus *in præfatione ad Oseam Prophet.* His fauent aliqui, qui
haberi volunt Catholici, vt Ioannes Marsilius Neapolita-
nus, Paulus Venetus Seruita, & quidam alij, de quibus vide
Adamum Danerum *in defensione Ecclesiasticæ libertatis, lib. 1.
cap. 1.*

3 Secunda Opinio est, clericos iure Diuino subiectos
esse potestati sæculari in causis ciuilibus; non tamen in
causis mere Ecclesiasticis. Ita Calvinus *l. 4. Institut. cap. 11.
§. 15.* Et Petrus Martyr *in cap. 13. ad Romanos*, vbi etiam ad-
dit Principes non potuisse concedere clericis exemptionem
in rebus ciuilibus, cum id sit contra ius Diuinum.
Et ideò, non obstante concessione Principum, debere
Clericos

Clericos subiectos esse sæcularibus magistratibus. Fauent Marfilius Patauinus, & Ioannes de Ianduno, qui docuerunt nec ipsum Christum fuisse liberum à soluendis tributis, ac proinde cum soluit tributum, *Matth. 17.* id fecisse non voluntate, sed necessitate. Vide Alb. Pigium *lib. 5. hier. Ecclesiastica*, ubi Marfilium refutat.

4 Tertia Opinio est Catholicorum, Clericos liberos, & exemptos esse à potestate sæculari, non solum in causis Ecclesiasticis, sed etiam in ciuilibus. Est tamen quaestio an sint exempti iure Diuino, an tantum humano. Aliqui docent iure Diuino exemptos esse tam in ciuilibus, quam in Ecclesiasticis, vt multi Canonistæ cum *glossa in c. tributum, 23. quest. 8.* & in *cap. quamuis, de censibus, in sexto.* Alij distinguunt asserentes iure Diuino exemptos esse in causis Ecclesiasticis, & iure humano in causis ciuilibus. Ita plerique Theologi, præsertim Francisc. Viçtoria in *Relect. 1. de potest. Ecclesiastica, quest. vlt. Dom. Soto in 4. dist. 25. quest. 2. art. 2. Bell. in lib. de Clericis, cap. 28.* Et ex Canonistis Couarruias in *lib. practicarum quaestionum, cap. 31.*

5 Prima Conclusio. Clerici exempti sunt à potestate Principum sæcularium tribus modis. *Primo*, quoad personas suas, quia si delinquant contra leges ciuiles, aut Ecclesiasticas, non possunt puniri à magistratu ciuili, sed tantum ab Ecclesiastico. *Secundo*, quoad bona temporalia siue Ecclesiastica, siue alia, v.g. patrimonialia, &c. quia illa libera sunt à tributis, & oneribus ciuilibus. *Tertio*, quoad causas, seu controuersias tam ciuiles, quam Ecclesiasticas, quia illæ non trahuntur ad tribunal sæculare. An autem tota hæc exemptio sit iuris Diuini, an partim Diuini an humani, deinceps videbimus.

6 Secunda Conclusio. Clerici, quoad personas suas, si delinquant contra leges Ecclesiasticas, iure Diuino exempti sunt à iurisdictione sæculari, ita vt à magistratu, vel Principe sæculari non possint puniri. Si autem delinquant contra leges ciuiles, iure tantum humano exempti sunt.

Prima pars probatur, quia iurisdictione Ecclesiastica iure Diuino introducta est, & distincta à iurisdictione sæculari, & altioris ordinis. Ergo leges Ecclesiasticæ iure Diuino pertinent ad iurisdictionem Ecclesiasticam, non autem,

586 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
ad secularem. Ergo clerici peccantes contra leges Ecclesiasticas debent puniri à magistratu Ecclesiastico, non autem à seculari.

Antecedens patet, quia iurisdictionis Ecclesiastica data est Petro, cum illi dictum est: *Pasce oves meas*. Ergo omnes Laici sunt oves Petri. Ergo sunt subiecti iurisdictioni Ecclesiasticae. Ergo ipsorum non est punire delinquentes contra leges Ecclesiasticas.

Secunda pars intelligenda est de legibus civilibus, quae non repugnant statui, vel libertati clericali, sed ad bonam Reipublicae administrationem pertinent, quales sunt, quibus pretia frumenti, vini, & aliarum rerum constituuntur: aut qualibus prohibetur talis, & talis ratio aedificandi, aut aliquid statuitur circa modum succedendi in hereditate, aut aliae similes, quae omnibus civibus communes sunt.

Clerici ergo, tametsi non sint exempti ab obligatione harum legum, quia tenentur in conscientia eas servare, sunt tamen exempti à punitione secularis magistratus. Verbi gratia, clericus contra legem civilem cariore pretio vendat res suas, quam oportet, tum quidem peccat, & tenetur restituere; non tamen potest accusari apud iudicem secularem, sed tantum apud Episcopum, vel huius Vicarium. Hoc autem partim iure Canonico, partim civili constitutum est. De iure Canonico patet ex variis Concil. & Pontiff. decretis. Vide Concil. Chalcedonense *Can. 9.* Achatense *Can. 23.* Carthagin. III. *Can. 9.* Toletan. III. *Can. 13.* Caium Pontif. in *epist. ad Felicem Episc. Marcellinum in epist. 2.* Gregor. Magnum *lib. 1. cap. 14.* & alios.

De iure civili patet ex Constitutionibus Imp. Iustinianus enim exempt clericos & Monachos à seculari iudicio in *Novel. Const. 79. 83. & 123.* Licet non exempt in causis criminalibus, sed solum in civilibus. In criminalibus autem voluit à Praetore cognosci causam, non tamen condemnari clericum, nisi prius ab Episcopo fuerit degradatus.

At nihilominus lex canonica exempt eos simpliciter etiam in causis criminalibus, cui cedere debet lex Imperialis, quia Pontifex potest iubere Imperatoribus in iis quae ad Ecclesiae auctoritatem spectant. Et rectè id factum est,

est, quia non decet, vt Episcopi & Pastores animarum iudicentur, & puniantur à suis ouibus, quod fieret si iudicarentur, & punirentur à magistratu sæculari.

Obiectio Caluini: Constantinus Imp. in *epist. ad Nicomedenses* scribit, se Eusebium Nicomediensem Episcopum eiecisse in exilium, ac deinde subiungit hæc verba: *Si quis Episcopum inconsultè tumultuatus sit, ministri Dei, hoc est, mea executione coërcēbitur.* Respon. Episcopus ille priùs fuerat à Concil. Niceno depositus & degradatus ob hæresim, & sic poterat puniri à magistratu ciuili. Verba autem Constantini, quæ Caluinus subiungit, & ab ipso Caluino deprauata sunt. Non enim scribit Constantinus se velle coërcere Episcopos, sed Laicos, si velint recipere Episcopum à Concilio damnatum.

7. Tertia Conclusio. Clerici, quoad bona temporalia, siue Ecclesiastica, siue alia, non sunt iure Diuino exempti à tributis, & oneribus ciuilibus, sed tantum iure humano, idque rationabiliter factum est. Prius, quod non exempti sunt iure Diuino, probatur ex illo Rom. 13. v. 1. *Omnis anima potestatibus sublimioribus subdita sit.* Et v. 6. *Ideo & tributa præstatis;* vbi hoc: *omnis anima* includit etiam clericos teste Chrysostomo. Ergo & illud: *Ideo tributa præstatis,* similiter includit clericos. Ergo clerici, nisi eximantur priuilegio Principum, tenentur soluere tributa, vt argumentatur S. Thom. in eund. locum. Secundo probatur testimoniis Patrum & Pontificum. Nam Urban. 23. *quæst. 8. c. tributum,* sic ait: *Tributum in ore piscis piscante Petra inuentum est, quia de exterioribus suis Ecclesia tributum reddit.* Et Ambr. in *orat. de trad. Basil.* *Si tributum petit, non negabo: agri Ecclesie soluunt tributum.* Et Valent. in *Senior. in epist. ad Episcopos Asiæ* dicit: *Bonos Episcopos tributa pensitare Regibus,* secundum Theodor. *lib. 4. hist. cap. 7.* Hinc colligo Ecclesiasticos iure Diuino non esse exemptos à tributis soluendis.

Secunda pars, quod clerici iure humano sint exempti, patet primo ex iure canonico, præsertim ex Conc. Lateran. sub Innoc. III. *Can. 46.* & ex c. *quamquam, de censib. in 6.* & ex c. *quia nonnulli, & c. Clericis, de immun. Eccl. in 6.* Deinde ex iure ciuili, præsertim ex legibus Principum, quæ habentur in c. l. *sancimus, c. de sacros. Eccl.* & alibi. Nota tamen,

388 CAP. XXVI. DE SACRAMENTIS
ante Iustiniani tempora legibus priorum Principum im-
munes fuisse Clericos à tributis personalibus, vt etiam in-
dicat S. Hieron. *ad cap. 17. Matthæi*; non tamen à tributis
realibus, vt colligitur ex S. Ambr. *loc.cit.*

Tertia pars, quod illa exemptio rationabiliter facta sit, probatur; quia rectæ rationi consentaneum est, vt bona Ecclesiastica, quæ Deo consecrata sunt, & ideo bona Dominica vocantur in Canonibus Apostol. Can. 40. sint libera ab exactiõibus Principum, ne Deus ipse videatur obligari ad soluenda tributa. Hac de causa voluit Ioseph, vt omnes Ægyptij darent tributa Pharaoni, exceptis Sacerdotibus, quos iudicabat liberos esse oportere, Genes. 47. vers. 26.

8 Obiectio Canonistarum ex Matt. 17. v. 25. *Quid tibi videtur Simon? Reges gentiũ, à quibus accipiunt tributum, à suis, an ab alienis? Respondit Simon: ab alienis. Ait Dominus. Ergo liberi sunt filij. Vnde colligunt Canonistæ, Clericos, qui sunt maximè filij, & domestici summi Regis, iure diuino liberos esse à soluendis tributis. Et confirmatur ex S. Aug. lib. 1. quæst. Euang. q. 23. vbi sic ait: In omni regno intelligendum est liberos esse filios, id est, non esse vectigales, multò ergo magis liberi esse debent in omni regno terreno, filij illius, sub quo omnia regna terræ sunt. Similia S. Hieron. in comm. huius loci.*

Respon. Christus ibi solùm loquitur de naturalibus filiis Regum, qui neque parentibus suis soluunt tributum, cum sint filij; neque aliis Regibus, cum non sint eis subiecti. Vnde rectè colligit Christus, se liberum esse à tributo, cum sit naturalis filius summi Regis; non autem inde sequitur Ecclesiasticòs esse liberos, quia non sunt naturales Dei filij. SS. autem August. & Hier. non volent dicere, quod Ecclesiastici ex vi illius Christi sententiæ sint liberi iure Diuino, sed quod rectè, & conuenienter illi sententiæ iure humano exempti sint.

9 Secunda Obiectio sumitur ex c. *quamquam*, de censibus in 6. vbi Bonafacius VIII. dicit Clericos iure humano & Diuino liberos esse ab exactiõibus. Resp. fortè Bonifacius fuit in illa Canonistarum opinione; nihil tamen de hac re definiuit, sed tantùm obiter, & ex occasione suam sententiam insinuauit.

Tertia

Tertia Obiectio. Si solùm est de iure humano, vt Clerici non soluant tributum; nequẽ trahantur ad tribunalia sæcularia, iam potuerunt Principes contrarium statuere. Respond. non sequitur; quia non soli Reges ac Principes sæculares, sed etiam Pontifices, & Concilia hanc exemptionem Clericis tribuerunt, & totus orbis Christianus consensit; ac proinde Principes nihil possunt hac in re immutare, nisi iterum omnes consenserint.

10 Quarta Conclusio. Clerici, quoad causas merè Ecclesiasticas, iure Diuino liberi sunt à potestate Principum sæcularium: quoad causas verò ciuiles, iure humano. *Prima* pars patet *primo* ex dictis, quia iure Diuino tribunal Ecclesiasticum distinctum est à politico, & altioris ordinis. Ergo causæ Ecclesiasticæ non debent iudicari apud tribunal politicum. *Secundo*, ex Concil. Mileuit. *Can.* 19. vbi grauiter puniuntur Clerici, qui causam Ecclesiasticam ad iudicium Imperatoris deferunt. *Tertio*, ex Patribus Ambros. *epist.* 78. ad *Theoph.* & August. *epist.* 162. reprehendunt eos, qui causam Ecclesiæ iudicibus terræ deferunt. *Quarto*, exemplo Apostolorum, qui gubernarunt Ecclesiam, cum adhuc nulli essent sæculares Principes Christiani. Ergo saltem ad Principes Christianos non deferre poterant causas Ecclesiæ iudicandas. Sed neque ad gentiles Principes deferrebant, vt patet *1. Corinth.* 1. Iubet enim Apostolus ne lites, etiam ciuiles, Christianorum ad iudicium gentilium deferantur. Ergo multò minùs deferri permisisset causas Ecclesiasticas.

Secunda pars probatur ex dictis in *1. conclus. part. 2.*

Sed quæres: quid in hac tota quæstione sentiendum sit de Summo Pontifice. Quamuis enim ostensum sit, alios Clericos partim Diuino, partim humano iure exemptos esse à potestate sæculari: tamen de Pontifice videtur esse specialis difficultas.

Molina *tract.* 2. de *iure & iust. disp.* 31. *conclus.* 4. putat Pontificem iure Diuino exemptum esse à potestate omni sæculari in omnibus rebus. Cui fauet Ioan. Driedo, *lib.* 1. de *libert. Christ.* c. 15. vbi dicit, Pontificem à nulla terrena potestate iudicari, aut puniri posse extra casum hæresis: Et sicut seipsum non potest interficere, ita nec posse alteri dare potesta

potestatem, vt cum interficiat, ac proinde à nemine pro quocumque crimine posse interfici, etiam si sponte sua se vellet aliorum iudicio submittere. Fauent etiam alij docentes Pontificem, extra casum hæresis à nemine posse deponi à Pontificatu, aut puniri, eò quod iure Diuino ab omnibus exemptus sit.

Idque probant *primo*, quia Pontifex est caput Reip. Christianæ, cui omnes & clerici, & sæculares subesse debent. Ergo æquum est, vt ab omnium aliorum iurisdictione sit exemptus. *Secundo*, quia Christus illam exemptionem, & immunitatem habuit. Cùm ergo Pontifex sit Vicarius Christi, verisimile est, habere illum eandem immunitatem. Et hoc videtur colligi *ex c. 17. Matt.* vbi Christus solùm ad vitandum scandalum iussit dari tributum pro se ac Petro. Ergo voluit significare se & suum Vicarium non teneri ad tributum, nisi ratione scandali.

QVÆSTIO X.

An cœlibatus iure Diuino sit annexus sacris Ordinibus?

I Est certum, vt minimùm lege Ecclesiastica, cœlibatum esse annexum sacris Ordinibus, & illam legem ad tria obligare. *Primo*, vt nemo coniugatus sacris Ordinibus initietur, nisi vxor voueat perpetuam castitatem. *Secundo*, vt nemo, postquam initiatus est sacris Ordinibus, vxorem ducat. *Tertio*, vt qui sacris Ordinibus initiatus est, perpetuam seruet continentiam; Et hoc est præcipuum, ad quod obligat lex cœlibatus. Nunc quæritur, an non solùm iure Ecclesiastico, sed etiam diuino obliget illa lex; vel, vt alij loquuntur, an votum solemne continentia sit annexum sacris Ordinibus non tantùm iure Ecclesiastico, sed etiam diuino?

2 Prima Opinio est Ioannis Maioris *in 4. dist. 24. quest. 2.* Michaëlis Medinæ *lib. 5. de sacrorum hominum continentia, cap. 99.* & aliorum, qui docent legem cœlibatus esse iuris Diuini. Probat *primo*, ex illo Lucæ 21. v. 34. *Attendite vobis, ne forte grauentur corda vestra crapula & ebrietate, & curis huius vitæ.* Ergo ministri Ecclesiæ ad quos maxime spectant hæc verba, teste Leone, *sermone 8. de ieiunio decimi*

decimi mensis, iure diuino debent cauere à curis huius vitæ, & consequenter à matrimonio cui tales curæ annexæ sunt. *Secundo*, probatur ex illo priori ad *Timotheum* 3. *vers.* 2. *Oportet Episcopum habere filios subditos cum omni castitate*, vbi hæc particula, *cum omni castitate*, refertur ad Episcopum, vt patet ex alio loco ad *Titum* 1. *vers.* 7. *Oportet Episcopum esse sanctum, iustum, & continentem*. *Tertio*, ex secunda ad *Timoth.* v. 4. *Nemo militans Deo implicat se negotiis secularibus*. Et ad *Titum* v. 12. *Abnegantes negotia secularia sobriè, &c. viuamus*. *Quarto*, ex illo *Deuter.* 33. v. 9. *Nescierunt filios suos*. Loquitur de *Leuitis*, qui dicuntur nescire filios, non quod ipsi filios non habuerint, sed quod representauerint *Sacerdotes noui Testamenti*, qui non debent habere filios.

3 *Secunda Opinio* est contraria, legem cœlibatus esse tantum iuris Ecclesiastici. Ita *D. Thom.* in 2. 2. *quest.* 88. *art.* 11. *Magister* in 4. *distinct.* 34. Et plerique alij *Scholastici* *ibid.*

4 *Tertia Opinio* est *Clictouei* in *lib. de contin. Sacerdotum*, *cap.* 4. vbi cum distinctione respondet legem cœlibatus esse iuris diuini quoad secundum punctum; vt scilicet, qui factis initiatus est, vxorem non ducat. Esse autem tantum iuris Ecclesiastici quoad primum & tertium punctum. *Fundamentum Clictouei* est, quia nunquam licuit alicui post susceptos ordines vxorem ducere. Ergo signum est iure diuino id esse prohibitum.

Contrà verò constat, multos olim fuisse Episcopos, qui ante ordines susceptos habuerunt vxores, quas postea retinuerunt & cohabitarunt. Ergo non est iuris diuini, vt quis matrimonio ante ordinationem contracto nõ vtatur. Confirmatur ex 1. *Timoth.* 3. v. 2. *Oportet Episcopum irreprensibilem esse, vnus vxoris virum, suæ domui benè præpositum, filios habentem pudicos*. Hinc enim colligitur, Episcopos tempore *Apostolorum* domi habuisse vxores & liberos.

Hæc sententia non videtur consequenter loqui, cum dicit non esse iuris Diuini continere ab vxore ducta ante ordinationem, & tamen esse iuris Diuini, ne quis post ordinationem ducat vxorem. Nam si prius verum est, posterius necessario debet esse falsum. Ideo enim prohibitum est,

est, ne quis post ordinationem utatur vxore. Non enim illis, qui sunt in sacris Ordinibus, prohibetur matrimonium propter actum contrahendi, & ducendi vxorem, cum is actus sit bonus & Sacramentalis; sed propter usum matrimonij, qui non videtur decere homines in sacris Ordinibus constitutos. Si ergo usus matrimonij non est iure Diuino prohibitus secundum Clichtoueam, multò minùs actus ducendi vxorem Diuino iure prohibitus erit.

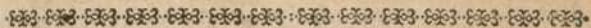
Ad fundamentum Clichtouei. Resp. etiam si nulli vnquam licuerit vxorem ducere post ordinationem, inde non colligi prohibitum esse iure Diuino, quia potuit prohibitum esse iure humano, quod cum ipso nascentis Ecclesiæ principio incoeperit. Quod addit olim multos Episcopos habuisse vxores, verum est; sed nego vsos fuisse vxoribus post ordinationem. Hoc enim probari non potest.

meo 5 Prima Conclusio. Cœlibatus iure tantùm Ecclesiastico annexus est sacris Ordinibus. Probatur *primo*, quia nullum extat præceptum Diuinum de hac re; neque ex lumine naturali colligi potest. Quamuis enim ratio naturalis dicter, esse valde consentaneum, vt sacri homines abstineant ab vsu matrimonij; non tamen dicter esse necessarium; alioquin Sacerdotes veteris Testamenti non potuissent habere vxores. *Secundo*, quia Ecclesia Romana multis iam sæculis concessit Græcis Sacerdotibus vsum matrimonij ante ordinationem contracti, vt patet *in cap. Cùm olim, in decretal. de Clericis coniugatis.*

Tertio probatur, quia D. Greg. *lib. i. Registri, epist. 42.* concessit subdiaconis Siciliæ, vt possent uti vxoribus ante ordinationem ductis, licet imposterum prohibuerit tales ordinari, nisi vnà cum vxoribus continentiam vouerent. *Quarto*. Quia ex Concil. Ancyrano *Can. 10.* colligitur, potuisse olim Diaconos, etiam post ordinationem ducere vxores, si haberent facultatem ab Episcopis. Hoc autem Concilium fuit approbatum à Leone IV. *dist. 20. Canone de libellis.*

6 Secunda Conclusio. Lex cœlibatus non est noua, sed antiqua & Apostolica. Probatur *primo* ex variis testimonijs D. Pauli, quæ pro *prima* opinione sunt allata. Si enim aliquid probant, hoc solùm probant, cœlibatum lego
Aposto

Apostolica annexum esse sacris Ordinibus. *Secundo*, ex Conc. Carthag. 11. *can.2.* qui sic habet. *Placuit & condecet, sacrosanctos Antistites & Dei Sacerdotes, nec non & Leuitas, vel qui sacramentis diuinis inserviunt, continentes esse in omnibus, vt quod Apostoli docuerunt, & ipsa seruauit antiquitas, nos quoque custodiamus.* Et ibidem. *Omnibus placet, vt Episcopi, Presbyteri, Diaconi, vel qui sacramenta contrectant, pudicitie custodes etiam ab vxoribus se abstineant.* Vide plura apud Bellarminum, *lib. de cleric. cap.19. & seq.*

C A P V T X X V I I.

D E E X T R E M A V N C T I O N E.

DI CAM *primo*, an sit Sacramentum. *Secundo*, de materia illius. *Tertio*, de forma. *Quarto*, de effectu. *Quinto*, de Ministro. *Sexto*, de suscipiente. *Septimo*, de necessitate; quæ aliquot dubiis explicabo. Vocatur autem hoc Sacramentum extrema Vnctio, tum quia per quandam vnctionem confertur, tum quia est extremum omnium sacramentorum, & in extremo vitæ periculo adhibetur.

Q V A E S T I O I.

An hoc sacramentum probari possit ex Diuini Marci Euangelio?

1 **L**Oca scripturæ duo pro hoc sacramento adferri solent, alter ex S. Marco, alter ex epistola S. Iacobi, Prior habetur Marci 6. v. 13. vbi de Apostolis sic legimus: *Vngebant oleo multos egros & sanabant.* Nunc quæstio est, an hoc intelligatur de vnctione sacramentali.

2 **P**rima Conclusio. Probabile est Marcum loqui de Vnctione sacramentali. Ita Vvaldensis *tom. 2. de Sacramentis, cap.163.* Alphonfus à Castro, *lib. de hæresib. v. Extrema Vnctio.* Petrus Sotus *lect.1. de hoc sacramento*, & Maldonat. *in comm. eius loci.* Et probatur *primo*, quia Beda, Theophylactus, & Oecumenius dicunt Marcum loqui de illa vnctio-

594 CAP. XXVII. DE SACRAMENTIS
ne, de qua loquitur Iacobus *in epist. Can. cap. 15.* At Iacobus loquitur de vnctione sacramentali, vt omnes Catholici fatentur. Ergo & Marcus. *Secundo* probatur, quia nulla est ratio cur dicamus Iac. loqui de Sacramento, non autem Marcum. *Tertio*, quia definitio sacramenti non minus conuenit vnctioni, de qua loquitur Marc. quam alteri de qua loquitur Iacobus.

3 *Secunda Conclusio.* Probabilius est Vnctionem illam, de qua apud Marcum, non fuisse sacramentum, sed tantum figuram & quasi prauiam adumbrationem sacramenti vnctionis. Ita Ruardus, Iansenius, Dom. Soto & Bellarm. *de extrema vnct. cap. 2.* & probatur *primo*, quia sacramenta per se, ac primario pertinent ad salutem animæ. At illa vnctio, de qua loquitur Marcus, solum pertinet ad sanitatem corporis, vt ex contextu patet.

Secundo, quia sacramentum vnctionis non potest conferri nisi à sacerdotibus, vt *infra* dicitur. Sed Apostoli nondum erant sacerdotes, quando vngebant & sanabant. Facti enim sunt sacerdotes in vltima cœna, vt Concil. Trident. *sess. 22. cap. 1.* Ergo illorum vnctio non erat sacramentalis. *Tertio*, probatur, quia Apostoli promiscuè vngebant quoslibet ægrotos, vt cæcos, claudos. At sacramentum vnctionis non datur nisi illis qui sunt in periculo vitæ.

Quarto probatur, quia Apostoli vngebant omnes ægrotos, etiam non baptizatos & infideles. At sacramentum vnctionis supponit Baptismum. *Quinto*, Conc. Trid. *sess. 14. c. 1. de extrema vnctione*, dicit, hoc sacramentum apud Marcum esse insinuatum, & per Iacobum promulgatum. Dicitur autem id insinuari, quod non expressè proponitur, sed adumbratur & obscure indicatur.

QVÆSTIO II.

An hoc sacramentum probari possit ex Diuini Iacobi epistola Canonica?

1 **I**acobus *cap. 5. vers. 14.* sic habet: *Infirmatur quis in vobis, inducat Presbyteros Ecclesiæ, & orent super eum, vn-
gentes eum oleo in nomine Domini, & oratio fidei saluabit in-
firmum.*

firmum; & alleuiabit eum Dominus, & si in peccatis sit, remittentur ei. Nunc quæstio est, an hinc probari possit vñtionem esse sacramentum. Affirmant Catholici. Negant alij plerique Lutherani & Calvinistæ.

2. Conclusio Vnica: Ex verbis Iacobi euidenter conuincitur, Extremam Vñtionem esse sacramentum. Ratio est, quia aduersarij tria requirunt ad sacramentum, nempe symbolum externum, promissionem gratiæ, & diuinam institutionem.

Nam *primo*, symbolum externum est vñctio cum oratione fidei. *Secundo*, promissio gratiæ continetur illis verbis: *si in peccatis fuerit, remittentur ei.* Hæc enim remissio, vel est tantum mortalium, vel tantum venialium, vel vtrorumque. Si primum vel tertium, habetur infusio gratiæ. Si secundum, non quidem infertur necessariò infusio gratiæ. Sed de solis venialibus Iacobum non loqui, postea probabo. Licet hac probatione contra hæreticos non sit opus; tum quia Calvinistæ nulla volunt esse peccata venialia; tum etiam, quia dicunt, dare gratiam, nihil aliud esse, quàm peccata remittere, seu non imputare. Non enim ponunt gratiam in aliqua reali qualitate inhærente, sed in externo favore ac beneuolentia, qua Deus vult & statuit non imputare nobis peccata nostra. *Tertio*, institutio diuina necessariò colligitur ex promissione gratiæ, quia Iacobus non promitteret ægroto remissionem peccatorum per externam Vñtionem, nisi Deus instituisset, vt talis vñctio haberet vim remittendi peccata. Hoc enim non pendet ex voluntate, aut potestate humana, aut Angelica, sed solùm ex Diuina.

Q V Æ S T I O III.

Quæ sit materia huius sacramenti?

1. **P**rima Conclusio. Materia remota huius sacramenti est oleum oliuæ ab Episcopo benedictum. Ita Concil. Florent. *in instr. Armenorum*, & Trident. *sess. 14. cap. 1. de extrema vñctione.* Quæritur autem, an sit de necessitate sacramenti, vt oleum sit benedictum. Constat esse de necessitate præcepti. Aliqui tamen negant esse de neces-

596 CAP. XXVII. DE SACRAMENTIS
sitate sacramenti, ita Victoria in *summ. de Sacramento*, n. 116,
quia Iacobus *cap. 5.* solum dicit, *ungentes eum oleo*, non au-
tem addit, *oleo benedicto*. Ergo oleum simplex & naturale
est essentialis materia. Confirmatur primo, quia simili argu-
mento colligimus essentialem materiam Baptismi esse sim-
plicem aquam naturalem, quia Scriptura simpliciter aquam
requirit. Ita Act. 18. *vers. 36.* *Ecce aqua, quis prohibet me ba-
ptizari?* Nec refert illud Iacobi: *Ungentes eum oleo in no-
mine Domini*, quia non est sensus, quod oleum debet esse
benedictum, aut sanctificatum in nomine Domini, sed
quod ipsa unctio debeat fieri in nomine Domini. Confir-
matur secundo, quia licet aliqua Concilia, vel Decreta an-
tiqua dicant oleum debere esse consecratum, non tamen
dicunt consecrationem esse de necessitate sacramenti, sed
solum explicant consuetudinem Ecclesie Romanae, quae ex
praepo seruanda est.

Alij Theologi passim contrarium docent. Vt D. Thom.
Bonauent. Paludan. Durand. in 4. *dist. 23.* Bellar. *cap. 7. de
extrema unct.* Ratio est, quia Conc. Florent. & Trident. di-
cunt materiam huius sacramenti esse oleum benedictum;
materiam autem Baptismi esse aquam simplicem. Hoc au-
tem habetur ex usu & Traditione Ecclesie, nec ex sola
scriptura sufficienter conuinci potest.

uolunt 2 Secunda Conclusio. Materia proxima huius sacramenti
est Unctio, ut colligitur ex hoc: *Ungentes eum oleo*. Ratio,
quia omnia sacramenta, praeter Eucharistiam, consistunt in
usu. Ergo hoc sacramentum non est essentialiter ipsum
oleum, sed unctio facta per oleum: sicut Baptismus non est
aqua, sed ablutio per aquam facta. Aliqui addunt hanc ra-
tionem, quia illud essentialiter est sacramentum, quod est
efficax signum gratiae. Sed unctio est efficax signum gratiae,
non autem oleum. Ergo unctio est sacramentum. Minor pa-
tet, quia oleum per se non confert efficaciter gratiam, sed
unctio. Haec tamen ratio non videtur conuincere, quia si-
mili modo probaretur Eucharistiam non esse sacramen-
tum, sed sumptionem Eucharistiae. Non enim Eucharistia
confert gratiam nisi in sumptione.

uolunt 3 Quæres primo, qualis debeat esse hæc unctio. Aliqui
putant debere fieri in figura Crucis. Ita glossa in *cap. nunc*

de consecrat. dist. 5. Et hoc usus confirmat. Resp. tamen hoc non esse de necessitate sacramenti, quia neque ex scriptura, neque ex Conciliis, aut Traditione colligi potest talis necessitas. Imò Cone. Florent. potius indicat vnctionem per modum Crucis solùm requiri in sacramento Confirmationis, quia in forma illius sacramenti sic dicitur: *Signo te signo Crucis.* At in forma huius sacramenti solùm dicitur: *Per istam sanctam vnctionem*, &c. Ratio differentię est, quia in Confirmatione vngitur quis, vt Christi miles ad portandam & confitendam eius Crucem coram Regibus & Tyrannis. Per hanc verò extremam vnctionem solùm vngitur per modum medicinę ad recuperandam sanitatem. Addo, non videri hoc signum esse de necessitate præcepti, saltem sub culpa graui, secluso contemptu & scandalo, quia nullum est expressè latum præceptum de hac re, neque constat consuetudinem sub hac existimatione introductam esse. Quare si ex iusta causa omittatur, nullum erit peccatum. Præstat tamen seruare piam Ecclesię consuetudinem.

4 Quæres *secundo*, quotuplex debeat esse vnctio. Concilium Trident. numerat septem, scilicet in oculis, in auribus, in naribus, in ore, in manibus, in pedibus, & in renibus ob libidinem. Quæritur, an omnes sint de necessitate præcepti, vel sacramenti. Aliqui recentiores putant vnicam sufficere ad valorem sacramenti in quacunque corporis parte fiat. Aliqui verò Scholastici *in 4. dist. 24.* putant plures requiri, saltem quinque illas, quibus quinque sensus inunguntur, vt D. Thomas Durandus, Bonaventura, Richardus, Paludanus & alij. Ratio, seu congruentia Diui Thomę est, quia hoc sacramentum adhibetur tanquam medicina ad tollendas sordes & reliquias peccatorum quorum radix est in quinque sensibus. Ergo ibi debet applicari medicina dicta. Sed de hac re plura in sequentibus; scilicet vnā interdum sufficere ob necessitatem moribundi.

QVÆSTIO IV.

Quæ sit forma huius sacramenti?

1 **P**rima Conclusio. Forma verborum est hæc: *Per istam sanctam, aut sacram unctionem, & suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Deus, quicquid deliquisti per visum, &c.* Quæritur, an hæc forma ita necessaria sit, ut nequeat mutari. Ratio dubij, quia forma sacramenti solum colligitur ex illis verbis Iacobi: *Orent super eum, & oratio fidei saluabit infirmum.* Sed ex his verbis non colligitur forma determinata, sed solum in genere requiritur oratio sacerdotis. Ergo si fiat aliqua oratio, quibuscunque verbis fiat, sufficiet ad effectum huius sacramenti. Confirmatur ex varietate formarum. Nam tempore Diui Ambrosij in Ecclesia Mediolanensi erat hæc forma in usu: *Vngo te oleo sanctificato in Nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti, ut more militis vncti præparatus ad certamen aereas possis superare potestates.* Ita refert Bonauentura in 4. distinct. 23. part. 1. art. 1. quæst. 4. & alij ibid. At in Ecclesia Veneta fuit olim hæc forma: *Vngo te oleo sancto, ut hac unctione protectus fortiter stare valeas aduersus aereas cateruas in Nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti.* Ita Michaël Palatinus refert in 4. dist. 23. ex libro sacramentali Venetorum à Leone X. approbato. Ecclesia autem Romana vtitur forma posita in conclusione nostra. Porrò ex hac formarum diuersitate videtur colligi, non esse quicquam iure diuino determinatum.

Nihilominus dicendum est, omnes formas, etiam nouas, reducendas esse ad Romanam, non quidem quo ad verba, sed quo ad sensum; quia Romana est approbata in Conc. Flor. & Trid. & habetur ex antiqua Traditione, quæ est optima interpret verborum D. Iacobi.

2 **S**ecunda Conclusio. In illa forma Ecclesiæ Romanæ explicantur omnia, quæ in forma sacramentali debent explicari. *Primo*, causa principalis, quæ est Dei Misericordia. *Secundo*, causa instrumentalis, quæ est sacra vnctio. *Tertio* effectus, qui est remissio peccati, & consequenter sanitas corporis, quæ pendet ex perfecta peccati remissione, sicut morbus

morbus ex peccato vt plurimum oriri solet, iuxta illud, Ioan. 5. vers. 14. *Ecce sanus factus es; iam noli peccare, ne deterius tibi aliquid contingat.*

3 Quæres: An necesse sit formam huius sacramenti esse deprecatoriam. Multi affirmant, quia *Primo*, Iacobus dicit: *Orent super eum. Secundo*, forma Romana est deprecatoria. Alij negant. *Primo*, quia forma Ambrosiana & Veneta non est deprecatoria, & tamen est sufficiens. *Secundo*, quia ex illis verbis: *Baptizantes eos, &c.* colligit Ecclesia hæc formam: *Ego te Baptizo.* Ergo similiter ex illis: *Vngentes illum*, potest colligi hæc forma: *Ego te vngo.* *Tertio*, quia in sacramento Confirmationis sufficiens est hæc forma: *Consigno te chrismate.* Ergo similiter in hoc sacramento: *Vngo te oleo.* *Quarto*, quia sacramentalis forma, etiamsi per modum indicatiuum proferatur, solet à SS. Patribus vocari oratio, quo pacto Leo Papa, & alij multi absolutionem sacramentalem vocant orationem sacerdotis. Ergo quamuis in hoc sacramento proferatur forma per modum indicatiui, sufficiens erit illud Iacobi ad saluandum: *Orent super eum.*

Q V Æ S T I O V.

An præcipuus effectus huius sacramenti sit remissio peccatorum venialium?

1 **A**ffirmant Bonaventura, Richardus, Durandus, Ioan. Maior, Scotus, Almaynus, Carthusianus in 4. dist. 23. Alensis 4. p. q. 5. memb. 7. art. 2. Altisiodorensis l. 4. summa, cap. de extr. vnt. q. 1. Abulensis super cap. 8. Matth. quæst. 8. Nauarrus in Manu. cap. 22. num. 13. & plures. Ratio, quia hoc sacramentum primario institutum est ad remissionem, & non mortalium, ergo venialium peccatorum. Maior patet ex Iacobo: *Si in peccatis fuerit, remittentur illi.* Et ex verbis formæ: *per istam vntionem indulgeat tibi Deus, quicquid deliquisti.* Forma autem debet explicare præcipuum effectum sacramenti. Item ex Trid. sess. 14. cap. 2. vbi inter varios effectus huius sacramenti, primo loco ponitur remissio peccatorum.

Quod autem non sit remissio mortalium, propterea ut,

quia ad mortalia tollenda institutum est sacramentum Pœnitentiæ. Duo autem sacramenta non instituuntur ad eundem effectum principalem. Confirmatur *primo*, quia sacramentum Pœnitentiæ est necessarium medium ad remissionem mortalium, vt Theologi docent. At non esset necessarium medium, si mortalia primariò tollerentur per extremam vnctionem. *Secundo*, quia tria sunt peccatorum genera, originale, mortale & veniale. Sed ad tollendum originale per se institutus est Baptismus, & ad mortale Confessio. Ergo ad tollendum veniale debet esse aliud institutum, quod est hoc sacramentum extremæ vnctionis.

Hæc opinio duobus modis explicari solet. Aliqui dicunt hoc sacramentum non delere peccata venialia immediatè, sed mediante gratia excitante, per quam elicitur actus contritionis, vel dilectionis, quo sufficienter tollitur peccatum veniale. Ita Durandus & Bonauentura. Alij dicunt hoc sacramentum per se & immediatè tollere venialia in eo qui non ponitobicem, id est, qui non habet actualem, vel virtualem complacentiam venialium.

Nota: aliud est an hoc sacramentum deleat peccata venialia: aliud, an sit primariò ad hunc finem institutum. Hoc posterius hoc loco disputatur. Dicam tamen aliquid etiam de priore.

2. Prima Conclusio. Certum est apud omnes hoc sacramentum posse delere peccata venialia; quia hoc est commune omnibus sacramentis. Quomodo autem id fiat, quaestio est. *Primo*, an immediatè sine vlla infusione gratiæ. *Secundo*, an mediante gratia habituali. *Tertio*, an mediante actuali. Hic tertius modus placet, vt in materia de effectu Eucharistiæ, cap. 22. quaest. 4. ostensum est.

3. Secunda Conclusio. Hoc sacramentum non est principaliter institutum ad tollenda peccata venialia. Ita D. Th. in 4. dist. 23. quaest. 1. art. 2. Paludanus, Capreolus, Domin. Soto & Ledesimius *ibid.* Ferrariensis lib. 4. contra gentes, c. 73. Victoria in *summa de sacramentis*, num. 197.

Probatur *primo*, quia sacramenta nouæ legis primariò instituta sunt ad conferendam gratiam habitualement, S. Th. 3. p. 2. 65. art. 1. ad 8. Ergo nullum primariò institutum est

ad tollenda venialia , quia ad hæc tollenda non requiritur infusio gratiæ habitualis , vt ait D. Th. *ibid.*

Secundo , quia si hoc sacramentum per septimo institutum esset ad hunc finem , non oporteret expectare tempus infirmitatis ad illud recipiendum ; sed deberet recipi quando multa commissa essent venialia ; Sicut sacramentum absolutionis tunc recipitur , quando multa mortalia commissa sunt. Nec debet in his expectari periculum mortis.

Respondent aliqui, hoc sacramentum institutum esse ad perfectam curationem venialium, quæ in hac vita non potest haberi, quia, quamdiu viuimus, semper obnoxij sumus peccatis venialibus. Potest autem haberi in fine vitæ. Et ideo hoc sacramentum institutum est, vt in exitu huius vitæ perfectè sanet hominem à venialibus.

Sed contra est. *Primo* , quia sequeretur hoc sacramentum non esse recipiendum nisi præcisè in vltimo articulo vitæ , quia si vel vnus dies , vel vna hora supersit , poterit homo venialiter peccare. Et sic non perfectè sanabitur, quod est contra suppositionem illius responsionis.

Secundo , quia , quando instituitur aliquod remedium ad remissionem peccatorum , non respicit per se tempus futurum , sed præteritum. Ergo vt tale remedium applicetur , non necesse est , vt iterum non possint committi peccata , sed satis est , quod sint commissa & possint deleri.

Alij respondent hoc sacramentum non esse institutum propter remissionem venialium secundùm se , sed solùm, quatenus impedimento esse possunt, ne statim homo recipiatur in cœlum. At sub hac ratione non consideratur proximè, nisi quando homo est in periculo mortis, & ideo pro illo tempore , & propter hunc finem principaliter est hoc sacramentum institutum.

Sed contra *primo*, quia non solùm peccatum veniale, sed etiam reatus poenæ temporalis impedimentum est ne homo statim recipiatur in cœlum. Ergo eadem ratione dicendum esset hoc sacramentum principaliter institutum esse ad remissionem poenæ temporalis.

Secundo, quia inde sequeretur, in omni mortis periculo

602 CAP. XXVII. DE SACRAMENTIS
sumendum esse hoc sacramentum, quod tamen est falsum.
Non enim sumitur ab iis qui extremo supplicio afficiuntur, sed tantum ab iis, qui ex morbo decumbunt.

Tertio, quia in periculo mortis potest applicari sacramentum Pœnitentiæ, per quod perfectè tollantur omnia peccata. Ergo non est necesse aliud sacramentum ad hunc finem principaliter institutum esse. Ad argumenta initio posita dicemus postea.

Q V Æ S T I O VI.

An præcipuus effectus huius sacramenti sit tollere reliquias peccatorum?

Affirmant D. Th. in 4. dist. 24. q. 2. a. 2. q. 1. Albertus & Capreolus *ibid.* Dom. Soto & Ledesmius *suprà* citati Antoninus 3. p. tit. 14. cap. 8. Ratio est, quia hoc sacramentum institutum est ad tollenda peccata, ut patet ex forma verborum; Sed non est institutum ad tollenda ipsa peccata secundum se, quia ad hoc sunt alia remedia, ut dictum est. Ergo institutum est ad tollendas reliquias peccatorum. Quid autem nomine reliquiarum intelligatur, variè exponitur.

Aliqui enim intelligunt illa peccata, quæ interdum relinquuntur in anima, etiam quad culpam, post alia sacramenta suscepta, siue quia per obliuionem omissa sunt; siue quia postea sunt commissa. Et hoc accidit frequentius in venialibus, quàm in mortalibus peccatis. Et ideo magis solent venialia comprehendi sub his reliquiis, quàm mortalia. Hæc explicatio vera esset si loqueremur de secundo effectu & concomitante, ut infra dicam: nunc autem agimus de primario, ubi illa explicatio secundum mentem Diui Thomæ applicari non potest. Ipse enim distinguit reliquias peccatorum ab ipsis peccatis commissis. Quamuis ergo peccata, vel per præcedentem absolutionem non dimissa, vel post illam commissa dici possint relicta, seu adhuc durantia; non tamen propriè dici possunt reliquiae, secundum mentem D. Thomæ.

Alij ergo per reliquias peccatorum intelligunt reatum poenæ temporalis. Sed contra, quia ad poenam temporalem

lem tollendam nullum sacramentum per se institutum est, nec fuit necessarium. *Primo*, quia talis effectus per se non requirit gratiam. *Secundo*, quia ille est proprius effectus sacrificij Missæ ex opere operato. *Tertio*, quia sunt multa alia remedia, quibus hæc pœna tolli potest.

Alij intelligunt prauos habitus ex peccatis relictos. Hoc minus placet, quia illi non tolluntur per infusionem gratiæ, quantumuis perfectam, & non magis tolluntur per hoc sacramentum, quàm per alia. *Secundo*, quia experientia docet eos, qui suscepto hoc sacramento conualescunt ex morbo, sentire eosdem habitus & propensiones quas antea sentiebant. *Tertio*, quia forma verborum non potest accommodari his habitibus.

Alij denique cum D. Th. & Alberto dicunt reliquias peccatorum esse pronitatem ad malum, ac torporem & difficultatem operandi bonum, quæ relinquitur ex peccato. Hoc etiam aliquibus non placet, quia ex peccato originali seclusa culpa & pœna, nihil aliud relinquitur nisi fomes: ex actualibus vero nihil nisi prauus habitus, & phantasmata, ex quibus prouenit torpor ad bonum & pronitas ad malum. At fomes non tollitur per sacramentum, vt docet experientia, nec etiam prauus habitus, vt dictum est. Ergo nec torpor in bono & pronitas ad malum.

2 Prima Conclusio. Hoc sacramentum est primariò institutum ad confortandum animum hominis ægrotantis contra difficultates illi occurrentes in articulo mortis, vt colligitur ex hoc Iacobi: *Et alieniabit eum Dominus*. Probatur *primo*, quia hoc sacramentum institutum est pro iis qui ægrotant vsque ad periculum mortis. Ergo est institutum propter specialem aliquam necessitatem quæ occurrat in tali articulo. At nulla alia fingi potest, quàm quæ dicta est. Ergo, &c.

Probatur *secundo*, quia in omnibus aliis necessitatibus sufficienter prospectum est homini per alia sacramenta. Ergo hoc Sacramentum debet esse pro necessitate in articulo mortis, vt tunc non succumbat homo tentationibus.

Probatur *tertio*, quia hoc significat exterior vinctio per oleum,

oleum, cuius virtus est corroborare & disponere luctatores ad pugnam.

Hinc sequitur specialem gratiam sacramentalem huius sacramenti non consistere in sola remissione, seu expulsiōne alicuius mali culpæ aut pœnæ, sed præcipuè in collatione auxiliorum gratiæ, quibus homo in tali casu iuuetur & corroboretur. *Primo*, quidem ad bene sperandum de misericordia Dei. *Secundo*, ad hilaritatem animi concipiendam. *Tertio*, ad tentationes superandas.

§ Septima Conclusio: Hoc sacramentum est secundariò institutum ad disponendam & præparandam animam, quantum in ipso sacramento est, ad introitum gloriæ, vt colligitur ex Tridentino *sess. 14. in præmio de hoc sacramento*. Nota ergo duo esse, quibus potest homo proximè præparari ad introitum gloriæ. Vnum, perfecta animæ sanctificatio, quæ præter gratiam sanctificantem consistit in ablatione omnis mali ex peccato prouenientis. Alterum est perseuerantia in bono vsque ad inortem. Hoc posterius confertur per auxilia gratiæ, quæ explicauimus in prima conclusione. Prius autem confertur, quantum est ex parte sacramenti, per hanc conclusionem.

Si enim non ponatur obex in hominè ægrotante, tollitur omne malum quod posset impedire, aut retardare introitum gloriæ. Et hinc sequitur *primo*, per hoc sacramentum (saltem secundariò) tolli peccata quoad culpam, si quæ fortè relictæ sint post alia sacramenta suscepta, vt partim colligitur ex S. Iacobi verbis: *Si in peccatis sit, remittentur ei*; partim ex illis: *Indulgeat tibi Deus quicquid deliquisti*, partim denique ex Tridentino *sess. 14. cap. 2. vbi sic ait: Delictas, si quæ sint adhuc expianda, abstergit.*

Secundo, sequitur per hoc sacramentum remitti etiam reatum pœnæ temporalis, qui relictus est ex peccatis prius quoad culpam remissis. Nam etiam hic reatus potest impedire, aut retardare introitum gloriæ. An autem remittatur totus reatus, vel aliqua pars per hoc sacramentum, non constat. Probabile est id fieri iuxta dispositionem & deuotionem recipientis.

Tertio sequitur, quomodo hoc sacramentum dicatur tollere

tollere reliquias peccatorum. Non enim hoc facit tollendo fomitem, aut prauos habitus, aut phantasmata, aut mutando corporis dispositionem, sed dando robur & vigorem contra hæc omnia per auxilia gratiæ supra explicata.

Quarto sequitur, hoc sacramentum posse aliquando facere hominem de attrito contritum, & conferre primam gratiam sanctificantem. Nam, vt ostensum est, potest aliquando delere peccata mortalia, si quæ fortè sint relicta in homine ægrotante.

Et quamuis aliqui probabiliter putent hoc conuenire omnibus Sacramentis in aliquo casu: tamen certius est conuenire huic quàm cæteris, excepto Baptismo & Pœnitentia, tum quia non conuenit cæteris sacramentis ex propria institutione, sed tantùm ex generali quadam ratione: tum etiam, quia de cæteris est tantùm pia & probabilis coniectura; de hoc autem sacramento habemus testimonium Iacobi & Concilij Tridentini.

Dices: Ergo non est necessaria confessio, vel sacramentum Pœnitentiæ. Respondeo. Si ægrotus sciat se esse in peccato mortali, tenetur confiteri si potest: aut saltem tenetur habere contritionem, si non habeat confessarium: nec sufficit sacramentum extremæ Vnctionis cum sola attritione. Si autem nesciat per vehementiam morbi & turbationem capitis, &c. se esse in peccato mortali, vel si hoc quidem sciat, tamen bona fide putet se esse contritum, cum raptum sit attritus, tunc sufficit hoc sacramentum, nec est necessaria confessio, nisi in voto, si haberi non potest, si autem haberi potest, in re ipsa.

Q U A T I O VII.

Quando hoc sacramentum conferat suum effectum?

Loquor de effectu gratiæ habitualis & remissionis peccati, quia proprius & specialis effectus, nempe confortatio animæ contra tentationes, non datur certo aliquo instanti, sed toto tempore morbi, quando opportunum,

tunum, aut necessarium est. Gratia autem habitualis & remissio peccati datur in vno aliquo instanti. Queritur ergo, cum in hoc sacramento sint multæ. Vnctiones & formæ, an tota gratia detur post primam Vnctionem, an post omnes simul sumptas.

2 Prima Opinio est, totam gratiam dari per primam Vnctionem & per sequentes Vnctiones perfici quidem sacramentum, non tamen conferri nouum gradum gratiæ vi sacramenti, nisi fortè per accidens propter meliorem suscipientis dispositionem. Sicut aliqui dicunt in Eucharistia totam gratiam dari in sumptione vnius speciei, & in sumptione alterius perfici Sacrificium, non tamen nouam gratiam conferri. Ratio, quia sicut in Eucharistia singulæ species sufficienter significant gratiam refectionis spiritualis; ita in hoc sacramento singulæ Vnctiones significant gratiam confortationis. Ergo sicut ibi datur tota gratia in prima sumptione, ita hic in prima Vnctione.

3 Secunda Opinio est, per singulas Vnctiones dari singulos gradus, seu portiones gratiæ; ac proinde, sicut quinque sunt Vnctiones partiales, quæ constituunt integrum sacramentum, ita quinque vicibus conferri quinque gradus gratiæ, qui constituent adæquatam effectum huius sacramenti.

Vnde sequitur *primo*, si homo moriatur suscepta vna Vnctione, fore vt discedat cum vno gradu, vel vna portione gratiæ. *Secundo*, videtur sequi per singulas Vnctiones remitti illa peccata venialia, quæ per illum sensum commissa sunt, itémque pœnam temporalem, quæ ratione illius sensus debita est. *Tertio*, omnia peccata venialia, si quæ sunt, tolli per primam Vnctionem, quia omnia tolluntur per primam gratiam habitualement, quæ confertur in prima Vnctione.

Addi potest quædam mortalia peccata tolli per se, & ex vi formæ, nimirum ea, quæ per talem sensum commissa sunt, alia verò quasi per accidens, & concomitanter ratione gratiæ cum qua consistere non possunt. Ratio autem huius opinionis sumi potest ex contrario fundamento præcedentis opinionis, quia sicut in Eucharistia datur vna

pars gratiæ per sumptionem vnius speciei, & altera pars per sumptionem alterius: sic etiam seruata proportione fit hic.

4 Tertia Opinio est, gratiam habitualem non conferri, nisi per vltimam Vnctionem, id est, per eam quæ re ipsa est vltima, ex intentione Ministri vngentis. Vnde, si Minister ministrare vult hoc per septem Vnctiones, effectus gratiæ non dabitur, nisi post septimam. Si verò per quinque vult, gratia dabitur in fine quintæ Vnctionis. Ita D. Soto, in 4. d. 23. q. 2. a. vlt.

Sed non loquitur consequenter Sotus. Nam duæ postremæ Vnctiones inter septem, vel sunt de essentia Sacramenti, vel non. Si sunt de essentia, non potest Minister per suam intentionem facere vt omittantur, & nihilominus sacramentum sit integrum & perfectum. Si non sunt de essentia, non potest Minister efficere, vt sacramentum essentialiter perfectum non conferat suum effectum, donec addantur duæ Vnctiones, quæ ad essentiam & necessitatem non spectant.

5 Quarta Sententia est, Effectum gratiæ conferri in eo instanti, in quo essentialiter perficitur hoc sacramentum, perfici autem, quando quinque Vnctiones cum quinque formis sibi correspondentibus perficiuntur.

6 Prima Conclusio: Tametsi plures Vnctiones fiant in hoc sacramento; tamen videtur vna sufficere ad essentiam sacramenti, siue fiat in capite, siue in pectore, &c. Probat *primo*, quia nec ex scriptura, nec ex vniuersali traditione Ecclesiæ aliud colligi potest. *Secundo*, quia forma Ambrosiana & Veneta non significant, nisi vnã Vnctionem. *Tertio*, quia sicut in Baptismo sufficit vna immersio, & in Eucharistia vna species; ita hic sufficit vna Vnctio.

Dices: In concilio Florentino ponuntur plures Vnctiones? Respond. Ibi ponuntur septem, & tamen certum est, non omnes esse necessarias. Ergo inde nihil conuinci potest. Sicut & in multis conciliis tres immersiones & duæ species in Eucharistia ponebantur. Et confirmatur, quia, si aliquis non habuisset oculos, non esset necesse eum vngere super oculos, aut dicere: *Indulgeat tibi*, &c. quicquid deliquisti per oculos. Ergo numerus

7 Secunda Conclusio : Hoc sacramentum statim confert gratiam , quando vnica vnctio peracta est cum sufficiente verborum forma. Sequitur ex dictis. Reliquæ tamen vnctiones ob receptam consuetudinem non facillè sunt omit- tendæ. Si autem omittantur, fit sine detrimento Sacramen- ti & effectus illius.

Q V Æ S T I O V I I I .

*An hoc Sacramentum aliquando tribuat sani-
tatem corporis ?*

1 **P**rimo certum est sanitatem corporis aliquando con- ferri per hoc sacramentum , vt colligitur ex Iacobo: *Oratio fidei saluabit infirmum. Secundo* , certum est non semper conferri , vt docet experientia. Quæstio ergo est, quando conferatur. Plerique docent tunc conferri, quan- do expedit saluti animæ. Sicut enim bona temporalia non conferuntur Sanctis, nisi in ordine ad salutem animæ , ita de sanitate sentiendum est.

Dices : Sæpe fit, vt sanentur illi , quorum animæ saluti non expedit ; & contra, vt moriantur illi, quos expediret viuere ? Respondeo *primo*, Tametsi aliqui sanentur post ac- ceptam extremam Vnctionem , qui postea malè viuunt; non tamen certum est, sanatos esse vi Sacramenti, quia po- tuerunt sanari per media naturalia , præsertim si morbus non fuerit lethalis. *Secundo*, licet malè postea vixerint, ta- men eo tempore , quo sanati sunt , potuit illis prodesse sanitas ad salutem animæ ; quia non omnes perseverant in bono quod semel adepti sunt. Respondeo *secundo*, Quando aliqui boni viri moriuntur post extremam Vn- ctionem , tametsi tales fuerint , vt secundum humanam æstimationem potuissent adhuc multa bona facere; tamen coram Deo sæpè res aliter habet. Vnde, cum dicimus per hoc sacramentum conferri sanitatem , si expediat saluti animæ, intelligas, si expediat iuxta Diuinam præscientiam & ordinationem, non autem secundum humanam imagi- nationem.

QVÆSTIO IX.

Quis sit Minister huius Sacramenti?

Solus Sacerdos est legitimus Minister huius Sacramenti, nec ab alio validè confici potest, vt est communis sententia; & colligitur ex Iacobo: *Inducat Presbyteros Ecclesie.*

Dices: Innocentius I. in epistola 1. cap. 8. dicit: *Oleo sancto potest uti non solus Sacerdos, sed etiam Laicus in sua ac suorum necessitate.* Quam sententiam totidem verbis recitat venerabilis Beda in cap. 6. Marci, & Concilium Vvormationense Can. 62. Respondeo. Innocentius non loquitur de Ministro, sed de recipiente. Ita Iansenius in cap. 6. Marci, & Belarm. cap. 9. de extrema Vnct.

QVÆSTIO X.

Quis possit suscipere hoc Sacramentum?

Conditiones sex requiruntur in suscipiente. *Prima*, vt sit Christianus & baptizatus. *Secunda*, vt infirmus, quia, qui benè valent, possunt agere pœnitentiam. Extrema enim Vnctio est specialis misericordia, quæ exhibetur ægrotis, qui non possunt agere pœnitentiam, nec subire satisfactionem externam. *Tertia*, vt sit grauiter infirmus, ita vt de vita periclitetur. Ita passim concilia. *Quarta*, vt sit adultus, & qui vsum habuerit rationis. Infantes enim, & qui semper amentes fuerunt, non habent reliquias peccatorum, quæ abstergantur; nec sunt capaces corroborationis contra tentationes diaboli. *Quinta*, vt non sit excommunicatus. *Sexta*, vt, si scienter est in peccato mortali, priùs confiteatur, si potest & absoluaatur vt docet Innocentius loco citato.

QVÆSTIO XI.

An hoc Sacramentum sit necessarium ad salutem?

Primo certum est non esse necessarium necessitate mediij, vt est communis sententia, quia potest aliquis

Qq sufficiens

610 CAP. XXVIII. DE SACRAMENTIS
sufficenter per Sacramentum Pœnitentiæ, & Eucharistiæ
sanctificari & saluari. *Secundo*, probabilius etiam est non
esse necessarium necessitate præcepti. Est communis sen-
tentia, excepto vno & altero. Ratio est, quia nec tale præ-
ceptum inuenitur in Scriptura, neque in Conciliis; nec ha-
betur ex sufficiente aliqua traditione, aut consuetudine.
Confirmatur, quia Ecclesia tempore interdicti permittit
ministrari ea Sacramenta, quæ sunt necessaria; non au-
tem permittit hoc Sacramentum; vt patet in cap. *Quod in*
te, de pœnitentiis & remiss. Ergo iudicat hoc Sacramentum
non esse necessarium ex præcepto naturali & Diuino. Con-
stat autem nullum Ecclesiasticum præceptum extare.

Dices: Concilium Colonienſe celebratum anno 1536.
parte 7. c. 50. sic ait: *Est autem vnctio impendenda cum ex-*
positione Vnctionis & mandati Apostolici, quod sic habet:
Infirmatur quis in vobis, &c. Respondeo. Nomen man-
dati accipitur ibi latè includens quæcumque admoni-
tionem.

CAPVT XXVIII.

De Indulgentiis.

DIcam *primo*, an sint Indulgentiæ. *Secundo*, quid
sint. *Tertio*, quales sint. *Quarto*, propter quid sint.
Quinto, quis dare possit. *Sexto*, quis suscipere. Hæc omnia
breuiter de Indulgentiis, hic Moguntia, vbi orta est con-
trouersia cum Nouatoribus, tractabo.

QVÆSTIO I.

An sint Indulgentiæ?

HÆc quæstio pendet ex aliis duabus, *Primo*; an ex-
tet in Ecclesia Thesaurus aliquis satisfactionum Chri-
sti, & Sanctorum, qui possit applicari eis, qui sunt rei pœ-
næ temporalis post culpam in Sacramento Pœnitentiæ
remissam. *Secundo*, an in Pontifice sit potestas applican-
di hunc Thesaurum, & eo modo absoluendi homines à
reatu pœnæ temporalis. Hæc enim duo videntur esse ne-
cessaria

cessaria ad Indulgentias constituendas , quales à Catho-
licis defenduntur.

P R I O R P A R S.

An extet talis Thesaurus in Ecclesia?

1 **F**ranciscus Maryonis in 4.d.19. *quest. 2.* dubitat de The-
sauro satisfactionum Christi superfluentium , & apud
Ecclesiam reconditarum. Durandus verò in 4.d.20. *quest. 3.*
dubitat an ad hunc Thesaurum pertineant satisfactiones
Sanctorum. Uterque tamen se subiecit iudicio Ecclesie.
Suppono *primo* , in bonis operibus iustorum duplicem
valorem assignari posse , scilicet meriti & satisfactionis.
Vnum enim idemque opus potest esse meritorium, quate-
nus procedit ex charitate , & satisfactorium, quatenus est
laboriosum & poenale. *Secundo* suppono, bonum opus,
quatenus satisfactorium est, posse applicari aliis , non au-
tem, quatenus meritorium est. Prima pars est D. Thom. 3. p.
q. 48. *art. 2. ad 1.* Ratio est, quia satisfactio est compensatio
poenae, vel solutio debiti. Potest autem vnus pro alio com-
pensare poenam , vel soluere debitum. Secunda pars est
etiam D. Thom. p. 2. q. ult. *art. 6.* & D. August. *lib. 1. de peccato-
rum meritis, c. 14.* Ratio est, quia solus Christus habuit gra-
tiam capitis per se ordinatam ad bonum aliorum. Ergo il-
le solus potest aliis mereri.

2 **P**rima Conclusio : Extat in Ecclesia infinitus Thesau-
rus satisfactionum ex passionibus Christi , qui nunquam
exhauriri poterit. Ita Clem. VI. in *extra. vnigenitus, de po-
nit. & remiss.* Probat, quia passio Christi fuit pretij infi-
niti, cum esset passio infinitae personae. Ergo exhauriri non
potest. *Secundo*, quia Christus pro omnibus mortuus est, &
pro omnibus cumulatè satisfecit. At satisfactio eius non est
omnibus applicata, quia multi damnati sunt. Ergo adhuc
multum illius pretij superest , quod semper applicari possit.

3 **P**rima Obiectio : Sicut satisfactio Christi fuit infini-
ta sic etiam peccatum pro quo satisfecit, fuit infinitum
quoad offensionem, quia fuit contra personam infinitam.
Ergo satisfactio Christi fuit exhausta in diluendo peccato.
Ergo nihil amplius superfluum est.

Respondeo. Vnumquodque opus satisfactorium Christi fuit simpliciter infinitum in ratione satisfactionis & meriti, quia immediatè erat à persona simpliciter infinita. Peccatum autem mortale, licet sit infinitum secundùm quid, & quasi obiectiue, quia scilicet offendit Deum infinitum; non tamen est infinitum simpliciter, quia est ab homine, cuius actio est simpliciter finita. Vide Suarez in *tomo 1. 3. part. 9. 1. disput. 4. section. 3.* Et colligitur ex illo Roman. 7. *vers. 15. Non sicut delictum ita & donum.* Et infra: *Vbi abundauit delictum, superabundauit & gratia*: quasi dicat; Potentius fuit donum, & passio Christi quàm peccatum Adami. Vnde etiam Clemens VI. *loc. citato*, dicit, vnam guttam sanguinis Christi propter vnionem Hypostaticam, toti mundo reconciliando satis esse potuisse.

4 Secunda Obiectio Mayronis: Deus reddidit Christo cumulatam præmiæ pro passione. Ergo nihil superest, quod in thesauro recondatur. Antecedens ex *Philip. cap. 2. patet: Humiliauit se, &c. propter quod & Deus exaltauit eum, &c.* Respondeo. Hoc argumentum non est ad rem, quia procedit de passione Christi, quatenus est meritoria: nos autem loquimur de illa, quatenus est satisfactoria. Nam Christus sua passione meruit sibi exaltationem sui nominis, non tamen satisfecit pro se, quia, cum esset ex-pers omnis peccati, non indigebat satisfactione pro se. Totus ergo valor satisfactionis nobis referuatus est.

Deinde nec meritum Christi exhaustum esse potest, quia exaltatio nominis, & gloria corporis, quam Christus sibi meruit, est finita, ac proinde non potest exhaurire meritum infinitum. Idem dicendum est de omnibus donis gratiæ & gloriæ, quæ nobis meritis est, quia omnia finita sunt.

5 Secunda Conclusio: Ad hunc Theaurum superfluentium satisfactionum Christi pertinent etiam satisfactio-nes Sanctorum, qui plus passi sunt in hac vita, quàm eorum peccata requirerent. Ita Clemens VI. *loco citato*. Et patet *primo*, in Beata Virgine Maria, quæ multa passa est, & tamen patièdo non satisfecit pro suis peccatis, cum non haberet peccata. Ergo necesse est, vt ipsius satisfactio fuerit recondita in Thesauro Ecclesiæ.

Secundo, idem patet in Ioanne Baptista, in Apostolis, & in Martyribus, qui plus passi sunt quam eguerunt.

Sed obiicitur *primo*, satisfactio Christi est infinita, & exhauriri non potest, ut dictum est. Ergo superflua sunt satisfactiones Sanctorum. Resp. Hoc argumento rectè probantur satisfactiones Sanctorum non esse necessarias pro nobis, quia satisfactio Christi cum sit infinita, per se sufficit: hinc tamen non sequitur esse superfluas, quia possunt adiungi Thesauro satisfactionum Christi, ne videantur esse inanes coram Deo. Hoc enim, & ipsis Sanctis perhonorificum est, & Christo etiam gloriosum, à quo satisfactio Sanctorum habet suum valorem.

Quæres: Quomodo satisfactiones Sanctorum adiungantur Christi satisfactioni, ut non sint inanes, & effectum careant. Ratio dubitandi est, quia quando Pontifex vult applicare alicui pro poena temporali satisfactionem ex Thesauro Ecclesiæ, vel applicat solam passionem Christi; & tunc superflua est passio Sanctorum: vel sumit aliquid ex passione Christi, & aliquid ex passione Sanctorum; & hoc est etiam superuacaneum, quia sola passio Christi sufficit.

Respond. *primo* probabile est, quod per indulgentias applicetur certus, & limitatus gradus satisfactionis Christi, cui deinde addatur aliqua pars satisfactionis Sanctorum. Sicut enim in Sacramentis, & sacrificio Missæ certè applicatur nobis meritum Christi finito modo, licet in se sit infinitum: ita & satisfactio Christi, licet in se infinita sit, potest nobis applicari finito modo, & consequenter potest illi aliquid superaddi ex satisfactione Sanctorum. Ita noster Henriquez.

Respondeo *secundo*: probabile quoque est, quod, licet satisfactio Christi per se sufficiat, non tamen superflua sit satisfactio Sanctorum, quia potest pluribus titulis satisfieri pro vno debito. *Tertio* dici potest satisfactionem Christi concurrere, ut causam vniuersalem, satisfactionem verò Sanctorum, ut causam particularem, quæ in virtute Christi causat immediatè totum effectum indulgentiæ.

7 Secunda Obiectio: Omnes Sancti receperunt plenam mercedem suorum laborum, imò etiam suprâ condignum. Luc. 6. vers. 38. *Mensuram bonam & confertam*

614 CAP. XXVIII. DE SACRAMENTIS
& coagitatam, & superfluentem dabunt in sinum vestrum.
Rom. 8. vers. 18. Non sunt condignæ passionis huius tem-
poris, &c.

Respondeo. Hoc argumentum procedit de merito, non de satisfactione. Merita Sanctorum habent suum præmium; sed aliquæ satisfactiones referuantur in communi thesauro, quibus illi non indiguerunt.

8 Tertia Obiectio: Sancti nihil fecerunt, vel passi sunt ob Deum quod facere, vel pati non tenerentur. Ergo nihil illis superest, quod cum aliis communicare possint. Antecedens patet Luc. 17. *Cum feceritis omnia, quæ præcepta sunt, &c. quod debuimus facere, fecimus.*

Respondeo. Christus ibi solum loquitur de præceptis Decalogi, quæ tenemur seruare, & quando ea seruamus, vult nos non gloriari quasi aliquid peculiare fecerimus, quando quidem id solum fecimus, quod facere debuimus. Nihilominus præter obseruationem præceptorum possumus alia multa præstare, quæ non sunt præcepta; & ex iis potest aliquid superesse quod cum aliis communicemus. Sancti multa passi sunt, quæ ex præcepto non tenebantur pati, potest eorum passio etiam prodesse aliis per modum satisfactionis.

Dices: Hoc fieri non potest, quia cum fatuæ virgines peterent à prudentibus aliquid de suo oleo communicari, responderunt hæc, *ne forte non sufficiat nobis & vobis.* Vnde colligitur satisfactiones Sanctorum non sufficere aliis. Respondeo, Virgines prudentes non loquuntur de satisfactione; sed de oleo gratiæ & charitatis, sine quo salui esse non possumus; quod quidem oleum vnusquisque retinet sibi, neque in alios potest effundere. Et hæc est gratia, & charitas habitualis.

9 Quarta Obiectio: Si sanctorum passionibus expiari possent nostra peccata, possemus eos vocare nostros Redemptores, saltem ex parte. At solus Christus est Redemptor generis humani. Propter hoc argumentum docuerunt aliqui passionis sanctorum non ita nobis applicari per indulgentias, vt sint veræ satisfactiones pro pœna temporali quam Deo debemus; sed solum mouere Deum, vt nobis applicet satisfactionem Christi.

Hæc tamen opinio reprobata est à Pio V. qui damnauit multos articulos quorundam Louaniensium, quorum vnus erat, solius Christi satisfactionibus remitti poenam temporalem; Sanctorum autem passiones offerri Deo, vt Deus illarum intuitu applicet nobis merita Christi.

Respondeo ergo, solùm Christum propriè, & absolutè loquendo esse Redemptorem nostrum. Ille enim propriè, & absolutè dicitur Redemptor, qui redimit à captiuitate; non autem ille qui soluit pro aliquo debitum aliquod parui momenti. Dicimur autem captiui, quando sumus in peccato mortali, aut originali, à quo liberat nos solus Christus, non autem Sancti.

P O S T E R I O R P A R S

Q V Æ S T I O N I S P R I M Æ.

*An in Ecclesia sit potestas hæc applicandi thesaurum,
& ita concedendi Indulgentias?*

10 **P**rima Conclusio. Satisfactiones Christi, & sanctorum possunt applicari aliis pro reatu poenæ temporalis. Probatur *primo* ex articulo Symboli Apostolici, quia in Ecclesia est communio sanctorum. In quo autem consistat hæc communio, optimè explicatur *Rom. 12. v. 4. & 1. Cor. 12. v. 12.* similitudine membrorum vnus corporis. Sicut enim viua membra vnus corporis se inuicem iuuant, ita fideles inter se sua bona communicant, præsertim cum ea, quæ vni superflua sunt, alteri possint esse necessaria, aut utilia.

Et ratio sumitur ex natura, & vi charitatis, quâ membra Ecclesiæ sunt sibi inuicem vnita. Hinc enim fit, vt quod vnus facit, profit etiam aliis quibus per charitatem vnitus est, iuxta *Psal. 118. vers. 63. Particeps ego sum omnium timentium te, & custodientium mandata tua.*

Secundo probatur ex illo *Coloss. 1. vers. 24. Gaudeo in passionibus pro vobis, & adimpleo ea quæ desunt Passionum Christi in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia.* In hunc locum scribens D. August. in *Psal. 61.* dicit passiones sanctorum conferri in commune bonum Ecclesiæ.

Et confirmatur, quia S. Paulus cupiebat suis passionibus prodesse ipsi Ecclesiæ omnibus modis quibus id fieri poterat. Potuit autem prodesse communicando passiones suas ad expiandum reatum pœnæ temporalis.

II Secunda Conclusio. Pastores Ecclesiæ habent à Deo potestatem dispensandi Thesaurum satisfactionum Christi & Sanctorum, atque adeo concedendi indulgentias. Probatur primo, ex illo Matth. 16. vers. 19. *Quodcumque solueris super terram, erit solutum, & in cælis.* Hæc enim promissio est generalis, qua promittitur potestas D. Petro solvendi omnia vincula, quæ impedire possunt homines à consecutione salutis aternæ.

Sunt autem huiusmodi vincula varia, v.g. culpæ, pœnæ, censuræ, legis, voti, iuramenti. Et ab his omnibus potest solvere S. Petrus, & eius successores, licet non sit idem modus solvendi ab omnibus. Nam vinculum culpæ solvitur in Sacramento Pœnitentiæ. Vinculum pœnæ temporalis tum in Sacramento Pœnitentiæ, per satisfactionem, tum extra Sacramentum per applicationem satisfactionum ipsius Christi. Vinculum excommunicationis solvitur per absolutionem iudicalem extra Sacramentum. Vinculum legis, voti ac iuramenti solvitur per ipsam dispensationem. Sed

Dices: Vnde constat Christum loqui de potestate solvendi ab his omnibus vinculis? Respond. ex eo, quia Christus non astringit sua verba ad aliquod vinculum in particulari.

Dices: Ergo etiam poterit solvere à vinculo Matrimonij consummati, quod tamen fallum est? Respondeo, non sequitur, quia vinculum Matrimonij consummati est omnino indissolubile, cætera autem vincula sunt solubilia. Christus ergo locutus est de solubilibus.

Confirmatur, quia Christus promittebat D. Petro supremum tribunal Ecclesiasticæ potestatis, vt loco Christi posset regere ac iudicare omnes Christianos, quod illi postea exhibuit, Ioan. 21. *Pasce oves meas.* Sicut ergo Petrus, tanquam supremus Iudex, & Christi Vicarius potest absolovere homines à peccatis in Sacramento Baptismi & Pœnitentiæ per applicationem meritorum Christi,

ira potest eisdem absoluere à pœna temporali extra Sacramentum applicando satisfactiones Christi.

12 Quæres : Cur reatus culpæ solvatur in Sacramento, reatus autem pœnæ extra sacramentum, cùm potestas solvendi sit vna & eadem. Respon. vnumquodque debet solui prout exigit eius natura. Peccatum mortale non solvitur sine infusione gratiæ. Infusio autem gratiæ non datur ministerio humano, nisi per Sacramenta. Pœna autem temporalis, quæ remanet post dimissam culpam, solvitur extra sacramentum, quia non requirit nouam infusionem gratiæ, sed eam præsupponit.

Secundo probatur conclusio ex praxi & perpetuo usu Ecclesiæ. Nam ab ipsis temporibus Apostolorum huc vsque semper fuerunt concessæ Indulgentiæ. Ac *Primo*, de temporibus Apostolorum patet ex 2. Cor. 2. v. 10. *Cui aliquid donâstis, & ego : nam ego, quod donavi, si quid donavi propter vos in persona Christi, vt non circumueniamur à Satana.* Vbi agit de incestuoso quem Sataniæ dederat. Hoc, inquam loco agit D. Paulus de Indulgentia quam concesserat incestuoso excommunicato.

Dices : Paulus condonauit Corinthio illam pœnam, quàm debebat in foro externo, non quàm in foro conscientiæ coram Deo. Respond. hoc falsum est, quia loquitur de illa pœna quam illi inflixerat, 1. Cor. 5. v. 3. quæ certè est intelligenda de foro conscientiæ, & coram Deo, vt patet ex eodem capite.

Post autem tempora Apostolorum perseuerauit vsus indulgentiarum vsque ad nostra tempora. Vide Valent. 3. p. disput. 7. quæst. 20. punct. 2. *Tertio* probatur conclusio ex Conciliis generalibus, Lateranen. I. & IV. Lugdunensi, Viennensi, Constantiensi & Tridentino; in quibus Indulgentiæ, vel conceduntur, vel approbantur. *Quarto*, probatur ratione petita ab iis signis quibus interoscuntur Catholica dogmata ab hæreticis. Nam Catholicorum dogmatum hoc est proprium, vt non inueniatur eorum origo, nisi ad Euangelium vel Apostolos ascendamus. Hæreticorum autem dogmatum potest semper certus autor, locus & tempus, in quo exoriri cœperunt, assignari. Iam verò nullus hæctenus indicare potuit authorem In-

618 CAP. XXVIII. DE SACRAMENTIS
dulgentiarum, neque locum, vel tempus in quo prædicari
coeperint. Omnes enim loquuntur de Indulgentiis tan-
quam re vfitata & recepta. Initium autem hærefis contra
Indulgentias est notiffimum; fcilicet à primis Vualdenfi-
bus. *Quinta*, probatur ratione ducta à fimili. Nam in omni
Republ. bene instituta pertinet ad Principem, vel Magi-
stratam dispensare bona communia, & admittere satisfac-
tionem vnus pro altero, si ita expediat Reipublicæ. Ergo
idem potest fieri in Republica Ecclesiastica.

13 Tertia Conclusio. Pastores Ecclesiæ possunt dispensare
Passionem Christi, tum per ipsa sacramenta, tum per Indul-
gentias. Passiones autem sanctorum non nisi per Indulgen-
tias. Prius patet, quia Passio Christi aliquando dispeniatur
pro remissione culpæ, quod non potest fieri, nisi per sacra-
menta, cum talis remissio non fiat sine gratia quæ à Præ-
latis non datur, nisi per sacramenta: aliquando pro remis-
sione pœnæ temporalis, quod potest fieri per Sacramenta
& per Indulgentias.

Posterius patet, quia Sacramenta sunt instrumenta so-
lius Passionis Christi, nec vllam vim habent à passionibus
Sanctorum, cum ipsi etiam Sancti per Sacramenta sanctifi-
cati sint. Ergo passiones Sanctorum non possunt dispensari
per sacramenta, sed per solas Indulgentias.

QVÆSTIO II.

Quid sit Indulgentia?

1 **H**ic quærentur duo. *Primo*, an Indulgentia propriè
absolutio, an solutio. *Secundo*, cuius debiti sit so-
lutio; vel à quo debito sit absolutio.

2 Prima Conclusio. Indulgentia propriè est absolutio
iudiciaria, annexam habens solutionem ex thesauro. *Prius*
probatur ex hoc Matth. 16. v. 19. *Quodcunque solueris super*
terram; quod intelligitur de potestate iudiciaria absoluendi.
Secundo, ex Canonibus, quia Alex. III. in *Epistola ad*
Archiepisc. Cantuariensem, docet neminem posse concedere
Indulgentias, nisi propriis subditis. Et rationem addit,
quia non potest, nisi proprius iudex absoluere, vel ligare.
Vult ergo Alexander concessionem Indulgentiæ esse actum
iurisdic

iurisdictionis. Vide in Decretalibus *cap. quod autem, de Pœnitentiis & remissionibus. Tertio* probatur ratione, quia Indulgentiæ non conceduntur pro defunctis, nisi per modum suffragij. At huius rei non est alia causa, nisi quod defuncti propriè non possint iudicialiter absolui. Ergo signum est, quòd Indulgentia, quæ viventibus simpliciter datur, & non per modum suffragij, sit absolutio iudiciaria. Vide *Navar. de Iubilæo, notab. 20. num. 7.*

Quarto probatur, quia, si non esset necessaria iurisdicção ad Indulgentias concedendas, quilibet diceretur concedere Indulgentiam, quia applicaret alteri suam satisfactionem, quod est inauditum.

Posterius probatur autoritate *Clement. VI. in Extrav. Vnigenitus.* ubi ita docet apertè. Et ratio est, quia Iudex, quatenus est Iudex, debet satisfacere Iustitiæ. Sed Prælati Ecclesiæ sunt à Deo constituti iudices in concedendis Indulgentiis. Ergo debent satisfacere Iustitiæ. Ergo non possunt ino arbitrio, sine vlla compensatione condonare pœnam temporalem: sed debent aliquid solvere ex communi thesauro ad æqualitatem.

3 *Secunda Conclusio.* Quamvis in Indulgentiis ordinariè coniungatur absolutio cum solutione; posset tamen Pontifex concedere Indulgentiam per solam solutionem, non tamen per solam absolutionem. *Prius* de sola solutione patet ex Indulgentiis quæ dantur pro defunctis. Nam sicut defunctis Indulgentiæ conceduntur per hoc solùm, quod Pontifex applicat ex thesauro Ecclesiæ, quantum satis est ad compensandam pœnam quam illi in Purgatorio luituri erant: sic etiam posset alicui viventi applicare satisfactionem ex thesauro Ecclesiæ, & eo modo illum liberare à debito pœnæ, etiamsi non propriè eum absolueret. Cæterùm ista non esset eiusdem rationis Indulgentia cum ea quæ ordinariè viventibus datur.

Posterius probatur, quia Pontifex est constitutus à Deo Iudex in hac causa. Ergo debet satisfacere iustitiæ. Ergo non potest aliquem absolvere sine solutione, seu compensatione ex communi thesauro Ecclesiæ desumpta.

4 *Prima Obiectio.* Si Indulgentia esset absolutio iudicialis, iam Pontifex non posset esse particeps vllius Indulgentiæ,

620 CAP. XXVIII. DE SACRAMENTIS
gentiæ, quia non potest seipsum iudicialiter absoluere, & multò minùs aliquis inferior Pontifice. Idem argumentum fieri potest Episcopis, quando ipsi in sua diœcesi concedunt indulgentiam subditis. Aliqui concedunt Pontificem non posse frui indulgentiis. Vt Archid. *in cap. Indulgentiæ, in 6. Decr. de Pen. & remiss.* Alij ferè omnes contrarium docent, sed valde laborant in soluendo hoc argumento.

Quidam respondent, Pontificem & Episcopos, erga alios vti absolutione simul & solutione; erga se verò solutione tantùm. Hæc responsio conformis est secundæ conclusioni. Tantùm tamen sequitur illos esse deterioris conditionis, quàm alij. Alij dicunt Pontificem posse dare potestatem confessario suo, non solùm vt ipsum à peccatis absoluat in sacramento Pœnitentiæ; sed etiam vt conferat Indulgentiam extra sacramentum. Ita Caiet. *tom. 1. Opusc. tract. 15.*

Alij putant Pontificem posse sibi ipsi dare Indulgentias, cùm non habeat superiorem in terris; ac proinde posse exercere iurisdictionem in seipsum, præsertim cùm hæc iurisdictione sit fauorabilis, nec requirat vllam vim coactiuam. Ita Henriquez *cap. 32. de Indulg. num. 3.*

Alij denique respondent Pontificem indirectè posse fieri participem indulgentiarum, si videlicet ea præstet, quæ ab aliis requiruntur ad eas consequendas. Tunc enim se habet non vt pastor, sed veluti vnus de grege, & velut per accidens sibi ipsi subiectus.

5 Secunda Obiectio. Absolutio iudicialis potest dari etiam inuito, vt patet de absolutione ab excommunicatione. Sed Indulgentia non potest dari inuito. Ergo non est absolutio iudicialis. Respond. non omnis absolutio potest dari inuito; sed ea sola, quæ non requirit aliquã actionem, vel dispositionem in eo cui datur, verbi gratia, absolutio ab excommunicatione & ab alijs censuris potest dari inuito, quia non pendet necessariò, nisi à voluntate Prælati. Absolutio autem à peccatis non potest dari inuito, quia requirit attritionem, seu contritionem & confessionem in fuscipiente.

Idem est de Indulgentia, quæ requirit vt fuscipiens sit in statu gratiæ, & faciat illa quæ præscribuntur in Bulla, seu literis Indulgentiæ.

6 Tertia Obiectio. Absolutio iudicialis requirit cognitionem causæ: sed Indulgentia non requirit cognitionem causæ, quia sæpè datur in communi iis omnibus qui hoc aut illud præstiterint, non cognitis eorum causis. Ergo Indulgentia non est absolutio iudicialis.

Respond. duplex est absolutio: vna particularis & absoluta, quæ fertur secundùm allegata & probata; & hæc requirit particularem cognitionem causæ: altera est generalis & conditionata, quæ non requirit cognitionem causæ, nisi generatim. Prior absolutio dicitur sententia ab homine, posterior à iure. Itaque Indulgentia, quæ datur singulis pœnitentibus, & olim vñtatissima erat similis est priori absoluteioni, & ideo requirit cognitionem causæ in particulari. Indulgentia verò quæ datur omnibus generatim, & cum conditione certi operis faciendi, similis est posteriori absoluteioni. Et ideo satis est generatim cognoscere adesse iustam causam concedendi talem indulgentiam.

7 Quarta Obiectio. Archiepiscopus potest concedere Indulgentias per totam suam Prouinciam. *cap. nostro. De pœnitentia & remission.* At non omnes Prouinciales sunt propriè subiecti Archiepiscopo, sed ij soli qui ad eius diœcesin pertinent. Ergo Indulgentia non requirit iurisdictionem; ac proinde non est absolutio propriè dicta.

Respondeo, non sunt quidem omnes Prouinciales absolute subiecti Archiepiscopo, cùm habeant suos proprios Episcopos, aut Suffraganeos: sunt tamen omnes subiecti illi in casibus certis, quorum vnus est Indulgentiarum largitio. Vide Ioannem Andræ. *cap. Roman. De pœnitentia & remission. in 6.*

8 Tertia Conclusio. Per Indulgentias non absoluihur, neque soluihur à reatu vllius culpæ, siue mortalis, siue venialis. De mortali certum est, quia peccatum mortale non tollitur sine infusione gratiæ, & gratia non infunditur ministerio humano, nisi per sacramenta. De veniali non ita certum est; quia Paludanus putat tolli per Indulgentias. Alij tamen rectius negant, quia Indulgentia supplet locum satisfactionis pœnitentialis, & ideo solum tollit pœnam temporalem.

9 Quarta Conclusio. Per Indulgentiam liberamur à pœna

622 CAP. XXVIII. DE SACRAMENTIS
pœna temporali, quàm debemus in foro Pœnitentiæ post
remissionem culpæ. Hæc autem pœna duplex est: vna in-
iuncta à Confessario, altera non iniuncta, sed tamen debita
coram Deo. Quæritur an vtraque tollatur per Indulgen-
tiam?

Opus est hac in re distinctione. Nam quando in forma
Indulgentiæ palam exprimitur concedi remissionem pœ-
nitentiæ iniunctæ, non intelligitur concedi remissio, nisi
eius pœnitentiæ quàm sacerdos in Confessione iniunxit.
Ratio est, quia Indulgentiæ valent quantum sonant. Quan-
do verò non fit mentio iniunctarum pœnitentiarum, sed
absolutè conceduntur Indulgentiæ, intelligendum est con-
donari omnes pœnitentias, siue iniunctæ sint, siue iniungi
potuerint. Ita D. Thom. in 4. dist. 20. quæst. 5. art. 3.

Ratio huius est, quia, vbi lex & priuilegium non distin-
guit, nec nos distinguere debemus. Sed.

10 Obiicies *primo*. Concessio Indulgentiarum semper ex-
plicari debet secundùm formam iuris: Sed in iure Cano-
nico, cùm agitur de Indulgentiis concedendis, additur
particula *de iniunctis*. Ergo illa particula subintelligi debet
etiam cùm non exprimitur. Confirmatur ex forma Indul-
gentiarum, quæ in Sacello Pontificio promulgantur; in
qua dicuntur dari Indulgentiæ secundùm formam Eccle-
siæ consuetam.

Respondeo, illa particula *De Iniunctis* aliquando quidem
additur in iure Canonico, sed tamen sæpè non additur, vt
patet in *Extravaganti. Antiquorum*, & in *Extravag. Vnigeni-
tus*; & in *Extravag. quemadmodum, de Pœnitent. & remissione*:
in quibus nulla fit mentio illius particulæ. Itaque negan-
dum est, quod illa particula sit addenda secundùm formam
iuris Canonici. Ad confirmationem respondeo, per for-
mam Ecclesiæ consuetam non significari Indulgentiam de
iniunctis, sed consuetudinem quæ seruatur in Ecclesia in
suscipiendis Indulgentiis, nempe vt suscipiens sit in statu
gratiæ, & faciat ea quæ præscribuntur.

11 Obiicies *secundo*. Per Indulgentias remittuntur pœni-
tentiæ certorum dierum, vel annorum. Ergo remittuntur
solum iniunctæ pœnitentiæ. Si enim non essent ab aliquo
iniunctæ, quomodo essent certorum annorum aut dierum?

Respond.

Respond. consuetudo concedendi & condonandi certum numerum annorum, vel dierum Pœnitentiæ relicta est ex antiquo Ecclesiæ vsu. Olim enim certus numerus dierum, vel annorum ipsis pœnitentibus iniungebatur, vt eo tempore se exercerent in operibus laboriosis ac pœnali- bus. Ac ideò quando fiebat condonatio illorum pœna- lium, concedebatur talis condonatio pro illo numero die- rum, vel annorum, quibus pœnitentes debuissent agere pœnitentiam.

Hoc autem tempore, licet non iniungantur pœnitentiæ certorum dierum, vel annorum; dantur tamen Indulgentiæ certorum annorum, vel dierum, quia remittitur pœna, pro qua alioqui certis annis, vel diebus satisfacere nos sanè debuissimus.

Q V Æ S T I O III.

Qualis & quàm varia sit Indulgentia?

I Prima Conclusio, Indulgentiæ solent variis modis concedi. Interdum enim conceduntur aliquot dies, vel anni Indulgentiarum. Interdum quadragenæ dierum. Interdum tertia vel quarta, vel alia peccatorum pars. Interdum datur Indulgentia Plenaria. Inuenitur etiam Indulgentia plena, plenior & plenissima, in forma Iubilæi. Et rursum hæc omnia, vel conceduntur in vita, vel in articulo mortis. Et denique vel sunt Indulgentiæ temporariæ, vel perpetuæ, de quibus omnibus & singulis dicam breuiter.

2 Secunda Conclusio. Indulgentia tot dierum vel anno- rum, secundùm veriore sententiam, significat remissio- nem pœnitentiæ, quæ peragenda fuisset tot diebus, vel an- nis secundùm Ecclesiæ ritum. Nam in primitiua Ecclesia solebat sæpè imponi pœnitentibus, vt feria secunda, quarta & sexta ieiunarent, vt abstinerent à balneo, equitatione, sacra communionè, & aliis similibus, vt constat ex Tertullia- no in lib. de Pœnitentia, cap. 9. vbi hæc verba habentur. Itaque exomologesis prosternendi & humiliandi hominis disciplina est, conuersionem iniungens misericordiæ illicem. De ipso quo- que habitu atque victu mandat, sacco & cineri incubare, corpus sordibus obscurare, animum mœroribus deicere, &c. cæterum
pastum

624 CAP. XXVIII. DE SACRAMENTIS
pastum & potum pura nosse, non ventris scilicet, sed anime
causa: plerumque vero ieiuniis preces alere, ingemiscere, lacry-
mari, & mugire dies noctesque ad Dominum. Et clarius ex Con-
cilio Triburiensi *Can. 34.* Et *ex lib. 19.* Burkardi. Itaque per
Indulgentiam fiebat aliquando condonatio illius pœnæ
per aliquot dies vel annos, prout Pastori Ecclesiæ videba-
tur, & res ipsa exigebat.

3 Tertia Conclusio. Indulgentia Quadragenæ significat
remissionem pœnitentiæ, quæ quadraginta continuatis
diebus in ieiuniis & aliis laboriosis operibus agenda fuis-
set. Hæc quadragena, si acrior esset, ita ut pœnitens solo pa-
ne & aqua contentus esse deberet per 40. dies, Carena di-
cebatur, quia scilicet continebat carentiam omnium ferè
ciborum. Eiusmodi Carenam præmitti solitam ante septen-
nem pœnitentiam testantur Concil. Triburiense & Bur-
kardus locis citatis.

4 Quarta Conclusio. Quando Indulgentia condonat ali-
quam partem, verbi gratia, tertiam aut quartam peccato-
rum, nihil aliud significatur, nisi remitti pœnitentiam, quæ
pro tanta parte pœnæ peccatis debitæ expianda fuisset. In-
dulgentia verò Plenaria tollit totum reatum pœnæ, qui
post culpam remissam fortè remansit. Quid autem sit In-
dulgentia plena, plenior & plenissima non satis constat.
Aliqui sic distinguunt, quod *Plena* referatur ad solam pœ-
nam peccatis mortalibus debitam: *Plenior* addat remissio-
nem pœnæ debitæ venialibus. *Plenissima* addat absolutio-
nem non solùm à tota pœna, sed etiam à culpa saltem
veniali.

Verisimilius est, quod Bonifacius, qui primus usus est il-
lis vocibus, retulerit *Plenam* ad remissionem totius pœni-
tentiæ iniunctæ à Sacerdote: *Plenior* ad remissionem to-
tius pœnitentiæ, quæ secundùm Canones iniungi debuif-
set: *Plenissimam* ad remissionem totius pœnitentiæ, quæ à
Diuino Iudicio posset exigi.

5 Quinta Conclusio. Indulgentiæ conceduntur aliquan-
do in vita, & aliquando in articulo mortis. Sed quid est
articulus mortis? Respond. si in literis Pontificis exprima-
tur verus articulus mortis, tunc non conceditur Indulgen-
tia, nisi ei qui reuera statim moritur post acceptam Indul-
gentiam.

gentiam. Si verò non exprimatur, sed generatim dicatur, in mortis articulo, tunc communior sententia est Indulgentiam obtineri etiam in articulo mortis præsumpto, quamuis reuera mors non sequatur.

6 *Sexta Conclusio.* Indulgentiæ temporariæ dicuntur, quæ conceduntur definito spatio temporum, quo Indulgentia percipi potest, vt cum determinantur 24. horæ, vel vna aut altera hebdomada, vel integer annus, vt in Iubilæo. Perpetuæ dicuntur, quæ sunt alligatæ certis locis, vt Ecclesiis, aut altaribus, aut etiam rebus mobilibus, vt Rosariis, seu granis benedictis, sine vlla determinatione temporis.

QVÆSTIO IV.

Ad quid utilis sit Indulgentia?

1 **I**ndulgentiæ non solum utiles sunt ad remissionem poenæ temporalis, sed etiam ad alia commoda, præfertim in Iubilæo. *Primo*, quia in hoc datur facultas eligendi confessarium approbatum. *Secundo*, datur authoritas confessariis absoluendi à multis casibus reseruatis, & à multis censuris Ecclesiasticis; itémque commutandi quædam vota in alia pia opera.

Quæres: si quis tempore Iubilæi absolutionem accipiat à casibus reseruatis, & postea negligat perficere quæ ad consequendam Indulgentiam necessaria sunt, an absolutio illa sit rata? Respond. ratam esse, quia absolutio (Sacramentalis) debet esse absoluta, & non pendere à futura conditione.

QVÆSTIO V.

Quis possit Indulgentias concedere?

1 **D**vo requiruntur in eo qui concedit Indulgentias, nempe authoritas legitima, & causa iusta. Hæc authoritas potissimum residet in summo Pontifice, ac proinde potest ipse Indulgentiam etiam plenariam omnibus fidelibus elargiri. Episcopi autem & Metropolitanis possunt dare Indulgentiam in sua diocesi & prouincia; ita tamen

QVÆSTIO I.

An Pœnitentia sit Sacramentum?

1 **L**Vtherani & Caluinistæ aut negant esse Sacramentum, aut putant non distingui à Baptismo. Sit ergo.

necessitate 2 **P**rima Conclusio: Pœnitentiæ est Sacramentum nouæ Legis à Christo institutum post Resurrectionem, cum dixit Apostolis, Ioannis 20. *versu 22. Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata, remissa sunt eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Ita Concilium Tridentinum, *sess. 14. cap. 1. & canone 1.* Ratio est, quia tria sufficiunt ad Sacramentum, nempe Symbolum externum à Christo institutum, promissio gratiæ, & mandatum. Hæc tria sunt in pœnitentia. Symbolum externum est confessio & absolutio, quam Christus instituit cum dedit Apostolis potestatem remittendi peccata. Non enim poterant Apostoli remittere, aut retinere aliorum peccata, nisi per externam confessionem ea cognoscerent, nec alij poterant scire remitti sibi peccata ab Apostolis, nisi externo signo absoluerentur. Promissio gratiæ includitur in promissione remissionis peccatorum. Non enim remittuntur peccata mortalia, nisi per infusionem gratiæ iustificantis. De mandato dicam *infra quæst. 1. cap. 8.*

3 **S**ecunda Conclusio: In hoc Sacramento distingui possunt hæc tria: sacramentum tantum, res tantum sacramentum & res simul. Ita D. Thom. *q. 8. 4. a. 1. ad 3.* Sacramentum tantum est confessio & absolutio, quia significat & non significatur. Res tantum est remissio peccati, quia significatur & non significat. Res & sacramentum simul est contritio, quia ratione confessionis, quæ exprimitur, significat remissionem peccati; & per externam confessionem & absolutionem significatur.

4 **Q**uæres: Quo sensu dicit S. Thomas *ibid.* Confessionem & Absolutionem esse causam contritionis, cum potius contritio sit causa confessionis & absolutionis? Respondeo. Contritio potest dupliciter spectari. *Primo*, quoad substantiam actus, & sic est causa disponens ad confessionem & absolutionem. *Secundo*, quoad vim & efficaciam sacramentalem, & sic est quodammodo effectus & confessionis

626 CAP. XXVIII. DE SACRAMENTIS
vt Indulgentiam vnus anni in die Dedicacionis Ecclesie,
vel quadraginta dierum alijs temporibus de iniunctis pœ-
nitentijs non excedant, *cap. Cum ex eo, & cap. nostro, de Pen.
& remiss.*

2 Porro Abbates, Parochi, & alij Sacerdotes Episcopis
inferiores, iure communi non possunt concedere Indul-
gentias; sed solum ex commissione Pontificis, vel Episcopo-
rum, *cap. Excedentib. de excessib. Prælatorum.* An autem Con-
cilium generale possit dare plenariam Indulgentiam, du-
bitatur. Affirmant Panormitanus, Felinus, D. Sotus. Nauar-
rus & Cordubensis. Alij rectius negant, quia Concilium
secluso Papa non habet Papalem auctoritatem, sed tantum
Episcopalem. Ergo secluso Papa non potest dare Plena-
riam Indulgentiam, quia hoc proprie spectat ad auctori-
tatem Pontificis.

QVÆSTIO VI.

Quis possit Indulgentiam suscipere?

1 **D**VO requiruntur in suscipiente, *Primo*, vt sit in sta-
tu gratiæ, quia Papa non potest alicui remittere
pœnam coram Deo, qui adhuc est hostis & inimicus Dei.
Secundo, vt perficiat id quod pro Indulgentia fuerit in-
iunctum.

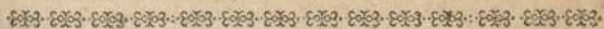
2 *Quæres:* Quo tempore debeat esse in statu gratiæ? Re-
spond. Certum est debere esse eo tempore, quo Indulgen-
tiam percipit. An autem etiam eo tempore quo iniunctum
opus perficit, controuersum est. Paludan. Antonin. & Cor-
dubensis putant non esse necessarium. Ratio, quia Indul-
gentia non nititur nostra satisfactione, sed Christi. Ergo
non est necesse, vt opus iniunctum sit viuum & meritò-
rium. Alij contra sentiunt, quia in literis Pontificiis, vt
plurimum exprimitur, Indulgentiam concedi iis, qui verè
pœnitentes Ecclesiam visitauerint, aut tale, vel tale opus
fecerint. Hæc sententia tutior est, & certa in vno casu, sci-
licet quando opus iniunctum in literis Pontificiis expres-
sè iubetur fieri in statu gratiæ. Deinde verior est, etiam si in
literis Pontificiis id non exprimat, quando opus iniun-
ctum tale est, vt non conferat ad finem consequendarum
Indul

Indulgentiarum, nisi fiat in statu gratiæ. Vt si finis sit Indulgentiæ placare Deum Christiano populo, & ideo iniungantur preces, ieiunia, eleemosynæ, visitationes Ecclesiarum, &c. Ratio, quia Deus non placatur per opera mortua. Ergo necesse est, vt fiant in statu gratiæ, alioqui non conferrent ad finem ad quem ordinantur. Quod si opus iniunctum tale esset, quod, etiamsi non esset factum in statu gratiæ, tamen conferret ad consequendum finem, pro quo datur Indulgentia, tunc probabile est, Indulgentiam posse habere suum effectum, vt verbi gratia: Si finis sit ædificatio templi, aut subuentio pauperum, aut recuperatio Terræ Sanctæ. Huiusmodi enim finis potest obtineri etiam per opera facta a peccatore.

Q V Æ S T I O VII.

An Indulgentiæ profint etiam Defunctis?

I **A**ffirmant Catholici, & probant ex duobus principiis. Primum est, Fideles defunctos ita coniunctos esse cum fidelibus viuentibus per vinculum fidei & charitatis, vt vnâ Ecclesiam & vnum corpus efficiant. Secundum, Defunctos posse iuari per preces & alia pia opera viuentium, sicut membra vnius corporis à se mutuo iuantur. Reliqua petenda sunt ex Authoribus citatis.

C A P V T XXIX.

De Sacramento Pœnitentiæ.

I **N**OMEN Pœnitentiæ sumitur dupliciter. *Primo*, pro virtute pœnitentiæ, quæ consistit in contritione, seu detestatione peccati, vel certè in aliquo simili actu, vt infra videbimus. *Secundo*, pro Sacramento Pœnitentiæ, quod consistit in contritione, seu detestatione peccati, quatenus manifestatur per externam confessionem, absolutionem & satisfactionem. De hac Pœnitentiâ quæritur *primo*, an sit Sacramentum. *Secundo*, an sit Sacramentum distinctum à Baptismo. *Tertio*, quæ sit materia & forma illius. *Quarto*, quæ partes.

fessionis & absolutionis; quia non potest sacramentaliter remittere peccata, nisi in virtute confessionis & absolutionis.

5 Prima Obiectio: In nouo Testamento non est alia poenitentia, quam in veteri. Sed in veteri non erat Sacramentum. Concilium Tridentinum *sessione 14. canone 1.* Ergo nec in nouo. Maior patet Actorum 10. *vers. 43.* vbi S. Petrus dicit, se illam poenitentiam docere, quæ à Prophetis testimonium habet. Et Actor. 26. *vers. 20.* vbi S. Paulus recitans summam suæ doctrinæ de Poenitentia dicit, se nihil docuisse extra ea quæ Prophetæ locuti sunt. Respondeo. Virtus poenitentia est eadem in nouo & veteri Testamento, non autem sacramentum poenitentia. Nam contritio, quatenus manifestatur per confessionem externam singulorum peccatorum in particulari, & per iudiciariam absolutionem Sacerdotis, non fuit instituta in veteri Testamento, sed tantum in nouo: Tunc enim nondum erat dictum: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisistis peccata.* Porro S. Petrus Actorum 10. solum dicit omnes Prophetas Christo perhibere testimonium, quod in ipsius nomine accepturi sint remissionem peccatorum, qui credunt in illum: quod nihil contra nos facit. S. Paulus autem loquitur de poenitentia, quæ baptismum adultorum præcedit, quam fatemur non esse Sacramentum. Quod verò addit, se nihil locutum esse extra ea, quæ Prophetæ prædixerunt futura, non refertur ad doctrinam de poenitentia. Sed de CHRISTI Aduentu, Passione & Resurrectione, vt aperte constat ex ipso textu.

6 Secunda Obiectio: Poenitentia noui Testamenti prædicata est à Christo & à Ioanne Baptista. Sed poenitentia ab illis prædicata non est Sacramentum, vt concedit Tridentinum. Ergo Poenitentia noui Testamenti non est Sacramentum. Respondeo. Maior vera est de virtute poenitentia, non autem de Sacramento poenitentia. Nam Christus & Ioannes Baptista prædicarunt poenitentiam, quæ necessaria est ante baptismum. Sacramentum autem poenitentia non poterat tunc prædicari, quia nondum erat institutum. Non enim ante, sed post Mortem & Resurrectionem CHRISTI institutum est.

7 Tertia Obiectio : Quando Christus dixit Apostolis : *Quorum remiseritis peccata, &c.* dedit illis potestatem remittendi peccata, non fidelium, sed infidelium, ut patet ex Luca, qui capite ultimo de eadem re sic loquitur : *Oportebat in nomine eius prædicari pœnitentiam & remissionem peccatorum in omnes gentes.* Ergo inde non potest probari Sacramentum pœnitentiæ ad remittenda peccata fidelium post baptismum commissa. Respondeo. Christus dedit illis potestatem remittendi peccata fidelium, ut patet ex 2. Cor. 5. v. 18. *Deus dedit nobis Ministerium reconciliationis.* Et infra : *Posuit in nobis verbum reconciliationis;* nempe cum dixit : *Quorum remiseritis peccata, &c.* Loquitur autem Apostolus de ministerio reconciliationis inter fideles, ut patet ex textu, & fatetur Calvin. 4. Institut. 1. §. 22. Nec verum est, quod Lucas fatetur de eadem re, de qua Christus loquitur, quia Christus dat Apostolis potestatem remittendi peccata : Lucas autem refert prædictum fuisse à Prophetis prædicandam esse pœnitentiam & remissionem peccatorum in nomine Christi per omnes gentes; quod longè aliud est.

QVÆSTIO II.

An hoc Sacramentum sit distinctum à Baptismo?

1 CERTUM est, lapsos post baptismum posse Deo reconciliari; quæstio est, per quod Sacramentum reconcilientur? Catholici docent id fieri per Sacramentum pœnitentiæ distinctum à baptismo, & hoc Sacramentum vocant secundam post naufragium tabulam, quia factò naufragio per peccatum post baptismum, non superest aliud remedium, nisi pœnitentia, quam veluti tabulam debemus arripere si volumus euadere. Hæretici autem dicunt lapsos post baptismum reconciliari per ipsum baptismum, non quidem re ipsa, sed apprehensione & memoria repetitum. Et hac ratione vocant baptismum sacramentum pœnitentiæ. Hinc consequenter asserunt non rectè vocari pœnitentiam naufragij tabulam, quia non est opus tabula, cum liceat redire ad ipsam nauem baptismi, quæ integra semper manet, & nos redeuntés expectat.

2. Prima Conclusio : Sacramentum pœnitentiæ est planè distinctura à sacramento Baptismi. Ita Tridentinum *sess. 14. cap. 2. & can. 2.* Probatur *Primo*, quia habet distinctam materiam & formam. *Secundo*, quia Minister pœnitentiæ debet esse Sacerdos & iudex, baptismi autem Minister potest esse Laicus. *Tertio*, per baptismum delentur omnia peccata, quoad culpam & pœnam; post pœnitentiam sæpè restat pœna luenda temporalis, vt infra dicitur. *Quarto*, aliud est finis baptismi, aliud pœnitentiæ: Baptismus ordinatur ad tollenda solùm ea peccata, quæ ante baptismum commissa sunt, & ideo repeti non potest: Pœnitentia verò ad tollenda peccata post baptismum commissa.

Huc spectat illud Hebr. 6. v. 4. *Impassibile est eos, qui semel sunt illuminati (baptizati) & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam.* Vbi non negat Apostolus lapsos post baptismum posse Deo per Ecclesiam reconciliari, vt falsò colligunt Nouatiani; quia constat incestuosum Corinthium reconciliatum esse: sed negat posse renouari per baptismum, vt est communis expositio Patrum, & ex ipso textu satis patet.

Respondent Aduersarij, non posse quidem lapsos renouari per baptismum reipsa repetitum, cùm non liceat rebaptizare; posse tamen per baptismum cogitatione & memoria repetitum. Sed contrà, quia inde sequeretur, lapsos post baptismum facilius renouari quàm ante baptismum lapsos, cùm facilius sit cogitare de baptismo, quàm reipsa eum suscipere. Hoc autem est contra Apostolum, qui volens baptizatos deterrere à peccatis, dicit eos non posse amplius eadem facilitate reconciliari. Hinc etiam Patres vocant Pœnitentiam Baptismum laboris & lacrymarum. Trident. *sess. 14. can. 2. in fine.*

Confirmatur *primo*, quia contra rationem est Deum faciliùs ignoscere iis qui scienter post fidem & Baptismum peccant, quàm qui ignorantèr in incredulitate peccarunt, iuxta hoc Lucæ 12. *versu 47. Seruus, qui cognouit voluntatem Domini sui, & non fecit, vapulabit plagis multis: Qui autem non cognouit, & fecit digna plagis, vapulabit paucis.* Confirmatur *secundo*, quia sententia aduersariorum procedit ex falsis principiis. *Primo*, solam fidem iustificare & peccata delere.

Secundo, Sacramenta non aliter deseruire ad tollenda peccata, quam excitando fidem. *Tertio*, Sacramenta excitare fidem subiiciendo oculos mentis promissionem Dei de remittendis peccatis per Christum. Ex quibus falsis principiis refutatis alibi, colligunt. *Primo*, non opus esse sacramento pœnitentiæ distincto à Baptismo. Nam sicut ipse Baptismus subiicit ante oculos promissionem Dei, & hoc modo fidem excitat; sic etiam memoria Baptismi. Ego similiter colligerem non esse opus Eucharistia vel Baptismo, quia sola prædicatio Euangelij sufficit ad excitandam fidem.

Secundo colligunt aduersarij eandem esse vim Baptismi re ipsa suscepti & memoria repetiti; ac proinde sicut Baptismus re ipsa susceptus tollit omnia peccata, non solum quoad culpam, sed etiam quoad pœnam; sic etiam Baptismus memoria repetitus. Hinc reiiciunt Satisfactionem, Indulgentias, & Purgatorium, quia hæc locum non habent si nulla pœna temporalis restat luenda. Poterant eodem modo tollere Baptismum & Eucharistiam, quia fides potest excitari per solam prædicationem Euangelij. Si ergo sola fides tollit omnem culpam & pœnam, quid opus est sacramentis?

3 *Secunda Conclusio*. Hoc sacramentum Pœnitentiæ rectè à Catholicis vocatur tabula naufragij, vel secunda post naufragium tabula. Ita vocat D. Hieron. in cap. 3. *Isaie*, & in *epist. ad Demetr.* D. Ambrosius in *lib. ad virginem lapsam*. Tertullianus in *lib. de pœnitentia*. Scholasticus in 4. *distinct.* 14. D. Thomas *quest.* 84. *art.* 6. Trident. *sess.* 14. *can.* 2. Ratio patet ex dictis, quia, qui peccant post Baptismum, non possunt aliter saluari, quam arripiendo pœnitentiam tanquam tabulam, ne submergantur.

4 *Quæres*: Quare vocatur secunda tabula? Respondeo, duas esse celebres opiniones; Vna Magistri & multorum Scholasticorum in 4. *distinct.* 14. qui dicunt, hanc vitam esse quasi mare quoddam inquietum ob varios tentationum fluctus: in hoc mari fuisse nauem integram & bene compactam, qua facillimè ad portum æternæ beatitudinis vehi potuissimus; nempe statum innocentie, seu iustitiam originalem in Paradiso. Hac nauis fracta per peccatum
Adami

Adami duas superesse tabulas, quibus enatemus, nimirum Baptifinum & Pœnitentiam, ita vt Baptifinus fit prima tabula, & pœnitentia fecunda.

Altera expositio est D. Thomæ *loco citato*, qui dicit Baptifinum esse nauim integram, & pœnitentiam esse tabulam naufragij; ac proinde pœnitentiam non tam dici secundam tabulam quàm secundum remedium. Hanc expositionem probat Domin. Sotus in 4. *distinct.* 14. *quæst.* 1. *artic.* 6. & priorem tripliciter refutat. *Primo*, quia status Innocentiæ fuit pacatissimus, quo nulli erant fluctus, aut scopuli. *Secundo*, quia Baptifinus dicitur frangi. Ergo non potest comparari tabulæ, sed naui. *Tertio*, quia ad tranandum mare huius mundi non sunt alia media nisi Sacramenta. Sed in statu Innocentiæ nulla erant Sacramenta. Ergo in illo statu nihil comparari potest cum aliqua naui.

Prior tamen expositio est probabilior. *Primo*, quia plures habet authores. *Secundo*, quia facilius explicat, quomodo pœnitentia vocetur fecunda tabula. Nec rationes Soti conuincunt. Non *prima*, quia status Innocentiæ non fuit pacatus à tentatione serpentis: & quamuis fuisset pacatissimus, non exclusisset ideo nauim. Nec *secunda*, quia non solum nauis, sed etiam tabula potest frangi. Nec *tertia*, quia præter Sacramenta fuit aliud medium transeundi hoc mare, nempe iustitia originalis, qua fracta recurrendum fuit ad tabulas, quæ sunt Sacramenta Baptifini & Pœnitentiæ.

5 Prima Obiectio est Caluini: Baptifinus per peccatum non deletur. Ergo semper potest esse utilis, si reuocetur ad memoriam; ac proinde non est necessarium Sacramentum Pœnitentiæ. Resp. Tria spectari possunt in Baptifino, externa actio baptizandi, gratia iustificans, & character. Actio transit, gratia tollitur per peccatum: characterem Caluinus non admittit. Nihil ergo superest post peccatum in sententia Caluini.

6 Secunda Obiectio est Luth. licet Baptifinus non maneat, tamen fœdus in Baptifino inter Deum & nos initum est perpetuum. Hoc autem fœdus consistit in hac promissione Marci 16. v. 16. *Qui crediderit & baptizatus fuerit, saluus erit.* Ergo vi huius promissionis semper possumus

saluari per Baptismum semel susceptum. Confirmatur, quia hoc modo Iudæi in veteri Testamento poterant reconciliari Deo, si ad memoriam reuocarent exitum de Ægypto. Resp. Illa promissio apud Marcum est quidem perpetua, non tamen absoluta, sed conditionata, hoc sensu, qui permanferit in fide & fœdere Baptismali, saluus erit, quod si non permanferit, non saluabitur hoc remedio, sed aliud illi quærendum est. Porro Iudæi solent quidem commemorare exitum de Ægypto, non quod ea commemoratione purgarentur à peccatis, sed, ut commemorato tam insigni beneficio agnoscerent suam ingratitude erga Deum; & ita se ad pœnitentiam prouocarent. Hoc etiam nos possumus facere quando cogitamus de beneficio Baptismi.

7 Tertia Obiectio est Kemnitij, quando Scriptura loquitur de effectu Baptismi, aliquando describit illum per tempus præteritum, aliquando per præsens, aliquando per futurum. Ergo Baptismus habet vim purgandi omnia peccata præterita, præsentia, & futura. Ergo non indigemus Sacramento Pœnitentiæ distincto à Baptismo. Antecedens patet, quia ad Tit. 3. dicitur in præterito: *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis.* Et 1. Pet. 3. dicitur in præsentem: *Saluos nos facit Baptismo.* Marci 16. dicitur in futuro: *Qui baptizatus fuerit, saluus erit.* Et confirmatur ex D. August. lib. 1. de nupt. & concupisc. cap. 33. ubi aperte asserit, per Baptismum non solum remitti peccata præterita, sed etiam futura. Resp. ex locis Scripturæ tantum colligitur, quod Baptismus lauerit aliquos à peccatis præteritis, v.g. eos, qui iam baptizati sunt: aliquos nunc lauet à peccatis præteritis, v.g. eos, qui nunc baptizantur: aliquos etiam loturus sit à peccatis præteritis, v.g. qui aliquando sunt baptizandi. S. Augustin. solum dicit per Baptismum remitti posse futura peccata mediante effectu Baptismi, qui est duplex, gratia & character. Nam mediante gratia dicitur remittere venialia; quia, qui gratiam baptismalem habet, potest impetrare remissionem venialium. Mediante verò characterem dicitur remittere etiam mortalia; quia qui baptizatus est, ratione characteris habet ius ad Sacramentum Pœnitentiæ, quo purgantur peccata mortalia.

QVÆSTIO III.

Quæ sit materia & forma huius Sacramenti?

1 **P**rima Conclusio. Materia, ex qua constat hoc Sacramentum, sunt tres actus pœnitentis, contritio, confessio, satisfactio. Materia, circa quam versatur, sunt peccata. De his enim conterimur, hæc confitemur, pro his satisfacimus. Sed

2 **Q**uæres? An peccata sint materia pœnitentiæ quoad culpam tantum, an etiam quoad pœnam? Respond. Contritio & confessio versantur circa culpam. Satisfactio circa pœnam temporalem.

Quæres *secundo*, an omnia peccata sint materia pœnitentiæ? Resp. *Primo*, peccata mortalia post Baptismum commissa (excepto peccato finalis impœnitentiæ) sunt propria, & principalis materia huius sacramenti. Propria, quia proprie dicimur pœnitere de his quæ propria voluntate commisimus. Principalis, quia ad tollenda mortalia hoc Sacramentum est principaliter institutum. Sub his comprehendimus etiam culpabilem fictionem, quia quis suscipit verum Baptismum. Hæc enim fictio est posterior Sacramento Baptismi, cum non impediatur veritatem illius, sed effectum gratiæ. Respōdeo *secundo*, peccata venialia post Baptismum commissa, sunt propria materia huius Sacramenti, sed non principalis, quia licet propria voluntate commissa sint, non tamen ad ea tollenda hoc Sacramentum est principaliter institutum. Hinc dicitur: Venialia sunt sufficiens materia; sed mortalia sunt materia necessaria. Nam venialia possumus cōfiteri, sed non tenemur, cum aliis modis possint expiari. Mortalia & possumus, & tenemur confiteri, quia non est aliud remedium ordinarium pro iis institutum quam Sacramentum Pœnitentiæ. Resp. *Tertio*, peccatum originale nullo modo est materia huius Sacramenti, quia nec propria voluntate contrahitur, nec ad illud tollendum est institutum hoc Sacramentum, sed Baptismus.

Dices: Quid si per Baptismum propter obicem non esset dimissum? Respondeo. Nihilominus non esset materia pœnitentiæ & absolutionis, quia non subditur iurisdictioni,

636 CAP. XXIX. DE SACRAMENTIS
dictioni, & iudicio Ecclesiæ. Idem est de peccatis mortali-
bus ante Baptismum commissis, & per Baptismum propter
obicem non expiatis. Sunt enim commissa ab his, qui fo-
ris sunt.

Dices: Quomodo ergo dimittuntur? Respondeo, per
Baptismum remoto obice.

excozane
3 Secunda Conclusio. Forma consistit in illis verbis Sa-
cerdotis: *Ego te absoluo à peccatis tuis.* Ita D. Thomas *art. 3.*
& Trident. *sess. 14. Canone 5.* Porrò essentialia verba huius
formæ sunt hæc duo; *Absoluo te;* quia hæc sufficienter
significant effectum huius Sacramenti, & satis exprimunt
actum Sacerdotis sententiam ferentis.

4 Quæres: An addendum sit: *In nomine Patris, & Filij, &
Spiritus sancti.* Affirmat Durandus *in 4. dist. 22. q. 2.* quia Mi-
nister debet significare se non propria, sed Dei auctorita-
te absolueret. Hæc enim est ratio, cur addatur in Baptismo.
Alij rectius negant, quia sine illa additione sufficienter
significatur effectus Sacramenti; neque ex scriptura colli-
gi potest necessariam esse. In Baptismo autem necessaria
quidem est, non tamen ad exprimendam auctoritatem
principalis agentis, sed quia Christus sic instituit, & voluit.

5 Quæres: *secundo:* Vtrum, quando Sacerdos pronunciat
formam absolutionis, sit necessaria manuum impositio?
Negat D. Thomas *artic. 4.* & alij passim, quia neque ex
scriptura, nec ex vlla definitione Ecclesiæ colligi potest
illa necessitas.

Obiectio: Forma hæctenus explicata non videtur esse
vera, saltem in tribus casibus. *Primo,* quando absoluitur
aliquis, qui iam per contritionem est iustificatus. *Secundo,*
quando quis absoluitur in confessione generali ab iis pec-
catis, à quibus antea fuerat verè absolutus. *Tertio,* quando
absoluitur sine sufficiente dispositione. Respondeo, hæc
pertinent *ad quest. 14. de Absolutione.*

Q V Æ S T I O IV.

Quæ sint partes Sacramenti Pœnitentiæ?

1 **D**icam *primo,* de partibus essentialibus. *Secundo,* de
materialibus, seu integrantibus. Sit

2 Prima

2 Prima Conclusio. Essentiales partes huius Sacramenti sunt materia & forma, id est, actus pœnitentis, & absolutio Sacerdotis. Ita D. Thomas, & alij in 4. dist. 14. contra Scotum, & Nominales putantes solam absolutionem constituere essentiam huius Sacramenti; Contritionem autem, & confessionem requiri per modum dispositionis. Sed contrarium definitum est in Tridentino *sess. 14. Can. 3.*

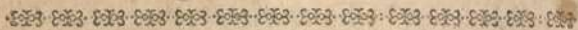
3 Dices: id propriè est Sacramentum quod à ministro confertur; sed sola absolutio confertur à ministro. Ergo. Respondeo; Satis est, si minister supposita materia Sacramenti, adhibeat formam. Sic enim totum Sacramentum censetur ab eo conferri, saltem moraliter; licet aliquis physicè suppeditet materiam. Sicut Medicus censetur pharmacum conficere, licet ægrôtus concurrat suppeditando aliquid materiale.

4 Dices *secundo*; Omnis pars Sacramenti concurrat ad effectum Sacramentalem. Sed actus pœnitentis non concurrat ad effectum pœnitentiæ. Ergo non est pars Sacramenti. Minor patet, quia tota vis Sacramentalis residet in clauibus, quæ non sunt pœnitentis, sed Sacerdotis. Respondeo, actus pœnitentis secundùm se non concurrat ad effectum, sed quatenus substat potestati clauium, id est, quatenus habet annexam absolutionem Sacerdotis.

5 Secunda Conclusio. Materiales partes huius Sacramenti sunt tres, contritio, confessio, & satisfactio, vt definiuit Trident. *sess. 14. Can. 3.* Vnde reiicienda est sententia Durandi in 4. dist. 16. *quest. 1.* qui putat solam confessionem esse partem materialem huius Sacramenti, contritionem autem esse dispositionem, & satisfactionem esse fructum pœnitentiæ. Ratio eius est, quia cùm Sacramentum sit signum sensibile, quælibet pars eius debet esse sensibilis. Sed contritio non est sensibilis. Ergo non est pars. Deinde, quia satisfactio realis, seu in re non est necessaria, cùm sæpè sufficiat in voto. Esset enim verum Sacramentum, si aliquis confitens peccata sua absolueretur, etiamsi postea ob legitimum impedimentum non satisfaceret. Et confirmatur quia sine satisfactione, non tantùm potest esse verum Sacramentum, sed etiam effectus Sacramenti, nempe iustificatio. Respondeo, contritio secundùm se non

638 CAP. XXIX. DE SACRAMENTIS
se non est sensibilis, sed vt manifestatur per confessionem,
sicut anima secundum se non apparet, sed per externam
corporis motionem, satisfactio, licet sit pars integrans, non
tamen essentialis; ac proinde potest essentia Sacramenti
consistere sine satisfactione, non tamen integritas Sacra-
menti. Sicut homo potest retinere essentiam humanam sine
brachio, non tamen integritatem. Quamuis autem satisfac-
tio non sit necessaria ad primum & præcipuum effectum
Sacramenti, qui est satisfactio, seu remissio culpæ; habet
tamen proprium effectum virtute absolutionis, nempe re-
missionem poenæ temporalis.

6 Dices: Opera satisfactionis vocantur in scriptura fru-
ctus poenitentiae. Respondeo: Sunt fructus virtutis poeni-
tentiae, sed pars Sacramenti poenitentiae.

CAPVT XXX.

De Poenitentia vt est virtus.

QUÆRITVR *primo*, an sit virtus. *Secundo*, an sit
specialis virtus ab aliis distincta. *Tertio*, quis pro-
prius actus illius. *Quarto*, an virtus poenitentiae sit
species iustitiae. *Quinto*, an sit virtus Theologica, an mora-
lis. *Sexto*, an sit acquisita, an infusa. *Septimo*, an sit in volun-
tate tanquam in subiecto. *Octavo*, an conueniat, aut possit
conuenire omnibus hominibus, etiam Christo, B. Virgini
Mariæ, primis parentibus in statu innocentiae, & infantibus
baptizatis.

QVÆSTIO I.

An Poenitentia sit virtus?

1 **P**rima Conclusio. De interna poenitentia dupliciter
loqui possumus. *Primo*, ex communi vsu loquendi,
& sic consistit in odio, & detestatione peccati, quæ est pri-
ma pars Sacramentalis poenitentiae, & vocatur contritio,
vel attritio. Si enim detestatio peccati fiat propter Deum
summè dilectum, dicitur contritio: si propter aliud mo-
tuum, verbi gratia, turpitudinem, infamiam, timorem
poenæ,

pœnæ, dicitur attritio. De hac detestatione peccati loquitur scriptura, quando nos ad pœnitentiã hortatur, & hanc Theologi dicunt esse necessariam ad iustificationem, tam necessitate mediij, quam præcepti. Hoc tamen discrimen est, quod contritio iustificet cum solo voto Sacramenti; attritio verò cum reali perceptione Sacramenti.

Secundo, loqui possumus de interna pœnitentia, prout Scholastici disputant de ea in hac materia. Multi enim docent illam detestationem peccati, de qua dixi, pertinere ad virtutem charitatis, ac proinde assignant alium actum peculiarem, qui pertinet ad virtutem pœnitentiæ, nempe intentionem, seu voluntatem satisfaciendi pro offensa, vt postea videbimus.

2 *Secunda Conclusio*. Interna pœnitentia siue priore, siue *tenore* posteriore modo sumatur, est virtus propriè dicta. Ratio est, quia actus pœnitentiæ, siue sit detestatio peccati, quatenus est offensa Dei, siue sit intentio satisfaciendi Deo ob peccatum offenso, semper est laudabilis & honestus, cum sit actus ex electione, & secundum rectam rationem. Ergo est actus virtutis. D. Thom. *quest. 85. art. 1.* aliter probat, quia præcepta diuina non dantur, nisi de actibus virtutum; sed extat diuinum præceptum de pœnitentia, vt patet ex scripturis. Ergo pœnitentia est virtus. Hæc ratio potissimum procedit de pœnitentia, quatenus sumitur pro detestatione peccati.

3 *Prima Obiectio*. Pœnitentia est dolor, seu tristitia de peccato admisso. Sed tristitia non est virtus, cum potius sit quædam passio, seu perturbatio animi. Ergo D. Thomas dicit duplicem esse tristitiam: vnã in appetitu sensitiuo, alteram in voluntate: *priorem* non esse virtutem, sed passionem: *posteriorem* verò si sit cum recta electione, esse virtutem. Scotus verò in *4. distinct. 14. quest. 2.* de vtraque negat. Nam in Scoti doctrina nulla tristitia, aut delectatio de obiecto est vitalis actio appetitus, sed tantum passio eius, ad quam passiuè solùm concurrat appetitus. Putat verò hanc passionem effectiuè causari ab obiecto, mediante actu amoris, aut odij.

Hæc doctrina Scoti non placet. *Primo*, quia falsum est, tristitiam & delectationem non esse operationem, sed tantum

tantum passionem. Nam tristitia, & delectatione possumus mereri gloriam & poenam. Delectari enim de gloria Dei est opus virtutis, & meretur gloriam: Tristari vero de bono alterius, est peccatum inuidiae, & meretur poenam. *Secundo*, falsum est huiusmodi affectum delectationis, & tristitiae procedere physice ac effectiue, ab obiecto tanquam ab integro principio actiuo. Saepè enim contingit hominem delectari de aliquo obiecto nondum re ipsa, sed sola apprehensione existente; imò de obiecto, quod reuera bonum non est, sed apprehenditur vt bonum. Ergo tale obiectum ratione suae bonitatis non potest physice producere delectationem.

Rectius ergo dixit D. Thomas, tristitiam hanc, quae est in voluntate esse actum virtutis, si fiat cum electione secundum rectam rationem. Idem dico de tristitia in appetitu (quod tamen negat sanctus Thomas) sensitiuo, quando prouenit ex electione partis intellectiuae secundum rectam rationem; quod etiam docuit Sotus & Paludanus in 4. *distinct.* 14. *quest.* 2. Vnde D. Thomas, cum id negat, intelligi potest de tristitia sensitua, quae est cum nimia perturbatione, aut non est ex electione (sicut est motus primo primus.)

Dices: sensus interni & externi, à quibus mouetur appetitus sensitiuus non possunt apprehendere peccatum, vt est offensa Dei. Ergo appetitus sensitiuus non potest delectare de peccato vt offensa Dei. Ergo tristitia in appetitu sensitiuo non potest esse actus virtutis poenitentiae. Respondeo, tristitia potest dupliciter causari in appetitu sensitiuo. *Primo*, ex apprehensione sensitua. *Secundo*, ex imperio voluntatis. Priori modo non potest esse actus virtutis, sed posteriori. Idem est de actibus externis, qui non sunt moraliter boni, quatenus praecise eliciuntur à suis potentiis; sed quatenus subsunt imperio voluntatis.

4 Secunda Obiectio. Ideo verecundia non est virtus, quia est de turpi facto, ita Aristoteles 4. *Ethic.* cap. 15. Ergo neque poenitentia est virtus, cum sit etiam de turpi facto, D. Thomas articulo 1. ad 2. negat esse simile, quia verecundia est circa peccatum praesens, poenitentia circa praeteritum. Est autem contra rationem virtutis, vt aliquid peccati

peccati vel culpæ sit coniunctum cum illa ; non tamen est contra rationem virtutis , vt præcesserit peccatum. Hæc tamen differentia non semper habet locum , quia etiam verecundia potest esse de peccato præterito , vt si cui peccatum suum præteritum reuocetur & inde erubescat. Durand. in 4. dist. 14. quæst. 1. assignat aliam differentiam, quod poenitentia sit de præterito , verecundia verò spectet futurum , cum sit timor de re turpi : Timor autem versatur circa futurum , & futurum ideo timetur , quia habet aliquam dispositionem in causa vt sit futurum. Vnde verecundia , cum sit huiusmodi timor habet secum quandam inclinationem ad peccatum , quod videtur esse contra rationem virtutis. Idem insinuat D. Thomas in 2.2. quæst. 144. artic. 1. vbi dicit ; verecundiam esse timorem alicuius turpis , quod est exprobrabile ; & citat Damascenum , qui ait esse timorem de turpi actu. Vnde colligit D. Thomas non posse esse virtutem , quia virtute præditus non timet aliquid turpe & exprobrabile. Hæc solutio non videtur etiam satisfacere. *Primo* , quia verecundia secundum Aristotelem , non est timor peccati futuri , sed potius infamiae quæ ex peccato sequitur. Qui enim erubescit , non timet peccatum , sed ex commisso peccato timet infamiam. Hoc autem non est contra rationem virtutis , si fiat ex honesto aliquo motiuo. *Secundo* , quia verecundia potius retrahit à futuro peccato , quam secum habeat inclinationem ad illud. *Tertio* , quia etiam timor peccati potest esse actus virtutis : Imò potest esse timor filialis. Possumus enim timere offensam , vel vt est contra Deum , vel vt est contra rationem , vel ob aliam causam honestam ; quod tamen non arguit propositum peccandi , sed propriam infirmitatem quæ nõ repugnat virtuti ; licet ad peccatum inclinet.

His ergo omissis , Respondeo *primo* , Aristotelem docere verecundiam esse tantum affectum quendam laudabilem in iunioribus , qui adhuc versantur in animi turbatione , & nondum ad statum virtutis peruenerunt : Senes autem , si habent perfectam virtutem , carere verecundia , quia nil turpe agunt vnde verecundentur. Fundamentum Aristotelis est , quia putat omnes virtutes esse connexas in eo , qui habet vnã perfectam virtutem , & eum

peccare non posse, qui semel ad statum virtutis peruenerit; & ideo prauis hominis esse erubescere, quia erubescencia supponit culpam.

Hæc sententia est contra nostram fidem, quia etsi concedamus omnes virtutes esse connexas, (quod tamen reprehendit D. Hieronymus in dial. 1. contra Pelagium) nunquam potest homo peruenire ad illum statum, seculo priuilegio ut peccare non possit, & rursum pœnitere atque erubescere. Idcirco Respondeo secundo, verecundiam posse esse actum virtutis, si fiat ex motiuo virtutis, ut cum aliquis erubescit propter offensam Dei, aut alia de causa honesta. Si tamen fiat ob timorem infamiae temporalis, non est actus virtutis. Nam talis timor licet aliquando retrahat à peccato, tamen aliquando etiam impellit ad peccatum; & ideo optimè dicitur timor mundanus. Eadem ergo de causa, qua dolor de præteritis peccatis est secundum rationem, etiam verecundia potest esse.

5 Tertia Obiectio. Pœnitere non est aliud, quam velle non peccasse. Hoc autem velle, stultum est, cum sit impossibile. Ergo non est actus virtutis. Hæc difficultas propriè pertinet ad 1. 2. quæst. 13. art. 5. vbi disputatur, an electio sit etiam impossibile: nunc breuiter Respondeo ex D. Th. art. 1. ad 3. stultum esse, si doleas de eo, quod factum est, hac intentione, ut coneris reddere infectum, quia hoc est impossibile. Si autem doleas ea solùm intentione, ut remoueas illud, quod ex tuo facto secutum est, nempe offensam Dei & reatum pœnæ, non esse stultum, sed virtuosum. Ratio, quia hoc nihil aliud est, quam velle Deum placare, & illi reconciliari, neque deinceps eum offendere, quod laudabile est. Hæc solutio non patitur difficultatem. Bellarm. lib. 2. de pœnit. cap. 5. aliter respondet; stultum esse, si quis absoluta voluntate vellet se non peccasse; ut si quis diceret: Ego absolute nolo me peccasse: non tamen esse stultum, si quis sub conditione diceret: Ego, si fieri posset, nollem me peccasse. Ratio est, quia, licet electio non sit impossibile; tamen voluntas (simplex) potest esse impossibile saltem conditionata. Hæc solutio patitur hanc difficultatem: an aliquis actus voluntatis elicited, qui sit præsens, possit esse conditionatus. Multi negant circa citatam
quæst.

quæst. D. Thom. in 1. 2. Vide Gabrielem Vasquez. *ibid. disp.*
42. cap. 3.

Q V Æ S T I O I I.

An pœnitentia sit specialis virtus?

1 **R**atio dubij est, quia non facilè inuenitur aliquis actus, qui requirat specialem virtutem distinctam ab aliis. Vnde.

Prima Opinio est, pœnitentiam non esse specialem virtutem, sed generalem, non eo quidem sensu, quasi sit aliquod prædicatum ad omnem virtutem; sed quia pœnitere generatim possit conuenire omnibus virtutibus. Sicut enim vnaquæque virtus profequitur bonum proprium; ita etiam odio habet peccatum oppositum. Vnde secundùm hanc sententiam sunt diuersi actus pœnitentiæ, sicut sunt diuersæ virtutes ad quas illi actus pertinent. Nam temperantia detestatur peccatum intemperantiæ; iustitia peccatum furti, & sic de aliis secundùm diuersos respectus. Ita Altisiodorensis l. 4. *summæ, tract. 6. quæst. 6.* Et Ioannes Maior in 4. d. 14. q. 2. dub. 1.

2 Secunda Opinio est, duos esse actus pœnitentiæ, punitionis scilicet, quo quis vult in se peccata punire; & detestationis peccati; priorem esse actum generalis virtutis, non quod eliciatur à quacunque virtute, sed quia à quacunque potest imperari. Alensis 4. p. *quæst. 12. n. 1. art. 1.* quia putat ad actum detestationis peccati requiri actum amoris circa oppositam virtutem, à quo imperetur; adeo, vt si voluntas detestetur peccatum intemperantiæ, necessarius sit amor temperantiæ, à quo imperetur odium intemperantiæ. Et ita docet odium cuiuscunque peccati elici à sola virtute pœnitentiæ, supponere tamen actum aliarum virtutum, à quo imperetur.

3 Tertia Opinio est, pœnitentiam esse virtutem specialem. Ita S. Thom. q. 85. art. 2. Scot. Durand. Richard. Palud. Bonauent. Gabriel, Albert. Dom. Sot. in 4. d. 14. Ratio est quia impœnitentia est speciale peccatum. Ergo pœnitere est actus specialis virtutis.

4 Prima Conclusio: Pœnitentia non est virtus generalis

eo sensu quo vult prima opinio, quasi poenitere sit actus omnis virtutis, & probatur *primo*, quia poenitere est actus voluntatis. Ergo non potest esse actus fidei & prudentiæ, quæ sunt in intellectu. Ergo non potest esse actus omnis virtutis. Non enim per fidem intellectualem dolemus de peccato infidelitatis, nec per prudentiam de peccato imprudentiæ. *Secundo*, quia, licet vnaquæque virtus appetitiua possit detestari peccatum sibi oppositum sub ea ratione qua illi est oppositum; non tamen id facit sub ea ratione, quatenus est offensa Dei. Hoc enim est solius charitatis, quæ non detestatur peculiare genus peccati, sed omne peccatum; sub peculiari tamen ratione, quatenus illud est offensa Dei.

5 *Secunda Conclusio*: Poenitentia in suo actu eliciendo non requirit imperium aliarum virtutum, vt vult opinio secunda, quasi nemo possit detestari peccatum intemperantiæ, nisi præsupposito amore temperantiæ, à quo impetretur ea detestatio. Probatur, quia eiusdem virtutis est prosequi bonum suum, & detestari malum oppositum, cum sit eadem ratio virtutis in utroque. Imò in ipso odio mali, vt dicetur *in seq. quest.* essentialiter includitur amor boni oppositi. Sicut ergo quæcunque virtus appetitiua detestatur peccatum sibi oppositum, sic etiam charitas detestatur omne genus peccati, quatenus est offensa Dei. Vnde ad huiusmodi actum detestationis non videtur necessaria alia virtus.

6 *Tertia Conclusio*: Poenitentia est virtus specialis, vt ex dictis patet: an autem sic charitas, an Religio, an iustitia, an ab hisce omnibus tribus distincta, non potest definiri, nisi proprius actus poenitentiae prius constet. Si enim proprius eius actus pertinet ad charitatem, aut religionem, aut iustitiam, non potest esse distincta virtus ab illis. Erit autem distincta, si actus ipsius ad illas reuocari non potest.

7 *Obiicies*: Nihil expellitur nisi à suo contrario. Sed poenitentia expellit omne peccatum. Ergo contrariatur omni peccato. Ergo non est virtus specialis. D. Thomas *art. 2. ad 3.* Respondet poenitentiam expellere omne peccatum efficienter, non formaliter; & ideo non opponi
omni

omni peccato propria oppositione. Hanc solutionem explicat Sotus *in 4. d. 14. quæst. 2. art. 2.* asserens duplicia esse contraria: quædam quæ expellunt suas formas contrarias tantum formaliter, sicut albedo expellit nigredinem: quædam efficienter, sicut calor expellit frigus; & huiusmodi esse pœnitentiam, quæ expellit omnia peccata efficienter. Loquitur autem Sotus de calore introducto ab agente in patiens, quem putat effectiuè expellere frigus, cum sit qualitas actiua.

Hæc Soti doctrina non placet. *Primo*, quia non satisfacit obiectioni nostræ. Licet enim daremus calorem introductum in passum expellere frigus effectiuè; non tamen ideo amittit rationem contrarij formalis, quia tam formaliter calor opponitur frigori, quam albedo nigredini. Si ergo ita se haberet pœnitentia respectu cuiusque peccati, sequeretur pœnitentiam & effectiuè & formaliter contrariam esse omni peccato; quod tamen negat S. Thomas, quia tunc non esset virtus specialis, sed generalis. *Secundo*, falsum est calorem introductum in passum expellere frigus effectiuè, quia non est principium alicuius actionis qua frigus expellatur, sed est terminus actionis agentis, qua expellitur frigus. Vnde potius calor per contrarietatem formalem expellit frigus, sicut forma incompossibilis. Quod si aliquando Philosophi dicunt vnâ formam expellere aliam effectiuè; hoc generatim intellige tam de formis actiuis, quam non actiuis; non alia ratione, nisi quia est terminus actionis agentis, propter cuius incompossibilitatem, seu formalem repugnantiam expellitur forma contraria.

Alij Thomistæ sic explicant, quasi Diuus Thom. velit dicere actum pœnitentiæ, seu contritionem in genere causæ efficientis priorem esse gratia habituali, & effectiuè operari ad inductionem gratiæ habitualis, & consequenter ad expulsionem peccati, quæ sequitur ex inductione gratiæ habitualis. Sed hæc explicatio est contra ipsum Diuum Thomam *in 1. 2. quæstione 113. articulo 8.* vbi contrarium ordinem assignat ex parte efficientis. Docet enim priorem esse inductionem gratiæ habitualis ex parte efficientis, quam sit motus contritionis. Ponit enim

hunc ordinem in iustificatione, ut *Primo* loco sit infusio gratiæ habitualis. *Secundo*, motus liberi arbitrij in Deum, seu dilectio Dei super omnia. *Tertio*, motus liberi arbitrij in peccatum, seu detestatio peccati. *Quarto* expulsio, seu remissio peccati. Ex hoc ordine patet actum poenitentiae, seu detestationis non cooperari effectiue ad inductionem habitualis gratiæ, sed à gratia habituali effectiue potius causari.

Rectius ergo alij dicunt D. Thom. non loqui de actu, sed de habitu poenitentiae; quem dicit effectiue expellere omne peccatum, quia in eius sententia habitus effectiue operatur detestationem peccati. Detestatio autem peccati (in eius sententia) immediatè expellit peccatum, ut patet ex assignato ordine iustificationis. Et *inf. q. 86. art. 2.* An autem hoc verum sit, huius loci non est assignare. Sed tamen adhuc manet difficultas; quia hinc sequitur actum contritionis formaliter opponi omni peccato; ac proinde esse actum generalis virtutis, cum habeat pro opposita forma omne peccatum.

Hæc difficultas non tantum probat detestationem peccati sub diuersis rationibus, verbi gratia, intemperantiæ, &c. esse actum generalis virtutis, (quia hoc supra concessi,) sed etiam procedit de actu detestationis peccati, ut est offensâ Dei, quem dixi esse actum charitatis. Respondeo. Ut aliqua virtus sit generalis, quæ propriè opponatur omni peccato, non solum necessarium est, ut expellat omne peccatum, (hoc enim facit charitas, quæ tamen est virtus specialis) sed requiritur propria contrarietas, qualis solet esse inter peccatum & oppositam virtutem. Hæc autem contrarietas attendi debet penes formalem contrarietatem obiectorum, quæ tunc est, quando ratio motiua est omnino opposita. Patet in exemplo, quia, licet obedientia quæ versatur circa obseruationem præceptorum, seu propriam materiam, aliquo modo contraria sit omni peccato, quia omne peccatum consistit in transgressione præcepti; non tamen est propriè contraria omni peccato, ac proinde, non est generalis virtus, quia propria eius ratio motiua est velle obedire superiori in obseruatione præcepti; & ita propriè solum opponitur speciali pec-

cato inobedientiæ, quod habet contrariam rationem motiuam, nempe non velle obedire Superiori in obseruatione præcepti.

Eodem modo, licet charitas per detestationem peccati aliquo modo opponatur omni peccato; propriè tamen solum opponitur odio Dei, propter contrariarationem motiuam. Vnde patet, actum detestationis peccati non opponi omni peccato ex parte obiecti formalis, ac proinde non opponi propria oppositione virtutis ac vitij.

Q V Æ S T I O III.

Quis sit proprius actus virtutis Pœnitentiæ?

1 **E**X proprio actu definiri debet, an virtus pœnitentiæ sit ab aliis distincta, nec ne.

Prima Opinio est, proprium actum pœnitentiæ esse detestationem peccati ex intentione satisfaciendi Deo pro offensa. Bonauentura, Albertus, Richardus, Durandus, Paludan. in 4. dist. 14. asserentes, detestationem peccati dupliciter spectari. *Primo*, sub hoc tantum respectu, vt est offensa Dei. *Secundo*, sub hac intentione, vt compensemus iniuriam Deo factam. Priori modo dicunt esse actum charitatis; posteriore esse pœnitentiæ.

2 Secunda Opinio est Caietani *quest. 85. art. 6.* pœnitentiæ in eo potissimum versari, vt fiat compensatio Deo pro offensa. Hanc ait dupliciter fieri posse. *Primo*, quoad culpam. *Secundo*, quoad pœnam. In compensatione peccati, quoad culpam assignat tres actus. *Primo*, displicentiam peccati. *Secundo*, confessionem peccati. *Tertio*, interiorem submissionem pœnitentis ad Deum offensum. Primum actum dicit pertinere ad charitatem, reliquos duos ad Religionem. In compensatione peccati, quoad pœnam assignat opera satisfactoria.

3 Tertia Opinio est Scoti in 4. d. 14. q. 1. & 2. vbi ponit quatuor actus pœnitentis. *Primo*, voluntatem puniendi peccata. *Secundo*, odium seu displicentiam peccati. *Tertio*, libenter acceptare punitionem. *Quarto*, patienter eam ferre. *Primum* dicit esse iustitiæ punitiæ. *Secundum* & *ter-*

648 CAP. XXX. DE SACRAMENTIS
tium cuiuscunque virtutis appetitiuæ. *Quartum* esse actum
patientiæ.

4 Prima Conclusio : Primus ac potissimus actus virtutis
pœnitentiæ est intentio satisfaciendi Deo pro culpa. Pro-
batur, quia hic actus est laudabilis & secundum ratio-
nem. Ergo est actus virtutis. At non est actus Charitatis,
aut Religionis, aut Iustitiæ, de quibus poterat esse du-
bium. Ergo debet esse pœnitentiæ actus. De Religione &
Iustitia patebit ex *q. seq.* De charitate probatur, quia hæc
non habet alium actum, quàm velle Deo bonum, aut
odisse malum Dei, vt ei malum est, vt magis post consta-
bit. Quod autem hæc intentio satisfaciendi Deo sit primus
& potissimus actus pœnitentiæ, probatur, quia alij actus
assignati, aut non sunt actus pœnitentiæ, aut solum sunt
actus secundarij.

Iuxta hanc conclusionem intelligatur S. Thom. *a. 2.* cum
ait intentionem operandi ad destructionem peccati præ-
teriti esse specialem actum pœnitentiæ. Et Caietanus, cum
ait pœnitentiam in eo potissimum versari, vt fiat compen-
satio Deo pro offensa. Authores primæ opinionis autem
partim conueniunt nobiscum, partim discrepant. Conue-
niunt, quia ponunt intentionem satisfaciendi Deo pro of-
fensa. Discrepant, quia adiungunt detestationem peccati,
de qua videbimus.

5 Secunda Conclusio. Detestatio peccati propriè non est
actus pœnitentiæ, probatur, quia tripliciter spectari po-
test. *Primo*, vt est contra proprium bonum cuiusque virtu-
tis. Et sic potest esse actus variarum virtutum, vt supra di-
ctum. *Secundo*, vt est offensa Dei; & sic est actus charitatis,
vt omnes concedunt. *Tertio*, vt sit ex intentione satisfac-
iendi Deo pro offensa. Et sic etiam manet actus charita-
tis, vt probo contra primam opinionem. Nam detestari
peccatum ex intentione satisfaciendi Deo, necessariò in-
cludit duplicem actum voluntatis. *Prior* est intentio sa-
tisfaciendi Deo. *Posterior* est detestatio peccati vt est of-
fensa Dei. Atqui detestatio peccati præcisè & ex se est actus
charitatis. Ergo propter adiunctum actum non desinit es-
se actus charitatis.

6 Dices *primo* : Non videntur esse duo actus distincti :
sed

sed vnus, quo detestamur peccatum ex intentione satisfaciendi Deo. Respondeo, hoc dici non potest. *Primo*, quia, qui habet intentionem satisfaciendi Deo, vult illi satisfacere per aliquod opus satisfactorium, nimirum per detestationem peccati. Ergo habet reflexam quandam voluntatem qua eligit tanquam medium detestationem peccati; & ipsa detestatio est obiectum illius reflexæ voluntatis. Ergo necessariò sunt duo actus distincti. *Secundo*, quia detestatio peccati, vt est offensa Dei, versatur circa peccatum, vt est offensa Dei. Intentio autem satisfaciendi versatur circa ipsam satisfactionem, quæ fit actu detestationis. Ergo sicut sunt diuersa obiecta, sic etiam actus diuersi.

7 Dices *secundo*: Etiam si intentio satisfaciendi Deo, & detestatio peccati sint duo actus distincti: tamen ita se habent, sicut intentio finis & electio mediij. Sed intentio finis & electio mediij essentialiter pertinent ad eandem virtutem, quia medium non eligitur nisi ob bonitatem finis. Ac proinde electio mediij sumit essentialem speciem ab ipso fine, à quo etiam intentio sumit speciem. Et sic electio & intentio essentialiter sunt eiusdem speciei. Ergo etiam detestatio essentialiter est actus poenitentiae, sicut intentio satisfaciendi Deo pro offensa. Confirmatur obiectio, quia furtum, quod fit ex intentione occidendi, accipit speciem homicidij. Ergo similiter detestatio peccati, quæ fit ex intentione satisfaciendi Deo, accipit speciem virtutis poenitentiae. Resp. isti duo actus non ita se habent sicut electio mediij & intentio finis. Sunt enim tres actus hic distinguendi. *Primus*, est intentio satisfaciendi Deo, quæ pro obiecto habet satisfactionem in communi. *Secundus* est electio, qua propter illum finem eligimus actum detestationis peccati, quo actu satisfit Deo. *Tertius* est ipsa detestatio peccati, quæ non est electio, sed obiectum electionis. Itaque electio, qua eligitur detestatio peccati, est actus reflexus, quia non habet pro obiecto actum exteriorem, sed alium interiorem; nempe detestationem peccati.

8 Nota: Quando electio versatur circa actum exteriorem, tunc actus exterior accipit speciem ab interiori

finis, ex qua intentione fit electio. Quando autem electio versatur circa actum voluntatis, tunc actus voluntatis manet in sua specie essentiali quam antea habebat. Ratio est, quia actus externus non habet moralem bonitatem ex se. Ergo debet illam sumere ab interno actu, sub cuius motu imperatur. Actus autem voluntatis cum in se fit liber, & fiat ex electione secundum rationem, habet in se bonitatem moralem, quam non amittit, etiamsi fiat obiectum alterius actus reflexi. Et, cum non pendeat ab actu reflexo, non sumit inde ullam bonitatem. Posito enim actu reflexo, adhuc liberè elicitur actus voluntatis, qui à reflexo eligitur. Hinc fit, ut furtum externum, quando eligitur ex intentione homicidij, sit in eadem specie essentiali cum intentione homicidij. Detestatio autem peccati, quando eligitur ex intentione satisfaciendi Deo, maneat essentialiter in specie charitatis, & non transeat in aliam speciem.

9 Dices *tertio*: Potest assignari speciale motuum in detestatione peccati, ut sit aut fiat actus Pœnitentiæ. Nam dupliciter spectari potest. *Primo*, ut est detestatio peccati, quatenus hoc est, contra Bonitatem Dei. Et sic est actus charitatis, quia speciale motuum charitatis est bonitas Dei. *Secundo*, ut est detestatio peccati, quatenus hoc est contra iustitiam Dei. Et sic est actus pœnitentiæ, quia pœnitentia est quædam pars iustitiæ erga Deum.

Resp. hoc valde est probabile, sed non potest commodè explicari. Nam dupliciter intelligi potest peccatum esse contra iustitiam Dei. *Primo*, ut sit contra attributum diuinæ iustitiæ. *Secundo*, ut sit contra Iustitiam, qua nos tenemur erga Deum. In priore sensu si semel distinguamus detestationem peccati, quatenus est contra bonitatem Dei, & quatenus est contra iustitiam Dei, poterimus eadem ratione distinguere, quatenus est contra alia attributa Dei; quod tamen nemo hæcenus fecit. Ergo nec illud alterum faciendum est. Cur autem dicamus peccatum esse contra bonitatem Dei potius, quam contra alia attributa, est peculiaris ratio. Nam peccatum mortale destruit amicitiam cum Deo, quæ, cum sit amor Dei (ex parte nostra) respicit bonitatem eius, seu proprium motuum.

tuum. In aliis attributis non potest commodè assignari ratio, qua peccatum illi opponatur. Loquor autem de peccato mortali generatim, non de hoc aut illo in particulari, vt verbi gratia de desperatione, aut præsumptione, quæ opponitur misericordiæ Dei.

In posteriore sensu iustitia nostra erga Deum est obedientia, seu obligatio seruandi præcepta. Tunc enim dicimur seruare iustitiam erga Deum, cum obseruamus præcepta Dei. Est autem obedientia *primo* generalis, quæ consistit in generali obligatione omnium præceptorum Dei, & reperitur in qualibet virtute, quia quælibet virtus obligat ad sui obseruationem, & consequenter ad euitandum peccatum oppositum. *Secundo* specialis, quæ in eo consistit, vt ex speciali motiuo obseruemus præcepta Dei, scilicet ex formali intentione parendi Deo. Itaque detestatio peccati, quatenus est contra iustitiam hanc, id est, contra hanc specialem obedientiam, est actus huius obedientiæ. Sicut quatenus est contra temperantiam, est actus temperantiæ. Et sic de aliis virtutibus. Patet ergo non posse commodè adhuc explicari quomodo peccatum mortale, si generatim sumatur, sit contra iustitiam Dei.

10 Dices *quarto*, Deus habet ius quoddam, vt illi obtemperemus, & non offendamus per peccatum. Ergo per peccatum violamus hoc ius & facimus illi iniuriam. Ergo detestatio peccati, quatenus est iniuriosum Deo, potest distingui à detestatione peccati, quatenus est contra bonitatem Dei. Ergo sicut hæc detestatio pertinet ad charitatem, sic illa ad poenitentiam. Resp. illud ius fundatur in bonitate Dei. Nam ex eo, quod Deus est summum & infinitum bonum, ius habet vt summè, id est, supra omnes creaturas diligatur.

Nota, hoc ius posse dupliciter concipi. *Primo* generatim, respectu peccati mortalis vt tale est. *Secundo* specialiter, respectu huius & illius peccati in particulari. *Primo* modo fundatur in bonitate Dei, vt dixi. *Secundo* potest fundari in quibusdam aliis attributis. Nam in misericordia Dei fundatur peculiare ius, vt non offendamus eum per peccatum desperationis. Hinc patet peccatum generatim sumptum non esse peculiari modo contra iustitiam Dei

Dei distinctam à bonitate; sed tantum esse contra bonitatem Dei, & contra ius quod in illa bonitate fundatur. Hic autem disputamus de detestatione peccati generatim sumpti. *Secundo*, bonitas Dei, ut est attributum Diuinum, de quo hic, complectitur perfectiones omnes in se Diuinas absolutas, ut suppono ex 1. p. & materia de charitate. Nam ex hoc cap. solemus probare charitatem esse perfectiorem fide, quia fides versatur immediate circa veritatem Dei, quæ solum includit sapientiam & veritatem, non autem reliquas perfectiones. At charitas versatur circa bonitatem Dei, quæ complectitur omnes perfectiones diuinas quibus Deus in se bonus & perfectus est.

II Dices *quinto*, qualibet virtus appetitiua potest detestari peccatum sibi contrarium. Sed poenitentia est virtus appetitiua. Ergo potest detestari peccatum sibi contrarium. Ergo detestatio peccati est proprie actus poenitentia. Resp. detestatio peccati impoenitentia proprie pertinet ad poenitentiam, non autem detestatio peccati cuiuscunque, de quo hic.

Dices *sexto*, adhuc videtur esse alia detestatio peccati, quæ proprie pertineat ad poenitentiam, ut cum quis detestatur peccatum infidelitatis, quatenus præcisè est contra honestatem & virtutem fidei, aut peccatum imprudentia; quatenus præcisè est contra honestatem prudentia. Hæc enim detestatio non est actus fidei aut prudentia, ut ex dictis patet; nec est actus charitatis; quia charitas detestatur peccatum sub ea tantum ratione, quatenus est contra bonitatem Dei. Ergo vel debet esse actus poenitentia, vel certe nullius virtutis erit actus. Resp. est actus illius virtutis, qua amamus honestatem fidei ac prudentia.

Nota, duplex est habitus fidei, primus in intellectu, quo assentimur rebus à Deo reuelatis. *Secundus*, in voluntate, quo volumus assentiri. Per hunc habitum sicut amamus honestatem, quæ est in actu credendi Deo reuelanti, sic detestamur turpitudinem, quæ est in actu contrario.

12 Tertia Conclusio. Actus detestationis peccati, quem tribuimus charitati, est verè dilectio Dei, & non tantum supponit actum dilectionis Dei distinctum ab ipsa detestatione; licet aliquando possit illum supponere.

Nota *Primo*, ex D. Th. p. 2. q. 26. a. 4. Et Caiet. *ibid.* in eodem actu dilectionis esse duplicem respectum, imò duplicem rationem amoris, scilicet amoris concupiscentiæ, & amoris amicitiae, seu benevolentiae. Amare enim ut D. Thom. ait, est velle alicui bonum. In hoc autem actu est vnus respectus amoris ad bonum, quod volumus; & alter ad personam cui bonum volumus. Idem ergo actus, respectu boni, quod volumus, dicitur amor concupiscentiæ; & respectu personæ, cui volumus, dicitur amor amicitiae, seu benevolentiae. Voluntas autem vtriusque respectu habet se affirmatiuè per modum prosecutionis. Eodem modo in gaudio & delectatione distinguere possumus.

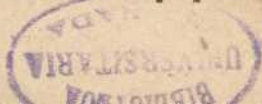
Nota *secundo*, ex Caiet. q. 29. a. 1. sicut duplex amor est, amicitiae & concupiscentiæ, ita duplex est odium, inimicitiae & abominationis. Odium inimicitiae est, quo volumus alicui malum, & hic actus respectu mali, quod volumus, habet se affirmatiuè; at respectu personæ, cui volumus, negatiuè, per modum displicentiæ. Odium abominationis est, quo volumus malum alicui personæ, habet se affirmatiuè per modum complacentiæ; respectu mali negatiuè, per modum displicentiæ. Odium ergo abominationis est amor personæ & odium rei: Sic ergo detestatio peccati, quatenus est offensa Dei, est odium abominationis, quo displicet peccatum; & placet Deus, quem offendimus. Vnde est odium peccati & amor Dei. Amor autem Dei propter ipsum est actus charitatis. Ergo & odium peccati, quatenus hoc est contra Deum, est actus charitatis.

Q U Æ S T I O IV.

Quanam virtus sit Pœnitentiæ?

DVrandus dicit esse veram iustitiam commutatiuam, quia ad illam pertinet dare vniciuique quod suum est. Ergo ad illam pertinet reddere Deo compensationem pro offensa; quia hoc est debitum ipsi Deo. Gabriel vult esse iustitiam distributiua, quia ad illam pertinet præmiare merita & punire delicta. Scotus ait esse iustitiam vindicatiuam, seu punitiuam, cuius proprium est sumere vindictam

de

de peccato. Caiet. putat esse religionem, cuius officium est reddere debitum cultum Deo in quocunque genere. Ergo etiam reddere debitam compensationem pro offensa. Denique D. Th. docet esse virtutem specialem & ab aliis distinctam, quæ tamen ad iustitiam reuocari possit, non seu pars eius subiectiua, sed seu potestatiua.

2 Prima Conclusio. Pœnitentia non est vera iustitia commutatiua, vt volebat Durandus; neque intentio satisfaciendi Deo pro offensa, est actus iustitiæ commutatiuæ. Probatur *primo*, quia iustitia commutatiua habet locum in triplici rerum genere. *Primo*, in commutationibus. *Secundo*, in deferendis honoribus. *Tertio*, in compensandis offensis. Et in his omnibus constituit, seu seruat iustitia æqualitatem. Vnde proprius eius actus est reddere unicuique suum debitum secundum æqualitatem. Vbi ergo non potest esse æqualitas, non potest esse vera commutatiua iustitia. At homo non potest ad æqualitatem satisfacere Deo pro offensa. Ergo illa satisfactio non est iustitiæ commutatiuæ. Ex eodem principio docet D. Thomas *in 2. quæst. 80. art. 1.* religionem erga Deum pietatem erga parentes, & obseruantiam erga superiores non pertinere proprie ad iustitiam commutatiuam, quia in tribuendo debito deficiunt ab æqualitate. Nam neque homines Deo præstant æqualem honorem, qui illi debetur, nec filij parentibus, neque subditi superioribus.

Probatur *secundo*, quia in commutatiua iustitia debet esse proprie datum & acceptum. Hinc inter filium & patrem, inter dominum & seruum non est proprie iustitia commutatiua, teste Aristotele 5. *Ethic. 6.* quia omnia bona filij, quamdiu emancipatus non est, sunt bona patris, excepto peculio castrensi & aduentitio. Similiter quicquid seruus habet, ipsius Domini est. At eadem est ratio inter hominem & Deum; quia quicquid (boni) habet homo, ipsius Dei est. Sicut ergo filius nihil habet, quod proprie possit dare patri, nec seruus quod domino; ita nec homo, quod possit dare Deo. Vnde ex hac parte deficit materia iustitiæ.

3 Secunda Conclusio. Pœnitentia non est vera iustitia distributiua, vt volebat Gabriel, neque compensatio offensæ

offensæ diuinæ est actus iustitiæ distributiæ. Probatur, quia proprium officium huius iustitiæ est distribuere bona communia in plures personas, seruata proportione geometrica, id est, vt eadem sit proportio, inter bona quæ distribuuntur, quæ est inter conditiones personarum, quibus fit distributio. Hoc enim interest inter iustitiam commutatiuam & distributiua, quod illa spectet ad conditionem rei, vt ea reddat æquales has conditiones personæ, vt sitne doctus an indoctus, nobilis an ignobilis, diues an pauper, idoneus ad officium aliquod an ineptus, vt secundam proportionem harum conditionum fiat distributio. Quam enim proportionem habent personæ inter se secundum conditiones, eandem inter se debent habere bona, quæ illis distribuuntur. At virtus pœnitentiæ nec distribuit bona communia in plures personas, nec seruat explicatam antea proportionem; sed solum attendit æqualitatem compensationis ad offensam, quantum fieri potest. Potius ergo seruat modum iustitiæ commutatiæ quàm distributiæ, ac proinde si ad alterutram esset reuocanda potius ad illam, quàm ad hanc deberet reuocari. Vide Diuus Thom. 22. *quæst. 6. artic. 1. & 2.*

4 Tertia Conclusio. Pœnitentia non est vera iustitia punitiua, seu vindicatiua pertinens ad iustitiam commutatiuam, quod volebat Scotus; nec satisfactio nostra pro culpa est actus iustitiæ vindicatiæ. Probo *primo*, ex dictis, quia in vera iustitia commutatiua debet seruari æqualitas, quæ tamen non seruatur in pœnitentia, quia non possumus æqualiter satisfacere Deo ex iustitia pro culpa. *Secundo*, quia iustitia vindicatiua per se non intendit reconciliationem, sed æqualitatem compensæ. Nam saepe inter inimicos datur æqualis compensatio & iusta solutio absque reconciliatione. At pœnitentia per se intendit destructionem peccati, vt amicitia cum Deo recuperetur.

5 Quarta Conclusio. Pœnitentia non est religio, vt vult Caietan, neque satisfacere Deo pro culpa est actus religionis. Probatur, quia religio exhibet Deo debitum cultum & reuerentiam, non ex quocunque motiuo, sed ex eo solum, quia Deus est primum principium creationis & guber

656 CAP. XXX. DE SACRAMENTIS
gubernationis omnium rerum, vt docet D. Thom. 2. 2.
quæst. 81. *art.* 3. Et hinc probat religionem esse vnã vir-
tutem, quia reddit Deo cultum sub vna tantum ratione,
nempe tanquam creatori & gubernatori. Pœnitentia ve-
rò non respicit Deum sub hac ratione, sed quatenus per
peccatum offensus est, & per detestationem huius placari
potest.

sol. xiii
6 Quinta Conclusio. Pœnitentia est virtus specialis ab
omnibus aliis distincta, quia habet proprium actum, qui
requirit distinctam virtutem, vt patet ex dictis. Hæc ta-
men virtus, quia refertur ad alterum, scilicet Deum, benè
constituitur sub iustitia. Et quia non versatur in distribu-
tione bonorum communium; sed in compensatione &
commutatione offensæ, benè reducitur ad iustitiam com-
mutatiuam. Denique quia non retinet perfectam ratio-
nem iustitiæ commutatiuæ; cum non seruet æqualitatem
rei ad rem, seu satisfactionis ad offensam, non est vera
iustitia commutatiua, sed solum habet similitudinem
eum ea.

7 Prima Obiectio. Si Pœnitentia esset virtus ab aliis di-
stincta, sequeretur eum, qui sæpius peccasset, habere plu-
res virtutes, & consequenter meliorem esse quam alium,
qui semper fuisset innocens; quia præter alias virtutes ha-
beret etiam specialem virtutem Pœnitentiæ, quam inno-
cens non habet. Respondeo, potest aliquis habere plures
virtutes, qui tamen minus sit sanctus. Nam præstantia san-
ctitatis non debet æstimari ex numero, sed ex qualitate
& magnitudine virtutum, vt patet in Christo, qui fuit
sanctior omnibus aliis, & tamen non habuit fidem, quàm
alij sancti habent. Et, vt alibi docui, habuit quidem habi-
tum spei, quod alij negant.

8 Secunda Obiectio. Vt compensemus iniuriam factam
parentibus, aut amicis, non requiritur aliqua virtus di-
stincta ab aliis. Ergo neque vt compensemus offensam Deo
factam. Respondeo, non requiritur alia virtus erga paren-
tes, quàm iustitia & pietas. Iustitia enim intendit redde-
re, quod ablatum est contra iustitiam; & pietas, quod
contra pietatem. Similiter erga amicos non requiritur
alia virtus, quàm iustitia & affabilitas. His enim possumus
compensare

compensare, quod ablatum est. Erga Deum verò non potest esse vera iustitia; & ideo requiritur charitas & pœnitentia. Hæc intendit satisfactionem, illa præstat.

Q V Æ S T I O V.

An Pœnitentia sit virtus Theologica, an moralis?

1 **V**irtutes sunt triplices. *Primæ* habent Deum pro obiecto, & sine intrinseco, vt fides, spes, charitas, quæ ideo Theologicæ dicuntur. *Secundæ* nec pro obiecto, nec pro fine intrinseco habent Deum, vt fortitudo, iustitia, temperantia, prudentia, quæ dicuntur morales. *Tertiæ* habent Deum non quidem pro obiecto, sed pro fine proximo & intrinseco, vt religio; & hæc sunt quasi mediæ inter Theologicas & morales. Quæritur ergo an etiam pœnitentia sit talis virtus?

2 **Prima Conclusio.** Pœnitentia non est virtus Theologica. Ita D. Thomas art. 3. ad 1. & alij passim. Probatur, quia virtus Theologica habet **D E V M** pro obiecto & fine; Pœnitentia licet habeat **D E V M** pro fine, non tamen pro obiecto, quia versatur circa satisfactionem, seu obiectum.

3 **Secunda Conclusio.** Pœnitentia est similis religioni. Nam sicut hæc respicit cultum diuinum tanquam obiectum, & Deum vt finem, cui cultus ille immediatè deferitur; sic illa respicit satisfactionem tanquam obiectum & Deum vt finem, cui fit satisfactio. Ratio tamen motiua est diuersa, quia religio respicit Deum, quatenus est primum principium omnium rerum, cui eo titulo debetur cultus. Pœnitentia autem respicit Deum, quatenus per peccatum est offensus, cui eo titulo debetur satisfactio.

Q V Æ S T I O V I.

An Pœnitentia sit virtus infusa an acquisita?

1 **S**cotus, Durandus, & Henricus docent esse acquisitam, quia putant nullam esse virtutem infusam præter tres Theologicas. D. Thom. art. 5. docet esse infusam. Richardus ponit duplicem pœnitentiam. *Primo*, acquisitam,

quæ dolet de peccatis ob Deum finem naturalem. *Secundo*, infusam, quæ propter supernaturalem.

leo Gantz Prima Conclusio: Pœnitentia, qua homo Christianus vult satisfacere Deo ob peccatum offenso, & cum illo reconciliari, est virtus infusa, non acquisita. Ratio, quia pœnitentia ex natura sua necessariò supponit fidem iustificationis, & spem huius acquirendæ. Sed fides, & spes habent actus supernaturales, ad quos indigemus habitu supernaturali. Ergo etiam pœnitentia habet actum supernaturalem, qui requirit habitum supernaturalem. Habitus autem supernaturalis non acquiritur, sed infunditur.

3 Secunda Conclusio: In statu puræ naturæ posset acquiri aliqua virtus, quæ detestetur peccatum in tali statu commissum. Hoc dupliciter intelligi potest. *Primo*, de virtute quæ detestetur peccatum, quatenus est contra honestatem huius, vel illius virtutis. Hoc sensu certa est conclusio, quia certum est, morales virtutes naturaliter posse acquiri, quarum singulæ sicut amant propriam honestatem, ita detestantur oppositam turpitudinem. *Secundo*, de virtute, quæ detestatur peccatum, ut est offensa Dei. Hoc sensu aliqui negant conclusionem, quia putant naturaliter cognosci non posse Deum offendi peccatis nostris.

Dico tamen *primo*, naturaliter cognosci posse peccatum esse offensionem Dei, quatenus hic est auctor & finis naturæ. Ratio est, quia naturaliter cognosci potest diuina prouidentia. E. cognosci potest Deum esse vniuersalem gubernatorem & legislatorem; Item esse finem vltimum naturalem, & super omnia diligendum. Ergo etiam cognosci potest illum offendi nostris peccatis, tum etiam quia contemnitur eius præceptum, tum etiam quia in ratione vltimi finis aliquid illi præfertur.

Dico *secundo*, posse homini naturaliter displicere peccatum ob hanc peculiarem rationem, quia est offensa Dei. Ratio est, quia, quod homo naturaliter potest iudicare esse malum seu peccatum, hoc potest naturaliter odisse, seu detestari. Deinde quia potest naturaliter diligere Deum, ut finem vltimum naturalem. Ergo potest odisse quicquid contrarium est huic dilectioni. Sed peccatum, ut est offensa Dei, est contrarium huic dilectioni. E. potest illud odisse.

6 Dico *tertio*, posse hominem in statu naturæ, postquam peccavit, & Deum offendit, habere naturale desiderium placandi Deum, & expellendi peccatum. Ratio, quia naturaliter (actu elicito) appetit esse beatus. Ergo naturaliter potest desiderare, ut auferantur impedimenta beatitudinis, qualia sunt peccata. Deinde quia naturaliter cognoscit providentiam Dei. Ergo etiam vindictam peccatorum. Ergo ex hoc motivo potest desiderare, ut habeat Deum placatum.

Obiicies. Homo non potest naturaliter cognoscere, quod Deus offensus possit placari, Ergo non potest id appetere. Antecedens patet, quia nullum medium naturaliter cognosci potest, quo modo possit placare Deum. Imò multi putant peccatum in statu naturæ commissum non posse tolli, nisi per infusionem gratiæ sanctificantis: Hæc autem naturaliter cognosci nequit. Respon. sicut homo naturaliter cognoscit Regem posse ita placari, ut condonet offensam; sic cognoscit Deum posse placari, & condonare offensam, si is qui offendit, ex animo doleat se offendisse.

QVÆSTIO VII.

An virtus Pœnitentiæ sit in sola voluntate?

^I CERTUM est hanc virtutem esse in voluntate, quia Cactus illius, nempe intentio satisfaciendi pro offensa, pertinet ad voluntatem. Quæstio tantum est, an in appetitu sensitivo generetur etiam habitus qui respondeat virtuti in voluntate existenti? Affirmant Pal. in 4. d. 14. q. 2. & alij. Et est satis probabile, quia experimur appetitum sensitivum paulatim domari per frequentes actus virtutum, & minus resistere voluntati; ac proinde acquirere aliquam promptitudinem, & facilitatem subiiciendi se imperio voluntatis. Si hoc fit in aliis virtutibus, ut in temperantia, mansuetudine, humilitate, potest etiam fieri in Pœnitentia. Hæc tamen facilitas, seu habitus acquisitus in appetitu sensitivo non est propriè virtus, sed participat rationem virtutis, quatenus subest virtuti, & electioni voluntatis.

QVÆSTIO VIII.

An virtus Pœnitentiæ sit in omnibus hominibus?

1 **D**ifficultas est de Christo, B. Virg. Maria, primis parentibus in statu innocentia, & infantibus baptizatis.

2 **Prima Conclusio**: Virtus pœnitentiæ non fuit in Christo aut B. Virgine. Ita D. Thom. *q. 84. art. 7. ad 4. de Christo*. Ratio, quia nec peccauerunt vnquam, nec possunt peccare. Ergo non potuerunt exercere actum pœnitentiæ. Ergo frustra habuissent virtutem pœnitentiæ.

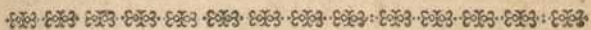
3 **Secunda Conclusio**: Virtus pœnitentiæ est in paruulis post baptismum iustificatis, (præsertim si verum est, quod ego verum puto, primum peccatum eorum qui perueniunt ad vsum rationis posse esse veniale.) Ratio, quia status iustificationis in Baptismo debet esse tam perfectus, vt nulla virtus desit homini, cuius exercitium requiritur, quando peruenit ad vsum rationis. Hac enim de causa infunduntur illi virtutes Theologicæ. Nam illarum est vsum necessarius in progressu ætatis. E. etiam debet infundi virtus pœnitentiæ. Nam & eius vsum necessarius est, si primum peccatum potest esse veniale. Si tamen primum peccatum necessario esset mortale, vt putat D. Thom. *in 1. 2. q. 89. art. 3.* tunc nunquam esset vsum illius virtutis primò in Baptismo infusæ, quia per primum mortale amitteretur, sicut habitus charitatis & gratiæ.

Tertia Conclusio: Virtus pœnitentiæ fuit in Adamo in statu innocentia, si verum est, quod primum peccatum in eo statu potuit esse veniale. Si autem primum non potuit esse veniale, non fuit virtus pœnitentiæ in illo statu. *Prius* patet ex dictis. Probatur *posteriorius*, quia si primum peccatum non potuit esse veniale, sed mortale, prius amisisset virtutem pœnitentiæ, quam habuisset materiam circa quam operaretur; & sic virtus illa fuisset superflua.

Dices: cum D. Thom. *1. p. q. 95. art. 3.* licet in statu innocentia (durante) non possit esse peccatum; poterat tamen homo ita esse dispositus, vt pœniteret peccati, si commisisset. Confirmatur à simili; quia in eodem statu erat virtus misericordiæ, quæ tamen operari non poterat, nisi circa

miseriam

miseriam quæ non erat in illo statu. Satis autem erat hominem ita esse dispositum, ut, si esset miseria, exerceret actum misericordiæ. Resp. de virtute pœnitentiæ id dici nequit, alioqui Christus & B. Virgo habuissent & illam virtutem, quod tamen negat D. Thom. de Christo. Nec est simile de misericordia, quia poterat esse miseria in aliquo alio homine, etiamsi Adamus perseverasset in statu innocentia, & sic potuisset habere actum misericordiæ.

C A P V T X X X I.

De primo effectu Pœnitentiæ, qui est remissio mortalium peccatorum?

QUÆRITUR primo, an omnia mortalia remitti possint per pœnitentiam. Secundo, an remitti possint sine pœnitentia. Tertio, an tolli possunt per solam contritionem, & dilectionem Dei sine infusione gratiæ iustificantis. Quarto, an per solam infusionem gratiæ iustificantis sine contritione. Quinto, an per solam Dei condonationem sine omni reali mutatione facta in peccatore. Sexto, an vnum mortale tolli possit sine alio. Septimo, an remissa culpa maneat reatus pœnæ. Octavo, an remissio peccati mortalis fiat gratis, an ex iustitia.

Q V Æ S T I O I.

An omnia peccata mortalia remitti possint per pœnitentiam?

1 Vobis modis intelligi potest aliquod peccatum non posse tolli per pœnitentiam. Primo, si esset aliquod peccatum, de quo homo non posset pœnitere. Secundo, si esset aliquod peccatum ad quod tollendum non esset sufficiens pœnitentia, etiamsi homo pœniteret & doleret.

2 Prima Conclusio: Nullum est peccatum mortale, de quo homo in hac vita pœnitere non possit. Ita D. Thom. ait. i. Ratio sumitur ex duobus principiis, quæ hic tanquam certa suppono. Primum, nulli peccatori in hac vita deesse sufficiens auxilium Dei ad salutem. Secundum, hominem

662 CAP. XXXI. DE SACRAMENTIS
esse liberi arbitrij, & posse vti auxilio Dei ad suam salutem. Ex his sequitur hominem posse dolere de peccato, si velit dolere.

3 Secunda Conclusio: Nullum est peccatum mortale, quod per Sacramentum Pœnitentiæ deleri nequeat. D. Th. art. 1. Ratio est, quia Sacramentum operatur in virtute passionis & meritorum Christi, quæ virtus tam efficax est, vt sufficiat ad delenda omnia peccata totius mundi, 1. Ioan. 2. v. 2. *Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam totius mundi.* Confirmatur ex Ioanne 20. *Quorum remisistis peccata, remittuntur eis,* nempe per Sacramentum absolutionis.

4 Tertia Conclusio: Nullum etiam peccatum est mortale, quod per veram contritionem extra Sacramentum deleri nequeat. S. Thom. *ibid.* Non autem loquor de contritione, vt est pars Sacramenti, quia sic est eadem ratio de contritione, quæ est de Sacramento, de quo dictum; sed de contritione secundum se, quatenus est interna detestatio peccati, quæ in omni statu locum habet.

Conclusio probatur, quia hæc contritio est vltima dispositio ad gratiam, ad quam infallibiliter sequitur gratia, sed gratia excludit omne peccatum. E. nullum est peccatum, quod non tollatur per contritionem. Hinc illud Ezech. 18. v. 17. *Cum auerterit se impius ab impietate sua (per contritionem) ipse animam suam viuificabit,* scilicet dispositiue. Et *ibid.* *Conuertimini, & agite pœnitentiam, & non erit vobis in ruinam iniquitas,* id est, tolletur à vobis.

5 Prima Obiectio est 1. Reg. 2. v. 25. *Si peccauerit vir in virum, placari ei potest Deus. Si autem in Deum peccauerit vir, quis pro eo orabit?* Resp. hinc solum colligitur, peccatum in Deum difficilius expiari, quam peccatum in homines. Deinde raros esse viros sanctos, qui pro aliis Deum possint placare. Vide Ambros. *lib. 1. de pœnit. cap. 8.*

6 Secunda Obiectio: Antiochus & Esau egerunt pœnitentiam, & non impetrarunt veniam, 2. Mach. 9. v. 13. *Orabat hic scelestus Deum à quo non esset misericordiam consecuturus.* Hebr. 12. v. 17. *Non inuenit pœnitentiæ locum, quamquam cum lachrymis inquisisset eam.* Respon. Non fuit vera vtriusque pœnitentia, Antiochus solum petebat liberari à cruciatu

ciatu viscerum quo vexabatur. Elau autem solūm flebat ob amissam hereditatem. Nam eo ipso tempore, quō videbatur agere pœnitentiam, cogitabat de fratre occidendo, Genes. 27. vers. 41. *Veniens dies luctus patris mei, & occidam Iacob fratrem meum.*

7 Tertia Obiectio : Scriptura docet, peccatum in Spiritum sanctum esse irremissibile, Matth. 12. vers. 32. *Quicumque dixerit verbum contra Filium, &c. qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur neque in hoc seculo, nec in futuro.* Respondeo, peccatum in Spiritum sanctum est, quando quis resistit veritati fidei, quam Spiritus sanctus inspirauit, & miracula, quæ fiunt à Spiritu sancto ad confirmandam fidei veritatem, tribuit Diabolo. Sicut Pharisæi dicebant Christum in Beelzebub eicere Dæmonia, & oppugnabant veritatem Christi miraculis comprobata. Hinc colligitur, quomodo differat blasphemia in Filium hominis à blasphemia in Spiritum sanctum. Nam illi dicuntur blasphemare in Filium hominis, qui putantes Christum non esse nisi hominem, opera eius calumniabantur, dicentes : *Ecce homo vorax & potator vini.* Illi autem dicuntur blasphemare sanctū Spiritum, qui sciētes Christum in virtute Dei miracula operari, tamē ex malitia, & inuidia adscribunt illa non Spiritui sancto, sed spiritui immundo.

Porrò hoc peccatum dicitur irremissibile, quia ordinariè, & vt plurimum non curatur & sanatur. Idque duabus de causis. *Primo*, quia directè resistit, & repudiat gratiam Dei, per quam solam curari potest. Sicut si ægrotus repudiaret medicinam quā sola curari posset, meritò morbus eius diceretur incurabilis. *Secundo*, quia fit ex mera malitia, & ideo non meretur Dei misericordiam. Nihilominus tamen aliquando curatur hoc peccatum, vt ostendit D. Ambros. lib. 2. de pœnit. c. 4. quia populus Iudæorum, qui dixerat Christum in Beelzebub eicere Dæmonia, postea ad prædicationem Petri conuersus legitur. Act. 2.

8 Quarta Obiectio : Ex Hebr. 6. vers. 4. *Impossibile est eos, qui semel sunt illuminati, & prolapsi sunt, rursus renouari ad pœnitentiam.* Et cap. 10. *Voluntariè peccantibus nobis post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquitur pro peccatis hostia.* Respondeo. Sensus vtriusque loci est, quod qui

peccant post susceptam fidem & Baptismum non possunt iterum renouari per Baptismum, vt falsò putabant Hebræi lauantes se domum reuersi. Vnde *cap. 10.* per hostiam intelligitur Christus, qui fuit hostia pro peccatis nostris. Christus enim, qui semel mortuus est pro nobis, non morietur iterum pro nobis, & consequenter non est alius Baptismus expectandus. Qui ergo semel baptizati sunt, si iterum peccant, non possunt iuari per Baptismum, sed per Sacramentum Pœnitentiæ.

9 Quinta obiectio: 1. *Ioan. 5. v. 16.* *Est peccatum ad mortem, non pro illo dico, vt roget quis.* Respond. D. Augustin. *lib. de corrept. & grat. c. 12.* Peccatum ad mortem vocari finalem impœnitentiam, quæ non potest tolli, quia homo non vult. D. Hieron. *lib. 2. cont. Iou.* dicit orationes nostras difficulter exaudiri pro aliorum peccatis mortalibus.

QVÆSTIO II.

An peccata mortalia remitti possint sine Pœnitentiâ?

1 Prima Conclusio: Sine Sacramento Pœnitentiæ potest aliquando remitti peccatum mortale. D. Thom. *art. 2.* Ratio, quia Deus, qui remittit peccata, non habet virtutem suam ita alligatam Sacramento, vt non possit illam exercere sine Sacramento. Et hoc modo Deus remisit in veteri Testamento, & toto tempore prædicationis Christi, antequam hoc Sacramentum esset institutum. Nunc etiam post factam institutionem sæpè remittuntur peccata per contritionem cum solo voto Sacramenti.

2 Secunda Conclusio: Sine contritione non potest remitti peccatum mortale secundum legem Dei ordinariam extra Sacramentum. Hoc addo, quia in Sacramento sufficit attritio. Ita definiuit Trid. *sess. 14. c. 4.* vbi dicit contritionem omni tempore fuisse necessariam ad veniam peccatorum impetrandam. Et patet ex *Luc. 13.* *Nisi pœnitentiam habueritis, omnes simul peribitis.* Ratio D. Thom. *art. 2.* per se difficilis est.

Q V Æ S T I O III.

*An peccatum mortale tolli possit per solam contritionem
& dilectionem Dei?*

1 **P**rima Opinio negat id fieri posse. Ita Andreas Vega *lib. 7. super Concilium Tridentinum, cap. 24.* & aliqui alij recentiores. Probantque *Primo*, quia scriptura ait hominem non iustificari ex operibus, sed gratis. Si autem iustificaretur contritione & dilectione sine gratia habituali, iam ex operibus iustificaretur, & non gratis; quod est contra scripturam. *Secundo*, quia Concilium Tridentinum *sess. 6. cap. 6. & 7.* definit contritionem esse dispositionem ad iustificationem & remissionem peccatorum. Ergo per contritionem non formaliter, sed tantum dispositivè tollitur peccatum. *Tertio*, quia idem Concilium *sess. 6. cap. 7.* definit unicam esse causam formalem nostræ iustificationis, scilicet iustitiam inhærentem, seu gratiam habituales. Ergo non potest esse contritio, vel dilectio. *Quarto*, quia effectus formalis non potest esse sine causa formali, etiam per absolutam Dei potentiam. Sed remissio peccati, seu iustificatio est formalis effectus gratiæ habituales. Ergo non potest esse sine gratia habituali. *Quinto*, quia privatio non potest tolli sine habitu opposito, sicut tenebræ, non nisi per lumen tolluntur. Sed peccatum est privatio gratiæ. Ergo non potest tolli sine gratia.

2 Secunda opinio est plane contraria, per solam contritionem & dilectionem Dei super omnia posse tolli peccatum mortale, & hominem iustificari. Ita sentiunt multi Theologi.

Primo illi qui docent hæcenus non esse definitum ab Ecclesia, iustitiam nobis inhærentem esse habitum, & non actum. Ut Dom. Soto *in 4. d. 1. quæst. 3. art. 1.* Canus *in relect. de sacramentis. 4. part. post 5. concl.* Et *l. 7. de locis Theol. c. 7.* Stapletonus *l. 5. de iustific. 5. 8.* Ioannes Vincentius *in l. de gratia Christi. concl. 6.* & nonnulli alij.

Secundo illi, qui expressè docent aut formam iustifican-tem, qua expellitur peccatum, esse dilectionem charitatis, aut ipsam dilectionem esse veram iustitiam Christianam.

Ita Ianson. in concordia Euang. cap. 46. circa illud: Remittuntur ei peccata multa, &c. Lucae 7. Ruardus Tapperus art. 2. Hofius in confessione Catholica, cap. 75. Gaspar Cassalius l. 2. de quadripartita iustitia, part. 1. cap. 2. & 16.

Tertio illi, qui dicunt per contritionem condignè satisfieri pro culpa mortali. Vt Caietanus 3. part. quæst. 1. art. 2. Barth. Medina ibid. Tapperus art. 6. Paludanus in 3. d. 20. qu. 2. art. 2. Richardus in 4. d. 17. a. 1. q. 7.

Quarto illi, qui docent maiorem esse oppositionem inter dilectionem Dei & peccatum, quàm inter gratiam habitualem & peccatum. Vt Scotus in 4. d. 49. quæst. 6. Gabr. e. l. ibid. q. 2. a. 3. dub. 6. Gregorius in 2. d. 7. q. 2. a. 2. Et Ocham. in 2. q. 19. Quanquam hi Authores simul sentiant gratiam habitualem ex natura sua non pugnare cum peccato mortali, sed tantùm ex lege, seu ordinatione Dei, vt post videbimus in seq. quæst.

Quinto, Multi recentiores qui docent hominem quidem de facto iustificari per infusionem gratiæ habitualis, posse tamen sufficienter iustificari per solam contritionem & dilectionem Dei super omnia si non infunderetur gratia habitualis. Putant enim cum D. Th. gratiam habitualem prius natura infundi quam eliciatur actus contritionis & dilectionis: & sic hominem iustificari per gratiam habitualem prius natura, quàm adsit actus dilectionis & contritionis. Quod si hic actus prior esset infusione gratiæ, tunc ex illorum sententia iustificaretur homo per illum actum, & non per gratiam habitualem.

Hæc secunda opinio probatur Primo, quia Scriptura tribuit dilectioni sanctitatem animæ, & cum Deo coniunctionem. Ioan. 14. vers. 23. Si quis diligit me, & Pater meus diligit eum, & ad eum veniemus, & mansionem apud eum faciemus, &c. Et Col. 3. v. 14. Super omnia autem charitatem habete, quod est vinculum perfectionis. Et 1. Tim. 1. vers. 5. Finis præcepti est charitas de corde puro (in actu.) Rom. 13. vers. 11. Plenitudo legis est dilectio.

Secundo, quia Scriptura tribuit illi remissionem peccatorum. Prou. 10. v. 12. Vniuersa delicta operit charitas (actualis.) Et 1. Pet. 4. v. 8. Charitas operit multitudinem peccatorum. Hinc Aug. 1. de natura & gratia, c. 42. ait: Charitas verissima, plenissima

ma, perfectissimaque iustitia est. Loquitur autem de actu charitatis, ut patet ex l. 3. doct. Christ. c. 10. cum ait: *Charitatem voco motum (actum) animi ad fruendum Deo propter ipsum.* Imò aliqui affirmant S. August. nusquam loqui de habitu charitatis, sed semper de actu.

Tertio, probatur ratione, quia si quis existens in statu peccati, subito assumeretur ad visionem & amorem beatificum sine ullo habitu, procul dubio esset beatus, quia beatitudo formalis non consistit in habitu, sed in operatione, ut omnes fatentur. Ergo etiam esset sanctus, quia beatitudo excludit omnem miseriam, & consequenter omne peccatum. Hæc autem sanctitas esse tribuenda amori, non visioni. Ergo amor beatificus habet vim sanctificandi hominem. At amor Patriæ & viæ est eiusdem rationis. Ergo etiam amor viæ potest sanctificare.

Quarto probatur: qui diligeret Deum ex toto corde & affectu, etiam sine habitu gratiæ & charitatis, diceretur vnus spiritus cum Deo; quia esset vnus cum eo voluntate & affectu. Ergo esset verè iustus cum Deo. Nam qui Deo tanquam summæ regulæ toto affectu coniunctus est, rectè dicitur Deo, vel regulæ adæquari; ac proinde iustus cum eo esse.

Quinto, quia per amorem charitatis sine habitu verè dicemur diligere Deum, ut amicum, quia diligeremus eum propter ipsum. Ergo vicissim ab eo diligeremur tanquam amici. Amor enim natura sua reciprocus est, & Deus, cum sit summè bonus, non patitur se ab aliquo diligi, quem non vicissim diligit. Imò, hoc ipso quod sponte nobis communicat dilectionem sui, diligit nos tanquam sui dilectores, ac proinde tanquam amicos.

Sexto, qui iustificatur contritione & dilectione, etiam si simul iustificetur habitu, aliter iustificatur quàm si solo habitu iustificaretur. Nam si solo habitu iustificaretur, & Deus auferret ab eo debitum, auferret simul omnem iustitiam; ut patet in paruulo baptizato. Si autem præcessisset actus contritionis, seu dilectionis, & Deus auferret habitum, adhuc maneret iustus. Simile est in eo qui per bona opera crescit in iustitia & sanctitate. Is enim maneret iustus, etiam si Deus ab ipso auferret habitum iustitiæ. Hinc patet

patet actum contritionis & dilectionis conferre aliquam sanctitatem & iustitiam quæ non dependet ab ipso habitu. Iam, quod puto me posse defendere, indicandum. Res sanè difficilis est.

3 Prima Conclusio: Tria manent ex actu peccati mortalis, postquam transit. *Primo*, culpa. *Secundo*, reatus, seu dignitas pœnæ: *Tertio*, ipsa pœna & ordinatio ad pœnam. Rursum in culpa tria spectari possunt. *Primo*, macula, seu fœditas animæ. *Secundo*, inimicitia, seu offensa. *Tertio*, iniuria Deo facta.

4 Secunda Conclusio: Est autem duplex macula peccati. Vna consistit in morali turpitudine, quæ relinquitur ex actu peccati præterito non retractato, sed moraliter permanente. Altera in priuatione gratiæ iustificantis. Differunt tripliciter. *Primo*, quia prior habet locum etiam in statu naturæ; posterior non item. *Secundo*, prior oritur ex quouis peccato siue mortali, siue veniali; posterior ex solo mortali. *Tertio*, prior est propria in vnoquoque peccato, & prout singula peccata actualia sunt inter se distincta, ita singulæ maculæ ex illis relictæ inter se distinguuntur. At priuatio gratiæ non est propria alicui peccato actuali, sed æqualiter à quolibet mortali causari potest.

Hinc sequitur *primo*, hominem denominari furem, blasphemum, homicidam à priore macula, quæ cuique peccato propria est; non autem à posteriore. *Secundo*, priorem esse inæqualem ratione inæqualium peccatorum actualium à quibus causatur. Maior enim est macula homicidij, quàm furti. Posteriorem verò, vel esse æqualem in omnibus, si in se spectatur: vel etiam inæqualem ratione gratiæ cui opponitur; quatenus scilicet est priuatio maioris, seu minoris gratiæ. *Tertio*, in homine peccatore posse esse maculas plures prioris generis, non autem posterioris. Nam qui per actum furti contraxit maculam furti, potest etiam per actum homicidij contrahere maculam homicidij, &c. Atqui per vnum peccatum mortale priuatus est semel gratia, non priuatur iterum per alia peccata subsequenta.

5 Tertia Conclusio: Prior macula peccati mortalis sufficienter

cienter potest tolli per solum actum contritionis & dilectionis Dei super omnia. Hoc patet *primo* in statu puræ naturæ. Nam peccator per actum contritionis sufficienter retractat priorem actum peccati; & per actum dilectionis Dei super omnia, sufficienter conuertit se ad Deum à quo erat auersus. Ergo prior macula sufficienter tollitur. *Quæres*: An hoc modo sublata macula tollatur etiam offensa & iniuria Deo facta? Resp. offensa, seu inimicitia tollitur, quia sublata macula Deus non habet causam offensionis. Erat enim offensus ob maculam.

Dices: Erat etiam offensus ob iniuriam sibi factam. Respondeo. Erat quidem offensus ob iniuriam, quamdiu illa fuit voluntaria & coniuncta cum macula: non autem ob iniuriam, quando desit esse voluntaria, & coniuncta cum macula. Sic enim est tantum iniuria materialis, non formalis. Hinc ulterius patet iniuriam partim tolli, partim non tolli per actum contritionis & dilectionis; Tollitur enim iniuria formalis, quia tollitur macula: non tollitur materialis, quia non fit æqualis compensatio, cum hæc fieri ab homine non possit per solas vires naturales. Debet ergo tolli hæc materialis iniuria per liberalem Dei condonationem. Hinc etiam patet, quomodo post sublatam maculam & offensam possit homo manere obnoxius pœnæ, seu satisfactioni. Nam obligatio ad pœnam non oritur ex macula & offensa præcisè, sed potius ex iniuria. Qui enim exigit pœnam, seu satisfactionem, facit hoc ex iustitia vindicatiua ratione iniuriæ ab aliis factæ. Hæc de statu puræ naturæ. In statu gratiæ res facilior est. Nam si naturalis actus contritionis & dilectionis potest sufficienter maculam peccati tollere in statu naturæ; poterit etiam actus supernaturalis in statu gratiæ. Hinc sequitur tolli etiam offensam, seu inimicitiam Dei per hunc actum; non tamen tolli iniuriam per illum, quatenus præcisè est actus contritionis & dilectionis. An alio autem modo per eum tolli possit, nempe quatenus est actus supernaturalis proueniens ex gratia Christi, dubitari potest. Valdè id probabile est, quia per illum actum tali modo spectatum applicatur nobis meritum & satisfactio Christi. Et sic fieri potest sufficiens compensatio pro iniuria Deo facta. Sicut Ergo
iniuria

iniuria formalis tollitur per voluntariam contritionem qua detestamur culpam nostram; sic materialis tollitur per satisfactionem Christi, quæ applicatur nobis per supernaturalem dilectionem ex gratia Christi profectam.

6 *Quarta Conclusio:* Posterior macula peccati mortalis, quæ consistit in priuatione gratiæ iustificantis, non potest sufficienter tolli per solùm actum contritionis & dilectionis Dei super omnia. Nam priuatio alicuius formæ non potest tolli, nisi per præsentiam eiusdem formæ. Sicut cæcitas non tollitur, nisi per visum, nec tenebræ, nisi per lumen. Ergo similiter priuatio gratiæ nõ tollitur, nisi per gratiam.

7 Dices *primo:* Quid ergo fieret de homine peccatore, qui sine gratia habituali raperetur ad visionem & amorem beatificum, vel ad vnionem Hypostaticam cum persona Diuina? Vel enim in tali casu tolleretur macula hæc peccati, vel non. Si tolleretur, falsa est conclusio. Si non tolleretur, posset aliquis simul esse beatus & miser; simul Deus & peccator. Respondeo. In tali casu tolleretur macula peccati, quia tolleretur priuatio gratiæ, quatenus habet rationem maculæ. Aliud enim est carentia, vel negatio gratiæ; aliud verò priuatio gratiæ. In tali casu esset carentia gratiæ iuxta suppositionem: non tamen esset priuatio gratiæ, quia non esset debitum habendi gratiam. Nam debitum habendi gratiam consistit in eo, quod is, qui gratiam culpabiliter amisit, iure Diuino obligatus sit eam recuperare. Cùm enim homo à Deo creatus sit in statu gratiæ, iustitiæ & sanctitatis (quem statum per peccatum Parentis primi amisimus, & nunc sæpè per propria peccata amittimus) manet obligatus, vt redeat ad eum statum à quo recessit. Potest autem dupliciter redire. *Primo*, præcisè ad eundem statum gratiæ, in quo ante fuit. *Secundo*, ad meliorem statum, vt verbi gratia, ad statum gloriæ, vel vnionis Hypostaticæ. Vtroque modo tollitur debitum habendi gratiam; & consequenter priuatio gratiæ, quatenus habet rationem maculæ, seu peccati.

8 Dices *secundo:* Illud debitum habendi gratiam videtur tolli etiam per actum contritionis & dilectionis Dei super omnia. Ratio, quia debitum habendi gratiam non obligat hominem, nisi vt se sufficienter disponat ad gratiam. Atqui per

per actum contritionis & dilectionis sufficienter se disponit. Ergo per illum actum sufficienter tollitur debitum. Maior probatur, quia illud debitum non obligat hominem ad impossibile. Est autem impossibile, ut plus faciat homo in hoc negocio, quam ut sufficienter se disponat ad infusionem gratiæ, cum ipsa infusio sit supra ipsius vires. Ergo posita sufficiente dispositione cessat obligatio ex parte hominis. Ergo etiam cessat ratio maculæ, seu priuationis gratiæ. Respondeo, hoc est valde probabile, & multi cum Suarez ita sentiunt. Nihilominus dici potest debitum habendi dupliciter concipi posse. *Primo* actiue, ut sit idem, quod debitum acquirendi gratiam per propriam actionem. *Secundo* passiuè, ut sit idem, quod debitum existendi in gratia, vel in aliquo statu perfectiore (gloriæ) quomodocunque id fiat. Si ergo priuatio gratiæ, quatenus habet rationem peccati, includeret debitum priore sensu; tunc sufficienter tolleretur per actum contritionis & dilectionis: quia homo præter eum actum nihil potest ulterius facere ad habendum gratiam: ac proinde non potest ulterius actiue obligari. Si autem priuatio gratiæ includit debitum posteriori sensu, non potest tolli per actum contritionis & dilectionis: sed necessariò requiritur infusio gratiæ, aut aliquid præstantius. Est autem probabile hoc posterius debitum includi in priuatione gratiæ, non illud prius. *Primo*, quia prius non potest habere locum in infantibus ante baptismum. *Secundo* nec in adultis, qui per solam attritionem iustificantur in Sacramento. Neutri enim satisfaciunt priori debito, quia nec infantes habent vllam actionem propriam qua acquirant gratiam: nec eiusmodi adulti habent talem actionem, quæ per se sufficiat ad acquirendam gratiam. Et tamen constat utrosque iustificari Sacramento: ac proinde non amplius habere priuationem gratiæ, & consequenter, nec debitum habendi gratiam, quod in illa priuatione includitur.

9 Dices *tertio*. Priuatio gratiæ, ut sit peccatum, debet esse voluntaria. Sed per actum contritionis desinit esse voluntaria. Ergo per hunc actum desinit esse peccatum. Respondeo. Maior distinguenda est. Potest enim dupliciter intelligi. *Primo* sic: Priuatio gratiæ ut sit peccatum, debet esse
volun

voluntariè contracta per actuale peccatum: Et tunc vera est; sed minor falsa est. Non enim actus contritionis efficit, vt, quod factum est, reddatur infectum. *Secundo sic:* Priuatio gratiæ, vt peccatum, debet manere voluntaria; & non sufficit voluntariè contractam esse; & tunc falsa est. Hoc patet in paruulis ante Baptismum, quia in his priuatio gratiæ habet rationem peccati originalis: & tamen non manet voluntariè voluntate primi parentis, quia ipse doluit, quod se & posteros priuasset iustitia originali, & retractauit primum actum peccati per contritionem: Censetur tamen voluntaria, quia voluntariè per actuale peccatum primi parentis contracta est.

Sicut ergo non sufficit paruulis ad tollendum peccatum originale, quod Adam per actum contritionis retractauerit suum actuale peccatum; ita non sufficit adultis ad tollendam priuationem gratiæ, quatenus habent rationem peccati quod desinat esse voluntaria per retractationem.

10 Dices *quarto:* Quando quis per contritionem retractat suum peccatum actuale, tunc tollitur macula prioris generis, quæ consistit in morali turpitudine, seu auersione Dei, vt antè dixi. Ergo etiam tollitur macula posterioris generis, quæ consistit in priuatione gratiæ. Est enim par ratio. Nam idè tollitur prior macula, quia per retractationem desinit esse voluntaria. Atqui etiam posterior desinit esse voluntaria. Ergo & hæc tollitur.

Respondeo, non quæuis retractatio sufficit ad tollendam maculam, vt patet in actu attritionis; qui ex se non potest tollere vllam maculam, siue prioris, siue posterioris generis, vt omnes fatentur: Imò ne quidem maculam peccati venialis, & tamen per attritionem desinit esse voluntaria. Est ergo hæc regula seruanda: Quando retractatio tam est efficax, vt restituat hominem in priorem statum, ex quo per actuale peccatum excidit, tunc tollit maculam peccati: aliàs non tollit. Retractatio, quæ fit per solam attritionem, nunquam restituit hominem in priorem statum. Retractatio autem quæ fit per contritionem & dilectionem Dei super omnia, in vno casu id præstat, in altero non item. Nam quando homo (in pura natura) contraxit maculam prioris tantum generis, tunc restitui potest in priorem statum per
 contri

contritionem & dilectionem. Nam per illum actum tam perfectè conuertit se ad Deum actualiter, quam antea erat conuersus. Quando autem contraxit maculam posterioris generis, nempe priuationem gratiæ; non potest in priorem statum restitui per solum actum contritionis & dilectionis, quia per illum actum præcisè non infunditur illi gratia, quam amiserat.

ii Dices *Quinto*, quid ergo sentiendum esset de homine, qui habet contritionem & dilectionem super omnia, & tamen Deus non infunderet illi gratiam. Vel enim esset iustus, vel peccator. Si iustus. Ergo infusio gratiæ non requiritur ad tollendum peccatum; quod est contra dicta. Si est peccator, quomodo potest esse coniunctus Deo per veram dilectionem.

Respondeo, esset quidem dispositus ad iustitiam, non tamen formaliter iustus, sed peccator, quia adhuc esset priuatus gratia, & perinde se haberet ac pauper, qui semel adoptatus in filium à rege, sua culpa offendisset regem, & ab illo statu excidisset; & postea vellet placare regem, & ad pristinum statum redire. Nam in tali casu fieri posset, ut pauper doleret se peccasse; & Regem debito amore & honore prosequeretur; & tamen à rege non reciperetur in pristinum adoptionis statum. Idem est in nostro casu. Posset homo dolere de peccato; & diligere Deum super omnia; non tamen admitti ad ius adoptionis in quo antea fuerat; Et sic non esset coniunctus Deo tam perfectè, quam antè fuerat, nempe titulo adoptionis.

QVÆSTIO IV.

An peccatum mortale tolli possit per solam Gratiam Habitualem?

1 **Q**Væri possunt duo. *Primo*, an ad mortale peccatum tollendum sufficiat sola gratia sine liberali Dei condonatione. *Secundo*, an sola sufficiat sine actu contritionis. Est ergo.

2 Prima Opinio: Solam gratiam non sufficere ad tollendum peccatum mortale; sed ulterius requiri fauorem, ac liberalem Dei condonationem; ac proinde fieri posse

vt gratia habitualis & peccatum mortale sint simul in eodem homine, si Deus nolit id condonare. Hæc sententia duobus modis defendi solet. *Primo*, asserendo gratiam habitualem esse quandam qualitatem quæ ex sua natura, nec faciat hominem sanctum, iustum & Deo gratum; nec pugnet cum mortali peccato; sed vtrumque habeat ex libera Dei voluntate. Itaque fieri posse, vt homo per infusionem huius qualitatis, nec iustus sit; nec peccata illi remittantur. Ita Richard. *in 3. dist. 31. art. 1. quest. 1.* Scotus *in 4. dist. 16. quest. 2.* Gabriel *dist. 14. quest. 1. art. 2.* Ocham *in 4. quest. 3.* Ioannes Medina *codice de Pœnitentia, quest. 12.* Et aliqui Thomistæ recentiores, qui dicunt gratiam in hac re finilem esse monetæ. Sicut enim monetæ, quamais ex se & intrinsecè habeat metallum; tamen valorem intrinsecè non habet; sed per extrinsecam impositionem. Sic etiam gratia habitualis, inquirunt, ex natura sua est quædam qualitas, quæ ex voluntate Dei habet valorem iustitiæ ac sanctitatis, & vim remittendi peccata. Hinc consequenter docent. *Primo*, gratiam habitualem augeri posse secundum rationem gratiæ, etiamsi non augeatur secundum rationem qualitatis, id est, moraliter, & non physicè. Sicut etiam monetæ secundum valorem augeri potest à principe, tamen nihil metalli accedat. *Secundo* gratiam, quatenus habet rationem qualitatis, non pugnare cum peccato mortali; sed quatenus habet rationem gratiæ & sanctitatis. *Tertio*, rationem qualitatis positam esse in entitate physica & reali: rationem autem gratiæ in aliquo morali, quod ex Dei æstimatione & voluntate pendeat. *Quarto*, hanc Dei voluntatem in eo consistere, vt homo habens talem qualitatem diligatur à Deo tanquam iustus & amicus: vel certè vt ad vitam æternam ordinetur & acceptetur.

Alio modo solet defendi hæc sententia, asserendo gratiam habitualem esse quidem veram iustitiam & sanctitatem, quæ ex sua natura constituat hominem iustum, sanctum & Deo gratum: non tamen ex se esse sufficientem ad tollenda peccata, nisi libera Dei condonatio adiungatur: ac proinde seclusa condonatione fieri posse, vt idem homo sit iustus & gratus Deo, & simul maneat in peccato mortali.

tali. Sicut fieri potest per absolutam Dei potentiam, vt idem homo sit simul calidus & frigidus. Itaque gratiam non indigere fauore & acceptatione Dei, vt sit iustitia & faciat nos formaliter iustos: indigere tamen fauore & acceptatione Dei, vt peccatum à nobis expellat. Hanc tamen condonationem esse debitam gratiæ ad secundarium eius effectum, nempe ad expellendum peccatum; sicut calori debitum est vt Deus destruat frigus, & non conseruet illud in eodem subiecto cum calore. Itaque, sicut calor habet duos effectus formales, vnum primarium, qui est facere subiectum calidum: alterum secundarium, qui est expellere frigus: sic etiam gratiam habere duos effectus: primarium, qui est facere hominem Deo gratum & iustum; secundarium, qui est expellere peccatum. Rursum: sicut fieri potest vt calidum faciat subiectum calidum & non expellat frigus: (per absolutam Dei potentiam.) ita gratia fieri potest, vt faciat hominem gratum, & non expellat peccatum.

Hæc opinio sic explicata probatur. *Primo*, quia nulla apparet contradictio, si dicamus gratiam & peccatum simul esse. Nam calor & frigus non minus inter se pugnant, quam peccatum & gratia. At non implicat calorem & frigus esse simul. Ergo, &c.

Secundo, quia gratia potest consistere cum peccato actuali. Ergo etiam cum habituali, seu cum macula. Antecedens patet, quia gratia non potest tolli ab homine, nisi per subtractionem diuini influxus. Sed Deus non cogitur subtrahere suum influxum, quando quis peccat actu. Ergo potest gratia conseruari cum peccato actuali. *Tertio*, quia nullum videtur esse genus oppositionis inter peccatum & gratiam. Non enim opponuntur contrariè, quia peccatum non est quid absolutum & positium. Nec relatiuè, quia gratia est forma absoluta. Nec priuatiuè, quia macula in statu naturæ non est priuatio gratiæ. Nec contradictoriè, quia peccatum non est pura negatio gratiæ. *Quarto*, quia ratio peccati, seu offensiæ est aliquid morale. Ergo debet expelli per contrarium eiusdem generis, nempe per aliquid etiam morale. Sed non potest esse aliud morale quo expellatur, nisi Dei condonatio, cum infusio gratiæ sit physi-

ca. Ergo per eam expelli debet. *Quinto*, quia offensa in Deum est infinita. Ergo non potest sufficienter per aliquid finitum tolli, cuiusmodi est gratia habitualis. Ergo opus est liberali Dei condonatione.

3 Secunda Opinio est, solam gratiam non sufficere ad tollendum peccatum mortale, sed ulterius requiri actum contritionis. Ita Dom. Soto in 4. d. 15. q. 1. art. 2. fauet illi D. Thom. hic q. 86. art. 2. vbi dicit, impossibile esse remitti alicui peccatum mortale sine virtute poenitentiae, id est, sine contritione. Ratio huius opinionis est, quia sicut peccatum non potest committi, nisi per liberum actum voluntatis, ita non potest tolli, nisi per liberam retractationem illius actus. Hinc Trident. sess. 6. can. 7. dicit hominem iustificari per voluntariam susceptionem donorum gratiae. Ergo susceptio gratiae non sufficit, nisi accedat actus voluntatis quo illa susceptio fiat voluntaria. Nec refert, quod ille actus non requiratur in infantibus qui per baptismum iustificantur, quia illi propria voluntate non peccarunt, & ideo non egent retractatione propriae voluntatis.

4 Prima Conclusio: Gratia habitualis, quae in iustificatione nobis infunditur, est vera iustitia & sanctitas, quae nos formaliter constituit iustos & sanctos, sine nouo fauore & acceptatione Dei superaddita. Patet ex Tridentino sess. 6. can. 7. vbi duo dicit. *Primo*, formalem causam nostrae iustificationis esse iustitiam Dei, non illam qua Deus in se iustus est, sed qua nos iustos facit, & qua nos verè iusti sumus & nominamur. Si ergo sumus verè iusti per gratiam habitua-lem, necesse est gratiam habitua-lem esse veram iustitiam. *Secundo* dicit, gratiam habitua-lem esse vnicam formalem causam nostrae iustificationis. Ergo per illam solam sumus formaliter iusti, & non per fauorem & acceptationem Dei superadditam. Et ratio est, quia si gratia habitualis non facit nos formaliter iustos & sanctos, sed sola Dei acceptatio ad praesentiam illius qualitatis; sequitur non esse in nobis veram iustitiam & sanctitatem: sed nos esse sanctos extrinseco Dei fauore: quae est haeresis Lutheranorum & Calvinistarum. Sequela patet, quia, si totum id, quod nobis realiter inhaeret, non est vera iustitia, iam non habemus veram iustitiam inhaerentem, sed tantum extrinsecam & imputa

imputatiuam. Ergo non sumus iusti in nobis, sed tantum in acceptatione Dei. Hoc autem hæreticum est & damnatum in Trident. *sess. 6. can. 11.* his verbis: *Si quis dixerit gratiam qua iustificamur, esse tantum fauorem Dei, anathema sit.* Hoc autem dicunt illi, qui docent gratiam in ratione qualitatis non iustificare, sed in ratione iustitiæ & sanctitatis. Hanc autem rationem iustitiæ & sanctitatis nihil aliud esse quam fauorem & acceptationem Dei.

5 Secunda Conclusio: Gratia habitualis non tantum est vera iustitia & sanctitas, qua formaliter iusti & sancti sumus, vt probauimus: sed etiam est integra iustitia & sanctitas, qua iusti & sancti sumus: ita vt non egeat fauore nouo & acceptatione Dei per quam perficiatur in ratione iustitiæ & sanctitatis.

Probatur *Primo* ex dictis. Nam si nostra sanctitas constaret partim ex gratia habituali, partim ex Dei fauore & acceptatione superaddita: iam gratia habitualis non esset vnica formalis causa nostræ iustificationis: sed tantum esset altera pars causæ formalis: quod est contra Concil. Trident. *Secundo*, quia impossibile est, imperfectam iustitiam compleri extrinseco Dei fauore, vt veram habeat rationem iustitiæ & sanctitatis. Nam fauor Dei vel ponit aliquid in re, vel nihil, si nihil, non potest reipsa perficere iustitiam in hærentem. Si aliquid, quid illud est?

Dices: Prius natura sumus grati & accepti Deo, quam accipiamus gratiam habitualem. Ergo per illam non effici-mur formaliter sancti & grati Deo. Ergo vtraque conclusio falsa est. Anteced. probatur ex Durand. *in 1. d. 17. quæst. 1.* quia omnis effectus ordine naturæ est posterior sua causa. Sed gratia habitualis est effectus diuinæ dilectionis circa nos: quia Deus sua dilectione est causa omnium donorum supernaturalium quæ nobis conferuntur. Ergo prius est nos diligi a Deo quam accipere gratiam habitualem. Ergo etiam prius est nos esse Deo gratos & acceptos quam habere gratiam habitualem. Hanc sententiam Durandi videtur approbare. Dom. Sot. *in 4. d. 1. q. 3. a. 1.* Et ex eadem sequitur applicari nobis merita Christi non tantum in infusione donorum gratiæ, sed etiam antea, nempe in ipsa dilectione, seu acceptatione Dei, quæ prior est infusione donorum gratiæ.

Nam illa acceptatio & fauor Dei erga nos, debet fundari in meritis Christi. Resp. Hæc sententia fauet Calvinistis, quia, si homo esset gratus & acceptus Deo priusquam in se haberet donum gratiæ & sanctitatis, sequeretur illum prius iustificari & mundari à peccatis, quàm haberet in se iustitiam inhærentem: ac proinde iustificari extrinseco tantùm fauore per imputationem Christi meritorum: quod planè hæreticum est.

Argumentum Durandi facilè soluitur. Nam amor Dei, quo Deus vult nobis iustitiam & sanctitatem inhærentem, dicit duplicem respectum, vnum ad iustitiam & sanctitatem tanquam ad bonum supernaturale, quod nobis vult: & sic vocatur amor concupiscentiæ: alterum ad nos ipsos, quibus vult illud bonum: & sic est amor beneuolentiæ. Itaque amor ille non versatur circa nos tanquam iustos & sanctos: sed tanquam circa peccatores indigentes sanctitate & iustitia, vt per eam sancti & iusti efficiamur. Itaque in illo instanti naturæ, quo dilectio Dei prior est suo effectu, nempe dono sanctitatis & iustitiæ, non sumus grati & accepti Deo, sed peccatores, quos ipse vult facere sanctos & sibi gratos per donationem iustitiæ inhærentis.

Dices: Si in illo naturæ instanti diligit nos Deus. Ergo nos sumus dilecti à Deo. Ergo & grati. Respondeo. In illo instanti non diligit nos tanquam iustos, sed diligit nos ad iustitiam, id est, vult nobis conferre iustitiam per quam constituamur iusti & grati Deo.

7 Tertia Conclusio: Gratia habitualis, cum sit vera & perfecta iustitia, & sanctitas nobis inhærens, sufficienter tollit maculam peccati mortalis, sine nouo fauore & condonatione Dei superaddita.

Probatur *Primo* ex dictis, quia sola gratia habitualis est formalis causa nostræ iustificationis, vt definit Concilium Tridentinum. Iustificatio autem includit duas partiales mutationes, quarum vna consistit in sanctificatione & renouatione interioris hominis: altera in peccatorum remissione: vt docet *ibid.* Concilium Tridentinum. Ergo sola gratia habitualis est formalis causa vtriusque mutationis. Ergo per illam solam sufficienter tolluntur peccata, & interior homo sanctificatur & renouatur.

Secundo probatur, quia per baptismum omnia peccata sufficienter tolluntur. Sed baptismus non aliter tollit, quam conferendo gratiam habitualem. *Tertio*, quia Scriptura opponit peccatum & gratiam iustificantem. Roman. 6. *vers.* 18. *Liberati autem à peccato serui facti estis iustitiæ.* Et 1. Thessalonicens. 4. *vers.* 7. *Non enim vocauit nos Deus in immundiciam (id est peccatum) sed in sanctificationem.*

Quarto, quia si sola gratia non tollit peccatum. Ergo potest cum peccato consistere. Ergo si postea tollitur peccatum, tollitur solo favore Dei extrinseco: quod est impossibile, ut *quæst. seq.* patebit.

Quinto, quia duplex est macula peccati mortalis, ut supra dixi: Vna consistit in eo, quod voluntas proprio actu se auerterit à Deo, & non iterum se ad illum conuerterit. Altera consistit in priuatione gratiæ. Vtraque sufficienter tollitur per infusionem gratiæ sanctificantis: De posteriore patet, quia priuatio tollitur per oppositam formam. Ergo priuatio gratiæ tollitur per infusionem gratiæ. De priore probatur, quia auersio habitualis quæ moraliter manet ex auersione actuali nõ retractata, sufficienter tollitur per conuersionem habitualem. At gratia iustificans est habitualis conuersio ad Deum. Ergo per illam tollitur habitualis à Deo auersio. Voluntas enim non tantum mutatur per actum à se elicitum, sed etiam per actum diuinum, quo producitur noua qualitas in voluntate, qua formaliter fit grata & accepta Deo. Non potest autem esse grata Deo, si maneat auersa à Deo. (Id conaturaliter fieri nequit, quicquid sit de potentia Dei absoluta, de qua postea.)

Dices: Sola infusio gratiæ non videtur sufficere ad tollendam maculam, quia in hoc statu nullum peccatum remittitur, nisi per Christi merita. Ergo præter gratiam requiritur applicatio meritorum Christi, que fit per liberam Dei condonationem. Respondeo. Ad hoc respondet Tridentinum. *sess.* 6. *cap.* 7. asserens, merita Christi applicari per ipsam infusionem iustitiæ (seu gratiæ.) Nam iustitia, quæ infunditur in iustificatione, & quæ sola formaliter iustificat non infunditur, nisi propter merita Christi: ac proinde merita Christi sufficienter applicantur per hanc iustitiæ donationem & infusionem. Hinc potius confirmatur nostra

conclusio: quia, si præter iustitiam inhærentem necessaria esset libera Dei condonatio ad tollendum peccatum, iam merita Christi non applicarentur per solam infusionem gratiæ; sed simul per liberam Dei condonationem; quod tamen minimè Concil. Trid. agnoscit.

8 Quarta Conclusio: Gratia habitualis non solum sufficienter tollit maculam peccati mortalis, sed etiam offensam & iniuriam Deo factam. De offensa patet, quia Deus non est offensus, nisi propter peccati maculam. Si ergo macula sublata est, non potest manere offensa. De iniuria similiter patet, quia formalis iniuria tollitur sublata macula & offensa. Materialis autem tollitur per sufficientem compensationem, quæ fit ex applicatione meritorum Christi in infusione gratiæ.

Dices: Ergo gratia data ex meritis Christi est efficacior quàm gratia ex sola Dei liberalitate concessa, quia illa præstat sufficientem compensationem, hæc non item. Respondeo. Verum est gratiam Christi esse ex ea parte efficacior: nihilominus ex altera parte sufficeret etiam gratia secundum se spectata. Est enim connaturale & quodammodo essenziale gratiæ, ut sit quædam Diuinæ naturæ participatio, & constituat nos Dei Filios per adoptionem: & consequenter tribuatius ad vitam æternam, ut patet 2. Pet. 1. v. 4. *Ut per hæc (dona gratiæ) efficiamini Diuinæ consortes naturæ,* 1. Ioan. 3. v. 1. *Videte qualem charitatem dedit nobis Pater, ut filij Dei nominemur & simus.* Rom. 8. v. 17. *Si autem filij, & hæredes.* Ad Tit. 3. v. 5. *Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis, ut iustificati gratia ipsius hæredes simus vitæ æternæ.* Hinc sequitur eo ipso, quod Deus dat nobis gratiam, dare simul ius ad vitam æternam, & constituere nos filios & hæredes vitæ æternæ: & consequenter non manere in nobis reatum aut obligationem poenæ æternæ. Hæc enim obligatio non potest naturaliter consistere cum iure adoptionis. Non enim connaturaliter fieri potest, ut idem sit hæres vitæ æternæ, & simul reus mortis æternæ.

Hinc ulterius sequitur, si per gratiam sumus hæredes vitæ æternæ & liberati à reatu poenæ æternæ, iam non requiri vllam satisfactionem ad illam æternam poenam compensandam. Sicut enim per gratiam donatur nobis ius vitæ æternæ;

æternæ ; ita per eandem condonatur obligatio pœnæ æternæ. In hoc ergo differt gratia Dei secundum se spectata à gratia Dei ex meritis Christi concessa , quod illa per condonationem , hæc etiam per satisfactionem sufficienter tollat iniuriam Deo factam. Illa tamen condonatio non est extrinseca & superaddita gratiæ , sed ipsi intrinseca & connaturalis , vt dictum est.

9 Quinta Conclusio. Gratia habitualis non solum expellit peccatum mortale , quoad maculam , offensam & iniuriam , vt probatum est , sed etiam nullo modo potest consistere cum peccato mortali. Vt colligitur ex 2. Cor. 6. v. 15. *Quæ conuentio Christi ad Belial ? & 1. Ioan. 3. v. 9. Omnis qui natus est ex Deo, peccatum non facit, quoniam semen ipsius in eo manet, & non potest peccare.* Vbi Apostolus docet semen Dei , id est, gratiam iustificantem non posse consistere cum peccato. Et probatur primo ex vtriusque effectibus ; quia fieri non potest per absolutam Dei potentiam , vt idem homo (secundum animam) simul sit mundus & immundus , simul iustus & iniustus , simul filius Dei , & filius Diaboli , simul dignus vita æterna , & dignus morte æterna , simul innocens & reus. Ergo peccatum non potest consistere cum gratia. Quando enim effectus formales non possunt simul consistere , tunc nec ipsæ formæ possunt consistere. *Secundo* probatur , quia Calvinistæ meritò reprehenduntur à Catholicis , quod dicant peccata non tolli , sed tegi per iustitiam Christi imputatiuam ; & ita fieri posse , vt idem sit peccator in se , & iustus extra se , nempe in Christo. At facilius intelligitur eundem hominem per peccatum inhærens esse peccatorem in se , & per iustitiam alienam esse iustum in alio : quàm per inhærens peccatum esse peccatorem in se , & simul per iustitiam inhærentem esse iustum in se. Ergo si illud meritò reprehenditur , multò magis hoc reprehendi debet. *Tertio* , quia implicat peccatum mortale tolli per solam Dei extrinsecam donationem , vt patebit *seq. quest.* Hoc autem sequeretur , si dicamus peccatum posse cum gratia consistere. Si enim potest cum ea consistere , & postea tollitur , non tollitur nisi per condonationem. *Quarto* probatur à priori. Nam tria sunt in peccato. *Primo* duplex macula. *Secundo* , inimi-

682 CAP. XXXI. DE SACRAMENTIS
cicia seu offensa. *Tertio* iniuria Deo facta. Gratia cum nullo horum potest subsistere. De macula patet, quia prior macula nihil est aliud, quam habitualis auersio à Deo. At gratia est habitualis conuersio ad Deum. Fieri autem non potest vt anima habitualiter auersa à Deo tanquam à fine vltimo simul maneat habitualiter conuersa ad Deum, tanquam ad finem vltimum. Posterior macula est priuatio gratiæ. Hæc autem non potest simul esse cum gratia: quod certum est, cum absolute non possint lux & tenebræ simul esse. Iam inimicia seu offensa Dei non potest manere sublata macula. Denique nulla iniuria ibi est, vbi est perfecta condonatio vel satisfactio. Hæc autem fit per gratiam Christi.

10 Ad *primum* argumentum primæ opinionis resp. plus pugnare inter se peccatum & gratiam, quam calorem & frigus, vt ex dictis patet. Ad *secundum* respon. nego gratiam posse consistere cum peccato actuali mortali. Deus enim ratione suæ Bonitatis & Iustitiæ non potest conseruare gratiam cum peccato mortali. Repugnat enim Bonitati Dei amicum, & filium adoptiuum odisse. Similiter repugnat Iustitiæ Dei inimicum & iniustum amare, & hæredem constituere. Ad *tertium* respon. varia est oppositio inter peccatum & gratiam. Nam macula peccati, quæ consistit in priuatione gratiæ, opponitur gratiæ priuatiuè: altera, quæ consistit in auersione, opponitur illi, quasi contrariè: Similiter gratia & offensa contrariè opponitur. Ad *quartum* respon. quamuis peccatum sit aliquid morale, potest tamen, & debet tolli per aliquid physicum. Sicut obligatio vnus hominis erga alium est quid morale, & tollitur per physicam voluntatem, qua, cui alter est obligatus, ille vult remittere obligationem. Ad *quintum* respon. offensa non est infinita nisi obiectiuè, Deus enim, quia offenditur, infinitus est. Hanc autem offensam sufficienter gratia habitualis tollit, quæ facit hominem Deo gratum & amicum.

Ad vnicum argumentum secundæ opinionis resp. peccatum, quod liberè est commissum, posse tolli per mutationem factam in voluntate, siue illa mutatio sit libera, siue non sit, modo sit peccato opposita. Cong. Trid. loco cit.

tantum agit de ordinaria iustificatione adultorum, quæ fit per voluntariam susceptionem donorum gratiæ. De mente D. Thom. litigant interpretes.

QVÆSTIO V.

An peccatum mortale possit tolli per solam condonationem Dei, nulla facta mutatione reali in peccatore?

1 **A**ffirmant Scotus, Gabriel, & alij citati. Et probatur *primo*, quia reatus pœnæ tolli potest per solam condonationem. Ergo & reatus culpæ. *Secundo*, quia Deus est supremus Dominus, & à nullo dependens. Ergo potest remittere iniuriam sibi factam sicut ipsi placuerit. *Tertio*, quia quando homo condonat alteri iniuriam vel offensam, non est opus physica mutatione in eo cui fit condonatio. *Quarto*, quia macula & offensa non est aliquid physicum, sed morale. Ergo potest tolli per solam mutationem moralem. *Quinto*, quia Deus potest homini remittere voti debitum, quo se obstrinxerat per solam ablationem debiti, quæ est mutatio tantum moralis. *Sexto*, quicquid Deus potest facere per causam secundam, potest etiam per se facere. Sed per causam secundam potest tollere peccatum infundendo gratiam. Ergo etiam per se. *Septimo*, quia peccata venialia, cum possint consistere cum gratia habituali, tolluntur per solam condonationem. Ergo etiam mortalia possunt ita tolli. *Octavo*, Deus potest infundere gratiam peccatori dormienti, & ita peccatum ab eo expellere: postea adhuc dormientem potest eum priuare gratia, & tunc manebit sine peccato & gratia. Ergo sicut tunc peccatum manet ablatum sine presenti gratia, ita prius auferri potuit sine gratia. Ergo etiam sine ulla physica mutatione peccatoris. Hoc urget P. Suarez.

2 **Prima Conclusio.** Peccatum mortale potest dupliciter remitti seu tolli. *Primo* perfecte, non solum tollendo peccatum, sed etiam restituendo hominem in gratiam. *Secundo*, imperfecte, tollendo quidem peccatum, non tamen restituendo hominem in pristinum statum iustitiæ, & amicitie

684 CAP. XXXI. DE SACRAMENTIS
citix Diuinæ, sed relinquendo eum quasi in statu puræ
naturæ.

probatur

3 Secunda Conclusio. Peccatum mortale, quod propria voluntate contractum est, nec perfectè nec imperfectè potest tolli per solam extrinsecam Dei condonationem, sine physica mutatione peccatoris. Probatur primo, quod immediatè non pendet à voluntate Dei, hoc sola Dei voluntate tolli non potest. Sed peccatum mortale non pendet immediatè à voluntate Dei, sed à voluntate, seu libero actu peccatoris. Ergo, &c. Confirmatur, quia quamdiu perseverat adæquata causa alicuius effectus, ita ut nullo modo causa mutetur, tamdiu manet effectus qui ab illa sola essentialiter dependet. Sed adæquata causa peccati est voluntas peccatoris. Ergo, quamdiu hæc non mutatur tamdiu manet peccatum. Secundo, quia certum est peccatum actuale non posse tolli sola Dei voluntate, nisi voluntas peccatoris cesset ab actu peccati. Ergo nec macula relicta ex peccato actuali potest tolli sola Dei voluntate. Est enim par ratio. Nam ideo actuale non tollitur sola Dei voluntate, quia immediatè non pèdet à Dei voluntate, sed peccatoris. At idem est de macula. Tertio probatur: quia quando Deus in tempore remittit peccatum, vel hoc facit præbendo realem influxum, vel suspendendo realem influxum, vel merè negatiuè se habendo. Si præbet realem influxum, fit aliqua realis mutatio in homine: quod nos contendimus. Si suspendit influxum (actionis peccati) fit etiam mutatio realis ab esse ad non esse. Si negatiuè se habet. Ergo de nouo non tollitur peccatum, quia etiam antè negatiuè se habebat. Quarto, quia tria sunt in peccato mortali, macula, offensa, & iniuria Deo facta. Macula, si consistit in voluntaria auersione à Deo non retractata, non potest tolli, nisi auersio retractetur. Hæc autem non potest retractari sine mutatione actuali, aut habituali peccatoris. Si autem macula consistit in priuatione gratiæ, non potest tolli nisi vel infundatur gratia, vel cesset debitum habendi gratiam. Hoc autem debitum non cessat in homine, qui propria voluntate illud contraxit, nisi mutetur voluntas. Offensa seu inimicitia Dei non potest cessare, quamdiu macula non cessat. Est enim impossibile, quod Deus non oderit pec-
catum

catum quamdiu est. Iniuria materialis condonari potest, non autem formalis manente macula.

4 Ad *primum* argumentum contrarium respon. reatum pœnæ non posse tolli nisi sublata culpa. Potest quidem Deus cōdonare ipsam pœnam, sed non potest tollere reatum, seu dignitatem pœnæ manente culpa. Ad *secundum*. Potest Deus condonare iniuriam materiale, non autem formalem, nisi culpa sublata. Ad *tertium*. Quando vnus homo condonat alteri offensam, semper fit realis mutatio, vel in solo condonante, vel vtroque. Ad *quartum*. Sicut macula contrahitur per mutationem realem; ita non potest tolli sine mutatione reali. Ad *quintum* debitum voti non auferitur, nisi is, qui tenetur voto, intelligat hanc esse voluntatem Dei, & sic iudicet se non teneri: quod fit per mutationem physicam. Ad *sextum*, quicquid Deus potest facere per causam secundam efficientem, potest facere per se ipsum, exceptis actibus vitalibus, quicquid autem potest facere per causam secundam in genere causæ formalis, non potest facere per se ipsum. Non enim potest parietem album facere sine albedine. Ad *septimum*, peccata venialia non tolluntur sola Dei voluntate, sed contritione peccatoris. Ad *octauum*, Deus potest facere vt peccatum, quod semel ablatum est, maneat ablatum sine gratia: nō tamen vt re ipsa auferatur sine gratia, aut aliqua mutatione peccatoris.

Q V Æ S T I O VI.

An vnum peccatum mortale tolli possit sine alio?

1 **H**Oc dupliciter intelligitur. *Primo*, secundum legem ordinariam. *Secundo*, de potentia Dei absoluta.

2 Prima Conclusio. Secundum ordinariam Dei legem non potest vnum mortale remitti sine alio. S. Thom. *art.* 3. Probatur *primo*, quia mortale ordinariè non tollitur sine gratia habituali. Sed gratia non patitur secum vllum peccatum mortale. Ergo per infusionem gratiæ tolluntur omnia simul mortalia. *Secundo*, quia mortale, vel tollitur in sacramento, vel extra Sacramentum. In Sacramento tollitur per attritionem & gratiam. Gratia autem tollit omnia. Extra Sacramentum tollitur per contritionem & gratiam.

Nemo

Nemo autem potest conteri de vno mortali, quatenus est offensa Dei, quin conteratur de omnibus sub eadem ratione. Ergo vnum non potest remitti per contritionem, nisi omnia remittantur. Simili argumento probant Theologi hominem non posse amittere fidem circa vnum articulum, quin amittat circa omnes. Fides enim nititur auctoritate Dei reuelantis. Si ergo is, qui in vno articulo contemnit reuelationem Dei, censetur in omnibus eam contemnere: sic etiam, qui in vno peccato detestatur offensam Dei, censetur in omnibus eam detestari.

3 Dices *primo*, peccata mortalia non sunt necessariò inter se connexa. Ergo vnum potest remitti sine alio. D. Thom. *art. 3. ad 3.* respondet, peccata non quidem esse connexa, quantum ad conuersionem ad creaturam: esse tamen connexa, quantum ad auersionem à Deo. Respondeo, licet non sint connexa, tamen gratia iustificans, quæ expellit vnum, necessariò expellet omnia.

4 Dices *secundo*, peccata sunt quædam debita, quæ nobis relaxari petimus in oratione Dominica. Ergo sicut homo potest homini dimittere vnum debitum sine alio, ita Deus potest vnum peccatum dimittere sine alio. Resp. quando est debitum solius iustitiæ, tunc vnum potest remitti sine alio: non autem quando est debitum amicitiae recuperandæ. Deinde in peccato mortali sunt hæc tria, macula, offensa & iniuria. In singulis est quoddam debitum. Nam in macula, quæ consistit in aduersione à Deo, est debitum conuertendi se ad Deum: hoc tollitur per contritionem, & dilectionem Dei super omnia. In altera macula consistente in priuatione gratiæ est debitum recuperandi gratiam: hoc tollitur per gratiæ infusionem. Sublato autem debito quod est in macula, aufertur etiam debitum, quod oritur ex parte offensæ, seu inimicitiae Diuinæ. Porro debitum quod nascitur ex iniuria Deo facta, partim tollitur per gratiam, partim per condonationem, & satisfactionem Christi. Nam gratia sicut tollit peccati maculam: ita tollit formalem iniuriam: Satisfactio autem, vel condonatio tollit materialem.

5 Dices *tertio*, Deus dimittit homini peccatum per suam dilectionem. Sed potest hominem diligere quantum ad

vnum,

vnum, & manere illi offensus quantum ad aliud. Ergo potest vnum peccatum remittere sine alio. Minor patet ex simili, quia diligit hominem quantum ad naturam, & odit quantum ad culpam. Resp. duplex est Dei dilectio circa nos. Vna naturæ, quæ ordinatur ad finem naturalem. Altera gratiæ, quæ ordinatur ad gloriam, seu finem supernaturalem. Hæc debet esse talis, vt tollat omnia impedimenta ad gloriam, id est, omnia peccata mortalia.

6 Secunda Conclusio. Nec per absolutam Dei Potentiam potest vnum mortale remitti sine alio, si verum est, quod supra diximus, peccata non remitti per solam Dei condonationem extrinsecam, sed per contritionem, aut gratiam iustificantem. Ratio patet ex dictis, quia nec contritio potest esse circa vnum, nisi sit circa omnia, nec gratia potest tollere vnum, nisi tollat omnia.

Dices: cum duplex sit macula peccati mortalis, contritio per se potest vnâ tollere sine altera, in statu naturæ, & etiam gratiæ. Ergo contra conclusionem est. Resp. non conferimus hic duas maculas vnus peccati inter se, sed varias maculas diuersorum peccatorum. Et dicimus non posse tolli maculam vnus peccati per contritionem, aut gratiam, quin tollantur maculæ aliorum peccatorum quæ sunt eiusdem generis.

Q V Æ S T I O VII.

An remissa culpa remaneat pœna reatus?

1 **H**Oc potest dupliciter intelligi. *Primo*, de reatu pœnæ æternæ. *Secundo*, de reatu pœnæ temporalis. Item potest esse sermo de lege ordinaria, vel de absoluta.

2 Prima Conclusio. Secundum ordinariam legem, quandoque remittitur culpa mortalis, simul etiam remittitur reatus pœnæ æternæ. Ita D. Thom. *art. 4.* Probatur *primo*, quia ordinariè culpa remittitur per gratiam. Sed gratia ex sua natura constituit hominem dignum vita æterna. Ergo tollit reatum, seu dignitatem pœnæ æternæ. Non enim potest quis simul esse dignus vita, & pœna æterna. *Secundo*, quia per infusionem gratiæ applicantur nobis merita Christi, vt dixi supra ex Tridentino. Hæc autem
sufficien

sufficienter compensant iniuriam Deo factam, ex qua oritur reatus, seu obligatio poenae aeternae.

3 Quæres: an de potentia Dei absoluta fieri possit, ut per infusionem gratiæ remittatur culpa, & maneat reatus poenae aeternae; Aliqui cum Suarez affirmant. *Primo*, quia culpa, & poena non sunt necessariò connexa. Ergo vnum ab altero separari potest. *Secundo*, quia manente culpa posset Deus condonare poenam aeternam. Ergo vicissim manente poena posset condonare culpam. *Tertio*, quia ut multi docent, posset Deus hominem innocentem afficere perpetuo cruciatu, cum sit absolutus Dominus omnium rerum. Respon. *Primo*, aliud est reatus poenae, aliud ipsa poena. Deus non potest alicui remittere culpam mortalem per infusionem gratiæ, non remittendo reatum poenae aeternae. Ratio, quia reatus poenae nihil est aliud quam dignitas poenae. At homo iustus, innocens & hæres vitæ aeternae non potest esse dignus poena aeterna. Ergo non potest habere reatum poenae aeternae. *Secundo*, Deus non potest hominem iustum & innocentem etiam si antea fuerit peccator, punire tali poena aeterna, qualem nunc patiuntur damnati. Ratio est, quia illa poena includit odium Dei, desperationem, blasphemiam, & vermem conscientiae, quæ omnia repugnant homini iusto & innocenti. *Tertio*, non potest iustum & innocentem, si ab eo statu per peccatum non excidat, priuare aeterna Beatitudine. Ratio est, quia Deus non potest esse iniustus. Ergo non potest alicui in perpetuum negare, quod illi iure debetur. At homini iusto, & habenti gratiam iustificantem debetur vita aeterna. Ergo Deus sine noua ipsius culpa non potest illam in perpetuum negare. Respon. *Quarto*, Deus non potest hominem, qui esset in statu puræ naturæ (ante lapsum) suo solo arbitrio afficere perpetuis tormentis. Ratio, quia homo in tali statu ratione liberi arbitrij habet ius perueniendi in naturalem beatitudinem. Hoc autem ius per vim non potest violari sine iniustitia. Deus autem non potest esse iniustus.

Dices: Deus est absolutus Dominus omnium creaturarum. Ergo potest de iis statuere sicut vult. Quis enim illi resistit? Hinc S. August. cap. 16. lib. de prædest. & gratia, ait:

ait: *Si humanum genus non cum debito m rtis, & peccato originis nasceretur; & tamen ex iis creator omnipotens in aeternum nonnullos damnare vellet interitum, quis omnipotent  creatori diceret, quare fecisti sic?* Respon. si præcisè spectemus potentiam Dei, non repugnat illi hoc facere, vt patet ex verbis citatis S. August. Si autem spectemus iustitiam Dei, repugnat, vt patet ex eodem August. *Epist. 106. cùm ait: Hęc massa si ita esset media, vt, quemadmodum nihil boni, ita nec mali aliquid mereatur, non frustra videretur iniquitas, vt ex ea fierent vasa in contumeliam. Et lib. 3. contra Iulianum cap. 28. Bonus est Deus. Iustus est Deus: Potest aliquos sine bonis meritis liberare, quia bonus est: non potest quemquam sine malis meritis damnare, quia Iustus est. Sed de his alibi fusius.*

4. *Secunda Conclusio.* Post remissam culpam, & reatum pœnæ manet aliquando reatus, seu obligatio pœnæ temporalis. Hoc dupliciter intelligi potest. *Primo* de temporali huius vitæ. *Secundo*, de ea temporali qu  in Purgatorio luenda sit. Hanc posteriorem negant Lutherani & Calvinistæ, contra quos agendum est in materia de Purgatorio. Priorem, de qu  hic agimus, concedunt quidem, sed non eo sensu, quem nos intendimus. Potest enim dupliciter intelligi post remissam culpam manere aliquam pœnam temporalem huius vitæ. *Primo*, vt puniat nos Deus per eam in vindictam præteriti peccati. *Secundo*, vt per eam nos faciat cautiore in futurum. Igitur Calvin. 3. *Inst. 4. S. 31. & seqq.* docet fideles (prædestinatos) nunquam puniri à Deo vindictam peccati præteriti, sed tantum ad resipiscentiam, & emendationem in futurum. Distinguit autem Calvinus duplex iudicium Dei. Vnum vindict , quo Deus vlciscitur reprobos ad interitum, & confusionem. Alterum castigationis, quo verberat filios ad emendationem. In priore dicit Deum esse iudicem: in posteriore Patrem. In illo apparere iram, & indignationem Dei: in hoc amorem & benevolentiam. Hinc infert pœnas fidelium respicere tempus futurum, non præteritum.

At Catholic  sic sentiunt. *Primo*, quod Deus aliquando puniat reprobos eo fine vt resipiscant, licet ipsi nolint resipiscere. *Secundo*, quod puniat etiam fideles, cum

in peccatum prolapsi sunt, ut poenitentiam agant. *Tertio*, quod aliquando etiam puniat fideles post remissam culpam, non solum ad cautelam; sed etiam in ultionem præteriti peccati. Hoc contra Calvinum probo. *Primo*, exemplo infantium, qui post Baptismum moriuntur. Nam in his post remissam culpam originalem in Baptismo manet obligatio subeundæ mortis. Mors autem est poena peccati originalis. Rom. 5. v. 12. *Per peccatum in omnes homines mors pertransiit.* Constat autem eiusmodi infantes, qui ante usum rationis moriuntur, non puniri ad emendationem, sed ad vindictam. *Secundo*, probo exemplo adulterorum, v. g. Davidis, qui post impetratam veniam adulterij, & homicidij punitus est morte filij quem ex adulterio susceperat. Quod autem punitus sit in vindictam præteriti peccati patet, 2. Reg. 12. vers. 13. *Dixit David ad Nathan: Peccaui Domino. Dixitque Nathan ad David: Dominus transiulit peccatum tuum. Verumtamen quoniam blasphemare fecisti inimicos nomen Domini, propter verbum hoc filius qui natus est tibi, morte morietur.* *Tertio*, Exemplo eiusdem Davidis, qui post remissam culpam superbiæ in numerando populo, debebat in vindictam huius peccati eligere aut bellum, aut famem, aut pestem, 2. Reg. 24. vers. 10. *Quarto*, Exemplo Moysis & Aaron, qui ob peccatum incredulitatis puniti sunt morte in deserto, non ad emendationem, sed ad ultionem. Num. 20. vers. 12. *Dixit Dominus ad Moysen & Aaron: quia non credidistis mihi, non introduceris hos populos in terram, quam dabo eis.* Et Deut. 32. vers. 48. *Locutus est Dominus ad Moysen dicens: ascende in montem istum, & morere, sicut mortuus est Aaron frater tuus, quia prævaricati estis contra me in medio filiorum Israel.* *Quinto* probatur ex ipso Calvino, qui lib. 3. cap. 8. §. 6. sic ait: *Adde quod non modo infirmitatem nostram præuenire, sed præterita etiam delicta corrigere necesse habet sæpe clementissimus Pater: proinde quoties affligimur, subire protinus in mentem debet antea vitæ recordatio: ita procul dubio reperiemus nos admisisse quod dignum eiusmodi castigatione esset.* *Sexto*, solet probari hac ratione: quia homo per peccatum lædit amicitiam Dei, & iustitiam. Ergo recuperata amicitia per contritionem, & dilectionem potest restare poena ratione iustitiæ.

iustitiæ violatæ. Nos in vltima obiectione dabimus rationem à priori.

5 Prima Obiectio. Ezech. 33. v. 12. *Impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab impietate sua.* Ergo post remissam impietatem, aut culpam non superest alia pœna temporalis; alioqui adhuc noceret impio sua impietas. Respon. Propheta confert inter se iustum, & impium hoc modo: Si iustus peccauerit, iustitia non proderit illi ad vitam æternam, si impius egerit pœnitentiam, impietas non nocebit ei ad consequendam vitam æternam.

6 Secunda Obiectio. Christus absoluens adulteram dixit illi: *Vade, & noli amplius peccare, vt Ioan. 8. vers. 11.* Et nullam fecit mentionem pœnæ temporalis sustinendæ. Resp. *Primo*, non constat an illam adulteram absoluerit à peccato, an solùm à pœna lapidationis. *Secundo*, etiamsi absoluisset illam non solùm à peccato, sed etiam ab omni pœna temporali; nihil contra nos esset. Non enim dicimus semper manere pœnam temporalem post culpam remissam, sed aliquando.

7 Tertia Obiectio. Christus sufficienter satisfecit pro peccatis nostris, non solùm quoad culpam, sed etiam quoad pœnam. Ergo quando satisfactio ipsius nobis applicatur per gratiæ infusionem, tollitur culpa cum pœna. Resp. applicatio illa fit secundùm voluntatem Dei, qui sæpe applicat satisfactionem Christi pro culpa, & pœna æterna, non tamen pro temporali, vt ex Scripturis ostensum est.

8 Quarta Obiectio. Sublata causa tollitur effectus. Sed culpa est causa reatus pœnæ. Ergo sublata culpa tollitur pœna. D. Thom. *artic. 4. ad 1.* dicit duo esse in peccato, vnum est auersio à Deo, cui respondet pœna damni, quæ ex se æterna est. Alterum est conuersio ad creaturam, cui respondet pœna sensus, quæ ex se temporalis est, & solùm fit æterna ex coniunctione cum pœna damni. Ergo, quia per iustificationem tollitur auersio; quod est formale in peccato, simul etiam tollitur pœna damni, quæ æterna est. Et quia non tollitur conuersio; quod est materiale in peccato; non tollitur etiam pœna sensus, quæ temporalis est, præsertim quando non

692 CAP. XXXI. DE SACRAMENTIS
est coniuncta cum poena damni, à quo solet accipere
æternitatem. Vnde fit, vt sublata culpa & poena æterna,
superfit poena temporalis.

Hæc solutio non videtur satisfacere. *Primo*, quia in pec-
cato mortali non sunt duo distincti actus, quorum alter
fit auersio à Deo, & alter conuersio ad creaturam: sed est
vnus idemque actus, qui propter duos respectus sortitur
duo nomina. Hoc enim ipso quod aliquis contra legem
Dei conuertit se ad diuitias, honores, voluptates; simul
auertit se à Deo, quatenus plus amat creaturam quam
Deum. *Secundo*, hinc sequitur in iustificatione non posse
tollii auersionem manente conuersione. Est enim idem
actus conuersionis & auersionis, vt dictum est. *Tertio*, illa
conuersio, si maneret, vel esset culpabilis, vel non. Si esset
culpabilis, iam culpa non esset omnino sublata, quod est
contra suppositionem. Si non esset culpabilis, quomodo
responderet ei poena sensus? Nostra solutio consistit in
his punctis. *Primo*, reatus poenæ non oritur præcisè ex ma-
cula vel ex offensa, sed ex iniuria Deo facta, vt supra dixi.
Secundo, hinc fit, vt sublata macula, & offensa non statim
tollatur reatus poenæ; nisi etiam iniuria sublata sit. *Ter-
tio*, cum autem duplex sit iniuria, formalis & materialis;
reatus poenæ manet, quamdiu manet iniuria materialis.
Quarto, hæc autem iniuria materialis potest tolli vel sa-
tisfactione, vel condonatione. *Quinto*, utroque modo tolli
potest per infusionem gratiæ, quæ datur ex meritis Chri-
sti. Et consequenter utroque modo tolli potest reatus poe-
næ. *Sexto*, & quidem reatus poenæ æternæ necessariò per
infusionem gratiæ tollitur. Nam gratia, cum tribuat ho-
mini iustificato ius vitæ æternæ, non potest consistere cum
reatu poenæ æternæ. Itaque Deus, cum donat alicui gra-
tiam, necessariò simul condonat reatum poenæ æternæ.
Septimo, reatus autem temporalis poenæ non necessariò
tollitur per infusionem gratiæ, quia ius vitæ æternæ po-
test bene consistere cum reatu poenæ temporalis. Hinc
apparet, quomodo post remissam culpam possit manere
reatus poenæ temporalis, non autem æternæ.

Q V Æ S T I O V I I I .

An remissio peccati mortalis fiat gratis, an ex iustitia?

1 **P**rimo, certum est, hominem in mortali existentem dignum esse poena æternæ, & indignum omni gratia, & remissione. *Secundo* certum est, eum non posse habere veram contritionem de suis peccatis sine gratia excitante & adiuuante. *Tertio*, hanc gratiam ad habendam veram contritionem dari illi gratis. Nunc autem quæstio est, an homo, qui iam ex liberali Dei misericordia consecutus est veram contritionem, & dilectionem Dei super omnia, possit per illam pro culpa mortali condignè satisfacere; ita ut ob hanc satisfactionem & debeatur illi ex iustitia remissio culpæ, an verò requiratur adhuc noua gratia pro consequenda remissione; & ita remissio culpæ fiat gratis, & non ex iustitia?

2 Prima Opinio est, hominem per contritionem condignè satisfacere Deo pro peccato; & ita peccati remissionem esse ex iustitia, licet contritio concessa sit ex misericordia. Ratio est, quia contritio est supernaturalis forma seu actio, non minùs potens ad conuertendum hominem, quàm fuit peccatum ad auertendum. Ergo per illam recuperatur, quod per peccatum fuit amissum. Ergo per eam æqualiter satisficit Deo pro peccato. Vide Gabriel Vasquez in 1.2. disput. 203. cap. 3. num. 26. vbi citat pro hac opinione Caietanum, Medinam, Paludanum, Tapperum & Abulensem.

3 Secunda Opinio est omnino contraria, quam fusè prosequitur Franciscus Suarez tom. 1. disp. 4. sect. 8. vbi docet, primo, remissionem peccati mortalis esse speciale beneficium gratiæ distinctum à beneficio contritionis. *Secundo*, hanc ipsam remissionem omnino gratis dari, iuxta illud Roman. 3. vers. 24. *Iustificati gratis per gratiam ipsius*. *Tertio*, neminem posse Deo satisfacere de condigno pro culpa mortali à se commissa: posse tamen id facere de congruo. *Quarto*, hoc adeo verum esse, ut etiam homo, quatenus est membrum Christi, non possit de condigno satisfacere pro culpa mortali,

4 Prima Conclusio : Remissio peccati mortalis quatuor modis tribui potest contritioni, & dilectioni Dei super omnia. *Primo*, dispositiue. *Secundo*, formaliter. *Tertio*, meritoriè de condigno. *Quarto*, satisfactoriè. Potest ergo quatuor modis intelligi hæc propositio : Contritio remittit maculam peccati mortalis. *Primo*, contritio sufficienter disponit peccatorem ad remissionem peccati. *Secundo*, contritio formaliter expellit peccatum, sicut albedo nigredinem. *Tertio*, contritio est actus meritorius, quo quis de condigno meretur remissionem peccati. *Quarto*, per contritionem satisficit Deo pro peccato mortali.

5 Secunda Conclusio : Macula peccati mortalis, quæ consistit in auersione à Deo, formaliter tollitur per actum contritionis & dilectionis, non autem dispositiue, nec meritoriè, nec satisfactoriè. Ac *primo* tollitur formaliter; quia, sicut albedo, & nigredo sunt formæ repugnantes, ita auersio & conuersio. Per actum autem contritionis & dilectionis Dei super omnia conuertimur ad Deum. Ergo non manemus auersi à Deo. *Secundo*, non tollitur dispositiue, quia idem respectu eiusdem non potest simul esse forma, & dispositio ad formam. Si ergo contritio est forma expellens maculam, non potest esse dispositio ad illam. *Tertio*, nec tollitur meritoriè, tum quia forma non dicitur mereri suum effectum formalem; ac proinde nec contritio potest mereri expulsionem peccati, cum hæc expulsio sit formalis effectus contritionis, tum etiam, quia actus meritorius debet proficisci ab homine existente in statu gratiæ. Actus autem contritionis proficiscitur à peccatore. *Quarto*, nec tollitur satisfactoriè, tum quia non dicitur satisfacere pro suo effectum formalis tum etiam, quia satisfactio potius requiritur pro iniuria, quam pro macula. Itaque rectè dici potest maculam peccati formaliter tolli per contritionem & dilectionem; iniuriam autem satisfactoriè. Loquor autem de iniuria materiali, quæ sola remanet post sublatam maculam. Nam formalis tollitur simul cum macula. Similiter loquor de contritione non præcisè, quatenus est contritio; sed quatenus est actus supernaturalis ex gratia Christi, per quem applicatur nobis Christi satisfactio. Non ergo propriè dicendum

dicendum est, peccatorem per suam contritionem satisfacere Deo pro iniuria: sed potius per applicationem meritorum Christi satisfieri Deo pro ipsa iniuria materiali.

6 Tertia Conclusio: Macula peccati mortalis, quæ consistit in priuatione gratiæ, dispositiuè tollitur per contritionis & dilectionis actum, non autem formaliter, nec meritoriè, nec satisfactoriè. Ac *primo* tollitur dispositiuè, quia actus contritionis & dilectionis est vltima dispositio ad iustificationem peccatoris, vt definiuit Concilium Tridentinum. *Secundo*, non tollitur formaliter; quia priuatio gratiæ non potest formaliter tolli, nisi per ipsam gratiam. *Tertio*, nec tollitur meritoriè, quia actus contritionis non potest esse meritorius primæ gratiæ iustificantis, vt suppono ex materia de merito. *Quarto*, nec tollitur satisfactoriè, quia propriè non satisficit pro macula, sed pro iniuria, vt dictum est. Porro, sicut contritio, quæ formaliter tollit priorem maculam, potest esse satisfactoria pro iniuria, quæ oritur ex priore macula: ita gratia iustificans, quæ formaliter tollit posteriorem maculam, potest esse satisfactoria pro iniuria quæ sequitur ex posteriore macula. Vtraque tamen satisfactoria est, quatenus per ipsam fit applicatio satisfactionis, & meritorum Christi.

7 Quarta Conclusio: Simpliciter dicendum est, remissionem peccati mortalis esse omnino gratuitam. teneq

Probat, quia peccatum mortale, in hoc statu, in quo sumus, semper includit priuationem gratiæ. Ergo non remittitur, nisi per infusionem gratiæ. Hæc autem est gratuita. Ergo & remissio peccati est gratuita. Cum autem in peccato mortali sint hæc tria, macula, offensa, & iniuria; quorum omnium remissio dicenda est gratuita respectu nostri, quia nos ex parte nostra nihil conferimus; propter quod ex iustitia debeat nobis remissio alicuius illorum.

CAPVT XXXII.

De secundo effectu Pœnitentiæ, qui est remissio venialium peccatorum, ex quest. 87. D. Thom.

¶ Vpono maculam peccati venialis sufficienter tolli per contritionem, vt omnes concedunt. Manet ergo questio, An tolli possit. *Primo*, per solam attritionem. *Secundo*, per solam gratiam habitualem. *Tertio*, per attritionem, & gratiam habitualem simul sumptam. *Quarto*, per quoduis opus meritorium. *Quinto*, quomodo tollatur per Sacramenta. *Sexto*, quomodo per Sacramentalia, v. g. aquam benedictam, &c. *Septimo*, an veniale remitti possit sine mortali. *Octauo*, an homo mereri possit remissionem venialis de condigno. *Nono*, an venialia remitti possit in Purgatorio. *Decimo*, an etiam in inferno possit remitti.

QVÆSTIO I.

An veniale tolli possit per solam attritionem?

1 **A**ffirmat Durandus in 4. d. 16. q. 2. Et d. 21. q. 1. Et Gabriel d. 16. q. 5. art. 3. dub. 2. Loquitur autem non tantum de attritione hominis existentis in gratia, sed etiam existentis in peccato mortali. Vnde concedit aliquem posse iustificari à peccato veniali, etiamsi maneat in mortali, de quo *infra* dicam.

2 **Prima Conclusio**: Peccatum veniale non remittitur per solam attritionem in homine peccatore. Ratio, quia veniale non remittitur sine mortali, vt *infra* probabimus. Sed sola attritione non remittitur extra Sacramentum mortale. Ergo nec veniale.

3 **Secunda Conclusio**: Veniale non remittitur per solam attritionem in homine iusto. Ratio, quia solum veniale peccatum secluso mortali est sufficiens materia confessionis. Ergo verè absoluitur & tollitur virtute clauium. Ergo virtus, & efficacia clauium verè potest se extendere ad remissionem peccati venialis. Hoc autem non fieret,

fieret, si sola attritio sufficeret; quia attritio necessariò debet adesse in sacramento, tanquam dispositio ad absolutio- nem. Ergo si illa sola remittit veniale peccatum, nihil facit efficacia clauium in eius remissione.

Dices cum Durando: Sola contritio tollit mortale. Ergo sola attritio tollet veniale. Sequela patet, quia sicut voluntas peccati mortalis sufficienter retractatur per contritionem; ita voluntas venialis sufficienter per attritionem. Respondeo. Voluntas ita debet mutari, vt restituatur in pristinum statum. Cùm ergo per veniale aliquo modo offendatur Deus, non potest tolli veniale, nisi tollatur offensa Dei. Hæc autem tollitur sola attritione, quia per actum contritionis non conuertit se homo ad Deum, sed ad pœnam, vel ignominiam, &c.

Q V Æ S T I O II.

An veniale tolli possit per solam gratiam habitualem?

1 **Q**UÆRI potest. *Primo*, an sola gratia habitualis sufficiat ad tollendum veniale. *Secundo*, an sit necessaria. *Tertio*, an de facto remittatur veniale sine infusione gratiæ. *Quarto*, an quoties infunditur gratia habitualis remittuntur venialia.

2 **Prima Conclusio.** Sola gratia habitualis non sufficit ad veniale tollendum. Nam gratia præcisè spectata non opponitur veniali peccato. *Iustus*, enim, *septies in die cadit*, & tamen manet in gratia. *Secundo*, quia in eo differt mortale à veniali, quod mortale dissoluat amicitiam Dei, non autem veniale. Potest ergo veniale consistere cum amicitia Dei, & consequenter cum gratia. Vide Trident. *sess. 14. can. 5.*

3 **Secunda Conclusio.** Ad remissionem venialis non requiritur per se infusio gratiæ. Nam potest remitti per solam contritionem. *Secundo*, quia per se gratia non opponitur veniali. Ergo per se non requiritur ad hoc tollendum.

4 **Tertia Conclusio.** Nunquam tamen remittitur veniale sine infusione gratiæ quando per proprium actum remittitur in hac vita. Nam dupliciter remitti potest

698 CAP. XXXII. DE SACRAMENTIS
veniale. *Primo*, cum mortali in homine peccatore. *Secundo*,
sine mortali in homine iusto. *Priore* modo non remittitur
sine gratia, quia sine hac non potest mortale remitti. Nec
posteriore remittitur sine gratia, quia homo iustus vel sola
contritione extra sacramentum liberatur à veniali. Et hoc
non fit sine infusione nouæ gratiæ, quia actus contritionis
in homine iusto est meritorius augmenti gratiæ. Vel libe-
ratur à veniali in sacramento, & hoc etiam non fit sine in-
fusione gratiæ, quia sacramentum confert gratiam ex ope-
re operato.

Hæc doctrina est contra D. Thom. qui putat, posse re-
mitti veniale per proprium actum sine infusione gratiæ,
præsertim in iusto & extra sacramentum. Fundamentum
ipsius duplex est. *Vnum*, homini iusto non infundi statim
augmentum gratiæ propter quemcunque actum merito-
rium; sed tunc solum, quando actus meritorius est inten-
sior gratia habituali præexistente, i. 2. *quæst.* 114. *art.* 8. *ad* 3.
Alterum; peccatum veniale remitti posse extra sacramen-
tum per actum contritionis, qui est meritorius in homine
iusto.

Ex his duobus principiis sequitur fieri posse, vt veniale
remittatur per aliquem actum contritionis remissum; &
ita non statim detur gratiæ augmentum; & consequenter
fiat remissio peccati venialis sine infusione nouæ gratiæ.
Nos autem putamus probabilius esse quocunque actu
meritorio, siue remisso, siue intenso statim augeri gratiam;
ac proinde nunquam remitti veniale in homine iusto per
actum meritorium sine infusione nouæ gratiæ. Hæc tamen
infusio, si fiat extra sacramentum, tantum concomitanter
se habet respectu remissionis peccati venialis, non autem
causaliter. Vnde, licet dissentiamus à D. Thom. in eo, quod
dicamus semper infundi augmentum gratiæ per quem-
cunque actum meritorium, quod ille negat: tamen in eo
conuenimus, quod remissio peccati venialis non pendeat
ab infusione gratiæ, sed à sola contritione extra sacramen-
tum in homine iusto. An autem in sacramento pendeat ab
infusione gratiæ patebit in sequenti quæstione.

5 Quarta Conclusio. Non semper, quando gratia infun-
ditur homini iusto per propriam dispositionem, remitti-

quod peccatum veniale, sed tunc solum, quando adest actus contritionis. Hoc etiam est contra D. Thom. *bic art. 2.* quia ipse putat nunquam infundi gratiam adultis sine actuali modo liberi arbitrij in Deum & in peccatum, id est, sine actu dilectionis & contritionis. Quod si ita esset, optimè sequeretur semper remitti venialia, quandocunque gratia infunditur. Nos tamen putamus probabilius, quovis actu meritorio conferri gratiam; & ideo non semper remitti venialia, quando confertur gratia, nisi adsit contritio. Et quidem quod quovis actu meritorio conferatur gratia, probavi in materia de merito. Quod autem hinc sequatur non semper remitti venialia, quando confertur gratia, nisi adsit contritio, per se patet; quia sola gratia habitualis per se non repugnat veniali. Ergo hoc peccatum non expellitur per infusionem solius gratiæ sine contritione.

6 Quæres: An debeat esse formalis & explicita contritio; an verò sufficiat virtualis & implicita, quæ in actu dilectionis Dei continetur? Durandus tamen si putet solam attritionem sufficere, ut supra dixi, negat tamen sufficere ullum actum dilectionis, etiam intensissimum, sine actuali displicentia. Ratio eius est, quia dilectio, quantumcunque intensa sit, non opponitur veniali; sed tantum facit hominem sanctiorem. Maior autem sanctitas potest consistere cum veniali peccato.

Rectius tamen alij docent, aliquando sufficere actum dilectionis sine expresso dolore, ad veniale delendum, non quidem ex eo, quod actu dilectionis homo fiat sanctior; sed ex eo, quod aliquando actus dilectionis virtualiter continet detestationem venialis; nimirum tunc, quando quis ita diligit Deum, ut si illi occurreret memoria peccati venialis, illud detestaretur ob Deum. Nam talis actus non tantum constituit hominem magis amicum Deo, sed etiam contrarium peccato veniali. Vnde sequitur, quod si actus dilectionis esset tam insignis, quod quis statim detestaretur quodcunque peccatum veniale, si occurreret, deleteret omnia venialia. Si verò esset talis, ut aliqua tantum & non omnia detestaretur, deleteret tantum aliqua & non omnia.

Dices:

Dices: hoc fieri nequit, quia actus charitatis est talis naturæ, vt si vnum mortale detestatur, necessariò detestentur omnia quæ occurrunt, aut possunt occurrere. Ergo similiter si detestatur vnum veniale, necessariò detestantur omnia. Respond. est dispar ratio, quia mortale omninò dissoluit amicitiam cum Deo. Vnde fit vt omne peccatum mortale opponatur cuicumque actui charitatis; & omnis actus charitatis cuicumque mortali: ac proinde quicumque actus charitatis necessariò detestatur quodcunque mortale, cuius est memoria: nec potest detestari vnum, quin & aliud, vt D. Thom. *art. 2.* docet. At veniale non opponitur cuicumque actui charitatis: nec vicissim quicumque actui charitatis opponitur cuicumque veniali. Vnde fit vt possit detestari vnum & non aliud.

QVÆSTIO III.

An veniale tolli possit per attritionem coniunctam cum gratia habituali?

3 **A**liqui probabiliter affirmant, quia si homo iustus cum attritione confiteatur venialia, legitime absoluitur à venialibus. Hoc autem ideo fit, quia vi sacramenti acquirit nouam gratiam habitualement, quæ coniuncta cum attritione sufficienter expellit venialia. Alij rectius negant, quia alioqui homo iustus, qui haberet attritionem, iam esset liberatus à venialibus ante confessionem, quia etiam tunc habet gratiam habitualement; & sic venialia nunquam tollerentur vi sacramenti; quod est absurdum.

Dices: Quomodo ergo in Sacramento confessionis fit remissio venialium? Respondeo hoc patebit ex quinta questione.

QVÆSTIO IV.

An peccatū veniale tollatur per quoduis opus meritorium?

1 **A**liqui affirmant, quia si opus meritorium potest mereri vitam æternam, multò magis merebitur remissionem peccati venialis. Aliqui negant, quia alioqui homo

homo iustus sola attritione liberaretur à venialibus; quod supra refutatum est. Sequela patet; quia attritio hominis iusti est actus meritorius. Sed opus videtur distinctione. Nam tria spectari possunt in opere meritorio. *Primo*, ipsum opus secundum se, quatenus est actio quædam interna, qua voluntas in se mutatur. Hoc modo nullum opus meritorium expellit venialia, nisi contritio & dilectio Dei super omnia. Hæc enim sola actio opponitur peccato veniali, & restituit voluntatem in pristinum statum. *Secundo*. Spectari potest gratia habitualis, quam meremur per opus meritorium; & sic nullo opere meritorio tolluntur venialia, quia sola gratia habitualis non opponitur venialibus. *Tertio*. Spectari potest gratia excitans, quam meremur per opus meritorium; Et sic quolibet opere meritorio tolli possunt venialia, si per illam gratiam excitantem moueamur ad actum contritionis.

QVÆSTIO V.

Quomodo peccatum veniale tollatur per Sacramenta?

Ratio dubij est, quia ex vna parte constat venialia tolli per Sacramenta præsertim Baptismi & Pœnitentiæ. Ex altera parte non apparet, quomodo tolli possint. Non enim tolluntur per gratiam habitualement, quæ ex opere operato confertur per sacramenta. Aliqui putant tolli per attritionem in ordine ad gratiam reconciliationis, ita vt hæc tria concurrant, attritio, voluntas reconciliandi se Deo, & gratia habitualis. Alij putant tolli per contritionem, quæ confertur vi Sacramenti, non quidem immediatè, sed mediante gratia excitante. Hoc faciliùs intelligitur.

QVÆSTIO VI.

Quomodo veniale tollatur per Sacramentalia?

Theologi per sacramentalia intelligunt certa quædam remedia contra peccatum veniale, verbi gratia, oratio Dominica, generalis confessio, unctio pectoris, asperfusio

asperfio aquæ benedictæ, panis benedictus, quælibet unctio sacramentalis, oratio facta in Ecclesia consecrata, eleemosyna; quæ omnia continentur hoc versiculo:

Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens.

Est ergo quæstio quomodo per sacramentalia hæc remittatur veniale peccatum?

2 Prima Opinio est, hæc sacramentalia non habere vim aliam remittendi venialia, nisi quod excitent in nobis motum contritionis aut dilectionis, per quem immediate venialia tolluntur. Ita D Thomas *art. 3, ad 1. & 3.* Petrus Soto *lect. 18. de pœnitentia*, & alij apud Henriquez. *lib. 1. de sacramentis, cap. 20.*

3 Secunda Opinio est, hæc sacramentalia per modum impetrationis propter fidem & orationes Ecclesiæ remittere venialia. Nam Ecclesia in benedictione aquæ, salis, &c. solet adhibere orationes, quibus petit, vt huiusmodi res benedictæ conferant ad salutem mentis ac corporis, vt constat in *Missali Romano.*

Tertia Opinio est hæc sacramentalia ex institutione Ecclesiæ habere vim remittendi venialia, non ratione impetrationis tantum, aut quia excitant motum pœnitentiæ aut contritionis; sed ex opere operato. Ita Dominicus Soto in *4. distinct. 15. quæst. 2. art. 3.* Valentia *quæst. 4. de pœnit. part. 1.* Henriquez *lib. 1. de pœnitentia, cap. 15. num. 8.* Ratio est, quia hæc sacramentalia semper remittunt peccatum veniale, & tamen non semper excitant in nobis motum pœnitentiæ, vt docet experientia. Ergo non remittunt venialia solum excitando pœnitentiam, sed ex opere operato. Et confirmatur, quia sicut aqua benedicta, sic etiam alia quævis aqua, quæ putatur esse benedicta, potest excitare motum pœnitentiæ in nobis. Et sic non esset discrimen inter aquam benedictam & non benedictam, quod est absurdum.

5 Prima Conclusio. Nulla sacramentalia ex opere operato remittunt peccatum veniale. Probatur, quia tribus modis intelligi id potest. *Primo*, vt ex opere operato immediate conferant gratiam habitualem, per quam tollantur venialia. *Secundo*, vt ex opere operato immediate conferant gratiam actuaalem, qua excitemur ad contritionem

de venialibus. *Tertio*, vt neutram gratiam conferant, sed immediatè remittant venialia sine vlla mutatione voluntatis. Sed nihil horum dici potest. Non *primum*, quia ita sacramentalia non differunt à Sacramentis. Deinde etsi conferant gratiam habituales, non sufficeret ad tollenda venialia. Non *secundum*, quia solus Deus est author gratiæ tam habitualis, quam actualis, quia solus Deus potest instituire signa sensibilia, quæ ex opere operato conferant gratiam. At sacramentalia non sunt à Deo instituta. Nec *tertium*, quia remissio peccatorum non potest fieri sine aliqua interiore mutatione hominis, vt *suprà* dictum est.

6 Secunda Conclusio. Quædam sacramentalia vim habent per modum impetrationis remittendi venialia, iuxta sensum secundæ opinionis hoc modo. Aqua lustralis & similia, quæ consecrantur & benedicuntur ab Ecclesia adiunctis orationibus petentis talem effectum; possunt remittere venialia. Non ergo Ecclesia suis orationibus impetrat nobis immediatè remissionem venialium, quando utimur sacramentalibus; sed quia impetrat nobis contritionem, per quam tolluntur venialia. Probat, quia alioquin Ecclesia frustra adhiberet illas orationes, si non possent habere suum effectum, saltem per modum impetrationis. Adde tamen hunc effectum non esse omninò infallibilem, quia non est fundatus in aliqua speciali promissione Dei, sed in communi lege & efficacia orationis, quæ non semper habet effectum; præsertim si pro aliis funditur.

7 Tertia Conclusio. Sacramentalia vim habent remittendi venialia ex eo solum, quia excitant in nobis memoriam, & consequenter detestationem illorum, iuxta sensum primæ opinionis. Hoc modo oratio Dominica, unctio pectoris & confessio generalis remittunt venialia, iuxta D. Thomam.

Quæres: quomodo id fiat? Respondeo, hoc tripliciter intelligi posse. *Primo*, vt habeant vim excitandi huiusmodi motum ex natura sua; & hic sensus verus est, quia oratio Dominica, si attentè legatur, natura sua potest excitare in nobis cognitionem de peccatis, præsertim illa verba:

704 CAP. XXXII DE SACRAMENTIS
verba : *Dimitte nobis debita nostra* ; Et sic præbet nobis occasionem dolendi de peccatis, si volumus. *Secundo*, ut habeant vim excitandi huiusmodi motum ex opere operato, & infallibiliter ex institutione Ecclesiæ, non solum per modum obiecti, sed etiam per modum efficientiæ. Et hic sensus refutatur *prima conclusione*. *Tertio*, ut excitent huiusmodi actum per modum impetrationis. Hic sensus potest etiam esse verus, quia recitando orationem Dominicam, &c. possumus à Deo impetrare verum dolorem de peccatis, si illum ante non habuimus, & tamen habere desideremus.

Q V Æ S T I O VII.

An veniale tolli possit sine mortali?

reobae
I D Vrandus, & Gabriel affirmant, quia sola attritio sufficit ad tollendum veniale; Potest autem haberi attritio de venialibus & non de mortalibus. Ergo in tali casu possunt tolli venialia sine mortalibus. Alij rectius negant. *Primo*, quia Deus non solet excitare peccatorem ad dolendum de solis venialibus; sed potius ac principaliter de mortalibus. Vult enim peccatorem saluum facere. Ergo in peccatore non potest esse dolor de solis venialibus. Loquor autem de dolore supernaturali; quia naturalis omnino non sufficit. *Secundo*, si veniale remitti posset sine mortali, vel id fieret in sacramento, vel extra Sacramentum. Non in sacramento, quia ibi confertur semper gratia habitualis, quando dignè suscipitur. Mortale autem non potest consistere cum tali gratia. Nec extra sacramentum, quia vel remitteretur per attritionem, vel per contritionem: Attritio nec sufficit, ut *questione prima* probavi; nec haberi potest in peccatore de solis venialibus, ut paulò ante dixi. Contritio non solum venialia, sed etiam mortalia tollit. Nullus ergo est casus, in quo manente mortali tollantur venialia.

QVÆSTIO VIII.

An homo mereri possit remissionem venialis?

1 **I**ustus potest mereri, non autem peccator. *Prius* patet, quia quicumque potest mereri finem, etiam media necessaria ad finem, si aliud non obstat, ut docet D. Thomas in 1. 2. *quest.* 114. *art.* 10. Atqui iustus de condigno potest mereri vitam æternam. Ergo etiam media necessaria ad illam. Remissio autem peccati venialis est tale medium. Ergo potest eam mereri. Nota tamen, iustum non mereri immediatè ipsam venialis remissionem, sed auxilium gratiæ excitantis, quo mouetur ad contritionem de veniali. *Posterius* patet, quia meritum requirit personam Deo gratam, qualis non est peccator. Deinde non tollitur in peccatore veniale sine mortali. Sed remissio peccati mortalis non cadit sub meritum, nec etiam in iusto. Ergo, &c.

QVÆSTIO IX.

An veniale remitti possit in Purgatorio?

1 **N**egant aliqui asserentes veniale, si in hac vita non remittitur, in ipsa morte fieri mortale. Ratio, quia qui in veniali vult ex hac vita discedere, contemnit suam beatitudinem, quia videt illam per veniale retardari, & tamen negligit tollere hoc impedimentum. Hic autem contemptus in re tanti momenti est mortale. Sed hoc seuerius dicitur.

2 **Prima Conclusio.** Falsum est omne peccatum veniale, si in fine vitæ non tollitur fieri mortale. *Primo*, quia sæpè contingit hominem iustum subitò mori, & non cogitare de suis venialibus. Ergo saltem in tali casu venialia non sunt mortalia. *Secundo*, etiamsi quis aduertat se esse in veniali, non ideo censetur formaliter contemnere suam beatitudinem, (licèt parum virtualiter accidat,) quia potest fieri, ut ex animo doleat de mortalibus olim commissis, & diligat Deum super omnia cum aliqua circumstantia culpæ venialis.

3 Secunda Conclusio. Peccatum veniale in hac vita commissum potest remitti post hanc vitam, siue id fiat statim in separatione animæ à corpore, siue toto tempore purgatorij, de quo postea.

Probat, quia iustus, qui decedit cum solo veniali, est filius Dei adoptiuus; & ex iustitia debetur illi vita æterna. Ergo certum est ingressurum in vitam æternam. Non potest autem ingredi nisi remisso veniali. Ergo hoc peccatum potest illi remitti.

4 Quæres: quando & quomodo remittatur? Bonauentura in 4. dist. 21. art. 2. quæst. 1. ad 4. putat remitti toto tempore, quo durat pœna Purgatorij, idque per conformitatem voluntatis patienter tolerantis illam pœnam.

Hoc impugnat Diuus Thom. quæst. 7. de malo, artic. 11. Et meritò. Nam quæram, quid sit præcisè, iuxta hanc sententiam, quod tollat veniale? Vel enim est ipsa pœna tantùm, vt tolerata; vel pœna vt cogitata; vel actus patientiæ, quo toleratur. Non *primum*, quia pœna tolerata, si non accedat aliquis actus humanus, non mutat voluntatem, neque spiritualiter eam renouat; quod tamen necessè est ad tollendam maculam peccati.

Nec *secundum*, quia sola cogitatio pœnæ non prodest ad tollendum peccatum, nisi excitet in voluntate aliquem actum charitatis, aut contritionis, per quem expellatur veniale. Si autem hoc fieret, iam vno instanti expelleretur veniale quoad maculam, & non successiuè toto tempore Purgatorij, vt asserit Bonauentura.

Nec *tertium*, quia actus pœnitentiæ, si præcisè & solus in se spectetur, nullam habet oppositionem cum veniali, ac proinde non potest illud expellere. Rectius ergo sentiunt alij. Veniale remitti in alia vita, quoad maculam statim in ipso instanti separationis animæ à corpore per solum actum veræ dilectionis & contritionis. Nam in illo primo instanti anima cognoscit suum statum, & sine impedimento considerat Deum, & sua peccata venialia. Ergo & Deum perfectè diligit, & sua peccata detestatur. Pœna tamen non tollitur, nisi successiuè toto tempore Purgatorij.

Q V Æ S T I O X.

An veniale possit remitti in inferno ?

1 **S**COTUS in 4. dist. 21. *quest. 1.* putat tandem remitti, & ita leuiorem fieri pœnam inferni sublatis venialibus. Probat *primo*, quia peccato veniali non debetur pœna æterna, sed temporalis. Ergo debet finire in inferno. *Secundo*, quia pœna mortalis & venialis distant infinite, sicut & ipsa peccata. Ergo non debent æquè diu durare; alioqui Deus non seruaret æquitatem iustitiæ. *Tertio*, quia nulla est ratio, cur veniale debeat puniri in æternum, nisi fortè ideo, quia coniunctum est cum mortali. Sed ex hac coniunctione non augetur demeritum venialis. Ergo nec supplicium debet augeri.

2 **Prima Conclusio.** Peccatum veniale non potest remitti in inferno, quoad culpam. Nam remissio culpæ non potest fieri sine mutatione & retractatione voluntatis per contritionem, aut dolorem. Sed in inferno nulla est mutatio voluntatis, quia damnati in sua malitia sunt obstinati, vt dixi de Angelis. *teneo*

3 **Secunda Conclusio.** Veniale non potest remitti in inferno quoad pœnam. Nam reatus pœnæ non remittitur nisi remissa culpa. Sed culpa non potest remitti, vt dixi. Ergo nec pœna. Hinc Diuus Thomas in *prima secunda, quest. 87. artic. 3.* dicit manente causa manere effectum. Sed culpa est causa reatus pœnæ. Ergo manente culpa manet reatus pœnæ. *etia*

Ad *primum* Scoti argumentum. Respondeo ex Diuo Thoma loco citato, commune esse omni peccato, vt tamdiu duret pœna, quamdiu durat culpa. Vnde si culpa durat in æternum, siue illa sit mortalis, siue venialis, etiam pœna debet in æternum durare. Hoc solùm discrimen est, quod, qui peccat mortaliter, priuat se omni gratia, & ideo in æternum non potest resurgere, quia non habet gratiam per quam resurgat. Qui verò solùm peccat venialiter, non priuat se gratia, & ideo potest resurgere. Hinc dicunt Theologi peccato mortali pœnam æternam deberi, veniali verò temporalem, quod intelligendum

Possunt enim duo in peccato spectari. *Primo*, ipsius natura. *Secundo*, voluntas peccatoris hominis. Si spectemus naturam venialis, facile tolli potest in hac vita quoad culpam; & ideo poena ipsi debita non est nisi temporalis; Si autem spectemus voluntatem peccatoris, fieri potest, ut non velit dolere de culpa veniali, & ideo semper manet in reatu poenae.

Ad *secundum* respondeo. Poenas illas distare à se in infinitum quoad gravitatem, quia mortali peccato debetur poena damni, quæ est omnium acerbissima: veniali autem solum poena sensus.

Ad *tertium* respondeo. Veniale non augeri ex coniunctione cum mortali, quoad malitiam; sed quoad durationem & permanentiam. Vnde etiam poena illius augetur quoad durationem, non autem quoad gravitatem.

CAPVT XXXIII.

De efficientia remissionis peccatorum.

SENSUS est, an peccata, quæ semel remissa sunt, tam efficaciter sint remissa, ut non amplius redeant, aut imputentur, quando quis iterum peccat post remissionem. Et quæri potest *Primo*, an redeant formaliter quoad propriam maculam & reatum poenae. *Secundo*, an redeant virtualiter ratione ingratitude. *Tertio*, an maior ingratitude sit peccare post innocentiam, an post remissionem peccati. *Quarto*, an per ingratitude peccati sequentis redeat tantus reatus quantus erat priorum peccatorum, quæ remissa sunt. *Quinto*, an ingratitude illa sit speciale peccatum.

QVÆSTIO I.

An dimissa peccata redeant formaliter per sequens peccatum?

Prima Opinio est: Antiqua peccata, quæ semel remissa sunt, iterum redire per quoduis peccatum mortale
subsc

subsequens. Ita Hugo de S. Victore *tit. 3. l. 2. de Sacramentis, part. 14. cap. 9.* Gratianus *de pœnitentia, d. 4.* Et Guilielmus Parisiensis *tractat. de sacramento pœnitentiæ.* Hanc sententiam probabilem putat Magister *in 4. d. 22.* neque audet (ob fraternitatem fortè) inter hanc & oppositam ferre iudicium. Argumenta ex scripturis & Patribus desumpta soluentur in obiectionibus.

2 Secunda Opinio : Peccata remissa redire, non per quoduis mortale subsequens, sed per quatuor tantum genera peccatorum, quæ sunt : Odium fraternum, apostasia à fide, contemptus confessionis, & dolor de pœnitentia habita. Ita Præpositivus, ut refert Bonaventura *in 4. d. 22. art. 1. quæst. 1.* Eandem videtur sequi Tittelmannus explicans parabolam de seruo nequam, *Matth. 18.* Nam illa parabola videtur fauere huic sententiæ, maximè, quoad odium fraternum.

3 Tertia Opinio : Nullo modo redire antiqua peccata quoad propriam maculam & reatum, qualecunque tandem peccatum subsequatur. Ita D. Thom. *hic quæst. 88. artic. 1.* Alb. Bonavent. Scot. Durand. Gabr. & alij *in 4. dist. 22.* Dom. Soto. *dist. 16. quæst. 1. art. 1.* Ioan. Medina *C. de Pœnitentia, quæst. 9.* An autem per absolutam Dei potentiam possint redire, in eo non conueniunt dicti Auctores. Affirmant Scotus & Ioan. Medina : negat Dom. Soto.

4 Prima Conclusio : Peccata semel remissa nunquam redeunt, quoad propriam maculam & reatum, per peccatum subsequens. In hoc conueniunt omnes Auctores tertiæ opinionis. Aliter tamen probatur à Scoto & Medina, aliter ab alijs. Nam illi, licet asserant, remissa peccata non redire & iterum imputari ; putant tamen id fieri posse, si Deus vellet. Vnde, quod non redèant, nec imputentur, adseribi Dei misericordiæ. Hic autem cum alijs sentit remissa peccata nec actu redire, nec redire posse ; & hoc adscribendum esse naturæ & efficaciam iustificationis, quæ ita delet & extinguit peccatum, ut non possit amplius redire. Vtri melius sentiant, patebit iam.

5 Secunda Conclusio : Si dicamus cum Scoto, peccata semel remissa posse per absolutam Dei potentiam redire,

non facilè probari potest, quod actu non redeant, aut imputentur. Nam si ex sola Dei voluntate pendet, quod peccata non redeant, non possumus certò scire, quod reipsa non redeant, nisi certò sciamus hanc esse Dei voluntatem. At hoc non possumus scire nisi ex reuelatione Diuina. Hanc Scotus colligit ex quibusdam Scripturæ locis, quæ tamen non conuincunt.

Primus locus est, Nahum 1. *vers. 9.* *Non consurget duplex tribulatio; vel* (secundùm 70. Interpretes) *non puniet Dominus bis in idipsum.* Hinc videtur sequi peccatum semel remissum non redire; alioqui idem peccatum bis puniretur, & consurgeret duplex tribulatio. Hoc non conuincit *primo*, quia non agit de punitione peccatorum, sed de vastatione Niniuitarum, quam Propheta comminatur. Sensus ergo est Deum ita semel puniturum & vastaturum Niniuitas, vt deinde non supersit locus secundo supplicio, quia in priori omnes consumuntur. Ita explicat Arias Montanus, & ex ipso contextu patet. *Secundo*, etiamsi illa verba trahantur ad tropologicum sensum, tamen inde non sequeretur Deum bis punire vnum idémque peccatum, si peccata semel remissa redeant per nouum peccatum. Nam Authores primæ & secundæ opinionis responderent tunc peccatum bis puniri, quando post condignam satisfactionem, & sufficientem pœnam iterum punitur. Hoc autem non fieret in proposito, quia, qui semel peccat, & post remissionem peccati non perseuerat in statu gratiæ, non censetur dignè satisfacere & sufficienter pro peccato remisso, sed quasi canis ad vomitum redit. Ita Magister loco citato.

Secundus locus est Ezechielis 18. *vers. 21.* *Si impius egerit pœnitentiam, omnium iniquitatum eius, quas operatus est non recordabor.* Videretur autem Deus recordari, si reuocaret antiqua peccata. Sed neque hinc aliquid probari potest, vt fatetur Medina; quia Ezechiel in eodem capite loquitur eodem modo de bonis operibus sicut de malis, cum ait: *Si autem iustus se auertit à iustitia sua, & fecerit iniquitatem, omnes iustitiæ eius quas fecerat, non recordabuntur.* Constat autem, vt dicam in sequenti capite, redire antiqua merita per pœnitentiam, quorum tamen Deus dicitur per peccatum

catum obliuisci. Sensus ergo eius loci est. Quod si iustus fecerit iniustitiam, & in eâ permanferit, nihil ei proderunt antiqua merita. Sic etiam : Si peccator conuersus fuerit, & in gratia perseuerauerit, nihil ei nocebunt antiqua peccata. Neque aliquid amplius colligi potest ex eo loco.

Tertius est Romanorum II. *vers. 29. Sine pœnitentia sunt dona Dei*, id est, nunquam Deum pœnitet donorum, neque reuocat ea quæ semel dedit. Si autem redirent antiqua peccata, iam remissio peccatorum reuocaretur; quæ tamen est maximum donum Dei. Hic etiam locus non conuincit, quia, sicut remissio peccatorum, sic etiam gratia iustificans est donum Dei, quod tamen reuocatur ob peccatum. Sensus ergo illius loci est : Deus nunquam reuocat decretum suum, quo statuit alicui conferre donum. Sunt autem duplicia Dei dona, quædam Deus confert ante consensum nostrum, & sine dependentia à nostro consensu; quæ si semel decreuit conferre, nunquam ea reuocat; quædam autem confert dependenter à nostro consensu, ut est gratia iustificans; & hæc ita confert, ut tamen ob peccata nostra reuocet, (si modo reuocari possint) non quia mutat decretum, sed quia decreuit auferre propter nostrum demeritum. Itaque Authores primæ & secundæ opinionis responderent, reuocari remissionem peccatorum, quia concessa fuit dependenter à nostro consensu. Et hæc hæcenus à Scoto allata sunt, quæ, cum nihil probent, aliunde quærenda est probatio.

6 Tertia Conclusio : Potius ergo dicendum est, talem esse naturam nostræ iustificationis, & ita extinguere peccata nostra, ut, postquam semel extincta, non possint amplius redire, aut imputari, quoad propriam maculam & reatum, etiam per absolutam Dei potentiam.

Ratio sumitur ex principiis tribus. *Primo*, maculam peccati verè, ac formaliter per gratiam habitualem destrui. *Secundo*, eandem maculam semel destructam redire non posse, nisi redeat idem peccatum actuale, ex quo oritur macula. *Tertio*, idem peccatum actuale, quod semel transit, non posse redire, quia peccator non potest iterum producere eundem actum.

Dices: Naturaliter quidem id non potest fieri, sed bene per absolutam Dei potentiam. Nam sicut absolute fieri potest, ut idem numero Angelus annihiletur & reproducat: Sic idem actus peccati absolute potest perire & produci.

Respondeo. Non est simile, quia non repugnat Deo, ut per se producat Angelum, repugnat autem, ut per se producat actuale peccatum. Cum ergo Deus non possit esse autor peccati, & homo non possit efficere, ut id, quod semel destructum est, reparetur; necessario sequitur peccatum semel destructum non posse redire.

7 Prima Obiectio: Deus in Scriptura dicitur recordari peccatorum, quorum fuerat oblitus. Psalm. 78. *vers. 8. Ne memineris iniquitatum nostrarum antiquarum.* Et 5. Reg. 17. *vers. 18. Quid mihi & tibi vir Dei, ingressus es ad me, ut rememorentur iniquitates meae.* Et alibi, &c. Respondeo. Hæc & similia intelliguntur de pœna temporali antiquorum peccatorum, quæ semel remissa sunt, non autem de culpa, vel reatu pœnæ æternæ.

8 Secunda Obiectio: Parabola de seruo nequam aperte ostendit peccata redire. Nam seruus ille, cui Dominus dimiserat omne debitum, postea traditus est tortoribus, quoadusque redderet vniuersum debitum antè dimissum. Respondeo. Illa parabola ostendit antiqua peccata redire non formaliter quoad propriam maculam & reatum, sed virtualiter, ratione ingratitude, ut post dicam.

9 Tertia Obiectio: Merita semel mortificata iterum reuiuiscunt per pœnitentiam. Ergo etiam peccata remissa redeunt per sequens peccatum. Respondeo. Non sequitur, quia merita non destruuntur per peccatum, sed tantum impediuntur ne habeant effectum in tali homine. Et ideo sublato peccato per pœnitentiam, incipiunt iterum habere suum effectum, quod est reuiuiscere. Peccata autem per gratiam iustificantem non solum impediuntur, sed omnino destruuntur, & ideo redire non possunt.

Q V Æ S T I O . I I .

An dimissa peccata redeant virtualiter per peccatum subsequens?

1 **P**rima Conclusio : Per quodcunque peccatum mortale sequens redeunt peccata prius dimissa , ratione ingrati- tudinis. D. Thom. *artic. 2.* Ratio est , quia qui iterum peccat post acceptam remissionem , hoc ipso censetur esse ingratus in Deum. Cùm enim sit magnum beneficium, Dei, potius gratiæ Deo agendæ erant , & non iterum pec- candum. Hæc autem ingrati- tudo , vt peccatum , quòd committitur post acceptum beneficium, est multo grauius quàm alioqui esset, si beneficium non præcessisset.

2 Secunda Conclusio : Tametsi per quodlibet peccatum sequens redeant priora peccata ratione ingrati- tudinis, spe- ciali tamen quadam ratione dicuntur redire per quatuor genera peccatorum, scilicet odium fraternum : apostasiam à fide ; contemptum confessionis , & dolorem de pœni- tentia habita. Ita D. Thom. *ibid.* cuius ratio est, non quòd hæc peccata grauiora sint omnibus aliis, sed quia ingrati- tudo magis in iis apparet. Potest enim dupliciter com- mitti ingrati- tudo. *Primo*, contra ipsum beneficium abso- lutè. *Secundo*, contra formam beneficij præstiti & accepti. Omnia peccata mortalia post iustificationem commissa sunt contra beneficium absolutè. At hæc quatuor genera peccatorum sunt etiam contra formam beneficij , quæ forma dupliciter potest spectari. *Primo* ex parte Dei con- ferentis. *Secundo* ex parte hominis accipientis. Forma be- neficij ex parte Dei est benigna remissio peccatorum. Con- tra hanc peccat, qui fratri petenti veniam non remittit. Ex parte hominis considerari possunt tres actus, qui præcipuè concurrunt ad remissionem peccatorum, nempe motus fi- dei, motus pœnitentiæ & propositum confitendi. His tri- bus actibus repugnant apostasia à fide, dolor de pœniten- tia habita, & contemptus confessionis.

QVÆSTIO III.

An maior ingratitudo sit in peccato commissio post innocentiam, an post remissionem peccatorum?

1 **P**rima Opinio est, maiorem esse ingratitudinem peccare post innocentiam. Ita Scotus in 4. d. 22. q. 1. a. 3. Gabr. *ibid.* art. 3. d. 1. & Bonau. a. 1. q. 2. Ratio est, quia quo est maius Beneficium, eò maior est ingratitudo contra Beneficium. Sed Innocentia est maius Beneficium quam remissio peccati. Ergo maior est ingratitudo peccare contra Innocentiam, quam contra remissionem. Minor patet, quia B. Virgo Maria censetur accepisse maius Beneficium in dono Innocentiæ, quam Magdalena in abundantissima remissione peccatorum.

2 Secunda Opinio est, maiorem esse ingratitudinem peccare post remissionem. Ita D. Thom. *hic* art. 2. ad 3. Dom. Soto in 4. dist. 16. q. 1. a. 2. Ratio, quia ingratitudo non tantum spectatur ex parte doni, vel beneficij accepti (quod supponit prima opinio) sed etiam ex parte accipientis illud. Vnde sicut ingratitudo tantò maior est, quantò maius est donum, seu Beneficium: sic etiam tantò maior est, quantò magis indignus est is, qui Beneficium accipit, quia magis obligatur ad gratitudinem. Cùm ergo remissio peccatorum conferatur homini magis indigno, quam donum Innocentiæ, magis etiam obligat ad gratitudinem. Ergo, qui peccat post remissionem censetur magis ingratus, quam qui peccat post innocentiam.

3 Prima Conclusio. Hæc duo, innocentia & remissio peccatorum possunt tripliciter spectari. *Primo*, præcisè secundum se. *Secundo*, ex parte gratiæ quæ datur innocenti, aut poenitenti, magna aut parua. *Tertio*, ex parte personæ accipientis. Si ergo spectentur præcisè secundum se, maius beneficium est innocentia, quam remissio, quia constituit hominem in maiore dignitate cæteris paribus, id est, non spectata magnitudine gratiæ. Si autem spectentur ex parte gratiæ, fieri potest vt donum remissionis sit maius, quam donum innocentia, quia maior gratia conferri potest in poeni

pœnitentia, quàm in innocentia. Si spectentur quoad personam accipientis, semper maius Beneficium censetur remissio peccatorum, quàm innocentia, quia semper conferetur homini magis indigno.

4 Secunda Conclusio. Si loquamur de eo quod iam ordinariè sit apud Christianos, semper maior est ingratitude peccantis post remissionem, quàm post innocentiam Baptismalem. Ratio, quia, qui iam peccat post remissionem, non solum peccat post acceptum Beneficium remissionis, sed etiam post beneficium innocentiaè Baptismales. Ergo duplici titulo censetur ingratus.

5 Obiicies. S. August. *tit. 10. in lib. 50. homiliarum, hom. 23.* contendit æqualiter teneri ad gratiarum actionem & eum, cui plura peccata dimissa sunt, & eum etiam, cui pauca dimissa sunt; quia unusquisque est debitor non solum pro omnibus peccatis, quorum remissionem accepit, sed etiam pro omnibus, quæ non comisit & à quibus præservatus est. Vtrumque enim est ex gratia Dei tã remissio peccatorum, quàm præservatio à peccatis. Respondeo, verum est, quod docet S. Augustinus, comparat enim donum remissionis cum dono præservationis, quæ possunt esse æqualia ex parte multitudinis & doni, quod confertur, vt verbi gratia, tantum est donum, quo Petro præservato à tribus peccatis remittuntur alia tria peccata, quantum est donum, quo Paulo remittuntur sex peccata; non tamen ideo negandum est Beneficium remissionis maius esse, & magis obligare ex parte recipientis, quia scilicet magis indignus est, cui remittuntur peccata, quàm qui innocens est, aut qui præservatur à peccato.

Q U Æ S T I O V I.

An per ingratitude peccati sequentis redeat tantus reatus, quantus fuit precedentium peccatorum?

1 **A**liqui affirmant ob parabolam de seruo nequam. Suppono peccatum, quod sequitur remissionem priorum peccatorum, dupliciter spectari posse. *Primo,*
secun

716 CAP. XXXIII. DE SACRAMENTIS
secundum suam speciem. *Secundo*, ratione circumstantiæ
ingratiitudinis, quæ aggrauat illud peccatum intra eandem
speciem.

2 Prima Conclusio. Non semper tantus est reatus peccati sequentis ratione suæ speciei, quantus fuerat peccatorum præcedentium, sed aliquando maior, aliquando minor D. Thom. 2. 7. Probatur, quia peccatum, quod committitur post remissionem priorum peccatorum, potest esse magis, aut minus græue in sua specie, quam erant præcedentia. Ergo potest esse maior, aut minor reatus pœnæ.

3 Secunda Conclusio. Nec propter circumstantiam ingratiitudinis semper est tantus reatus peccati subsequenti, quantus erat præcedentium remissorum. Ita D. Thom. *ibid.* Et probatur, quia ingratiitudo solum auget subsequens peccatum intra eandem speciem. Sicut ergo subsequens peccatum aliquando est inferioris, aliquando superioris speciei, quam erant præcedentia: sic etiam reatus illius aliquando est maior, & aliquando minor. Hinc facillè apparet intellectus parabolæ de seruo nequam.

4 Dices: Quamuis reatus pœnæ sensus non semper sit tantus in peccato sequenti, quantus erat in præcedentibus, vt bene probatum est, tamen reatus pœnæ damni semper est æqualis. Ratio, quia pœna damni consistit in priuatione beatitudinis. Sed priuatio vnius & eiusdem beatitudinis non potest esse maior, aut minor, sed in omnibus est æqualis. Ergo etiam pœna damni in omnibus est æqualis. Durand. & Capreol. *in 4. d. 22.* conuicti hoc argumento concedunt totum reatum pœnæ damni semper redire. Alij rectiùs negant. Ratio est, quia priuatio beatitudinis potest dupliciter spectari. *Primo*, præcisè vt est priuatio: Et sic nec maior nec minor est. *Secundo*, vt est pœna: Et sic est maior aut minor, quatenus habet ordinem ad maiora, vel minora peccata, quæ sunt illius causa. Nam is, qui priuatur beatitudine propter maiora peccata, magis in inferno tristatur ob illam priuationem. Hinc fit vt infantes sine Baptismo decedentes nullo modo tristentur ob illam priuationem, quia nullo proprio peccato illam meriti sunt.

QVÆSTIO V.

An ingratitude illa sit speciale peccatum?

Affirmant Ioan. Medina, *cap. de penitentia, quæst. 9, & Abulensis quæst. 141. in cap. 18. Matthæi.*

Conclusio Vnica : Ingratitude aliquando est speciale peccatum, quando scilicet adest expressa intentio contemnendi Beneficium : aliquando est tantum generalis quædam conditio qualiscunque peccati, quando non adest talis intentio. Ita D. Thom. *art. 4. Et in 2. 2. q. 107. art. 1. ad 1.* Ratio ipsius est, quia peccatum sumit speciem ex intentione peccantis. Ergo, quando non adest expressa intentio contemnendi Beneficium, non est speciale peccatum ingratitude.

Obiicit Medina, hanc rationem non concludere, quia non semper verum est peccata specificari ex expressa intentione. Nam homicidium commissum ex ignorantia est eiusdem speciei cum commissum ex intentione occidendi. Resp. in peccato duo spectari possunt. *Primo*, ratio voluntarij. *Secundo*, ratio malitiæ. Ratio voluntarij semper actui voluntatis interno conuenit primò, & per eum conuenit exteriori actui. Ratio verò malitiæ aliquando primò conuenit interno, & ab eo deriuatur in externum, aliquando autem primò conuenit externo, & ab eo deriuatur in internum. Vnde duplicia sunt peccata. Quædam dicuntur consummari non in voluntate, sed in actu externo, quorum malitia prouenit ab actu exteriori causaliter, quod tunc fit, quando voluntas ideò mala & probita est, quia actus exterior malus & prohibitus est. In his peccatis verum est quod dicit Medina, scilicet ea non specificari ex formali & expressa intentione. Qui enim occidit ex ignorantia culpabili, etiamsi expresse nollet occidere, committit tamen peccatum eiusdem speciei, atque si ex intentione vellet occidere. Ratio est, quia velle occidere ideo est malum & prohibitum, quia ipsum occidere est malum, & prohibitum. Quædam verò peccata sunt, quæ dicuntur consummari in voluntate, quorum malitia primò conuenit actui interiori, & ab hoc deriuatur in exteriorem.

QVÆSTIO I.

An merita per peccatum mortificata, iterum per Pœnitentiam reuiuifcant ?

1 **T**heologi distinguunt triplicia bona opera in homine, viua, mortua & mortificata. Viua dicuntur, quæ fiunt ab homine existente in gratia, & vim habent perducendi ad vitam æternam. Mortua, quæ fiunt ab homine existente in peccato mortali, & non habent vim perducendi ad vitam æternam. Mortificata, quæ primò facta sunt in gratia, & postea per peccatum mortale superueniens impedita, ne habeant suum effectum in tali homine qui peccauit, quamdiu manet in peccato. Ratio huius diuisionis est, quia gratia est principium vitæ in homine. Vnde spiritualiter dicitur viuus homo, qui est in gratia: mortuus, qui est in peccato mortali. Et quia vitales operationes debent esse à principio vitali; ideo dicimus illa opera esse viua, quæ sunt à gratia tanquam à principio vitæ in homine Christiano: illa dicimus mortua, quæ non sunt à tali principio. Loquor autem de operibus bonis, quia opera mala non tam mortua aut mortificata, quam potius mortifera, aut mortalia dicuntur, quia generant mortem animæ.

Quæstio ergo est an bona nostra opera, quæ prius viua fuerunt, & postea per peccatum mortificata sunt, possint iterum per pœnitentiam reuiuifcere, ita vt iterum habeant vim perducendi ad vitam æternam ?

2 Prima Conclusio: Merita, quæ per peccatum mortale fuerant mortificata, rursus per pœnitentiam reuiuifcant. Ita D. Th. *art. 5. Magister & Scholastici in 4. dist. 14.* Et probatur primo, ex Hebr. 6. v. 10. *Non enim iniustus Deus, vt obliuiscatur operis vestri, & dilectionis, quam ostendistis in nomine ipsius, qui ministrastis Sanctis & ministratis.* Hic Primo, certum est Apostolum loqui de bonis operibus. Secundo, non tamen loqui de mortuis operibus. Dubium ergo potest esse an loquatur de viuis, an de mortificatis. Communis expositio est, loqui eum de mortificatis, quia scribit ad Hebræos, qui post iustificationem & multa bona opera rursus lapsi erant in peccatum. Hoc patet ex ipso contextu.

Nam

Nam initio capitis fati insinuat Hebræos magna ex parte parum instructos fuisse in fide, quia cum essent assueti ceremoniis Mosâicis, in quibus plura erant lauacra ad tollendas peccatorum maculas, putabant etiam in lege Christi multa esse baptisinata ad abluenda peccata. Hinc etiam fiebat ut essent remissiores in charitate, & facilius peccarent. Vnde Apostolus in progressu capitis comparat eos terræ producenti spinas & tribulos. Ne tamen desperarent, rursus consolatur eos, asserens Deum fore memorem bonorum operum, quæ aliquando fecerunt, & ea remuneraturum, si per veram pœnitentiam resurgant à peccatis. Vnde rectè concludunt Theologi peccata non impedire fructum bonorum operum, si pœnitentia intercedat.

Secundo probatur ex Tridentino *sess. 6. can. 16. & Canon. 32.* Vbi requirit tres tantum conditiones, ut opera nostra sint meritoria, & re ipsa consequantur suum præmium. *Prima* est, ut sint opera hominis iustificati. *Secunda*, ut facta sint in Deo, id est, Dei gratia & auxilio. *Tertia*, ut homo, qui ea fecit, tandem in gratia decedat; siue acceptam gratiam perpetuò conseruauerit, siue amissam recuperauerit. Sed hæ conditiones reperiuntur in meritis mortificatis post factam pœnitentiam. Ergo post pœnitentiam consequuntur suam præmium, quod est reuiuiscere. Minor patet, quia certum est merita nostra, antequam per peccatum mortificantur, habere duas primas conditiones. *Tertiam* verò accipiunt per pœnitentiam, in qua datur homini gratia habitualis cum qua potest decedere. Et sic habebit præmium suorum meritorum præcedentium.

Tertio probatur conclusio ratione D. Th. *artic. 5. ad 1.* ubi assignat causam quare antiqua peccata non redeant per sequens peccatum, & tamen antiqua merita redeant per pœnitentiam; quia scilicet peccata verè abolentur & extinguuntur. Quod autem extinctum est, iterum non redit. Merita verò non abolentur, sed manent in acceptione Dei, & solum impediuntur ex parte hominis propter peccatum. Ac proinde ablato hoc impedimento per pœnitentiam, recuperant suum effectum. Idem docent S. Bonauent. *in 4. dist. 14. artic. 2. quæst. 3.* & Alex. Alensis *4. part. quæst. 12. memb. 4. artic. 6.* asserentes merita impedita per peccatum
semper

manere in corpore mystico Ecclesiæ, quia facta sunt in Charitate & Vnitate illius Corporis, & ideo, qui sunt viua membra Ecclesiæ, semper gaudent de illis operibus.

Hæc ratio, quoad vnâ partem, quod scilicet peccata verè extinguantur per infusionem gratiæ, & ideo non redeant, satis confirmata est in superioribus. Quoad alteram verò partem, quod scilicet merita non extinguantur per peccatum, sed maneant in acceptatione Dei, eget aliqua declaratione. Potest autem variè declarari. *Primo*, quia bona opera sunt dona Dei, quo instigante & adiuuante fiunt, & cui præcipuè tribuenda sunt. Vnde mirum non est si ipsi placeant & perpetuò accepta maneant. *Secundo*, quia vim suam habent à meritis Christi, quæ semper sunt grata & accepta Deo Patri. *Tertio*, quia ipsa quoque merita Christi, quæ olim exhibita sunt pro nobis cum essemus in peccato, semper manent in acceptatione Dei, & quotidie incipiunt habere suum effectum, quando resurgimus à peccatis. *Quarto*, quia baptismus cum obice acceptus manet in conspectu Dei acceptus, quatenus est opus Christi, & remoto obice suum effectum habet. Hæc circa rationem D. Thomæ. Alij afferunt alias rationes.

Prima ratio est S. Bonauenturæ loco citato, quia plus potest gratia, quam peccatum. Ergo si peccatum mortificat merita, multò magis gratia viuificabit merita mortificata.

Secunda est Scoti, quia Deus pronior est ad miserendum quam ad puniendum; & ita non vult redire præterita peccata, vult tamen redire antiqua merita. An autem hæc ratio bona sit, patebit in seq. quæst.

Tertia est, quia pro peccato fuit applicata condigna satisfactio ex meritis Christi, & à Deo acceptata. At pro merito nihil adhuc mercedis solutum est homini iusto qui postea in peccatum labitur. Ergo, quando per poenitentiam iterum iustificatur, potest iustè repetere mercedem suorum præcedentium meritorum. Hoc declaratur exemplo humano. Si quis enim ciuis ostenderet regem, cui rex antea debebat 1000. floren. legitimo titulo, posset Rex eos negare ob offensam. Si tamen ciuis aut aliquis alius pro ciue condignè satisfaceret Regi pro offensâ, & Rex eam satisfactionem acceptaret: iam non amplius posset illi

722 CAP. XXXIV. DE SACRAMENTIS
negare antiquum debitum. Idem ergo seruata proportione
dicendum est in nostro casu; vt dicetur clarius in *seq. quest.*
3 Secunda Conclusio: Quantumuis certum sit, & sine te-
meritate negari non possit, merita per pœnitentiam reui-
uiscere, non tamen est de fide. Prius patet ex dictis, quia
est communis consensus Theologorum, & satis colligitur
ex Apostolo & Tridentino; & est valdè consentaneum di-
uinæ bonitati, & prouidentiz, & humanæ fragilitati. Poste-
rius probatur, quia nec habetur expressè in Scriptura, ne-
que sub his terminis ab Ecclesia definitum est. Sancti Pa-
tres non disputarunt hanc materiam in particulari. Ideo-
que ex iis nullum habemus clarum testimonium. Plerique
tamen multum fauent huic sententiæ, præsertim sanctus
Augustinus *lib. de vera & falsa pœnitentia cap. 14.* Chrysoft.
in *Epistola 5. ad Theodorum lapsum.* S. Hieronymus in *illa ver-
ba ad Gal. 3. Tanta passi estis sine causa, si tamen sine causa.* Et
alii Patres in eundem locum.

4 Obiectio: Ex *cap. 6. ad Hebræos* non potest colligi meri-
ta mortificata reuiuiscere, quia S. Paulus non loquitur ibi
de operibus per peccatum mortificatis, sed de operibus
uiuus, & hominum existentium in statu gratiæ.

Probatur *primo*, quia hortatur Hebræos ad perfectio-
nem, & simul deterret eos à peccatis, proponens difficulta-
tem resurgendi, si post tanta Dei beneficia laborentur. Ergo
loquitur ad eos, qui nondum peccauerant, sed solùm erant
in periculo peccandi. Ergo eorum bona opera adhuc erant
uiua & nondum mortificata. *Secundo*, quia cùm D. Paulus
ait: *ministrâstis Sanctis & ministratis*, non tantùm loquitur
de præteritis operibus, sed etiam de præsentibus. Sed præ-
sentia opera, si illi in peccato mortali erant, non mereban-
tur præmium iustitiæ; & tamen Apostolus ait Deum fore
iniustum si illa non remuneraret. Ergo erant opera homi-
num existentium in gratia.

Tertio, quia omnia opera, de quibus loquitur Paulus, siue
præterita, siue præsentia, erant talia, quibus debebatur præ-
mium ex iustitia, vt ex contextu patet. Ergo omnia erant ui-
ua; & hominum existentium in gratia. Sequela patet, quia
Deus non tenetur ex iustitia dare quicquã homini existenti
in peccato mortali, etiamsi antea fecerit multa bona opera.

Ratio

Ratio est, tum quia homo per peccatum mortale fit indignus omni bono; tum etiam, quia omne ius iustitiæ, quod habet homo ad Deum, fundatur in gratia & misericordia. Ergo peccator, qui non habet gratiam, non habet ius ad præmium præcedentium meritorum. Ergo licet Deus non det illi præmium, non erit iniustus.

Respond. ad *primum*, Paulum scribere ad totam Ecclesiam Hebræorum, in qua procul dubio erant adhuc aliqui boni, qui post acceptam baptismi gratiam non peccauerant mortaliter, & eos poterat Paulus hortari ad perfectionem & perseverantiam. Ad *secundum*. Resp. eodem modo; quia, licet multi essent peccatores & lapsi post baptismum, tamen multi etiam erant iusti, quorum opera etiam tunc meritoria erant de condigno. Cùm ergo Paulus scribat ad utroque tam iustos, quàm lapsos, utrorumque bona opera commemorat, præterita & præsentia, ut significet ad Dei iustitiam pertinere non solum compensare præsentia opera iustorum, sed etiam præterita, si peccati impedimentum ablatum sit. Hinc etiam patet solutio ad tertium, de quo tamen plura dicam in sequenti quæst.

QVÆSTIO II.

An illa Meritorum reuiuiscencia fiat ex misericordia, an ex iustitia?

1 **P**rima Opinio est, merita redire ex sola Dei misericordia. Ita Alenf. & Bonauent. *locus citatis*. Palud. Gabr. & Scotus in 4. dist. 22. Ratio est, quia merita per peccatum mortificata non possunt reuiuiscere, nisi peccatum tollatur. Sed peccatum mortale ab homine non tollitur ex iustitia, sed ex sola misericordia. Ergo etiam merita mortificata per peccatum non redeunt ex iustitia, sed ex misericordia sola.

2 Secunda Opinio est, merita redire ex propria iustitia, & hanc iustitiam fundari partim in dignitate operum præcedentium, partim in actu contritionis quo quis resurgit à peccato. *Præterea*, de operibus præcedentibus patet, quia illa fuerunt verè meritoria, ut supponimus. *Posterius*, de contritione probatur, quia per illam peccator satisfacit Deo ad

qualitatem. Sicut enim per peccatum auerterat se à Deo, ita per contritionem conuertit se ad Deum. Ergo tantum reddit Deo quantum abstulit. Ergo non potest iuste priuari fructu priorum meritorum. Ergo priora merita redeunt ex iustitia fundata in actu contritionis.

3 Prima Conclusio: Restitutio priorum meritorum non fit ex sola Dei misericordia. Probatur *Primo*, ex loco citato Apostoli, quia, si nulla intercederet iustitia, sed solum misericordia, Deus non esset iniustus si negaret præmium. *Secundo*, ex Concilio Tridentino, quia, ubi intercedit vera ratio meriti cum omnibus conditionibus requisitis ad meritum de condigno, ibi intercedit iustitia. Sed illud prius fit in hac reuiuifcentia, iuxta doctrinam Concilij. Ergo etiam hoc posterius. *Tertio*, quia, si ablato peccato per pœnitentiam Deus ex sola misericordia conferret præmium correspondens illis meritis, iam non conferret propter ipsa merita, sed ex mero suo beneplacito. Ergo reuera non reuiuifcerent merita in ratione meriti; alioqui deberet illis conferri præmium ex iustitia.

4 Secunda Conclusio: Restitutio priorum meritorum non fit ex sola iustitia fundata in actu contritionis. Probatur *primo*, quia per contritionem non satisfacit Deo ad æqualitatem pro illata iniuria, quæ oritur ex macula consistente in priuatione gratiæ. Ergo in contritione non potest iustitia fundari. *Secundo*, quia, licet verum esset, quod aliqui docent, per contritionem condignè satisfieri Deo pro culpa; non tamen inde sequeretur restitutionem meritorum fieri ex iustitia fundata in ipsa contritione. Ratio est, quia licet satisfieret pro culpa, non tamen pro omni pœna. Ergo etiam posita illa satisfactione posset peccator in pœnam commissæ offensionis iuste priuari omnibus meritis prius factis, & consequenter præmio illorum meritorum: quia nulla hic apparet repugnantia. Cur enim Deus non posset iuste statuere, ut is, qui peccat mortaliter, ipso facto irrecuperabiliter amittat priora merita; quantumuis postea resurgat & pro iniuria satisfaciat? Sicut humanæ leges decernunt, ut hæreticus ipso facto sit priuatus omnibus suis bonis; quam pœnam non effugiet, quantumuis Ecclesiæ postea satisfaciat. Et, qui furatus est cen-

tum

tum aureos, licet postea illos restituat, non ideo euadit poenam à lege constitutam. *Tertio* probatur, quia merita possunt reuiuiscere sine contritione. Ergo sufficiens ratio reuiuiscentiæ non est ex iustitia fundata in contritione. Antecedens patet in attrito, qui sine contritione iustificatur in sacramento.

5 *Obiectio*: Merita iustorum per se & natura sua sunt digna æterno præmio; etiam si peccatum interponatur, dummodo postea auferatur, & homo tandem in gratia decedat. Ergo Deus non potest facere, quin homo resurgens à peccato maneat dignus præmio præcedentium meritorum. Ergo non potest facere, ut merita non reuiuiscant. Ergo reuiuiscencia meritorum intrinsecè sequitur ex natura iustificationis à peccato; quod defendit P. Vasquez. Respondeo. Duo sunt spectanda in bonis operibus. *Primo*, perfectio quædam, seu condignitas, quæ in ipsis est, quatenus à gratia Dei procedunt. *Secundo*, lex seu promissio Dei, qua taxat præmium, quod constituit nobis dare pro bonis operibus. Hinc sequitur nos non habere ius iustitiæ ad præmium, nisi iuxta modum Diuinæ promissionis. Deus autem non cogitur promittere præmium secundum omnem modum, sed sicut ipsi placet. Ergo potuisset sub hac conditione promittere præmium nostris meritis; si videlicet in gratia perseuerarem, neque post merita facta committeremus peccatum mortale. Quod si hoc fecisset, non haberemus vllum ius ac præmium meritorum, si intercessisset peccatum mortale; quia licet in ipsis meritis esset quædam condignitas ad præmium; tamen hæc nobis non prodesset, nisi secundum legem & promissionem Dei.

Hic ulterius sequitur reuiuiscenciam meritorum non oriri intrinsecè ex natura iustificationis; quia reuera non oriretur si Deus promississet præmium sub conditione iam explicata. Quod ergo sequitur reuiuiscencia meritorum, non fit ex natura iustificationis, sed ex modo Diuinæ promissionis, ut iam explicabo.

6 *Tertia Conclusio*: In reparandis meritis mortificatis, partim misericordia, partim iustitia habet locum. Nam illa reparatio supponit misericordiam, & perficitur per iustitiam. Et quidem misericordia consistit *primo* in liberali

726 CAP. XXXIV. DE SACRAMENTIS
promissione, quæ Deus ab æterno decreuit & promisit ex
sola misericordia dare hominibus præmium omnium me-
ritorum, etiam mortificatorum, si modo in gratia decedant.
Secundo, in auxilio gratiæ excitantis, quo peccatorem mo-
uet ac iuuat ad habendam contritionem. *Tertio*, in ipsa gra-
tuita remissione peccati. Hac ergo triplici misericordia
supposita, id, quod reliquum est, fit ex iustitia, vt optimè
probant argumenta primæ conclusionis.

Nota: Merita, postquam semel actu transferunt, non ma-
nere alicubi formaliter, sed relinquere in homine ius ad
præmium, quod ius in gratia fundatur: manere autem in
Deo, quantum ad acceptationem ad dandum pro illis præ-
mium suo tempore. Peccatum ergo superueniens tollit
quidem formaliter ab homine gratiam & consequenter ius
ad tale præmium secundum præsentem statum. Non potest
tamè formaliter tollere merita à Diuina acceptatione, quia
peccatum non causat formaliter, nisi in homine in quo est.

Dices: Si non formaliter, saltè demeritoriè potest illam
acceptationem expellere. Respondeo. Hoc faceret, si Deus
statuisset punire peccatum mortale perpetua amissione
præcedentium meritorum. Tunc enim solùm acceptaret
merita sub hac conditione, nisi per peccatum superueniens
amittantur; & ita commisso peccato finiretur acceptatio.
At iam dixi Deum non statuuisse punire peccatum tali pœ-
na, nec acceptasse merita sub tali conditione.

Dices *secundo*: Ergo permanentia meritorum in accepta-
tione Diuina solùm esset ex liberali Dei promissione, qua
sublata nullum esset discrimen inter peccata semel remissa
& merita mortificata. Resp. Verum est, quod sit ex liberali
promissione. Hac n. sublata non reuiuiscerent merita. Hac
autem posita reuiuiscunt ex iustitia, vt dixit. Nihilominus
tamen esset discrimen inter peccata & merita: quia peccata
per infusionem gratiæ ita penitus tolluntur, vt nulla superfit
culpa. Vnde fit, vt Deus non possit hominem punire pœna
æterna pro illis peccatis. At merita non ita penitus tollun-
tur, quia potest Deus ex sua misericordia efficere, vt homo,
qui per peccatum fit indignus præmio suorum meritorum,
rursus per pœnitentiam & gratiam fiat dignus & capax
illius præmij.

7 *Quarta Conclusio*: Quamuis reuiuifcentia meritorum fit opus fimul misericordix & iuftitix: tamen pro diuerfa acceptatione vocabuli aliter atque aliter loquendum eft. Nam fi reuiuifcentia meritorum fumatur pro fola ablatione impedimenti, quo merita mortificabantur, dicetur eſſe opus iuftitix, præſuppoſita tamen miſericordia.

Q V Æ S T I O III.

An merita reuiuifcant quoad totum præmium eſſentiale?

1 **D**ictum eſt merita per peccatum mortificata reuiuifcere in iuſtificatione; nunc quæritur, an perfectè reuiuifcant: id eſt, an totum præmium eſſentiale, quod illis debitum erat ante peccatum, integrè reſtituatur? Per præmium eſſentiale intelligo gratiam in præſenti, & gloriam in futuro, quæ eſt propria merces noſtrorum meritorum.

2 Prima Opinio eſt, merita poſt peractam poenitentiam ſolum valere ad aliquod præmium incidentale obtinendum, nempe ad quoddam gaudium, quod quis in cælo habiturus fit ob illa merita, quamuis propter illa nullam recipiat gratiam aut gloriam. Vide D. Thomam *art. 5. ad 3. in fine ſolutionis.*

3 Secunda Opinio eſt, merita quidem reſtitui, quoad præmium eſſentiale, non tamen quoad proprium præmium, quod fit diſtinctum ab eo, quod debetur contritioni, ſeu charitati, per quam homo reſurgit à peccato. Ita Dom. Bannes in 2.2. *quæſt. 24. art. 6. dub. 6. conſuſione 3.* Vbi citat pro ſe D. Thomam, Caietanum, Capreolum, Paludanum, Bonauenturam & Alexandrum Alenſem. Fundamentum eſt, quia forma infunditur iuxta quantitatem diſpoſitionis. Sed contritio, ſeu dilectio eſt diſpoſitio ad gratiam habitualem. Ergo gratia habitualis infunditur iuxta quantitatem contritionis. Ergo ſi quis reſurgens a peccato habeat contritionem vt octo, ſolum conſequetur gratiam vt octo, etiam ſi habuerit ante peccatum quam plurima merita. Ergo ſi ſtatim moriatur, tantum conſequetur gloriam vt octo; quia gloria non datur, niſi ſecundum quantitatem gratiæ in qua quis decedit.

Hinc sequitur, merita mortificata non ita reuiuiscere ad essentialia præmia, vt propter illa detur aliquis specialis gradus gratiæ vel gloriæ distinctus ab illo qui daretur per solam contritionem, & alia opera meritoria quæ fiunt post vltimam dispositionem vsque ad mortem; quia talis gratia & gloria non potest excedere quantitatem contritionis, vel vltimi actus charitatis maxime intensi, quem homo in hac vita post vltimam contritionem elicit.

4 Tertia Opinio est, merita reuiuiscere ad proprium præmium essentialia, non tamen ad totum, quod ante peccatum illis debebatur, sed iuxta proportionem contritionis, vel dispositionis per quam quis resurgit à peccato. Ita videtur sentire D. Thomas *artic. 2. & artic. 5. ad 3.* & alij citati apud Bannes. Hi enim docent gratiam restitui in maiori, vel minori, vel æquali gradu, secundum diuersas dispositiones. Quod duobus modis intelligi potest. *Primo*, quod illa gratia solum restituatur æqualis illi dispositioni, per quam homo resurgit: quamuis non tantum detur intuitu illius, sed etiam præcedentium meritorum. Et hoc sensu interpretatus est hos Autores Bannes pro sua opinione. *Secundo*, quod præter gratiam quæ correspondet contritioni præfenti, infundatur alia, ratione præcedentium meritorum, sed proportionata etiam præfenti dispositioni. Et hunc sensum videntur sequi Autores citati.

5 Prima Conclusio: Merita per pœnitentiam reparata valent ad obtinendum præmium essentialia. Nam vita meritorum in eo consistit, quod vim habeant perducendi ad vitam æternam. Ergo, quando merita reuiuiscunt, recipiunt illam vim perducendi ad vitam æternam. Sed vita æterna est præmium essentialia. Ergo valent ad consequendum præmium essentialia.

6 Secunda Conclusio: Merita per pœnitentiam reparata rursus valent ad proprium præmium essentialia. Nam alioqui reuiuiscencia meritorum esset de solo nomine & titulo. Si enim nihil daretur ratione illorum, quod non esset dandum ratione contritionis, reuera nihil prodesse illa merita secundum se. Et sic inanis esset illa consolatio qua Apostolus conatur Hebræos excitare ad pœnitentiam.

Dices: Licet illa merita nihil noui conferant; tamen hoc efficiunt,

efficiunt, vt idem præmium essenziale, quod datur ratione contritionis, dicatur etiam dari propter illa merita; & sic detur pluribus titulis, quæ est magna perfectio. Respondeo. Parum prodest ad substantiam præmij, siue detur vno, siue pluribus titulis. Nam hi tituli solùm faciunt ad denominationem extrinsecam.

7 Tertia Conclusio: Merita mortificata restituantur integrè quoad totum præmium essenziale per quamcumque contritionem, & peccati mortalis remissionem. Ita Scotus in 4. d. 22. q. 1. art. 2. Magister, Albertus, Gabriel, & Richardus d. 15. Probatur primo, quia in hoc casu adsunt omnes conditiones enumeratæ à Conc. Tridentino, vt merita præterita consequantur suum præmium quod meruerant. Ergo reuera consequuntur totum præmium, quod meruerant, si homo in gratia decedat. Secundo, quia tunc merita dicuntur reuiuiscere, & in pristinum statum restitui, quando aufertur peccatum quod eorum vim & effectum impediabat: vt supra probatum est ex D. Thom. Sed peccatum aufertur per quamcumque contritionem, etiam minimam: imò per quamcumque attritionem cum Sacramento. Ergo per quamcumque contritionem restituantur in pristinum statum.

6 Obiectio. Hinc sequitur hominem, qui resurgit à peccato mortali per quamcumque contritionem etiam remissam, habiturum maius præmium essenziale, quam habuisset ante peccatum; quod videtur absurdum. Sequela patet, quia habebit præmium essenziale respondens contritioni, & præterea integrum præmium respondens prioribus meritis. Ergo simpliciter habebit maius præmium. Hoc autem est absurdum: quia sequitur melius esse hominem peccare & resurgere, quàm cessare ab vtroque actu. Nam priore modo augetur præmium gloriæ, & non posteriore. Respondeo: Verum est, quod habiturus sit maius præmium, non quia peccauit, sed quia poenitentiam egit. Vnde peccatum non confert ad augmentum præmij, sed contritio. Imò, si illo actu, quo peccauit, aliquid boni fecisset: & similiter toto illo tempore quo mansit in peccato, multos actus meritorios exercuisset: habiturus erat multò maius præmium, quam si peccasset & poenitisset.

QVÆSTIO IV.

An tota gratia prioribus meritis debita statim per pœnitentiam restituatur?

1 **O**stenſum eſt merita perfectè reuiuifcere quoad totam gratiam ipsis antea debitam : nunc quæritur, an tota gratia statim restituatur, quando quis refurgit à peccato? De gloria non eſt difficultas, cùm non detur niſi poſt hanc vitam. Aliqui ergo putant gratiam non reſtitui ſtatim, niſi ſecundùm meſuram diſpoſitionis, ſeu contritionem qua quis refurgit à peccato. Ratio, quia agens non inducit formam, niſi iuxta diſpoſitionem ſubiecti. Ita dicunt quidam ſentire S. Thomam.

2 **Prima Concluſio.** Gratia præcedentium meritorum non reſtituitur iuxta meſuram diſpoſitionis, qua quis refurgit à peccato. Probatur *primo*, quia illa diſpoſitio reſpicit gratiam iuſtificantem quæ tunc confertur vi nouæ iuſtificationis : non autem gratiam quæ confertur vi præcedentium meritorum. *Secundo*, quia hoc ipſo, quod homo aufert impedimentum peccati, ſatis eſt diſpoſitus ad priorẽ gratiam recuperandam. *Tertio*, quia, alioqui ſequeretur nihil prioris gratiæ reſtitui in iuſtificatione. Si enim non datur gratia, niſi ſecundùm meſuram diſpoſitionis : ergo non datur gratia, niſi quæ debetur vi diſpoſitionis. Si enim præter illam daretur alia præcedentium meritorum, iam tota gratia quæ daretur, excederet meſuram diſpoſitionis.

3 **Secunda Concluſio.** In ipſo inſtanti iuſtificationis reſtituitur homini tota gratia præcedentium meritorum. Probatur ex dictis : quia tunc tota reſtituitur, quando totum impedimentum eſt ablatum. Sed in ipſo inſtanti iuſtificationis aufertur peccatum mortale, quod impediẽbat præcedentia merita. Ergo tunc reſtituitur tota gratia præcedentium meritorum. Confirmatur, quia reſtitutio illius gratiæ non fit vi diſpoſitionis, ſed vi præcedentium meritorum. At præcedentia merita habent ſuam vim ſublato peccato per quod impediẽbantur.

4 **Prima Obiectio.** Concil. Trident. *ſeſſ. 6. cap. 7.* docet hominem

minem in iustificatione recipere gratiam proportionatam suæ dispositioni. Ergo quando dispositio est remissa, non recipit nisi remissam gratiam. Ergo non recipit totam gratiam præcedentium meritorum, præsertim si fuit intensa. Respond. Trident. loqui de illa gratia, quæ per se infunditur vi iustificationis, non autem de gratia præcedentium meritorum, quæ per accidens coniungitur cum gratia iustificationis.

5 Secunda Obiectio. Tota gratia, quæ in prima iustificatione datur, omnino gratis datur, quia tota iustificatio est gratuita secundum Apostolum. Ergo in iustificatione nulla datur gratia præcedentium meritorum. Hæc enim non daretur gratuito. Respon. tota illa gratia datur gratis, quæ datur vi iustificationis: non autem quæ per accidens illi coniungitur ratione præcedentium meritorum. Hæc enim datur ex iustitia.

Dices: ergo in eodem instanti infunduntur diuersi gradus gratiæ ex diuersis titulis, quorum alij gratuito, alij ex iustitia conferuntur. Respon. hoc non est nouum. Nam qui fictè Baptismum suscipit, si postea pœniteat recipit duplicem gratiam, vnam ratione Baptismi, alteram ratione pœnitentiæ. Similiter iustus in susceptione Eucharistiæ accipit duplicem gratiam: vnam ex opere operantis, seu ex iustitia; alteram gratis, & ex opere operato Sacramenti.

6 Tertia Obiectio. Illa gratia, quam meruit homo ante peccatum per bona opera, fuit illi statim data tanquam præmium suorum operum. Ergo, quando illam partem dissipauit per peccatum, non debet illi restitui ex iustitia ob eadem merita; alioqui ob eadem merita daretur bis præmium, quod ratio iustitiæ non postulat. Respondeo, illis meritis debetur vnum præmium perpetuum; ac proinde, si interrumpatur per peccata; debet postea restitui & continuari.

Nota, meritum nostrum esse tam efficax coram Deo, vt ex se non tantum infusionem gratiæ, sed etiam perpetuam eius conseruationem ex iustitia obtineat. Nam si hanc efficaciam habet secundum gloriam, vt omnes concedunt, habebit etiam respectu gratiæ iustificantis. Hoc interest, quod gloria semel data non possit amitti, & ideo eius

732 CAP. XXXV. DE SACRAMENTIS
eius conseruatio non potest interrumpi. At gratia potest
amitti, ac proinde continua eius conseruatio potest per
peccatum interrumpi. Sublatò autem peccato statim ite-
rum continuatur, quia ex vi meriti includit perpetuita-
tem. Nec refert quod illæ duæ gratiæ, videlicet amissa &
restituta, sint distinctæ numero in genere entis; quia in
genere moris ac præmij reputantur tanquam vna.

QVÆSTIO V.

An restituatur etiam gratia sine meritis obtenta?

1 PRÆTER gratiam, quam iusti consequuntur per merita
sua, habent etiam alias sine suo merito, cuiusmodi
est omnis prima gratia, quam quis accipit cum resurgit
de peccato; & omnis præterea, quæ ex opere operato
confertur. Quæritur ergo, an hæc etiam restituatur per
pœnitentiam?

Aliqui negant, quia hæc gratia non datur ex meritis, sed
ex liberali Dei donatione. Ergo quando semel perdita est
nostra culpa, non est, cur iterum restituatur, quia nec in
acceptatione diuina, neque alibi relinquitur aliquod fun-
damentum, quo niti possit illa restitutio.

2 Prima Conclusio. Prima gratia iustificans, quæ per
propriam sufficientem dispositionem obtenta est extra Sa-
cramentum, restituitur per pœnitentiam. Probat, quia
illa prima gratia respondet primæ gloriæ. Sed prima glo-
ria restituitur suo tempore. Ergo & prima gratia quæ ei
respondet. Minor patet, quia prima gloria dupliciter spe-
ctari potest. *Primo*, vt respondet primæ gratiæ, & sic da-
tur tanquam hæreditas (vt in infantibus.) *Secundo*, vt
respondet ipsi dispositioni informatæ per primam gra-
tiam; & sic debetur tanquam præmium, quia illa dispo-
sitiō informatæ per primam gratiam est meritoria primæ
gloriæ. Cùm ergo omne meritum per pœnitentiam reui-
uiscat, vt ostensum est, debet etiam reuiuiscere meritum
primæ gloriæ. Sed viuificato merito alicuius gloriæ sta-
tim datur ius (licet non statim mereatur) ad illam glo-
riam. Ergo statim datur gratia proportionata illi gloriæ;
quia ius ad gloriam fundatur in gratia iustificante.

3 Secunda Conclusio. Etiam tota gratia iustificans, quæ collata est ex opere operato in Sacramento, restituitur per pœnitentiam. Probat, quia illa gratia licet nobis gratis conferatur, & sine nostro merito, datur tamen ex iustitia respectu Christi propter illius merita quæ nobis in Sacramento applicantur. Sed merita Christi non sunt minùs efficacia quam nostra. Ergo si gratia, quæ data fuerat ex nostris meritis; iterum restituitur ablato peccato, multò magis restituetur ea gratia, quæ data fuerat ex meritis Christi. Confirmatur, quia merita Christi tam bene manent in acceptatione Dei quam nostra. Ergo quod nostris conceditur, illis negandum non est. Deinde patet in exemplo, quia gratia Baptismalis, si non fuit data ob fictionem peccati, datur postea recedente fictione. Ergo merita Christi, quæ erant applicata in Baptismo, & per peccatum impediabantur, postea sublato peccato vim suam retinent.

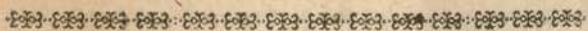
4 Tertia Conclusio. Homo qui iustus fuit & peccauit, si postea per pœnitentiam resurgat, semper resurgit cum maiore cumulo gratiæ. Sequitur ex dictis, quia accipit nouam gratiam proportionatam suæ dispositioni præter totam gratiam quæ prioribus meritis debebatur.

5 Prima Obiectio. Sancti Patres frequenter dicunt difficile esse post peccatum ad pristinum statum reuerti, ut patet ex Gratiano *de pœnitentia, distinct. 40.* ubi multa testimonia Patrum ad hoc adfert. At secundum nos semper reuertitur ad pristinum statum (imò ad meliorem.) Respondeo, Patres non loquuntur de pristino statu quoad meritum, vel gratiam apud Deum; sed de statu Ecclesiæ dignitatis aut ministerij. Nam secundum Canones non semper restituitur peccator in pristina officia, etiamsi pœnitentiam agat. Aliqui tamen etiam loquuntur de restitutione hominis ad pristinum statum apud Deum, non tamen quoad gratiam & sanctitatem, sed quoad reatum pœnæ temporalis, quæ non semper tollitur; aut quoad reliquias peccatorum, seu prauas dispositiones, quæ sæpe manent post pœnitentiam, aut denique quoad priuationem alicuius deuotionis, & familiaritatis diuinæ.

6 Secunda Obiectio. Adam non statim rediit ad pristinum

num statum post poenitentiam, quia non recuperavit iustitiam originalem. Ergo falsa conclusio. Respondeo, iustitia originalis includebat tria dona. *Primo*, gratiam iustificantem cum fide, spe, & charitate. *Secundo*, subiectionem inferioris appetitus ad superiorem. *Tertio*, immortalitatem corporis. Adam recuperavit primum donum, de quo solo hoc in loco agimus.

7 Tertia Obiectio. Ex nostra doctrina sequitur hominem semper saluari cum maxima gratia, quam in toto vitæ tempore habuit, etiamsi millies peccauerit. Quod videtur absurdum, quia ut refert Ioan. Maior in 4. *diff.* 22. *quest.* 2. Parisiis damnata fuit hæc propositio: Deus semper vocat hominem ab hac vita in optimo statu quem in illa habuit. Respondeo, totum illud verum est, quod inferitur ex nostra doctrina. Cum enim nullus saluetur, nisi prædestinatus, & prædestinatio sit ad certum gradum gratiæ & gloriæ; verisimile est, cum primum prædestinatus peruenit ad illum gradum gratiæ, ad quem est prædestinatus, statim rapi ne malitia mutet intellectum eius. Vnde propositio, si de solis prædestinatis intelligeretur, non deberet damnari, cum sit verissima. Si autem absolute de omnibus hominibus proferatur, merito damnanda est, quia constat reprobos sæpe esse iustos in hac vita, & tamen in illo statu non saluantur; quia iterum permittuntur labi.

C A P V T X X X V .

De contritione, quæ est prima pars poenitentia.

QUÆRITUR de contritione supernaturali, quæ possit esse dispositio ad gratiam sanctificantem, & remissionem peccati mortalis. Hæc potest tripliciter spectari. *Primo*, ut est actus virtutis. *Secundo*, ut est pars Sacramenti Poenitentia. *Tertio*, ut est dispositio ad effectum huius Sacramenti. Dicam *primo*, de natura huius contritionis. *Secundo*, de intensione eius. *Tertio*, de extensione respectu peccatorum. *Quarto*, de duratione. *Quinto*, de dignitate. *Sexto*, de necessitate tum extra, tum in Sacramento.

Q V Æ

Q V Æ S T I O I.

De natura contritionis & attritionis.

1 **P**rimo quæritur, quid sit contritio generatim sumpta, *Secundo*, quid contritio propriè dicta, ut ab attritione distinguitur. *Tertio*, quid attritio. *Quarto*, quotuplex attritio. *Quinto*, an attritio possit fieri contritio.

2 **Prima Conclusio.** Contritio generatim sumpta definitur in *Conc. Trident. sess. 14. c. 4.* ita: *Est animi dolor ac detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero*: Diuiditur autem in perfectam, quæ propriè dicitur contritio, & imperfectam, quæ propriè dicitur attritio.

Nota: Tametsi hæc tria: odium peccati, detestatio peccati, & dolor de peccato sumantur sæpe pro eodem; propriè tamen distinguuntur. Nam dolor, seu tristitia est effectus detestationis. Odium peccati habet locum in Deo & Beatis, ybi tamen non est contritio, vel detestatio peccati: nec ex illo odio oritur dolor, aut tristitia.

3 **Secunda Conclusio.** Contritio propriè dicta, quatenus distinguitur ab attritione, est detestatio de peccato commisso, cum proposito non peccandi de cætero, ex motiuo charitatis. Vel ut alij definiunt: est detestatio peccati propter Deum summè dilectum. Vel denique, est detestatio peccati super omne detestabile. Hinc D. Augustinus *serm. 7. de tempore*, ait: *Veram pœnitentiam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei.* Ratio est, quia contritio debet esse per se sufficiens dispositio ad gratiam, & remissionem peccati mortalis. Ergo debet includere auersionem à peccato, & conuersionem ad Deum. Hæc autem conuersio fit per actum amoris Dei super omnia.

4 **Quæres:** An hic amor ad contritionem necessarius, sit distinctus actus ab ipsa contritione? Aliqui affirmant, quia contritio est detestatio peccati ob Deum summè dilectum. Ergo supponit dilectionem Dei super omnia. Ergo sunt duo distincti actus. Alij negant, quia, qui habet solam contritionem, potest iustificari ante actum amoris. Ergo contritio non necessariò requirit actum amoris coniunctum. Antecedens patet, quia iustificatio, seu remissio peccati

cati promittitur soli contritioni, Ezech. 33. v. 12. *Impietas impij non nocebit ei, in quacumque die auersus fuerit ab impietate sua.* Ego tamen respondeo, quod solutio pendeat ex dictis cap. 30. *quest. 3. conclus. 3.*

5 Tertia Conclusio. Attritio est detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero, ex alio motiuo quam charitatis, id est, ex aliquo motiuo honesto, quod non sit ipse Deus, quatenus est summum bonum à quo peccatum avertit. In hoc enim essentialiter differt attritio à contritione, quod contritio fiat ex motiuo charitatis Dei super omnia; non autem attritio. Aliæ differentie afferri solite vel non sunt essentielles, vel non sunt legitime. Ac primò aliqui putant illos actus differre intensione, aut duratione temporis; quod falsum esse patebit *quest. 2. & 4.* Alij putant distingui ex sola acceptatione diuina; quod etiam falsum est, quia nec contritio habet esse contritionis ab illa acceptatione; nec attritio semper excludit acceptationem, quia in Sacramento etiam acceptatur tanquam sufficiens dispositio proxima, & extra Sacramentum tanquam remota. Alij putant distingui per informationem gratiæ iustificantis; quasi detestatio peccati, antequam coniuncta sit cum gratia iustificante, vocetur attritio; postea verò contritio. Sed contra est, quia contritio etiam priùs natura, quam formetur per gratiam, est vera contritio, vt dicitur *quest. 5.* Et attritio etiam formata per gratiam manet attritio. Alioqui iusti nunquam haberent attritionem.

Dices: Quomodo ergo docent Theologi, hominem ex attrito fieri contritum per Sacramentum? Hoc ideo docent, quia attritio per infusionem gratiæ Sacramentalis fit contritio. Resp. de hoc dicitur *in ult. conclus.*

6 Quarta Conclusio. Attritio duplex est. Vna oritur ex metu gehennæ, & aliarum pœnarum: altera ex peccati foeditate. Ita Trid. *loco citato.*

7 Quæres primo, quomodo attritio ex metu gehennæ sit honesta? Ratio dubitandi est, quia timor ille videtur esse turpis & seruilis. Primo, quia virtualiter includit hunc affectum & voluntatem: non detestaret peccata nisi constituta esset illis pœna. Hic autè affectus non est honestus.

Secundo,

Secundo, qui detestatur culpam propter poenam, plus odit hanc, quam illam. Hoc autem est contra rectam rationem. *Tertio*, quia non potest vlla virtus assignari, ad quam pertineat hic actus. E. non est actus honestus. Respon. Timor gehennæ, & aliarum poenarum, ex quo oritur attritio tanquam ex fine proximo, non excludit debitum finem vltimum, & ideo per se non est malus. *Secundo*, nec includit effectum illum conditionatum, de quo dictum est. Nam qui detestatur peccatum ex timore poenæ, non censetur illud detestari sub conditione, sed absolute & efficaciter. Nam timor poenæ non est conditio, sub qua detestatur peccatum, sed est motiuum, ex quo adducitur ad detestationem peccati. *Tertio*, quamuis illo actu, quo detestatur peccatum ob poenam, magis detestetur poenam, quam culpam. Hoc tamen non obstat, quo minus possit alium actum elicere quo magis detestetur culpam, quam poenam. Nec opus est, vt quis per quemlibet actum à se elicitem magis detestetur culpam, quam poenam. Sicut econtrariò non opus est, vt quis per quemlibet actum amoris plus diligat Deum, quam creaturam. Sicut ergo beneficium ab ipso Deo acceptum potest esse motiuum ad amandum Deum. Sic poena à Deo constituta potest esse motiuum ad detestandum peccatum. *Quarto*, actus timoris poenæ pertinet ad virtutem spei, vt suppono ex 2. 2. *quest.* 17.

8 *Quæres secundo*, quomodo attritio, quæ oritur ex foeditate peccati sit supernaturalis? Ratio dubij est, quia quælibet virtus naturaliter acquisita potest detestari peccatum sibi oppositum ob turpitudinem honestati virtutis contrariam. Respondeo, foeditas seu turpitudinis peccati potest dupliciter spectari. *Primo*, quatenus lumine naturali cognoscitur. *Secundo*, quatenus per fidem & reuelationem cognoscitur. *Priore* modo est motiuum naturale, *posteriori* supernaturalis. Itaque attritio potest esse naturalis, vel supernaturalis ratione diuersi motiui.

9 *Quæres tertio*, an tantum sit duplex attritio, scilicet ex metu poenarum, & ex foeditate peccati? Ratio dubitandi est; quia tot sunt species attritionis, quot sunt motiua distincta ex quibus mouemur ad detestationem

peccati. Sunt autem plura motiua quam illa duo. Possu-
 mus enim detestari peccatum non solum ob metum pœ-
 narum, aut peccati foeditatem; sed etiam ob amorem vitæ
 æternæ; aut quia peccatum est contra rectam rationem,
 aut contra iustitiam. Respon. illa diuisio attritionis in duo
 membra est generica & sufficiens; quia duplex est malum,
 pœnæ & culpæ. Ergo generatim loquendo duplex est de-
 testatio peccati, altera ob malum pœnæ, altera ob malum
 culpæ. Ergo duplex tantum attritio. Porro malum culpa
 diuidi potest. Vel enim est suprema malitia culpa, quate-
 nus contraria est bonitati diuinæ in se, & amori eius, & sic
 est obiectum contritionis. Vel est quælibet alia malitia in-
 uenta in peccato, quatenus discordat à regula rationis; &
 sic est obiectum attritionis, præsertim illius quæ oritur ex
 foeditate peccati. Cum autem foeditas peccati præter il-
 lam supremam sit multiplex siue in diuersis peccatis, siue
 in eodem secundum diuersas rationes. Hinc fit ut sit etiam
 multiplex attritio, & vna oriatur ex hac, alia ex alia pecca-
 ti foeditate. Generalis foeditas est esse contra rectam ratio-
 nem; specialis est esse contra iustitiam, vel aliam quamlibet
 virtutem specialem. Porro illa attritio quæ oritur ex amo-
 re vitæ æternæ, reuocanda est ad eam, quæ oritur ex metu
 pœnarum. Sicut enim ad eandem virtutem spei pertinent hi
 duo actus, nempe amor vitæ æternæ, & timor pœnæ æter-
 næ: sic etiam eiusdem virtutis sunt attritio concepta ex
 amore vitæ æternæ, & concepta ex timore pœnæ æternæ.
 Quintæ Conclusio. Homo ex attrito potest fieri contri-
 titus, non tamen ex attritione potest fieri contritio. *Prima*
pars potest tripliciter verè intelligi. Primo, ut homo, qui
 nunc habet attritionem, postea acquirat contritionem.
 Tunc enim ex attrito fit contritus, sicut ex calido fit frigi-
 dus. (Calor autem non fit frigus.) *Secundo*, ut attritioni
 addatur timor Dei super omnia. Tunc enim qui per solam
 attritionem erat tantum attritus, postea per attritionem
 coniunctiuam cum amore Dei, potest dici contritus per
 æquiualentiam. *Tertio*, ut attrito conferatur gratia in Sa-
 cramento non minus, quam contrito extra Sacramen-
 tum. Tunc enim attritus dicitur fieri contritus non for-
 maliter, sed quoad valorem & effectum, quia scilicet attri-
 titus

tritus in Sacramento tam bene consequitur gratiam, & remissionem peccatorum, quam contritus extra Sacramentum. *Posterior* pars probatur, quia fieri non potest, ut idem actus numero, qui erat antè essentialiter attritio, postea fiat contritio. Si enim qui antea detestabatur peccatum ex motivo poenarum, postea incipiat illud detestari ex motivo charitatis, tunc quidem ex attrito fiet contritus, non tamen attritio fiet contritio, sed post attritionem succedet contritio.

Q V Æ S T I O II.

De intensione seu quantitate contritionis.

1 **D**Einceps agam potissimum de contritione proprie dicta, & distincta ab attritione. Est ergo quæstio, an contritio debeat esse summa intensiue?

2 Prima Opinio, ad contritionem requiri summam intensiorem actus, quam homo præstare potest per totum conatum sibi possibilem. Ita Adrianus VI. *in quæst. 2. de penitent.* Ratio est, quia ad contritionem requiritur, ut summè detestemur peccatum ex amore Dei super omnia. Hoc autem fieri non potest sine summo nostro conatu.

3 Secunda Opinio est, requiri summam intensiorem, non quidem absolutè, sed comparatiuè, ita ut homo maiore intensiorem doleat de peccato, quam de quolibet alio malo, & quam diligat quodlibet bonum creatum. Ita Petrus Soto *lect. 14. & 15. de penitentia.* Ratio est, quia tenemur detestari peccatum super omnia detestabilia. Illud autem magis detestamur, quod maiore conatu, & intensiorem detestamur.

Tertia Opinio est, quamuis ad contritionem non requiratur summa intensio, requiri tamen certum aliquem gradum intensiorem, quem Deus nouit. Pro hac sententia citari solet Scotus *in 4. dist. 14. quæst. 2. art. 2.* Et D. Thom. *in 4. dist. 17. quæst. 2. art. 7. quæstiuncula 3.* ubi ait, dolorem voluntatis a deo remissum esse posse, ut non sufficiat ad contritionem.

4 Prima Conclusio. Ad veram contritionem requiritur summus dolor in voluntate. Patet ex Scripturis, Deuteronom.

teronom. 30. *vers.* 1. *Si ductus pœnitudine cordis reuersus fueris ad Dominum in toto corde tuo, miserebitur tui.* 3. Reg. 8. *vers.* 46. *Si peccauerint tibi, & reuersi fuerint ad te in uniuerso corde suo, propitiaberis populo tuo.* Ioël. 2. *vers.* 12. *Conuertimini ad me in toto corde vestro.* Ratio est, quia contritio nascitur ex amore Dei. Sed amor Dei debet esse summus, iuxta Matth. 22. *vers.* 37. *Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo.* Confirmatur, quia sicut Deus summo amore amandus est, quia est summè bonus & amabilis: ita peccatum summo odio detestandum est, seu summè malum & odibile.

5 *Secunda Conclusio.* Non necesse est dolorem contritionis esse summum intensiuè, seu ex toto conatu voluntatis. Probat *primo*, quia Scriptura hoc non exigit, vt dicam *in seq. conclus.* *Secundo*, quia nemo potest certò cognoscere, an operetur ex toto conatu. Si ergo id necesse esset, multi scrupuli orirentur. *Tertio*, quia certum est inter eos, qui verè & cum fructu dolent de peccatis suis, alios magis, alios minùs dolere. Ergo non est simpliciter necessarium dolere ex toto conatu. Antecedens patet exemplo Magdalenæ, quæ plus aliis doluit, Lucæ 7. *vers.* 47. *Remittuntur ei peccata multa, quoniam dilexit multum.* *Quarto*, quia formæ, quæ intenduntur & remittuntur, semper sunt eiusdem rationis ac speciei in quocumque gradu. Sed dilectio Dei, & dolor de peccatis possunt intendi & remitti. Ergo in quocumque gradu semper sunt eiusdem rationis ac speciei. *Quinto*, quia dupliciter intelligi potest contritionem fieri ex toto conatu, 1. ex toto conatu solius voluntatis, 2. ex toto conatu voluntatis excitatæ, & adiutæ per gratiam actualem. *Prior* conatus nihil ad rem facit, quia non naturalem, sed supernaturalem dispositionem exigo. *Posterior* non potest excedere mensuram gratiæ actualis. Est autem in solo arbitrio Dei dare maiorem, vel minorem gratiam excitantem.

6 *Tertia Conclusio.* Dolor contritionis debet esse summus appetitiuè, quia debet oriri ex motiuo charitatis Dei super omnia. Vnde, sicut amor Dei super omnia, non debet necessariò esse summus intensiuè, sed tantùm appetitiuè, quia scilicet præfert Deum creaturæ; sic etiã
seruata

seruata proportione de contritione sentiendum. Et hoc sensu loquitur Scriptura, quando requirit conuersionem ex toto corde.

Hinc sequitur *primo*, cùm amore Dei super omnia, & cum vera contritione posse consistere intensiorem amorem, & dolorem alterius rei, modò non fit contra charitatis præceptum. Scribit D. Hieronymus de sancta Paula, quod intensius doluerit de morte filiorum, quam de peccatis suis, & tamen non malè fecerit. *Secundo*, sequitur dolorem contritionis posse esse summum appetitiuè, licet sit minimus intensiuè. Potest enim fieri, vt aliquis minimo conatu doleat de peccatis ex motiuo charitatis Dei super omnia. Vide plura in 2. 2. de charitate.

Q V Æ S T I O III.

De extensione contritionis respectu peccatorum.

Quæstio est: an necesse sit, actum contritionis versari circa omnia, & singula peccata in particulari. Certum est, *Primo*, contritionem debere versari circa omnia peccata saltem in confuso, ita vt nullum positiuè excludatur. Ratio est, quia cùm sit vltima dispositio ad gratiam, & gratia non possit consistere cum vllò peccato mortali, necesse est omnia mortalia dispositiuè (non formaliter) tolli per contritionem. *Secundo*, certum est, non requiri tot actus contritionis numero distinctos, quot sunt peccata numero distincta: sed sufficere vnum simplicem actum, quo omnia simul detestemur. Nam in vno actu est sufficiens motiuum ad omnia mortalia simul detestanda. Hæc ex parte voluntatis sunt. *Tertio*, certum est ex parte intellectus requiri memoriam, seu cogitationem aliquam de peccatis à se commissis; quia non sufficit cogitare de peccato præcisè sumpto, quatenus malum quoddam, seu offensa Dei est; sed necesse est, cogitare de peccato, quatenus à nobis commissum est; alioqui non posset esse contritio de illo, sed tantùm simplex odium, aut displicentia. His positis, quæritur, qualis & quanta debeat esse hæc recogitatio peccatorum, vt sufficiat ad veram contritionem?

2 Prima Opinio est necessarium esse, vt aliquis distinctè recogitet omnia, & singula peccata, tum quoad speciem, tum quoad numerum; & sic de eis doleat. Ita D. Thom. q.87. art.1.& multi alij. Probatur ex Scripturis, Isa.38.v.15. *Recogitabo omnes annos meos in amaritudine animæ meæ.* Ezech.c.18.v.21. *Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis suis, quæ operatus est.* Ratio, quia, qui vult per contritionem delere sua peccata, debet esse medicus, & iudex sui ipsius. Sed nec medicus potest curare vulnera, nisi distinctè singula perspecta habeat, nec iudex potest pronunciare sententiam, nisi causa sit priùs examinata. Hæc sententia difficilis est, saltem practicè.

3 Secunda Opinio est, nec ad contritionem, nec ad iustificationem requiri distinctam recognitionem omnium peccatorum, sed sufficere, si quis confuse omnia detestetur. Ita Ioan. Maior in 4.d.17.art.3. & multi alij cum Nauarro.

Nota, dupliciter intelligi posse hanc quæstionem. *Pri-mo*, an contritio extra Sacramentum requirat cognitionem de singulis mortalibus peccatis, vt homo possit iustificari. *Secundo*, an requirat illam in ordine ad confessionem, vel quod idem est, an ea cogitatio de singulis peccatis requiratur ex speciali præcepto contritionis, an ex speciali præcepto confessionis, vel an neutro modo.

4 Prima Conclusio. Vera contritio, quæ iustificat extra Sacramentum, non requirit cognitionem, aut examen singulorum peccatorum in particulari, neque necessitate mediij, neque præcepti. Priùs patet, quia, qui non habet tempus cogitandi de singulis peccatis, potest iustificari detestando peccata sua in communi, vt omnes concedunt. Ergo ad contritionem veram non requiritur examen necessitate mediij. Hinc probatur posterius etiam, quia; si haberi potest vera contritio sine examine, vt dictum iam. Ergo satisfieri potest, præcepto siue examine. Nam præceptum contritionis per se non potest vltius obligare quam ad veram contritionem. Vera autem contritio potest haberi sine examine. Vnde sequitur satis esse si quis doleat de omnibus peccatis suis, quæ occurrunt, & nullum habeat affectum circa aliquod peccatum in particulari.

5 Secunda Conclusio. Particulare singulorum mortali-
um examen tantum necessarium est propter confessio-
nem faciendam. Patet tum ex dictis, tum ex dicendis *infra*
de confessione; quia hæc debet fieri de singulis peccatis in
particulari; ac proinde requiritur examen singulare de
particulari, quale autem debeat esse examen, *infra*, dice-
tur. Ad loca autem Scripturæ pro prima opinione citata.
Respondeo ex iis non colligi præceptum. Ad rationem
respon. peccatorem nec esse medicum nec iudicem. Vtrum-
que enim officium extra Sacramentum Deus, & in Sacra-
mento præstat Sacerdos.

Q U Æ S T I O I V.

De duratione contritionis.

1 **Q**uæstio est, an ad veram contritionem requiratur
aliqua temporis duratio, quod potest dupliciter in-
telligi. *Primo*, an peccator possit in instanti efficere quic-
quid ex parte intellectus, & voluntatis necessarium est ad
veram contritionem. *Secundo*, an positis omnibus, quæ ex
parte intellectus necessaria ad eliciendum actum contri-
tionis, possit voluntas in instanti non solum elicere illum
actum, sed etiam tam perfecte elicere, ut habeat ratio-
nem, & causalitatem veræ contritionis. Hoc negat Sco-
tus in 4. *distinct.* 14. *quæstione* 2. & Caietanus *tom.* 1. *opuscul.*
tract. 4. *quæstione* 1. Ratio huius est, quia si Deus statim
in ipso instanti contritionis infallibiliter infunderet gra-
tiam iustificantem, posset homo esse certus de sua gratia,
quia potest esse certus de sua contritione. At non est de
sua gratia certus. Ergo signum est actum contritionis de-
bere aliquo tempore durare antequam Deus gratiam in-
fundat: neque nobis constare, quanta sit illius temporis
mensura.

2 Prima Conclusio. Peccator non potest in instanti ef-
ficere quicquid ex parte intellectus, & voluntatis necessa-
rium est ad veram contritionem secundum viam ordina-
riam. Ratio, quia duo spectari debent in contritione.
Primo, quod sit actus supernaturalis. *Secundo*, quod sit
actus humanus & deliberatus. Igitur ad illum eliciendum

requiritur *primo*, gratia excitans. *Secundo*, consideratio & deliberatio. *Tertio*, iudicium practicum. *Quarto*, consensus voluntatis. Hæc autem ordinariè non fiunt in vno instanti, vt testatur experientia.

3 Secunda Conclusio : Positis omnibus quæ ex parte intellectus necessaria sunt ad eliciendum actum contritionis potest voluntas in instanti illum elicere, si velit. Ratio est, quia, cum actus ille secundum se non sit successiuus, potest elici in instanti. Ergo positis omnibus requisitis ad illum eliciendum, voluntas illum in instanti elicit, si vult.

4 Tertia Conclusio. Actus contritionis eo ipso instanti, quo elicitur, est sufficiens dispositio ad gratiam iustificantem, & Deus eodem instanti infundit gratiam, quo peccator elicit actum contritionis. Est contra Cajetanum. Ratio, quia Deus promisit se hoc facturum, Zachariæ 1. v. 3. *Conuertimini ad me, & conuertar ad vos.* Apocalypseos 3. vers. 20. *Sto ad ostium, & pulso, si quis aperuerit mihi ianuam, intrabo ad illum.* Ezechielis 33. vers. 12. *Impietas impij non nocebit ei, in quacumque die conuersus fuerit ab impietate.* Vbi hoc, in quacumque die, perinde valet, ac si diceret, in quocumque momento, quia sic additur ibidem: *Iustus non poterit viuere in iustitia sua, in quacumque die peccauerit.* Hinc sumitur noua ratio, quia sicut iustus eodem instanti, quo peccat, amittit iustitiam: sic peccator eodem instanti, quo conteritur, acquirit iustitiam.

Dices: ergo potest esse certus de sua iustitia. Respondeo potest esse certus certitudine morali, non tamen fidei certitudine. Non enim habet immediatam reuelationem de sua iustitia. De certitudine Theologica potest esse questio. Alij putant eam haberi posse tali discursu: Quicumque habet contritionem, infallibiliter accipit gratiam. At ego nunc habeo contritionem. Ergo nunc accipio gratiam. Maior propositio est de fide. Minor est euidenter nota per vitalem experientiam. Sequitur ergo conclusio Theologica. Mihi tamen non sic videtur. Quamuis enim possit alicui notum esse per vitalem experientiam, se habere actum doloris & contritionis; non tamen est euidentis illum actum esse supernaturalem. Vitalis enim experientia

per se non sufficit ad discernendum an actus internus sit naturalis, vel supernaturalis. Potest tamen aliunde constare, quod sit supernaturalis hoc modo: Nemo potest sine gratia excitante detestari sua peccata ex amore Dei super omnia. Sed ego experior me detestari peccata ex amore Dei super omnia. Ergo facio hoc per gratiam Dei excitantem. Ergo actus meus est supernaturalis. Vide plura de fidei interno actu, in tractatu de fide.

QVÆSTIO V.

De dignitate contritionis.

1 **Q**uæstio est: An actus contritionis semper sit informatus gratia iustificante; quod tripliciter intelligi potest. *Primo*, essentialiter, an scilicet ipsa contritio per se essentialiter sit forma iustificans & gratum faciens. *Secundo*, effectiue, an scilicet contritio effectiue à gratia iustificante producat. *Tertio*, concomitanter, an scilicet contritio semper coniuncta sit cum gratia iustificante. D. Thom. habet duos posteriores sensus.

2 Prima Conclusio. Contritio non est forma per se iustificans, sed tantum est dispositio ad eam. Hoc *suprà* etiam probatur c. 3. & in materia de iustificatione.

3 Secunda Conclusio. Contritio non producit effectiue à gratia iustificante, nec ab ullo habitu supernaturali: sed à voluntate peccatoris, quatenus excitatur & adiuvatur per gratiam actualem. Loquor de contritione peccatoris, quia in homine iusto potest produci ab habitu charitatis. Ratio conclusionis petenda est ex materia de iustificatione: quia gratia iustificans, quæ immediatè est in essentia animæ, non est forma physicè actiua. Habitus autem charitatis est quidem physicè actiuus, sed non infunditur peccatori, nisi mediante contritione tanquam præuia dispositione. Dispositio autem non potest physicè produci à forma, ad quam est dispositio, vt passim docent philosophi, quamuis D. Thom. & alij quidam contrarium sentiant.

4 Tertia Conclusio. Contritio semper coniuncta est cum gratia iustificante. Patet ex dictis, quia Deus promisit

QVÆSTIO VI.

De necessitate contritionis.

1 **O**Mnes fatentur contritionem non esse necessariam in Sacramento pœnitentiæ, quia ibi sufficit attritio. Quæritur autem an extra Sacramentum necessaria sit ad iustificationem, & quo iure necessaria sit, an positiuo, an naturali. Certum est, *Primo*, necessariam esse iure positiuo, iuxta illud Lucæ 13. *vers. 5. Nisi pœnitentiam habueritis, omnes similiter peribitis. Secundo*, certum est, necessariam esse iure naturali, secundum D. Thom. *quæst. 84. art. 7. ad 1.* & alios contra Ioan. Medin. & colligitur ex Concil. Trident. *sess. 14. cap. 4.* ubi dicit: *Contritio necessaria fuit omni tempore.* Ergo etiam ante legem scriptam fuit necessaria. Tunc autem non fuit necessaria iure positiuo. Ergo iure naturali. Ratio est, quia, qui peccauit, tenetur naturaliter (supposita fide) reconciliari cum Deo. Sed non est aliud medium reconciliandi extra sacramentum, quàm contritio. Ergo, &c.

His positis dubium est, quodnam sit speciale præceptum contritionis. Aliqui putant contineri in Decalogo, & esse quintum præceptum non occidendi (spiritualiter) vt Andr. Vega. *lib. 13. in Concil. Trident. can. 20.* Alij putant contineri partim illis verbis: *Diliges Dominum Deum tuum*, partim illis: *Diliges teipsum.* Nam vi prioris præcepti tenemur cum Deo reconciliari: & vi posterioris tenemur propriæ saluti consulere. Ita Mel. *Can. in vel. de pœnit. par. 3.*

2 **Prima Conclusio.** Non necesse est præceptum contritionis etiam si naturale sit, contineri in decalogo. Ergo. Probat, quia multa sunt præcepta naturalia, quæ in Decalogo non continentur, vt præceptum de pluralitate vxorum, de vfura, & similia. Ratio est, quia sufficit, si eiusmodi præcepta lumine naturali deducantur ex præceptis Decalogi. Illud autem præceptum: *Diliges Dominum Deum & proximum*, &c. non est speciale præceptum Decalogi; sed sunt duo generalia præcepta totum Decalogum complectentia. Nam illud: *Diliges Dominum*, &c. continetur in omni præcepto.

præcepto primæ & secundæ tabulæ. Illud autem: *Diligere proximum*, continetur in omnibus præceptis secundæ tabulæ. In hoc autem sensu nihil aliud est diligere Deum, quam seruare eius legem. Diligere autem proximum est rectè se habere in omnibus erga proximum. Est tamen præceptum speciale dilectionis Dei, quod positiuè obligat, & specialiter ad actum charitatis, non tamen continetur in aliquo præcepto speciali Decalogi. Antecedens patèbit paulò pòst.

3 Secunda Conclusio. Speciale præceptum continetur nequaquam in quinto præcepto Decalogi, vt dicit Vega. Probat, quia hoc præceptum prohibet tantùm læsionem, seu damnum corporis, non autem animæ. Ergo non debet extendi ad contritionem, aut peccatum huic oppositum, quæ est impœnitentia. Confirmatur, quia non solùm impœnitentia, sed etiam alia mortalia peccata occidunt animam. Ergo si impœnitentia specialiter prohibita esset illo: *non occides*, sequeretur omnia mortalia peccata specialiter illo præcepto prohiberi, quod est absurdum.

Dices: non videtur esse simile, quia alia peccata mortalia occidunt animam reparabiliter, impœnitentia autem irreparabiliter. Respondeo, hoc solùm verum est de impœnitentia finali. Est autem per accidens, quòd illa irreparabiliter occidat animam. Nos hîc disputamus de impœnitentia secundum se; quatenus est transgressio præcepti contritionis.

4 Tertia Conclusio. Speciale præceptum contritionis non constat ex duplici illo capite, quod Canus assignauit, sed oritur ex virtute charitatis Dei, quatenus tenemur cum Deo reconciliari. *Prîus* patet, quia alioqui impœnitentia esset in duplici specie peccati. *Posterius* probatur, quia positiuum præceptum charitatis, si aliquando obligat, tunc maximè, quando quis est in peccato, vt reconcilietur cum Deo quem offendit.

Dices: præceptum charitatis Dei non est speciale, quia comprehenditur in omnibus præceptis Decalogi. Ergo ex eo non potest oriri specialis obligatio contritionis. Respondeo præceptum diligendi Deum est duplex. *Prîmo* generale, quod in toto Decalogo continetur, cuius obligatio est

748 CAP. XXXV. DE SACRAMENTIS
est seruare legem Dei, *secundo*, particulare, quod positiuè obligat ad actum charitatis, siue hic actus sit dilectio Dei, siue detestatio peccati quatenus est offensa Dei. Ex hoc ergo posteriore præcepto oritur specialis obligatio contritionis.

Q V Æ S T I O VII.

Quo tempore nos obliget hoc præceptum contritionis?

1 **A**liqui putant statim obligare post peccatum admissum. Alij in casibus tantùm certis. Sit ergo.

2 **Prima Conclusio.** Certum est præceptum contritionis per se obligare in articulo extremæ necessitatis, id est, in periculo mortis. Est communis sententia. Probatur, quia est præceptum affirmatiuum. Ergo obligat aliquando. Ergo maximè in periculo mortis, quia tunc maximè necessaria est contritio, si velimus saluari.

3 **Quæres:** an in hoc casu, quando per se obligat præceptum contritionis, non sufficeret attritio cum Sacramento pœnitentiæ? Aliqui cum Valentia negant. Alij rectiùs affirmant, quia hoc præceptum solùm obligat eos qui habent peccatum mortale. Ergo si quis potest liberari à mortali per attritionem & confessionem, non amplius obligatur præcepto contritionis.

4 **Secunda Conclusio.** Certum quoque est præceptum contritionis obligare, quando recepturi aut administraturi sumus aliquod sacramentum. Est communis sententia. Solùm in eo discrepant Theologi, an hoc præceptum in tali casu obliget per se, an verò ratione adiunctionis, seu ad euitandum peccatum sacrilegij. Hoc posterius est probabilius, quia alioqui duo peccata committerentur. *Vnum* impœnitentiæ contra præceptum contritionis: *alterum* sacrilegij contra præceptum Religionis, quo tenemur dignè tractare sacramenta. Dicendum ergo committi solùm peccatum Sacrilegij, si quis sine contritione cum peccato mortali accedat ad sacramentum, siue accipiendum, siue administrandum.

Præter hæc duo tempora solent alia assignari, quibus obliget præceptum contritionis. *Primo*, in die festo. *Secundo*,
in

in communi calamitate Ecclesiæ. *Tertio*, in periculo oblivionis peccatorum.

5. *Tertia Conclusio.* Ex præcepto contritionis non tenemur statim conteri simul atque peccavimus. Probat *primo*, quia sequeretur peccatum actuale continuari toto illo tempore vsque ad contritionem. Nam si præceptum contritionis statim obligat ratione sui. Ergo statim peccatur contra hoc præceptum si non statim adsit contritio. *Secundo*, quia præcepta affirmatiua non obligant semper, sed quibusdam temporibus. At præceptum contritionis est affirmatiuum.

6. *Prima Obiectio.* Vnusquisque tenetur statim corripere fratrem quem nouit esse in peccato. Ergo potiori ratione tenetur seipsum statim liberare à peccato, quia charitas, vel potius misericordia, cuius actus est correctio, potius obligat nos respectu nostri quàm aliorum. Hoc argumento probat Adrianus oppositam sententiam, quia non statim tenemur eripere proximum à peccato, sed possumus expectare occasionem secundum Augustin. *i. Ciuit. 9.* Ergo etiam respectu nostri possumus expectare opportunitatem. Hoc refutat Canus *in rel. de panit. p. 4.* quia D. Augustinus solum vult aliquando posse nos differre correptionem, quando vel fieret cum propria iactura, vel certè postea commodius fieret in vtilitatem fratris. Quòd si nulla harum causarum interueniat, non possumus differre, sed statim tenemur ad correptionem. Cùm ergo possimus nos ipsos eripere è statu peccati sine vlla aliqua iactura, & saltem non minùs commodè quàm postea, tenebimur statim id facere per contritionem & non differre.

Resp. Canus disparem esse rationem, quia bonorum spiritualium proximi non sum dominus, sed custos; At verò priorum bonorum spiritualium sum dominus. Vnde fit vt tanquam fidelis custos statim tenear eripere proximum à statu peccati; me autem non teneat eripere, quia tanquam dominus meæ vitæ spiritualis possum eam prodigere. Hæc solutio non satisfacit, quia aliud est teneri ex iustitia, aliud ex charitate & misericordia. Canus tantùm ostendit me non peccare contra iustitiam si non liberem me à statu peccati, quia sum dominus vitæ meæ spiritualis; ac proinde

nemini facio iniuriam, si eam non recuperem. Obiectio verò procedit de charitate, quia si teneor fratrem iuuare ex charitate & eripere ex peccato, multo magis meipsum teneor.

Respondeo ego, non tenemur statim ad correctionem, nisi in duobus casibus. *Primo*, quando peccatum proximi continuatur. *Secundo*, quando est periculum aut occasio noui peccati. Idem proportione seruata dicendum est de contritione.

Secunda Conclusio. Statim teneor restituere rem temporalem quam furto abstuli. Ergo statim teneor etiam deserere peccatum, & restituere Deo honorem ablatum per peccatum. Respondeo non est simile. *Primo*, quia præceptum restitutionis est negatiuum. Ergo statim obligat. Confirmatur, quia est idem planè cum præcepto non furandi. Hoc enim non tantùm prohibet actum furandi, sed etiam detentionem rei alienæ, quæ, licet non sit actio physica, est tamen actio moralis capax prohibitionis sicut armatum esse. Vnde sicut armatum esse contra præceptum Principis est peccatum actuale: ita detinere rem alienam contra præceptum naturæ est actuale peccatum. Nam proximus non tantùm patitur damnum quum ei res aufertur; sed multò magis, quando detinetur contra eius voluntatem. Ergo utrobique est actuale peccatum. Et hac ratione verè continuatur peccatum furti. Ergo ne continuetur, statim tenemur ad restitutionem. In aliis autem peccatis non ita fit, quia quando periurium semel elapsum est, non amplius continuatur, vt sit actuale peccatum (licet vt macula.) Vnde non tenemur relinquere peccatum periurij eodem præcepto periurij, quo tenebamur non peierare; quia quod manet post actum periurij, est tantùm macula per modum habitus. Vnde tantùm est præceptum affirmatiuum relinquendi maculam peccati, nempe præceptum reconciliationis cum Deo. Præcepta autem affirmatiua non statim, sed suo tempore obligant.

Tertia Obiectio. Scriptura vult, vt statim conteramur, *Ecclesi. cap. 5. Non tardes conuerti ad Dominum.* Respondeo est consilium, non præceptum.

CAPVT XXXVI.

De necessitate Confessionis.

1 **P**RIMO quæritur: An confessio præcepta sit iure diuino. *Secundo*, an etiam iure Ecclesiastico. *Tertio*, quinam obligentur hoc præcepto. *Quarto*, quando obligentur.

QVÆSTIO I.

An Confessio præcepta sit iure diuino?

1 **E**RROR primus est confessionem non à Christo, sed ab Ecclesia institutam & præceptam. Ita Lutherani & Calvinistæ. *Secundus* error est, esse quidem institutam, non tamen à Christo præceptam. Ita Bonauent. *in 4. d. 17. dub. 1. circa text. Magistri*, Hugo de S. Victore *lib. 2. de Sacra. part. 14. cap. 1.* Erasmus *in schol. super ep. Hier. ad Ocean.* Et Beat. Rhenanus *in annot. ad lib. Tertul. de pœnit.* *Tertius* error præceptum confessionis esse quidem diuinum, non tamen deduci posse ex Euangelio, sed tantum haberi ex traditione Ecclesiæ. Ita Scotus *in 4. d. 17. q. unic.* Gabr. *art. 1.* Et Medina *Codice de confess. in q. 2.*

2 **Prima Conclusio.** Confessio sacramentalis est à Christo instituta, Ioan. 20. *vers. 22.* illis verbis: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remisero peccata*, &c. Ita Concil. Trident. *sess. 14. can. 5.* & probatur, quia Christus ibi contulit Apostolis & eorum successoribus iudiciariam potestatem absoluendi à peccatis in foro conscientiæ. Hæc autem potestas non potest exerceri, nisi audita prius causa. Ergo necesse est, ex Christi institutione, Sacerdotes prius audire confessionem, quam ferant sententiam absolutionis.

3 **Secunda Conclusio.** Confessio non solum à Christo instituta, sed etiam præcepta est iisdem verbis. Ita *loco citato.* Trident. Probatur, quia Christus dedit Apostolis potestatem non solum absoluendi, sed etiam retinendi peccata fidelium. Ergo fideles tenentur comparere in eorum iudicio. Si enim liberum esset comparere, non possent eorum

QVÆSTIO II.

An Confessio sit præcepta iure Ecclesiastico?

1 IN Concilio Lateranensi sub Innocentio III. continetur^r
præceptum Ecclesiasticum his verbis: *Omnis utriusqu^e
sexus fidelis, postquam ad annos discretionis pervenerit, omnia
sua solus peccata, saltem semel in anno, fideliter confiteatur
proprio Sacerdoti.* Hic quæritur primo, an hoc præceptum
annuæ confessionis sit merè Ecclesiasticum? Affirmat Adria-
nus *quæst. 1. de confessione*, & alij, qui negant extare Diuinum
præceptum confessionis? Respondeo. Non est merè Ec-
clesiasticum, sed modificatio, seu determinatio Diuini
præcepti, ut patet ex Trident. *sess. 14. cap. 5.* ubi sic ait: *Ne-
que enim per Lateranense Concilium Ecclesia statuit, ut Christi
fideles considerentur, quod iure Diuino necessarium esse intel-
lexerat, sed ut præceptum confessionis saltem semel in anno ab
omnibus & singulis, cum ad annos discretionis pervenissent,
impleveretur.*

2 Quæres secundo: Si confessio non esset præcepta iure
Diuino, an præcipi posset iure Ecclesiastico? Negat Palu-
danus *in 4. d. 17. quæst. 2. artic. 2.* Canus, & alij. Ratio,
quia Ecclesia non potest quicquam præcipere circa actus
internos. Sed multa sunt peccata interna. Ergo non po-
test circa hæc quicquam præcipere. Respondeo, Ecclesia
potuisset præcipere confessionem, posita sola institutione
sacramenti. Probat *primo*, quia de facto apud quosdam
Religiosos præcepta est confessio venialium, quæ iure Di-
uino non est præcepta, licet sit instituta. *Secundo*, quia li-
cet Ecclesia non possit directè & per se percipere actus
internos, potest tamen indirectè & per accidens quod tunc
fit, quando percipit actum externum, qui rectè fieri non
potest sine interno actu. Sic enim directè præcipit externum
actum recitandi horas Canonicas, & indirectè internam
attentionem & deuotionem. Idem est de externa confessio-
ne, quæ non potest fieri sine interna dispositione, & ma-
nifestatione internorum peccatorum. Quòd si Christus
ad

ad confessionem non requireret integritatem, ita ut peccata interna per solam contritionem expiari possent, probabilius est Ecclesiam nullo modo ad eorum confessionem obligare posse.

3 Quæres *tertio*: An Pontifex possit abrogare hoc præceptum. Resp. Possit abrogare ex ea parte qua Ecclesiasticum est, tollendo determinationem temporis: non tamen ex ea parte qua Diuinum est tollendo, simpliciter obligationem confitendi.

Q V Æ S T I O I I I.

An Pontifex Maximus teneatur hoc præcepto?

1 **A**liqui recentiores putant teneri præcepto Concilij Lateranensis quoad vim directiuam, non quoad coactiuam. Richard. *in* 4. d. 17. a. 2. dicit teneri Diuino simpliciter, Ecclesiastico de congruo. Nauar. *de penitentia*, d. 5. *in principio*. Respondet. Si Concilium sit supra Papam, ut volunt Parisienses, teneri præcepto Concil. Lateranensis. Si Papa sit supra Concilium, ut volunt Itali, non teneri.

2 **V**nica Conclusio: Pontifex tenetur ad confessionem annuam posita approbatione Concil. siue sit inferior, siue superior; non tamen est obnoxius poenæ, nisi inferior. Hæc *secunda* pars patet, quia neque à se potest iudicari, aut puniri, neque ab inferiori, neque ab æquali. *Prima* pars probatur, quia, etiam posito, quod sit superior, quod quisque iuris in alterum statuit, ipso eodem iure uti debet, *c. cum omnes, de constitutionib.* Ita Incoc. *ad c. quoddam. Secundo*, quia turpis est pars quæ dissonat toti, præsertim præcipua. Vnde Christus *Matth. 23. v. 4.* reprehendit imponentes onera grauiâ & nolentes ea mouere. Ex hac conclusione ergo conciliari possunt citati Authores, qui enim negant, Pontificem obligari ex vi Concilij, respiciunt potestatem Ecclesiasticam præcisè, cui non subditur Pontifex lege positua, cum par in parem non habeat imperium. Qui autem affirmant obligari, spectant ius naturale, quod præcipit ut pars toti consonet.

QVÆSTIO IV.

An fideles teneantur hoc præcepto?

ALiqui putant eos teneri præcepto Ecclesiastico, quia Ecclesia tantum habet potestatem in baptizatos, teneri tamen Diuino, quia Christus habet potestatem in omnes, & dedit præceptum vniuersale. Alij rectius sentiunt neutro teneri. Non Ecclesiastico, ob rationem dictam. Non Diuino, quia Christus neminem voluit teneri ad confessionem, nisi qui post baptismum lapsus esset, vt patet ex Trident. *sess. 14. cap. 2.* vbi hæc regula seruanda est: Nemo est capax reliquorum sacramentorum, nisi prius sit baptizatus. Omnes quidem infideles tenentur ad baptismum, non tamen ad alia nisi præcedente baptismo. Addo, etiamsi infidelis suscepisset baptismum, non tamen teneri ad confessionem eorum peccatorum quæ ante baptismum commissa sunt, quia non sunt legitima materia confessionis.

QVÆSTIO V.

An pueri teneantur hoc præcepto?

Prima Conclusio: Omnes pueri, cum ad annos discretionis peruenerunt, tenentur præcepto annuæ confessionis, vt patet ex Lateranensi & Trid. *locis cit.* Ratio, nam tunc possunt peccare mortaliter. Ergo possunt obligari ad confessionem. Hinc sequitur *primo*, eos teneri ante annos pubertatis, quia citius ad discretionem boni & mali, quam ad pubertatem solent peruenire. *Secundo*, eos non Ecclesiastico tantum, sed & Diuino præcepto teneri, quia alioqui determinatio Diuina ad eos non pertineret.

Dices: Pueri ante pubertatem ipso iure inhabiles sunt ad matrimonium & alios contractus. Ergo etiam ad confessionem. Resp. Non sequitur, quia sicut ius Ciuile ex legitima causa potuit eos facere inhabiles ad contrahendum, sic ius Ecclesiasticum ex legitima causa potuit eos obligare ad confessionem.

* Secunda Conclusio: Pueri ante annos pubertatis, licet teneantur

teneantur ad legem annuæ confessionis, non tamen tenentur ad poenam quæ statuitur in transgressores illius legis, nempe ad poenam excommunicationis, aut priuationis sepulture, quæ assignatur in dicto præcepto. Ratio est, quia poena illa est valde rigida, & solum maioribus videtur imposita. Hoc patet ex c. *Pueris*, de delictis puerorum; ubi Greg. IX. dicit, Pueros sæpè delinquere, non tamen in iis punienda esse delicta sicut in maioribus.

Dices. *Trid. sess. 25. c. 5. de Regularibus*, prohibet etiam pueros septa ingredi Monialium sub poena excommunicationis. Ergo pueri puniri possunt hac poena. Resp. Sicut in præcedenti casu ex benignitate legis intelligimus non esse appositam poenam pueris, sic etiam in hoc casu.

Q V Æ S T I O VI.

An habentes sola venialia teneantur hoc præcepto?

1 **A**ffirmant Alex. Alenf. 4. p. q. 18. m. 4. a. 2. Richard. in 4. d. 17. art. 2. q. 4. ad 1. S. Bonau. *ibid.* art. 2. q. 1. Et probatur primo, quia in cap. *Omnis utriusque*, vniuersaliter omnibus præcipitur annua confessio. Neque ex eo cap. colligi potest, quod tantum præcipiatur habentibus mortalia. Secundo, quia pastor debet quotannis vultum sui pecoris recognoscere, quod aliter non fit nisi confessione. Alij tamen Theologi negant, vt D. Thom. in 4. dist. 17. *quæst.* 3. art. 1. q. 3. ad 3. Scot. *ibid.* Paludan. q. 2. art. 4. Durand. q. 9. Gabriel q. 1. a. 2.

2 Prima Conclusio. Iure Diuino necessarium non est confiteri peccata venialia. Patet ex Trident. *sess.* 14. c. 5. ubi duo dicit. *Primo*, utile esse confiteri venialia. *Secundo*, non esse necessarium ea confiteri, & posse multis aliis remediis expiari.

3 Secunda Conclusio: Non tenemur etiam confiteri venialia ex præcepto Ecclesiastico de annua confessione. Probatur, nam Ecclesia non fecit nouum præceptum de confessione, sed solum determinauit Diuinum præceptum ad certum tempus. Ergo si non tenemur præcepto Diuino confiteri venialia, non tenemur etiam determinatione huius præcepti.

4 Tertia Conclusio : Nihilominus , qui haberet tantum venialia , deberet quotannis suo parochio sicut alij confiteri ; aut , si nollet confiteri , deberet saltem comparere coram parochio , & testari de seipso , quod non egeat confessione . Hoc autem non tenetur facere vi præcepti confessionis , sed iure naturali ad euitandum scandalum , aut ne incurrat aliquam infamiam , aut notam in populo , præsertim quando deferuntur in scriptis ad Episcopum , qui confessi non sunt .

Q V Æ S T I O VII.

An præceptum Confessionis obliget in articulo mortis.

noo *San* 1 P Rima Conclusio : Præceptum confessionis iure Divino obligat in art. mortis , id est , quando instat bellum periculosum , aut periculosa navigatio , aut in ægritudine corporis , iuxta iudicium prudentis viri . Est communis sententia .

Probatnr , nam nullo tempore magis necessaria est confessio , quam in articulo mortis , præsertim si quis habeat peccata mortalia .

2 Secunda Conclusio : Circa tempus huius obligationis in articulo mortis definiuit Innocentius III. *c. cum infirmitas , de pœnitentiis & remiss.* vt Medici vocati ad ægrotos teneantur statim eos admonere ad confessionem , neque expectent tempus periculi . Quam Constitutionem postea renouauit Pius V. *in quadam Bulla* , vbi etiam iubet , vt Medici , quando promouentur Doctores , iurent se obseruatos hanc constitutionem , & non duros medicinam corporalem , nisi intra triduum adhibita sit medicina spiritalis .

Q V Æ S T I O VIII.

An præceptum confessionis obliget semel annis singulis ?

noo 1 P Rima Conclusio : Præceptum confessionis ex determinatione Ecclesiæ obligat omnes fideles , vt semel in

in anno confiteantur, quacunq; parte anni id fiat. Ita Dom. Sot. in 4. d. 18. qu. 1. art. 4. Canus in Relect. de penitentia, part. 5. Nauarrus in Manuali, cap. 2. num. 9. Ratio est, quia in capitulo Omnis utriusque nullum certum tempus anni assignatur, sed solum præcipitur vt semel in anno fiat confessio.

2. Secunda Conclusio: Præceptum confessionis non quidem ratione sui, sed ratione Eucharistiæ obligat omnes, vt in Quadragesima, vel in Paschate confiteantur. Ita Auctores citati. Nam in Paschate tenemur ex præcepto Ecclesiæ communicare. Nemo autem potest communicare, nisi præmissa confessione, vt dicitur in seq. quæst. Ergo ratione communionis obligamur ad confitendum in Paschate.

3. Tertia Conclusio: In obseruatione huius præcepti, quo iubemur semel singulis annis ratione sui confiteri, non debemus computare annum ab vna confessione ad aliam, vt putauit Dom. Soto, sed à Ianuario in Decembrem. Ratio, quia ille est communis mos computandi apud Christianos. Deinde, si computaremus secundùm sententiam Soti, non esset dicendum *semel in anno*, sed *semel intra annum*, aut *duodecimo quoquo mense*. Vnde secundùm Sotum non satisfaceret præcepto, qui hoc anno confiteretur in Ianuario, & sequenti in Februariâ vel Martio.

4. Quarta Conclusio: Qui in anno sæpè confitetur venialia tantùm, & postea ante finem anni committit vnum mortale, non satisfacit præcepto annuæ confessionis, nisi confiteatur illud mortale, & tamen satisfaceret, si in prioribus confessionibus habuisset aliqua mortalia cum venialibus. Nam præceptum annuæ confessionis est determinatio Diuini præcepti. Sed hoc obligat non ad veniale, sed ad mortale. Ergo, qui in anno peccauit mortaliter, tenetur determinatione Diuini præcepti.

5. Quinta Conclusio: Qui toto elapso confessus non est tenet anno, tenetur in præsentis anno bis confiteri, semel ex præcepto præteriti anni, & semel ex præcepto præsentis anni. Ita Medina Cod. de confess. quæst. 14. Dom. Sotus loc. cit. & Nauarrus in Man. cap. 21. num. 45. Tametsi aliqui contrarium sentiant, asserentes tantum teneri præcepto

758 CAP. XXXVI. DE SACRAMENTIS
præsentis anni. Quia sicut obligatio ieiunij & recitationis
Horarum obligat, designato suo tempore, quo elapso non
tenetur quis ieiunare, aut dicere horas præteriti diei. Sic
& elapso anno non tenetur quis confiteri præcepto præ-
teriti anni. Sed probatur conclusio primò ex praxi Eccle-
siæ, quia, qui non confitentur intra annum, licet non sint
excommunicati iure communi, sæpissimè tamen excom-
municantur iure Synodali, à qua excommunicatione ab-
solui non possunt, nisi confiteantur. Idquè non ob aliam
causam, nisi vt impleant præceptum, quod neglexerant.
Possent autem absolui, si amplius non tenerentur præcep-
to, à quocunque etiam parochò, extra confessionem, vt
patet ex cap. nuper. De sententia excommunicationis. Modò
non fit excommunicatio reseruata. Secundo, probatur ex fi-
ne legis, & ex differentia, quæ est inter obligationem con-
fessionis ex vna parte, & obligationem ieiunij, ac recita-
tionis horarum ex altera parte, quia finis præcepti ieiunij
& horarum est, vt in honorem talis, aut talis diei oblige-
mur ad ieiunandum, aut orandum. Vnde fit vt hæc obliga-
tio extinguatur elapso tali vel die, neque vlteriùs possit
progredi. Finis autem præcepti confessionis longè alius
est, quia non obligamur confiteri in honorem certi ac de-
terminati temporis, sed ob vsum & necessitatem sacra-
menti. Vnde quia Christus suo præcepto non determina-
uit, quoties debeamus hoc sacramentum frequentare; ideo
Ecclesia ordinauit, vt minimum semel in anno id fieret. Si
ergo tenemur confiteri vt minimum semel in anno; multo
magis tenemur confiteri vt minimum semel in longiori
tempore. Ergo elapso anno non expirat obligatio confi-
tendi, sed magis crescit.

QVÆSTIO IX.

*An præceptum Confessionis obliget ratione
SS. Eucharistia?*

Prima Conclusio. Quando aliquis vult communicare,
siue hoc fiat in Paschate ex præcepto Ecclesiæ, siue alio
quocunque tempore, debet prius confiteri si est in peccato
mortali, neque sufficit contritio. Ita Trident. Sess. 13. cap. 7.
iuxta

iuxta illud 1. Cor. II. *Probet autem seipsum homo, & sic de pane illo edat.*

2 Secunda Conclusio. Præceptum confessionis ratione Eucharistiæ non obligat per se, sed ratione Eucharistiæ; & ita vnicum esset peccatum communicare sine confessione, non omissionis, sed commissionis. Ita Sotus in 4. d. 18. q. 1. a. 4. *Canus loc. cit.* Vidē, qui non reciperet Eucharistiæ, neque confiteretur tempore Paschatis, vnum tantum committeret peccatum, nisi fortè, vt notat Sotus, idem esset tempus præcepti confessionis & Eucharistiæ, quod in eius opinione fieri potest, quia computat annum à confessione in confessionem. At in nostra sententia nunquam potest concurrere eodem tempore Paschatis, vtrumque præceptum per se, quia totus annus est commodus ad implendum præceptum confessionis.

3 Secunda Conclusio. Non solum Laici tenentur confiteri ante communionem, sed etiam sacerdotes ante celebrationem Missæ, modò non desit illis copia confessarij. Quod si necessitate urgente sacerdos absque præuia confessione celebrauerit, tenetur statim confiteri post celebrationem. Ita definiuit Tridentinum *sess. 13. cap. 7.* Nota, in Tridentino duplex præceptum habetur, vnum Diuinum, quo tenentur omnes Christiani confiteri ante sumptionem Eucharistiæ, iuxta hoc: *Probet autem seipsum, &c.* alterum Ecclesiasticum, quo tenentur sacerdotes confiteri statim post Missam, si antè non potuerint. Et hoc est præceptum peculiare à Tridentino latum.

4 Quæres, an hoc obliget etiam laicos? Ratio dubij est, quia sicut fieri potest vt sacerdos aliquis verè contritus de peccato mortali, cuius sibi est conscius, non teneatur confiteri ante Missam, quando deest copia confessarij, ita fieri potest, vt laicus quis, qui iam accessit ad altare sumpturus Eucharistiæ, recordetur alicuius peccati mortalis, quod ante illi non occurrerat, & tamen non teneatur statim surgere coram populo, & confiteri ante communionem, ne subeat aliquam notam & infamiam. Ergo si sacerdos post Missam tenetur statim confiteri, quando est occasio, videtur etiam Laicus teneri peracta Communionem. Ita sentit Nauarrus, in *Man. cap. 2. num. 10.* Ratio ipsius est, quia

QVÆSTIO I.

An Confessio debeat esse integra ?

1 **I**ntegritas Confessionis in his tribus consistit. *Primo*, ut ^{teno} pœnitens confiteatur omnia peccata mortalia à se commissa. *Secundo*, ut explicet numerum. *Tertio*, ut addat circumstantias mutantem speciem.

2 **Prima Conclusio.** Pœnitens debet confiteri omnia & singula mortalia, quæ post diligentem sui discussionem memoriæ occurrunt. Ita Trid. *Sess. 14. c. 5.* Vnde si post diligens examen conscientia non possit omnia recordari, non tenetur etiam omnia confiteri, & tamen confessio erit integra, & habebit suum effectum, si aliunde nihil obstat.

Quæres: Quanta requiratur diligentia in examinanda conscientia? *Resp.* sufficit illa diligentia, quam viri mediocriter timentes Deum pro sua conditione & statu solent adhibere. Ita Dom. Sotus *dist. 18. art. 4. ad 3. q. 2.* Henriquez *lib. 2. de Pœnitentia, cap. 1.* & alij. Addit Nauarrus *cap. Fratres. De Pœnitentia, dist. 5. n. 73.* minorem diligentiam requiri in eo qui magnam spem integritatis ponit in examine Confessarij, cui paratus est respondere, eò quod nesciat per se peccata inuestigare.

3 **Secunda Conclusio.** Pœnitens debet exprimere numerum peccatorum, etiam in eadem specie, dicendo, verbi gratia, se decies furatum, mentitum esse, &c. ut colligitur ex Tridentino *loco citato.* Quod si certus numerus non occurrat, debet exprimere verisimilem, dicendo se decies, aut circiter furatum esse. Si nec verisimilis numerus haberi potest ob longam & frequentem peccandi consuetudinem, satis est indicare tempus à quo cœpit peccare, & consuetudinem quam illo tempore habuit peccandi, dicendo verbi gratia, se ter aut quater quotidie, aut mensuatim, tanto tempore hoc vel illud peccatum commisisse.

4 **Tertia Conclusio.** Pœnitens debet explicare omnes circumstantias mutantem speciem peccati. Ita Tridentinum *loco citato.* Nota duplices esse circumstantias propriè spectantes ad peccatum: quædam mutant speciem pec-

cati, vt furari in loco sacro, fornicari cum coniugata, con-
 sanguinea, moniali, & hæc debent necessariò explicari, vt
 definit Conc. Aliæ non mutant speciem, sed tamen aggra-
 uant, aut minuunt peccatum intra eandem speciem, vt sunt
 quantitas, conatus, intentio, malitia, ignorantia, passio, &c.
 Nam grauius peccatum est intra eandem speciem, quod fit
 maiori conatu, quàm quod minori, item quod ex malitia,
 quam ex ignorantia aut passione, item grauius est furari
 mille florenos, quàm decem. De his circumstantiis dubium
 est an sint explicandæ. Loquimur autem de iis, quatenus
 augent vel minuunt mortale intra latitudinem mortalis.
 Nam si ex veniali faciant mortale, certum est debere ex-
 plicari. Neque intra has circumstantias intelligo nume-
 rum, quia iam dictum est ex Tridentino, illum explican-
 dum. Aliqui docent huiusmodi circumstantias necessariò
 explicandas. Ita Altisiodorensis *lib. 4. summae, tract. cap. 3.*
q. 3. Alensis *4. p. q. 77. m. 3. art. 2.* Marsilius *in 4. q. 12. artic. 1.*
 Albertus *d. 17. a. 36.* Ioan. Maior. *ibid. quæst. 4.* & Dom. So-
 tus *quæst. 2. art. 4.* Et probatur ex Trident. *sess. 14. cap. 5.* vbi
 probat integritatem confessionis ita: quia sacerdotes in-
 cognita causa non possunt exercere iudicium; neque ser-
 uare æquitatem in pœnis iniungendis. Hæc autem ratio
 tam bene conuincit de circumstantiis aggrauantibus, quàm
 de mutantibus speciem; quia, si necessarium est explicare
 circum mutantem speciem, vt seruetur æquitas, erit etiam
 necessarium explicare aggrauantes, vt iuxta mensuram deli-
 cti iniungatur pœna, alioqui cœcum erit iudicium con-
 fessarij, si pœnam iniungat, & nesciat quàm sit paruum &
 magnum peccatum confitentis.

Probabilius tamen est, circumstantias aggrauantes in-
 tra eandem speciem non esse necessariò explicandas in
 confessione. Ita docet S. Thom. Bonauentura, Richard. Du-
 rand. Nauarr. & alij apud Valent. *q. 9. p. 1. conclus. 5.* Funda-
 mentum est, quia præceptum confessionis est merè posi-
 tium (non naturale) & ex voluntate Christi, à qua omnia
 pendent, quæ in confessione præcipiuntur. Potuit ergo
 Christus hoc sacramentum instituere sine obligatione ex-
 plicandi circumstantias aggrauantes. Ergo quamdiu non
 constat de voluntate Christi & præcepto, nullus tenetur
 eas

ead explicare in confessione. Sed de tali præcepto non constat, vel ex traditionibus, vel ex Scriptura, vel ex Patribus & Conciliis. Imò verò, quando Concil. Trid. *sess. 14. cap. 5.* explicauit præceptum Confessionis, solùm ostendit nos teneri ad tria, nempe ad explicandas peccatorum species, numerum & circumstantias speciem mutantem. Ergo satisfaciet præcepto confessionis, qui obseruat hæc tria, licet relinquat circumstantias aggrauantes. Ad argumentum contrarium. Resp. Sacerdotem debere seruare æquitatem in pœnis iniungendis, quoad ea tria quæ Concilium à nobis requirit. Quod si magis exacta æquitas seruanda esset, deberet nobis hoc legitimè constare.

Dices: in furto non satis est dicere se furatum esse notabilem quantitatem, sed addendum est, quantum sit furatus. Ergo, &c. Resp. quantitas furti explicanda est ob tres causas. *Primo*, vt constet an sit mortale an veniale. *Secundo*, quia furtum solet esse peccatum reseruatum alicubi in certa quantitate. Ergo sacerdos debet scire, an sit tantum furtum à quo ipse non possit absolueret. *Tertio*, debet explicari ob restitutionem, vt confessarius videat facultatem pœnitentis, & læsionem creditoris, & sic iudicet secundum iustitiam, quomodo & quando facienda sit restitutio.

Q V Æ S T I O I I.

An semper & in omni casu confessio debeat esse integra?

1 SVnt quinque casus, de quibus dubitari potest, an liceat aliqua peccata omittere, vt tamen Confessio censeatur valida. *Primo*, quando ægrotus priuatur voce & non potest nisi per signa confiteri. *Secundo*, quando pœnitens habet casus reseruatos à quibus non potest proprius sacerdos absolueret. *Tertio*, quando pœnitens habet aliquod peccatum, quod non potest explicare nisi manifestando personam complicitis. *Quarto*, quando quis non potest aliquod peccatum confiteri sine periculo vitæ. *Quinto*, quando quis non potest confiteri nisi violando sigillum confessionis.

2 Prima Conclusio. Sacerdos potest absoluere infirmum in tribus casibus, etiam si Confessio non sit integra, quoad externum sermonem. *Primo*, quando cœpit confiteri & non potest perficere. *Secundo*, quando signis & nutibus explicat sua peccata in specie. *Tertio*, quando signis & nutibus exprimit aliqua peccata in specie, & non potest omnia exprimere. Hæc certa sunt apud Theologos, Dubium est an absolui possit ægrotus, quando tantum præbet signa peccati in genere, qualia sunt signa contritionis & confessionis. Multi negant, vt Abulens. *in cap. 16. Matth. 9. 79.* Dom. Sot. *in 4. d. 18. q. 2. a. 5.* Canus *in Relect. de pœnitent. p. 1. Nauar. in Manu. c. 26. num. 27.* Ratio est, quia Tridentinum docet necessariam esse confessionem peccatorum non tantum in genere, sed etiam sigillatim & in specie, quia, cum absolutio sit actus iudicialis, causa debet esse cognita sacerdoti. At talis non est confessio, quæ sit signis tantum contritionis & confessionis.

Alij tamen affirmant, vt S. Anton. 3. part. t. II. cap. 2. Ioan. Medina *Cod. de pœnitent. Cordubensis quæst. 30. de Indulgent. dist. 3.* Angelus *verbo Confess. 4. num. 8.* Valentia *questione II. part. 1. conclus. 6.* Et probatur ex Concil. Arausicano, c. II. vbi sic dicitur: *Subitò obmutescens (prout statutum est) baptizari, aut pœnitentiam accipere potest, si voluntatis præteritæ testimonium aliorum verbis habeat, aut presentis in suo nutu.* Quod definiuerat antea Concil. Carthaginense I V. c. 76. Et ratio est, quia, sicut is, qui oblitus est alicuius peccati in particulari, & tamen in genere dicit se fecisse aliquod mortale, potest absolui: sic etiam in proposito casu nostro. Nam sicut obliuio excusat, sic etiam impotentia. Neque hic deest materia absolutionis, quia externa signa quibus se ostendit peccasse, & de peccatis dolere, sunt sufficiens materia absolutionis in necessitate. Confirmatur, quia, sicut ex institutione sacramenti necessarium est confiteri peccata in specie; Sic etiam necessarium est confiteri peccata secundum numerum, vt supra dixi ex Trid. Ergo sicut in necessitate excusamur ab integritate confessionis, quoad numerum peccatorum in particulari, sic etiam quoad speciem. Nam idem est ius vtriusque, & vtrumque ius est à Christo.

3 Secunda Conclusio. De eo qui habet casus, vel peccata referuata, dicendum est *inferius cap. 40.* an possit confessionem & diuidere, & vnā partem confiteri suo Confessario ordinario, alteram verò superiori, vel Episcopo. Dicemus quod non.

4 Tertia Conclusio. Confitens, qui habet aliquod peccatum quod explicare non potest nisi manifestet personam complicitis, debet quærere Confessarium, qui non nouit personam complicitis. Quod si hoc non potest, aliqui putant hanc circumstantiam omittendam esse, & reliqua peccata confitenda. Ita Marsil. *in 4. quæst. 12. art. 1.* Nauarrus *in Man. cap. 7. num. 20.* & seqq. & *in capitulo Consideret. num. 98.* vbi citat Innocentium & Ostiensem. Ratio Nauarri est: quia, quando occurrunt duo præcepta, quæ simul seruari non possunt, seruandum est illud quod est maius & fortius. Sed præceptum naturale de non infamando proximo est fortius quàm sit præceptum positium de faciendâ integra confessione. Ergo, quando simul occurrunt, seruanda est fama proximi, & omittenda integritas confessionis. Ergo persona complicitis non est manifestanda. Alij rectius docent manifestandum esse, vt confessio sit integra, præsertim si nullum aliud damnum sequatur, quàm infamatio complicitis apud solum sacerdotem. Ita Dom. Soto *quæst. 2. art. 5.* vbi citat Diuum Thom. Bonauenturam & Durandum. Idem docent Syluester, Angelus & alij recentiores ex D. Bernardo *in opusculo de formula honestæ vitæ, circa finem,* vbi ait: *De nullo prorsus sinistrè loquaris nisi in Confessione, & hoc vbi non potes aliter manifestare peccatum tuum.* Ratio Soti est, quia cùm teneatur sacerdos sigillo secreti, etiam quoad peccatum complicitis, non censetur vlla infamatio. Sed contra, quia sic liceret etiam extra necessitatem reuelare, quod tamen falsum est. Secunda ratio Soti est, quia complex sua culpa coniecit se in hoc periculum, vt eius peccatum reuelaretur in confessione, quia sciebat esse præceptum de integritate confessionis. Sed contra, quia complex potest esse in contraria sententia, nimirum non esse præceptum de integritate confessionis in tali casu.

Vera ergo ratio est, quia occultum proximi peccatum alteri

766 CAP. XXXVII. DE SACRAMENTIS
alteri manifestare non est intrinsecè malum & contra legem naturalem, sed tantùm in duobus casibus. *Primo*, quando fit sine rationabili causa. *Secundo*, quando fit ex intentione infamandi. Nam si hæc intentio desit, & alioqui interueniat sufficiens causa, non erit peccatum detractio- nis, aut infamationis. At in nostro casu non est intentio infamandi, sed integrè confitendi, & aliunde sufficiens causa est, cur peccatum complicitis debeat explicari, nempe ad conseruandam integritatem confessionis. Ergo in tali casu nihil peccatur contra ius naturale de non infamando proximo. Quod autem sit sufficiens causa probatur, quia maius bonum est regulariter conseruare integritatem confessionis ob reuerentiam sacramenti, quàm conseruare famam vnius apud solum confessarium.

Ad argumentum ergo contrarium Respondeo, quando duo præcepta concurrunt, quæ simul seruari non possunt, illud seruandum est, quod est maius & fortiùs, si modò materia vtriusque præcepti occurrat cum omnibus circumstantiis requisitis. Hoc autem non fit in nostro casu, & ex dictis superius patet.

5 Quarta Conclusio. Quandoquunque graue aliquod periculum animæ, vel corporis ex confessione alicuius peccati, vel ipsi pœnitenti, vel confessario, vel alicui alteri imminet, potest omitti illud peccatum. Ita Medina *quæst. 7. de Confessione. Nauarrus in Man. cap. 7. num. 4. Valentia q. 11. part. 1. conclus. 6.* Hoc autem periculum potest dupliciter imminere. *Primo* ex malitia, vel fragilitate, vel imprudentia Confessarij, qui aliquando prodit secretum confessionis, & infamat confitentem; aut concipit in illum odium, aut sollicitat foeminas ad peccatum. Quando ergo pœnitens probabiliter timet tale periculum ex Confessione alicuius peccati, potest illud tacere apud talem confessarium, & postea alteri confiteri. *Secundo*, potest hoc periculum aliunde prouenire, idque variis modis. *Primo* si ægrotus, dum confitetur, patiatur paroxysmos. Tunc enim confessarius non debet expectare integram Confessionem, quia periculum est ne ægrotus decedat sine absolutione, sed audito vno peccato mox absoluat pœnitentem, & deinde reliqua audiat. *Secundo*, si confessarius morbo corripiatur,

ripiatur, potest statim pœnitentem absoluerè, præsertim si sit in periculo, & non adsit alius confessarius. Hic casus sæpè locum habet tempore pestis, aut alterius contagiosi morbi. *Tertio*, si in procella maris, aut grassante peste, aut irruente subito prælio, aut alio simili casu essent multi pœnitentes, & sacerdos non posset singulos integrè ex ordine audire, potest audire simul multos alta voce aliquod peccatum confitentes, & simul eos omnes absoluerè, præsertim quando adest periculum mortis.

Idem dico, quando multi essent in hospitali ægrotantes, & confessarius non posset omnibus in necessitate succurrere. Tunc enim obligat charitas non perficere Confessionem vniuscuiusque, sed à singulis audire vnum peccatum, & statim absoluerè, ac postea, si fieri potest singulorum Confessionem perficere. Vide Henriquez *lib. 2. c. 12. §. 3.*

6 Quinta Conclusio. Quando sacerdos audiens alicuius Confessionem committit peccatum in danda absolute, quod non potest aperire suo confessario, nisi reuelando peccatum alterius in confessione auditum, tunc non debet illud confiteri, sed omittere. Ita Valentia *loc. citato Medina q. 10. de confess. Nauar. cap. 8. num. 6.* Ratio est, quia præceptum de secreto seruando maius est, quam præceptum de integritate confessionis.

Q V Æ S T I O III.

An confessio debeat esse vera, & quàm graue sit mentiri?

1 **T**Ripliciter contingit aliquem mentiri in confessione. *Primo*, circa res non pertinentes ad confessionem, vt circa parentes, patriam, studia, &c. *Secundo*, circa materiam confessionis non necessariam, vt sunt peccata venialia. *Tertio*, circa materiam necessariam, vt sunt mortalia. In his omnibus potest dupliciter committi mendacium. *Primo*, affirmando quod non est. *Secundo*, negando quod est.

2 Prima Conclusio. Mentiri circa res non pertinentes ad confessionem per se loquendo non est peccatum mortale,

tale, sed tantum veniale: grauius tamen in confessione, simile esset mendacium quam extra confessionem. Est communis sententia. *Prima* pars probatur, quia illud mendacium habet se tantum concomitanter ad confessionem, & non fit materia sacramenti, ac proinde non continet grauem iniuriam. *Secunda* pars probatur, quia hæc ipsa concomitantia est aliqualis indecentia circa sacramentum. *Dixi per se*, quia excludo si per mendacium inferatur damnum proximo.

3 *Secunda Conclusio.* Mentiri circa peccatum veniale, negando, se fecisse quod fecit, non est nisi veniale, secluso contemptu. Mentiri autem affirmando se fecisse quod non fecit, aliquando est mortale, aliquando veniale. *Prius patet*, quia peccatum veniale non est necessaria materia confessionis. Ergo potest omitti. Ergo si quis neget se fecisse, tantum mentitur circa materiam leuem, & per se non necessariam ad sacramentum. Imò aliqui putant, si quis rogatus à confessario de veniali peccato, neget se id fecisse, etiamsi reuera fecerit, non tamen esse mendacium, ac proinde nec peccatum. Ratio horum est, quia quando iudex non interrogat iuridicè, non mentitur reus negando factum, etiamsi reuera fecerit. Sed confessarius non interrogat iuridicè quando quærit de veniali, cum hoc non pertineat necessariò ad ipsius tribunal. Ergo non mentitur, qui negat se fecisse quod fecit. Ita Suarez *disputat.* 26. *sect.* 10. *Secundo* pars probatur, quia si quis affirmet se fecisse vnum veniale, quod non fecit, & præter illud veniale nihil aliud confiteatur, reddit absolutionem irritam; quod est graue sacrilegium. Et sic meritò censetur mortaliter peccare. Si autem præter illud veniale confiteatur alia peccata, quæ reuera commisit, solum peccat venialiter, quia mentitur circa materiam leuem & per se non necessariam ad salutem.

Dices: Mentiri in iuramento etiam circa rem leuem, est mortale, ob reuerentiam iuramenti. Ergo etiam mentiri in Sacramento, Non enim minor reuerentia debetur sacramento, quam iuramento. Respondeo. Non est par ratio. Nam peccatum periurij, quod committitur in iuramento, non sumit suam grauitatem à magnitudine, vel parui-

tate materiæ; sed ex eo præcisè, quod Deus vocetur in testem alicuius falsitatis. Hoc autem æquè fit in parua ac in magna materia. Sacrilegium autem, quod committitur in Sacramento confessionis ratione mendacij, pendet potissimum ex materia sacramenti. Si ergo est parua materia, & minimè ad Sacramentum necessaria, non potest esse magnum sacrilegium.

4 Tertia Conclusio: Mentiri circa peccatum mortale in confessione, semper est mortale peccatum, seclusa ignorantia & conscientia erronea, aut scrupulosa. Est communis sententia. Et probatur, quia hoc mendacium potest contingere dupliciter. *Primo*, si neges, aut occultes peccatum mortale à te commissum. *Secundo*, si te falsò accuses de mortali peccato. De *primo* constat esse mortale, quia, qui occultat peccatum mortale, facit contra integritatem confessionis, & reddit absolutionem irritam; quod est graue sacrilegium. De *secundo* etiam patet, quia, qui mendaciter imponit sibi peccatum mortale quod non fecit, decipit iudicem in re graui. Et sic etiam peccat contra integritatem confessionis, quia tenebatur fideliter referre causam, vt iudex cognosceret, qualem deberet ferre sententiam. Si quis tamen vel ex ignorantia, vel ex scrupulo accusaret se falsò in confessione, excusaretur à peccato. Vide Henriq. l. 2. c. 4. littera C.

Q V Æ S T I O IV.

An cōfessio debeat secreta esse & fieri coram solo Sacerdote?

1 **D**Vplex est secretum confessionis. *Vnum*, quod tenetur seruare Confessarius audita alterius confessione, de quo *infra*. *Alterum*, quo pœnitens debet secretò facere confessionem apud solum sacerdotem. Non est autem quæstio, an pœnitens habeat ius infamandi seipsum publicè causa humilitatis. Verior enim sententia est id posse fieri, quando nihil aliud sequitur quàm propria infamatio. Hoc ergo quæritur, an confiteri publicè coram pluribus sit contra institutionem huius sacramenti, & ita non sit vera sacramentalis confessio. Scot. in 4. d. 17. quæst. vnica, art. 3. Gabriel. *ibid.* quæst. 1. artic. 2. Angelus verb. confessio. 1. num. 39. putant

780 CAP. XXXVII. DE SACRAMENTIS
secretum esse de essentia sacramentalis confessionis; quan-
do peccata (cordis) sunt secreta. Vnde consequenter do-
cent, non posse fieri confessionem per interpretem, aut
coram duobus, aut pluribus sacerdotibus, sed necessario
faciendam esse vni soli sacerdoti.

2 Prima Conclusio: Potest esse vera confessio sacramen-
talis secretorum peccatorum, etiamsi publicè fiat, aut plu-
ribus sacerdotibus, aut per interpretem. Ita D. Thom. *in 4. d. 17. q. 3. art. 4 q. 3. ad 2.* Palu. & Ioan. Maior. *ibid.* Adrian. *q. 1. de confession.* Nauar. *cap. 2. num. 8.* Valent. *quest. 10. p. 1.* & plerique alij. Et patet ex Trident. *sess. 14. c. 5.* vbi docet, Christum non prohibuisse publicam confessionem, si pœnitens voluntariè illam facere velit. Loquitur autem de sacramentali confessione, cuius præceptum ibi explicat. Et ratio est, quia, licet confessio fiat publicè, potest tamen esse vera accusatio ex dolore cordis profecta, per quam sacerdos sufficienter cognoscat causam & statum illius vt possit legitimè iudicium ferre.

3 Secunda Conclusio: Ex duplici causa fieri posset, vt aliquis vellet confiteri duobus simul sacerdotibus. *Primo*, ratione consilij, vt si putaret se plus consilij & consolationis à duobus quàm ab vno habere posse. *Secundo*, ratione casuum referuatorum, vt si adesset Prælatus, qui solùm vellet absoluere à reseruatis; & simul adesset Parochus, vel alius ordinarius, qui abfolueret à non reseruatis.

Q V Æ S T I O V.

An obliget confessio, quando aliter fieri non potest, quàm publicè aut per interpretem?

1 **A**liqui putant nunquam obligare in tali casu, vt Cai. *in sum. verb. confessio.* Ang. *verb. conf. 1. num. 29.* Med. C. *de pœn.* Pet. Sot. *lect. 11. de confessione.* Dom. Sot. *in 4. d. 18. qu. 2. 6.* Alij putant solùm obligare in articulo mortis, vt Canus, Syluester & alij apud Henr. *l. 2. t. 2. § 6. lit. O.*

2 Prima Conclusio: Extra articulum necessitatis nemo obligatur confiteri publicè aut per interpretem. De publica patet ex Trident. *loc. cit.* At de confessione per interpretem non satis constat. Plerique tamen DD. benignè interpretantur

pretantur præceptum Diuinum, vt non obliget, nisi secreto apud solum sacerdotem. Sic enim suauius efficitur ex parte secreti.

3 Secunda Conclusio : In articulo mortis tenemur confiteri publicè aut per interpretem, si aliter fieri confessio non potest. Hæc obligatio non oritur præcisè ex institutione & præcepto confessionis, quia iam dictum est hoc præceptum non obligare ad publicam confessionem; sed oritur ex præcepto naturali, quo peccator tenetur iustificari in articulo mortis.

4 Dices : Huic præcepto naturali potest satisfacere per contritionem. Respondeo. Ita est. Vnde, qui probabiliter putat se contritum esse coram Deo, non tenetur confiteri publicè vel per interpretem, quia, licet securior esset via confessionis, tamen non tenetur eligere modum tutiorem iustificationis. Si autem non credit probabiliter se esse contritum, tenetur confiteri ex præcepto iustificationis, quia tenetur cum Deo reconciliari, & non superest alia via nisi confessionis.

5 Hinc sequitur *primo*, quod qui antea confessus esset sua peccata legitimè, & tamen ex inculpabili obliuione prætermisisset aliqua, non teneretur illa in articulo mortis publicè, aut per interpretem confiteri, si non haberet alia. Ratio, quia peccata, quæ prætermisit, tantùm tenetur confiteri iure positiuo diuino confessionis; non autem præcepto naturali iustificationis, quia ab illis reuera iustificatus est. Præceptum autem confessionis quatenus tale est, non obligat publicè, aut per interpretem. *Secundo*, sequitur, quòd si aliquis in nauis periclitaretur cum aliis, nec probabiliter crederet se contritum de mortalibus, teneretur etiam publicè ea confiteri, si aliud non esset remedium. Idque non ex præcepto positiuo confessionis, sed ex naturali præcepto iustificationis. *Tertio*, ea quæ diximus, vera sunt, etiamsi nullum esset præceptum confessionis, quia in articulo mortis non habenti contritionem, simpliciter esset confessio medium ad salutem necessarium.

An aliquis dum præsens est Sacerdoti, possit ei confiteri per scriptum?

1 **D**Om. Sotus putat esse peccatum sic confiteri, & confessionem esse nullam. Addit tamen validam fore, si aliquis scripta peccata sacerdoti offerret, & ipsi legenti & interroganti annueret pœnitens per singula peccata confitendo.

2 **Prima Conclusio.** Non est contra naturam Sacramenti confiteri per scriptum sine voce; ac proinde ex hac parte non est inualida confessio quæ fit per scriptum. S. Thom. *quod. l. 1. artic. 10.* Scotus *in 4. distinct. 17. quæst. 1.* Canus *in Rel. de confess. part. 5.* Henriquez *l. 2. cap. 2. §. 6.* Et probatur *primo*, quia mutus potest ita confiteri, ut omnes concedunt. Ergo non est contra naturam Sacramenti. *Secundo*, quia ex institutione huius Sacramenti non constat aliud quam necessariam esse causæ cognitionem. Sed Sacerdos non minus cognoscit causam scripto quàm voce.

3 **Secunda Conclusio.** Licet non fit contra naturam & institutionem sacramenti, est tamen peccatum mortale ex suo genere confiteri per scriptum; & ex hac parte absolutio fit irrita, quia ponitur obex. Ita D. Thom. *loco cit.* Palud. Richard. & Maior. *in 4. d. 17.* Et probatur, quia in usu sacramentorum non licet quicquam facere contra communem consuetudinem. Ergo non licet scripto, sed voce confiteri.

Dices: Si peccatum est confiteri per scriptum. Ergo tantumdem est atque si esset contra naturam Sacramenti, quia in utroque casu absolutio inualida est. Respondeo. Illa duo multum inter se differunt, quia, etsi peccatum sit ita confiteri, tamen fieri potest, ut pœnitens excusetur à peccato ob ignorantiam, si bona fide putet licitam esse talem confessionem. Et tunc absolutio erit valida & habebit suum effectum. Si verò esset contra naturam sacramenti, etiam secluso peccato, quantumcunque sit bona fides, erit inualida confessio: & ideo repetenda.

* Tertia Conclusio. Confessio per scriptum admitti potest in aliquo casu, si sit causa rationabilis, vt notat Canus; veluti si puella aliqua præ verecundia non posset voce confiteri, aut si quis præ angore non posset loqui, aut præ singultu nequiret. Ratio quia talis confessio nihil habet vitij, nisi quod sit contra communem vsus. Sed communis vsus non debet, ita strictè obligare, vt non ob rationabilem causam possit aliquando contrarium fieri.

QVÆSTIO VII.

An, qui aliter quam per scriptum confiteri non posset, teneretur confiteri, si aliàs esset præcepta confessio.

1 **N**Egant Dom. Soto loco citato. Nauarr. cap. 21. num. 36. Et Valentia *quest. 11. part. 1.* Ratio est, quia nemo tenetur confiteri per interpretem. Ergo neque per scriptum, cum sit par ratio. Sit ergo

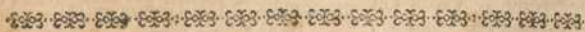
2 Unica Conclusio: Verisimilius est, quod in tali casu teneatur pœnitens scribere peccata, & ea offerre sacerdoti, si nutu non potest explicare, vt docet Petr. Sor. l. 11. de *confess.* Et Maior. in 4. *dist. 17. quest. 1.* Ratio est, quia aliud de interprete, & aliud de scripto est. Nam quando fit confessio per interpretem, non fit coram solo Sacerdote, sicut quando fit per scriptum. Neque timendum est, ne confessarius rapiat scriptum & aliis porrigat. Sicut enim huic confidimus, quando voce proferuntur peccata, ita etiam quando traduntur scripto.

QVÆSTIO VIII.

An liceat per literas aut nuncium inter absentes confiteri?

1 **A**ffirmant Paludanus in 4. *dist. 17. quest. 2. artic. 1.* S. Anton. 3. *part. tit. 14. cap. 19. §. 9.* Syluest. *verb. confessio. 1. num. 16.* Armilla *verbo confessio. num. 23.* Petrus Soto in *instructiōe Sacerdotali, lib. 11. de confessione secreta.* Dominicus Soto in *lib. de ratione tegendi secreti, m. 3. quest. 4. conclusione 5.* Nauarr. in *Mantic. cap. 21. num. 36.* Sed

784 CAP. XXXVIII. DE SACRAMENTIS
contrarium definiuit Clemens VIII. his verbis : *San-
ctissimus Dominus noster hanc propositionem, scilicet licere
per literas, seu internuncium confessario absenti peccata Sa-
cramentaliter confiteri, & ab eodem absente absolutionem
obtinere, ad minus uti falsam, temerariam ac scandalosam dam-
navit & prohibuit, &c.* Post hanc definitionem factam ali-
qui docuerunt licere quidem per litteras aut internuncium
absenti confiteri; non tamen absolutionem obtinere ab
absente; quia putabant illud prius per se non esse damna-
tum à Pontifice, sed quatenus coniungitur cum posteriore.
Sed tutius est relinquere Pontifici suorum verborum in-
terpretationem.

CAPVT XXXVIII.

De Ministro confessionis.

ITCAM primo, de eius potestate, iurisdictione &
subditis. Secundo, de scientia & prudentia. Tertio,
de approbatione. Quarto, de obligatione. De sigillo secreti
& reservationibus dicetur infra pluribus.

QVÆSTIO I.

An Minister confessionis debeat esse Sacerdos?

IUtherus articul. 13. inter articulos à Leone X. dam-
natos dicit, Papam & Episcopum non plus facere
in sacramento Pœnitentiæ, aut remissione peccatorum,
quàm puerum, vel mulierem. Fundamentum eius est, quia
sacramenta non operantur, nisi excitando fidem. Sed verba
absolutionis, à quocunque pronuncientur, æquè excitant
fidem.

2 Prima Conclusio : Solus sacerdos est Minister huius sa-
cramenti. Ita definiuit Constantiense in Bulla Mar. V. Et
Trident. sess. 14. c. 6. & c. 10. Probatur ex scripturis, quia
Matth. 18. versic. 18. Et Ioan. 20. versic. 23. solis Apostolis
& eorum successoribus promissa & data est potestas cla-
uium. Et in Vet. Test. iudicium lepræ solis sacerdotibus
commisura erat; quod etiam Christus suo facto com-
probauit,

probauit, mittens leprosos ad Sacerdotem. Idem docent PP. Et ratio est, quia in hoc Sacramento est quoddam iudicium. Potestas autem iudicandi non debet omnibus committi, sed tantum principibus & magistratibus Reipublicæ, &c.

3 Secunda Conclusio: Confessio facta laïco non est Sacramentalis, neque vnquam fuit necessaria. Prius patet, quia confessio fit sacramentalis ob absolutionem. Sed laïcus non habet potestatem absoluendi. Ergo confessio illi facta non est sacramentalis. Posterius patet, quia nullum est præceptum nec Diuinum, nec Ecclesiasticum, nisi de confessione facienda Sacerdoti. Deinde, quia necessitas confessionis oritur ex necessitate absolutionis quam Laïcus non potest dare.

Quæres: an saltem in articulo mortis deficiente Sacerdote necesse sit confiteri Laïco, non vt ille absoluat, sed vt seruetur præceptum confessionis, quantum fieri potest? Affirmat Magist. in 4. *distinct.* 17. Et D. Thom. *ibid.* *quæst.* 3. *articul.* 3. *quæst.* 2. ad 1. Rectius alij negant, vt Durand. *distinct.* 17. *quæst.* 11. Gabriel. *quæst.* 2. *articul.* 3. *dub.* 7. Palud. *quæst.* 3. quia nullum extat de hoc præceptum, vt dixi. Solùm posset esse præceptum naturale confiteri Laïco, non quidem integrè omnia peccata, sed ea tantum, ad quorum remedium indigemus ipsius consilio: quod tamen rarissimè contingit, maximè in extrema necessitate.

4 Prima Obiectio: Cyprian. *l.* 3. *epist.* 17. concedit vt lapsi in persecutione possint in articulo mortis, si Sacerdos non adfuerit, apud Diaconum exomologesi facere, & manus impositionem accipere. Et S. Augustin. *l. de vera & falsa pœnitent.* cap. 10. ait: *Tanta vis est confessionis, vt si desit Sacerdos, confiteatur proximo.* Respondeo. Cyprianus non loquitur de Sacramentali, sed de ea confessione quæ ab agentibus publicam pœnitentiam, fieri solet in eum finem, vt absoluantur ab excommunicatione, & reconcilientur Ecclesiæ. Quæ confessio potest fieri Diacono habenti iurisdictionem absoluendi ab excommunicatione. S. August. autem commendat confessionem, quæ fit Laïco, non tanquam necessariam, sed tan-

776 CAP. XXXVIII. DE SACRAMENTIS
quam utilem, tum quia homo excitat in se dolorem peccatorum, dum ea alteri confitetur: tum etiam, quia per eam verecundiam ex parte satisfacit pro peccatis: tum denique, quia consilium & consolationem ab altero accipere potest. Eodem modo intelligi potest Magister commendans confessionem Laico factam in extrema necessitate, præsertim quando abest scandalum, & omne aliud periculum quod inde posset prouenire. Fortè etiam Diu. Thom. non loquitur de præcepto, sed de consilio, vt Sotus explicat. Quod autem D. Thom. addit defectum Sacerdotis à summo sacerdote suppleri, intelligendum est, quoad consecutionem remissionis peccatorum, si alter est contritus, non autem, si tantum est attritus, quia nulla extat huius rei promissio. Vnde illa suppletio esset omnino præter legem ordinariam.

5 Secunda Obiectio: Sanct. Iacob. *capite 5. versic. 16.* dicit: *Confitemini alterutrum peccata vestra.* Vbi non tantum Sacerdotes, sed etiam laicos intelligit. Vnde ibi Bed. ait: *Coxequalibus quotidiana & leuia, grauiora verò Sacerdotibus pandamus.* Similia habet Gloss. *in capite Pastoralis, de officio iudicis ordinarij.* Respondeo. Sanctus Iacobus loquitur, vel de confessione, quæ fit alteri tanquam fratri ad correctionem, cuius consilium est, non præceptum: vel, si loquitur de Sacramentali, secundum aliquos; intelligendum est, præceptum esse tantum Sacerdotibus confiteri, vt sensus sit: *Confitemini non tantum Deo, sed etiam alterutrum, id est, homo homini, sed Sacerdoti.* Beda intelligi potest sicut sanctus Augustinus.

6 Tertia Obiectio: Sicut baptismus est Sacramentum necessitatis; ita etiam pœnitentia, sed in illo quilibet potest esse Minister ob necessitatem. Ergo etiam in hac. Respondeo. Extensiuè maior est necessitas baptismi quam confessionis, quia infantes indigent baptismo, non autem confessione.

7 Quæres: Si Laicus tentet absoluere, an fieret irregularis. Affirmant Paludanus, Scotus, Nauarrus & Valentia *quæst. 10. part. 1.* & probant ex Decretalibus *de Clerico non ordinato, cap. 1.* vbi sic habetur: *Si quis baptizauerit, aut aliquot*

aliquod Diuinum officium exercuerit non ordinatus, propter temeritatem abiiciatur de Ecclesia, & nunquam ordinetur. Alij rectius negant, quia nemo pœnam irregularitatis incurrit, nisi hoc sit expressum in iure. At in iure nihil est expressum, nisi de eo qui baptizat, aut diuinum Officium exercet. Nomine autem diuini Officij solùm intelligitur sacrificium Missæ, & solemnisi decantatio Euangelij aut Epistolæ, vt patet ex vsu canonum.

Q V Æ S T I O II.

An quilibet Sacerdos habeat potestatem absoluendi quemlibet hoc ipso, quod Sacerdos est?

Quæstio est de mortalibus. Nam de venialibus *infra* dicam. *Armaf. lib. 11. qq. Armenorum, c. 1. & seq. docet Sacerdotes in ipsa ordinatione iure Diuino accipere plenam potestatem, & iurisdictionem absoluendi quemlibet. Quod putat Durandus esse probabile in 4. d. 19. q. 2. vbi tria dicit. Primo, quemlibet Sacerdotem posse absolvere quemlibet peccatorem à quolibet peccato seclusa Ecclesiæ ordinatione. Secundo, per ordinationem Ecclesiæ factum esse, quod non quilibet possit quemlibet absolvere à quolibet. Tertio, Ecclesiam hoc faciendo nihil mutasse eorum quæ sunt essentialia Sacramento. Et in his tribus comparat Sacerdotes respectu absolutionis cum Episcopis respectu ordinationis. Nam etiam Episcopi iure Diuino habent plenam potestatem ordinandi quemlibet, nisi legitime ab Ecclesia prohibeantur. Hæc sententia probatur primo, quia Sacerdotes sunt à Christo iudices constituti in foro pœnitentiæ, sine vlla limitatione aut exceptione, iuxta Ioann. 20. vers. 23. Quorum remisit. Secundo, quia quilibet Sacerdos potest absolvere quemuis in articulo mortis. Ergo in articulo mortis habet plenam iurisdictionem respectu cuiuscumque pœnitentis. Sed non habet illam ab Ecclesia, quia Ecclesia non potest illam reuocare in articulo mortis. E. habet iure Diuino. Tertio, si Sacerdotes haberent iurisdictionem ab Ecclesia, & non à Christo, nullus haberet iurisdictionem super Pontificem, quia sicut Pontifex non habet iurisdictionem*

supra seipsum; ita non potest illam alteri concedere: sicut etiam non potest alteri concedere iurisdictionem excommunicandi ipsum Pontificem.

2. Prima Conclusio: Iurisdictio est Sacerdoti necessaria iure Diuino, ita vt sine iurisdictione nulla sit absolutio ipsius. Patet ex Concilio Florent. vbi tria essentialiter requiruntur ad hoc Sacramentum, materia, forma, & Minister habens iurisdictionem. Et ex Tridentin. *sess. 14. c. 7.* vbi dicit, nullius momenti esse eam absolutionem, quam Sacerdos profert in eum, in quam ordinariam, aut subdelegatam non habet iurisdictionem. Ratio est, quia absolutio est actus iudicialis. Ergo requirit iurisdictionem in subditos.

3. Secunda Conclusio: Hanc tamen iurisdictionem iure Diuino requisitam non accipit Sacerdos immediatè à Christo in Sacramento Ordinis, ita vt possit quemlibet pœnitentem absoluerè, hoc ipso, quo Sacerdos ordinatus est. Probatur *primo*, quia alioqui omnes Sacerdotes haberent iurisdictionem ordinariam vi Ordinis, quod est contra Concil. Tridentinum, ex quo constat quosdam habere ordinariam, quosdam delegatam. *Secundo*, si daretur talis iurisdictio vi Ordinis, non posset per Ecclesiam suspendi, sicut potestas consecrandi nullo modo per Ecclesiam suspendi potest, ita vt irrita sit consecratio, quia scilicet vi Sacramenti Ordinis datur. At iurisdictio absoluendi potest ab Ecclesia suspendi, vt & saepe fit.

4. Tertia Conclusio: Iurisdictio necessaria Sacerdoti ad absoluendum, partim confertur à Christo, partim ab Ecclesia seu Pontifice. Duo enim possunt spectari in illa iurisdictione. *Primo*, potestas absoluendi ex parte Sacerdotis, quæ immediatè confertur à Christo in ordinatione Sacerdotis. *Secundo*, applicatio materiæ, quæ fit ab Ecclesia, vel à Pontifice. Ex his duobus oritur perfecta, & integra iurisdictione, quæ vocari potest actualis iurisdictione, vt vocat eam Nauar. quia est potestas expedita ad operandum, cum habeat debitam materiam applicatam. Potestas verò ex parte Sacerdotis tantum potest vocari iurisdictione habitualis, quia est impedita, neque potest exire in actum ob defectum applicationis materiæ. Hæc autem applicatio

non fit voluntate ipsius pœnitentis qui iudicandus est, sed voluntate Pontificis, qui diuidit Episcopatus & Parochias. Fit autem dupliciter. *Primo*, via ordinaria, vt quando aliquis constituitur Episcopus alicuius diœcesis, aut Parochus alicuius Parochiæ. *Secundo*, ex commissione, vt quando proprius Pastor suam ouem alteri committit, non constituendo illum Pastorem ex officio, sed suas illi vires committendo. Et hoc facere potest Pontifex in toto orbe Christiano, Episcopus in sua diœcesi, & Parochus in sua Parochia.

Q V Æ S T I O I I I.

An quilibet Sacerdos habeat potestatem absoluendi Pontificem?

1 **P**Anormitanus putat, Pontificem non teneri ad confessionem, atque ita non opus esse de eius confessario disputare. Sed contrà, quia præceptum confessionis est Diuinum, quo etiam Pontifex obligatur. Dom. Soto in 4. d. 18. *quest. 4. art. 2.* & Turrecr. *lib. 1. de Ecclesia, c. 99.* dicunt, Pontificem conferre iurisdictionem Sacerdoti quem eligit in confessarium. Sed si intelligant de iurisdictione ex parte principij actiui, id est, Sacerdotis, falsum est, quia illam omnes Sacerdotes accipiunt à Christo in ipsa consecratione. Ruard. Tapp. *art. 3. Louaniensium, p. 100.* & Canus in *Rel. p. 5.* docent, omnes Sacerdotes iure Diuino accipere iurisdictionem supra Pontificem, supra alios autem ab Ecclesia. Sed contrà, quia nomine iurisdictionis, vel intelligunt actiuam ex parte principij actiui; & hanc non tantum accipiunt Sacerdotes à Christo supra Pontificem, sed etiam supra quoscumque alios: vel intelligunt iurisdictionem ex parte materiæ; & hæc confertur Sacerdotibus ab Ecclesia tam circa Pontificem, quam alios. Sic enim voluntariè se subdit Sacerdoti cuiuslibet Pontifex, sicut subdit alios.

2 **Prima Conclusio:** Quando Pontifex eligit sibi Sacerdotem in confessarium, non constituit ipsum iudicem, neque tribuit illi auctoritatem supra seipsum, quia auctoritas iudicandi ex parte Sacerdotis est ab ipso Christo, sed seipsum constituit materiâ illius potestatis quam Sacerdos accepit

780 CAP. XXXVIII. DE SACRAMENTIS
accepit à Christo, sicut enim Pontifici committitur assignatio materię in aliis, sic etiam in seipso.

3 Secunda Conclusio: In hoc differt Pontifex ab aliis superioribus Ecclesię, nempe ab Episcopis & Parochis, quod Pontifex iure Diuino possit eligere sibi confessarium quemcumque velit, alij non possint. De Pontifice constat, quia Christus commisit illi, tanquam vniuersali Pastori, vt ipse cuique Sacerdoti assignaret poenitentes, qui ipsius iurisdictioni subessent. E. potest seipsum quatenus poenitens est subiicere alicui Sacerdoti, cui vult. Quod hoc alij non possint, probatur, quia si possent eligere sibi confessarium iure Diuino; ita se possent subiicere eius potestati, vt ab omnibus peccatis absolui possent iure Diuino; quod tamen falsum est, quia constat illorum peccata referuari posse à Pontifice, vt ab iis non possint absolui sine illo.

QVÆSTIO IV.

*An quilibet Sacerdos possit quoslibet absoluerè
in articulo mortis?*

1 PRIMA Conclusio. Certum est omnes Sacerdotes habere potestatem absoluendi quoslibet penitentes à quibuslibet peccatis & censuris in articulo mortis, quia hoc expressè definiuit Tridentin. *sess. 14. c. 7.* Solùm potest dubitari an hanc potestatem habeant iure Diuino, an Ecclesiastico, Durand. *d. 19. quæst. 2. ad 4.* Canus *loc. cit.* Ruard. *suprà*, & Palud. *dist. 20. quæst. 1. art. 2.* putant habere iure Diuino. Ratio, quia nisi Christus contulisset hanc plenam circa omnes, & omnia potestatem, non sufficienter prouidisset extremè laborantibus, quia Ecclesia pro libito posset auferre hanc potestatem, si eam voluntate sua conferret.

2 Secunda Conclusio. Ab Ecclesia concessum est, vt quiuis Sacerdos possit quemlibet absoluerè in articulo mortis. Ergo hæc facultas competit Sacerdotibus iure Ecclesiastico, non Diuino. Ita Dom. Soto, Medina, Turrecr. Bonauentura, & Antoninus 3. *p. t. 17. c. 4.* Debet autem conclusio secundùm nostram sententiam sic intelligi, quod
EX COR

ex concessione Ecclesiæ, quilibet Sacerdos habeat quemlibet pœnitentem pro legitima materia in articulo mortis. Nam potestatem actiuam non habet ab Ecclesia, sed à Christo. Probatur conclusio, quia si Christus vniuersaliter extra articulum mortis non assignauit materiam Sacerdotibus, sed reliquit assignandam ab Ecclesia. Ergo reliquit etiam in extrema necessitate, cum nullum sit testimonium aut ratio, quare in vno casu non assignauerit, in alio verò assignarit.

3. Dices: Ergo Ecclesia posset negare hanc facultatem in articulo mortis; & sic non esset sufficienter prouisum extremè laborantibus. Respond. Ecclesia nunquam negauit hanc facultatem, neque permittet Deus, vt aliquando neget. Confirmatur *primo*, quia sicut nunquam negat facultatem absoluendi à censuris, ita neque à peccatis. *Secundo*, quia tota iurisdictio, & potestas absoluendi à censuris non solum ex parte materiæ, sed etiam ex parte principij actiui confertur immediatè ab Ecclesia. Ergo hæc iurisdictio magis pendet ex voluntate Ecclesiæ, quam iurisdictio absoluendi à peccatis. Si Ergo Ecclesia nunquam in articulo mortis negat priorem iurisditionem, præsumendum est non negaturam etiam posteriorem. *Tertio*, quia absolutio à censuris necessariò præmittenda est absolutioni à peccatis, ita vt hæc nihil valeat sine illa. Ergo si relinquatur benignitate Ecclesiæ, vt concedat absolutionem à censuris in articulo mortis, idem dici potest de absolutione à peccatis. Vnde siue dicamus potestatem absoluendi quemlibet à peccatis concessam esse iure Diuino, siue Ecclesiastico; æquè semper prouisum est extremè laborantibus, & non maius periculum est in vno, quam in alio. Quamuis enim esset concessa iure Diuino, potest tamen Ecclesia negare absolutionem à censuris, sine qua non potest esse absolutio à peccatis.

QVÆSTIO V.

An hæc facultas sit etiam concessa Sacerdotibus excommunicatis, suspensis, interdictis & hæreticis?

1 **N**egant aliqui concessam esse excommunicatis, suspensis & interdictis, vt Medina *c. de Conf. quæst. 35.* Couarr. *c. alma mater, §. 6. n. 8.* & Marsilius *in 4. quæst. 12. art. 2.* Ratio est, quia censura Ecclesiastica ipso facto tollit iurisdictionem. Sed iurisdictione necessaria est ad absolutionem à peccatis. Ergo censura impedit talem absolutionem. Alij negant concessam esse hæreticis. Nauarr. *in Man. cap. 26. num. 26. & cap. 27. num. 272.* Dom. Soto *in 4. d. 18. quæst. 4. art. 4.* & D. Thom. *hic quæst. 82. art. 7. ad 2.* Sit ergo

2 **C**onclusio: Omnes Sacerdotes sine vlla exceptione habent plenam iurisdictionem in articulo mortis, circa quacumque peccata & censuras; idque ex vniuersali concessione Ecclesiæ, iuxta nostram sententiam antè explicatam, aut iure Diuino secundum alios. Ita Canus *in Releff. p. 5.* Durand. *suprà.* Ruardus *art. 3.* Maior *in 4. d. 19. q. 1.* D. Thom. *ibid. q. 1. art. 3. q. 1.* Quamuis alibi contrarium docuerit. Et Valentia *quæst. 10. p. 2.* Et patet ex Trident. *sess. 14. c. 7.* vbi expressè docet omnes Sacerdotes posse absoluerè in articulo mortis, nec vllam facit exceptionem. Ergo neque nos debemus facere. Ratio, quia omnes Sacerdotes, qualescumque sint, seu hæretici, seu excommunicati, verè retinent iurisdictionem actiuam, quia retinent characterem Sacerdotalem, cuius altera pars est actiua iurisdictionis. Ergo verè sunt capaces iurisdictionis passiuæ, id est, potest illis assignari materia pro iurisdictione actiua. Ergo cum ex concessione Ecclesiæ assignata sit omnibus materia in articulo mortis, & ab hac concessione non sint illi nominatim exclusi, erit eadem ratio de omnibus.

QVÆSTIO VI.

An quivis Sacerdos possit quemvis absolvere à Venialibus?

1 **N**Egant Medin. & Nauarr. in *Man. cap. 4. n. 5. & 6. & in capit. Placuit, d. 6. de pœnitentia, num. 22.* Ratio est, quia absolutio non solum à mortalibus, sed etiam à venialibus requirit iurisdictionem. At non quilibet Sacerdos habet iurisdictionem in quemvis.

2 Alij rectius affirmant, vt Dom. Soto *dist. 18. quæst. 4. art. 2. ad 3.* Canus & Ruard. *locis citat.* Caiet. *tom. 1. opusc. tract. 7. quæst. unica.* Palud. *d. 19. q. 2. art. 3.* Ratio est, quia iurisdictione actiua datur omnibus Sacerdotibus vi Ordinis. Applicatio autem materiæ, respectu mortalium fit ab Ecclesia: At respectu venialium potest fieri ab ipsis pœnitentibus. Nam cuilibet pœnitenti liberum est iure Diuino subiicere se sacerdoti, cui vult, quoad venialia. Hoc probatur *primo* à posteriori, quia venialia non possunt referuari. *Secundo* à priori, quia sunt libera materia confessionis. Nam pœnitenti liberum est subiicere ea clauibus Ecclesiæ, vel non. Ergo liberum est subiicere cuicumque iudici, qui habeat actiuam potestatem absoluendi. Non enim est ratio cur potius hic, quàm alius debeat esse iudex respectu venialium. Confirmatur ex *cap. Omnis utriusque sexus*, quia ibi præcipitur vt singuli confiteantur mortalia proprio Sacerdoti. Ergo signum est venialia posse confiteri alieno. Hinc sequitur idem esse dicendum de mortalibus semel confessis & absolutis, cum sit par ratio. Non enim sunt necessaria materia confessionis sed libera.

QVÆSTIO VII.

An necessarium sit confiteri proprio Sacerdoti?

1 **L**Oquor de confessione mortalium, quæ nunquam explicata sunt, idque extra articulum mortis, vt dictum.

2 Prima Conclusio. Præceptum est vt quisque confiteatur proprio Sacerdoti, vel alieno de licentia proprii,
cap.

784 CAP. XXXVIII. DE SACRAMENTIS
cap. Omnis utriusque. Hoc sensu definiuit Trident. *sess. 14. cap. 7.* absolutionem nullius esse momenti, quam Sacerdos profert in eum, in quem non habet iurisdictionem delegatam.

3 Secunda Conclusio. Proprius sacerdos est is, qui habet iurisdictionem via ordinaria, & cui ex officio incumbit cura animarum, qualis est Pontifex respectu totius Ecclesie, Episcopus respectu sue diocesis; Parochus respectu Parochie, & Prælati Ordinum respectu suorum subditorum. Alienus est, qui ab aliquo horum accipit iurisdictionem ex commissione.

QVÆSTIO VIII.

Quinam pœnitentes habeant licentiam eligendi sibi confessarium?

1 Prima Conclusio. Generatim loquendo habent hanc licentiam. *Primo* Pontifex. *Secundo* Episcopi & Prælati. *Tertio* Parochi & Sacerdotes sæculares. *Quarto* Imperatores & Reges. *Quinto* Scholastici. *Sexto* Vagabundi. *Septimo* Peregrini. Sed non eodem iure. Nam Pontifex illam habet iure Diuino, vt dictum supra Episcopi ac Prælati iure Ecclesiastico, vt patet *cap. ult. de pœnitent. & remissionibus.* Parochi & Sacerdotes sæculares ex consuetudine; debent tamen eligere approbatum ab Episcopo, vt constat ex Tridentino. Imperatores & Reges ex peculiari priuilegio. Quod si non habeant, tenentur subesse Episcopo, vel Parocho illius loci in quo degunt. Scholastici pertinent ad eam Parochiam, in qua morantur. Vagabundi ad eam diocesim, in qua tempore præcepti reperiuntur. De Peregrinis est eadem ratio. Solet tamen dubitari an in casibus proprio Episcopo reseruatis possint absolui in aliena diocesi, quando peregrinantur. Affirmat Paludan. præfertim, quando peregrinatur cum licentia proprii Episcopi, quia, qui concedit licentiam peregrinandi, videtur etiam concedere vt absoluantur à casibus reseruatis. Hoc tamen bene negant Cajetanus & Sotus *ex capit. Si Episcopus, de pœnitent. & remissione, in sexto,* vbi sic legitur: *Si Episcopus suo subdito concesserit, vt sibi possit idoneum eligere Confessorem, ille,*

ille, quem is elegerit in casibus Episcopo reservatis, nullam habet penitus potestatem. Addit tamen Caietanus, ex consuetudine non tantum peregrinos, sed etiam alicubi agentes alicuius negotij causa, etiam sine licentia Episcopi, ad eam Parochiam, & diocesim pertinere, in qua inveniuntur. Et hoc ait Eugenium I V. viua vocis oraculo declarasse. Vnde non ex concessione sui Episcopi, sed de iure pertinent ad eam diocesim, vel Parochiam in qua tunc morantur. Quare etiam in casibus reservatis non est habenda ratio propriae diocesis, sed illius in qua inveniuntur.

2 Secunda Conclusio. Præter particulares licentias, de quibus antè, facta est vna generalis concessio iure Ecclesiastico, vt quilibet possit sibi eligere confessarium, quando proprius Parochus est ignarus & indoctus, *cap. placuit, de penitentia, dist. 6.* vbi Urbanus I I. sic habet: Placuit vt deinceps nulli Sacerdotum liceat quemlibet commissum alteri Sacerdoti ad pœnitentiam suscipere, sine eius consensu, cui prius se commisit, nisi pro ignorantia illius cui pœnitens prius confessus est. Ex his colligunt Rich. Palud. Gabriel, Adrianus, Syluest. & Medina, iure Ecclesiastico concessum esse pœnitentibus eligere confessarium, quando proprius Sacerdos est ignarus. Aliàs enim non satis prouisum esset pœnitentibus.

Dices cum Cano, concessionem illam postea reuocata esse *in c. Omnis utriusque*; quia ibi præcipitur, vt quisque confiteatur proprio Sacerdoti, aut alteri cum licentia proprij. Resp. non est reuocata, quia in eo capitulo nihil noui decernitur, præterquam temporis determinatio. Et illa verba citata tantum sunt explicatio Diuini præcepti de confessione proprio facienda, vel alieno cum illius licentia, vnde non introducunt nouum ius: & sic non derogant antiquo iuri, *in cap. placuit.*

Dices *secundo*, non minoris potest esse momenti alius defectus proprij Sacerdotis, quam ignorantia. Ergo si conceditur licentia in casu ignorantia, in alio etiam conceditur. Respon. non licet argumentari ab vno casu ad alium, quando vnus est expressus in iure, alter non est expressus. Constat autem expressam esse in iure licentiam in casu ignorantia, non autem in aliis.

Dices *tertio* : Ergo in aliis casibus non satis prouisum est pœnitenti ; quia fieri potest vt Parochus sit malus , qui sollicitet pœnitentem ad peccatum. Si ergo non licet pœnitenti in tali casu eligere alium Confessarium , non satis est illi prospectum. Respon. in tali casu pœnitens censetur non habere copiam Confessarij. Vnde satis est habere contritionem, & iustificari proprio actu, perinde ac si mortuus esset Parochus , & nondum esset alius constitutus.

Dices *quarto* : Idem ergo licebit facere , quando Parochus est ignarus, cùm sit par ratio. Respon. non est par ratio , quia in casu ignorantix assignatur ibi alius Confessarius iure Ecclesiastico, quemcumque elegeris. In aliis casibus non assignatur alius.

3 Tertia Conclusio. Qui non habent licentiam confitendi alieno Sacerdoti , & tamen vellent alieno confiteri, debent ante Confessionem petere licentiam à proprio Parocho, neque sufficit spes futuræ ratihabitionis , vt rectè docent Anton. Gabriel, Maior, Sotus, Nauar. Syluest. & Medina. Probat, quia quando non præcessit licentia , non fuit Sacramentum ab initio validum. Ergo postea accedente ratihabitione non potest suppleri eius defectus, quia non est in potestate proprij Parochi validum efficere Sacramentum quod antea nullum fuit. Ergo non sufficit illius ratihabitione. Confirmatur, quia Sacramenta instituta à Christo sunt. Ergo quæ ad illorum valorem, & effectum necessaria sunt, iure Diuino necessaria sunt. Ergo solo humano iure suppleri nequeunt. Sed iurisdictio Diuino iure necessaria est. Ergo si illa defuit ab initio, non potest postea suppleri per ratihabitionem hominis.

Dices cum Capreolo : Regula iuris est, quod ratihabitione retrotrahitur, & mandato comparatur, id est , ratihabitione talis est naturæ, vt habeat vim mandati, non secus, ac si rem, aut factum præcessisset. Ergo similiter in Confessione ratihabitione potest retrotrahi, & Sacramentum, fortietur effectum. Respondent. Nauarr. & Medin. regulam eam tantùm habere locum in iis quæ solo mandato superioris fieri possunt, cuiusmodi sunt contractus , qui pendent ex sola voluntate , & mandato Domini. At Sacramentum non pendet ex sola voluntate committentis iurisditionem, sed
requiri